

ประมวลพระราชดำรัส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
พุทธศักราช ๒๕๒๔ - ๒๕๕๓

คำนำ

นับแต่พุทธศักราช ๒๕๒๓ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานพัฒนาเพื่อให้เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทรงดำเนินงานโครงการต่างๆ ในโรงเรียน เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กทั้งในด้านการเกษตร สุขภาพอนามัย การศึกษา สหกรณ์ การงานอาชีพ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนวัฒนธรรมท้องถิ่น ทรงติดตามความก้าวหน้าของโครงการโดยเสด็จพระราชดำเนิไปทรงเยี่ยมโรงเรียนด้วยพระองค์เอง และในแต่ละปีได้พระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท พร้อมทั้งพระราชทานพระราชดำรัสเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

ในโอกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารครบ ๓๐ ปี สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี จึงได้รวบรวมและจัดพิมพ์พระราชดำรัสดังกล่าว ตั้งแต่ทรงเริ่มงานจนถึงปี ๒๕๕๓ เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้สนใจใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศชาติต่อไป

สารบัญ

หน้า

พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ณ กองบังคับการ กองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดน อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย วันเสาร์ ที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๔	๑
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ณ ค่ายลูกเสือบ้านนาอ้อย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร วันเสาร์ ที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๔	๓
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ ที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔	๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ณ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๓ จังหวัดเชียงใหม่ วันศุกร์ ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๕	๓/
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ณ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๔ จังหวัดสงขลา วันเสาร์ ที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕	๙
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕	๑๐
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตร เพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ กองบังคับการ กองร้อยที่ ๙ อำเภอสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย วันอาทิตย์ ที่ ๑๘ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖	๑๑
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมโครงการเกษตร เพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๕ อำเภอแม่อิง จังหวัดเชียงใหม่ วันจันทร์ ที่ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๗	๑๓

พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดี ที่ ๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗	๑๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ ค่ายลูกเสือบ้านนาอ้อย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร วันเสาร์ ที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๗	๑๓/
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗	๒๔
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการปิดการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ณ ค่ายพระรามหก อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี วันศุกร์ ที่ ๒๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐	๒๘
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในพิธีเปิดการประชุมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา และทรงบรรยายเรื่องพระราชภารกิจและพระราชกรณียกิจอันเกี่ยวกับงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๐	๒๙
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการปิดการประชุมสัมมนาครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ณ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๑	๔๒
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑	๔๔
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในพิธีปิดการประชุมสัมมนาครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ณ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม วันเสาร์ ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒	๔๘
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๓	๕๑

พระราชดำรัส	ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมสัมมนา ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก วันพุธ ที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓	๕๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันศุกร์ ที่ ๒๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕	๖๐
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๖	๖๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดี ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๗	๖๘
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๒๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๘	๗๑
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดี ที่ ๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๙	๗๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันจันทร์ ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๐	๗๗
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๑	๘๑
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดี ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๒	๘๕
พระราชดำรัส	ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร วันพฤหัสบดี ที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๓	๘๘

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ณ กองบังคับการ กองร้อยที่ ๕ ตำรวจตระเวนชายแดน

อำเภอสุนทรารมย์ จังหวัดนราธิวาส

วันเสาร์ ที่ ๒๖ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๔

ก่อนอื่นต้องขอขอบคุณทุกๆ ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้ช่วยจัดการให้กิจการโครงการดำเนินไปด้วยดีเสมอมา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๒๓ และขอบคุณทุกท่านที่มาช่วยเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมครั้งนี้ ซึ่งได้แก่ทั้ง ๕ หน่วยงานที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ตั้งแต่เริ่มแรกนั้น ความคิดที่จะทำโครงการในลักษณะนี้ก็เป็นไปดังที่รายงานมา คือคิดว่าในโรงเรียนต่างๆ นั้น เคยเห็นว่ามีการทำโครงการอาหารกลางวันสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาอยู่แล้วหลายโครงการ ส่วนมากก็ได้ผลพอสมควรทีเดียว แต่ยังมีอีกหลายโรงเรียนที่ยังไม่มีโครงการนี้ เพราะฉะนั้นการที่ใครจะเข้าไปทำเพิ่มอีกก็คงไม่เป็นการทำงานซ้ำซ้อนเป็นแน่ ยิ่งมีมากยิ่งดี การที่จะทำโครงการให้นักเรียนได้รับอาหารเพิ่มเติมนั้นเป็นของดี จึงคิดว่าจะทำอย่างไรจะได้ผล จากการที่ได้ศึกษาตามที่เขาทำมา ก็มีการให้ทุน แล้วทางโรงเรียนไปจัดการทำอาหารให้นักเรียน บางทีก็ให้เปล่าหรือไม่กี่ให้ในราคาต่ำพอที่จะซื้อหากันได้ จึงมาลองคิดอีกทีหนึ่ง คืออยากให้มันเป็นพืชผักหรืออุปกรณ์แล้วให้นักเรียนมาทำการเกษตร ซึ่งเป็นวิธีที่อ้อมและยากขึ้นมาอีกทางหนึ่ง อาหารที่จะให้รับประทานนั้นเป็นอาหารที่ได้มาจากผลิตผลของนักเรียนผู้รับประทานเอง ซึ่งอาจจะได้ผลช้า แต่ก็เป็นวิธีหนึ่งซึ่งจะได้รับอาหาร และคิดว่าจะได้รับประโยชน์เป็นผลพลอยได้ที่สำคัญ คือความรู้ทางด้านการเกษตร และด้านโภชนาการซึ่งจะเป็นวิชาติดตัวไปจนนักเรียนเหล่านั้นเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ และได้ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร วิชาการใหม่ๆ เหล่านั้น อาจจะนำมาช่วยในการครองชีพได้มากทีเดียว เมื่อคิดอย่างนี้แล้วก็ได้นำไปปรึกษาคนที่รู้จักหลายๆ คน ว่าอยากจะทำโครงการ และก็คิดว่าถ้าจะทำไปทุกหนทุกแห่งเรื่อยๆ ไปทุกโรงเรียนคงจะไม่ได้ผลอะไร หรือได้ก็เป็นผลกระจายได้รับโรงเรียนละเล็กละน้อยเท่านั้น จึงได้มาคิดว่าโรงเรียนตำรวจตระเวน-

ชายแดน ซึ่งก็ได้รู้จักกันดีจากการที่ได้ตามเสด็จพระราชดำเนินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปในที่ต่างๆ และก็ได้เห็นการปฏิบัติงานของตำรวจตระเวนชายแดน ว่างานเกี่ยวกับการสอนนักเรียนตามชายแดนเป็นงานที่ตำรวจตระเวนชายแดนทำได้ดีมาก และครูที่ทางตำรวจตระเวนชายแดนคัดเลือกมาสอน ก็เป็นคนที่มีสุขภาพดี มีความรู้ และมีจิตใจที่รักจะช่วยเหลือนักเรียนที่ตนสอนอยู่ และการติดต่อก็ง่าย เนื่องจากการที่ไปไหนๆ ก็จะมีตำรวจตระเวนชายแดนคอยอารักขาอยู่แล้ว ทำให้รู้จักผู้ใหญ่หลายๆ ท่าน ทำให้การติดต่อประสานงานคงจะสะดวกดี จึงได้ขอคำปรึกษาจากทางฝ่ายวิชาการของหลายๆ หน่วย เช่น ทางเขตภาคกลาง ก็ได้มาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ของต่างๆ ที่ได้ บางทีก็ได้จากการบริจาคบ้าง จากกรมส่งเสริมการเกษตรบ้าง เอมารวมกันทำโครงการเช่นนี้ และทางภาคเหนือก็ได้จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และอาจารย์หลายๆ ท่านที่เข้าไปแนะนำทางด้านวิชาการให้แก่ครูและนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งการที่จะเข้าไปและการประชุมชาวบ้านก็ได้อาศัยทางฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนเป็นผู้จัดการ เท่าที่แล้วมาปีเศษนี้รู้สึกว่าได้ผลดี คือทำให้นักเรียนมีอาหารดีขึ้น และได้รับความรู้ทางด้านการเกษตรในกรรมวิธีใหม่ๆ ได้เห็นความเสียสละของครูที่ได้ช่วยดูแลนักเรียนให้มีทั้งสุขภาพดีขึ้น มีวิชาการดีขึ้น ทั้งนี้ เป้าหมายต่างๆ ที่รวมอยู่มีหลายอย่าง เช่น อยากจะให้ได้รับความรู้ทางด้านวิชาการ ทางด้านหนังสือดีขึ้น ทั้งให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง เมื่อมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงก็就会有ความสามารถในการศึกษาสูงขึ้นไปอีก หรือว่ามีความสามารถ มีแรงที่จะประกอบอาชีพได้ดียิ่งขึ้น การที่จะทำให้นักเรียนมีสุขภาพแข็งแรงก็ต้องขึ้นอยู่กับการทำงานนี้ เช่น ถ้ามีผู้สนับสนุนทางด้านการเกษตรแล้วเมื่อได้ผลผลิตมาก็เอามาบริโภค ทำให้มีร่างกายแข็งแรง และในการอบรมครั้งนี้ ก็ได้ทางฝ่ายสาธารณสุขมาให้ความรู้เกี่ยวกับวิชาการที่จะสอน การสาธารณสุข การรักษาสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่เป็นเป้าหมายของโครงการนี้เหมือนกัน

การที่โครงการนี้สำเร็จไปด้วยดี จะเห็นว่าทุกๆ ท่านที่เข้ามาช่วยเหลือ มีความตั้งใจ ใช้ทั้งความรู้ กำลังแรง และกำลังใจ ที่จะให้งานดำเนินไปด้วยดี และจะให้คนได้รับความสุขมากที่สุดจากความรู้ความสามารถของเรา ขอขอบคุณและอนุโมทนาในความคิดและจิตใจที่เป็นกุศลของทุกท่าน ทั้งคุณครู ทั้งฝ่ายผู้บังคับบัญชาตำรวจตระเวนชายแดน ทางด้านการเกษตร เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาส วิทยาลัยเกษตรกรรมนราธิวาส สำนักงานสาธารณสุขศูนย์ป้องกันกำจัดศัตรูพืช ศูนย์พัฒนาที่ดินที่มาช่วย ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ขอให้ผลงานต่างๆ ที่ท่านได้ทำมานี้ ทั้งในโครงการนี้ซึ่งเป็นส่วนเล็กน้อยส่วนหนึ่งในงานที่ท่านมาร่วมด้วยกัน ผลงานใหญ่ทุกอย่างที่ท่านทำและได้รับผลดีทำให้คนมีกินมีใช้มากขึ้น ทุกอย่างขอให้สนองตอบให้ท่านมีความสุขกาย สุขใจ และได้รับสิ่งต่างๆ ตามที่มุ่งหวังทุกประการ

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน

ณ ค่ายลูกเสือบ้านนาอ้อย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

วันเสาร์ ที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๔

ก่อนอื่นขอขอบคุณตำรวจตระเวนชายแดน ที่ได้ช่วยสนับสนุนให้กิจการนี้เป็นไปด้วยดี ตั้งแต่ต้น ได้รับการสนับสนุนในหลายๆ อย่าง เช่น ยานพาหนะสำหรับคณะที่จะเข้าไปติดตามงาน รวมทั้งความร่วมมือที่สำคัญที่สุด คือจากท่านผู้เป็นครูทั้งหลายของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งแต่เริ่มทดลองโครงการนี้ การเริ่มต้นก็ดังที่ท่านผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวมาแล้ว คือเรื่องที่มีความต้องการอยากจะทำให้นักเรียนได้รับอาหารที่ดี บำรุงร่างกาย และถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้ ได้ทดลองว่าแทนที่จะช่วยในการทำเรื่องอาหารอย่างเดียว ถ้าจะช่วยในด้านการเกษตรก็จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ทางด้านเกษตรกรรมในตัว

ในตอนต้นได้ทดลองเข้าไปทำในเขตจังหวัดภาคกลางก่อน ในระยะนั้นไม่ได้ทำทั่วไปทุกโรงเรียน แล้วทำต่อไปในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้ ทั้งได้เลือกและไปหาข้อมูล โดยการถามจากครูตามโรงเรียนต่างๆ มีลักษณะของโรงเรียน เช่น พื้นที่ จำนวนนักเรียน และสภาพทั่วไปของดินฟ้าอากาศ สภาพพืชธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในที่นั้นและสิ่งที่เขาเคยปลูกอยู่เป็นประจำ ปัญหาอะไรบ้าง จะได้นำมาคัดเลือกเอาเฉพาะโรงเรียนที่จะพอเข้าไปติดต่อได้ง่ายเพียง ๔ - ๕ แห่ง ซึ่งนับว่าได้ผลดี ในระยะหลังจึงได้เชิญครูหลายๆ ท่านมาอบรมเพิ่มเติมเพื่อซักซ้อมความเห็นว่าจะได้ปฏิบัติอย่างไรต่อไป

วิทยาการต่างๆ ที่ได้มาช่วยก็มีอยู่หลายหน่วยงาน ซึ่งก็ขอขอบคุณเป็นอย่างมากมา ณ ที่นี้ด้วย ประการสำคัญที่จะขอกล่าวคือ ในการอบรมครั้งนี้ พยายามเลือกหัวข้ออบรมที่เป็นไปอย่างทั่วๆ ไป ที่จะใช้ได้ในที่ทุกแห่ง แต่ว่าสภาพของท้องถิ่นในแต่ละแห่ง แต่ละโรงเรียนของท่านนั้น มีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งท่านคงจะต้องนำสิ่งที่จะได้อบรมและความรู้ที่ท่านมีอยู่แล้วไปใช้ตามแต่จะเห็นสมควร และก็ขอให้เห็นว่าในการอบรมครั้งนี้ ถ้าท่านมีข้อเสนอแนะว่าสมควรจะเพิ่มเติมเรื่องอะไร หรือที่อบรมมายังไม่ตรงกับความต้องการหรือจุดประสงค์ของ

โรงเรียนของท่าน ไม่เหมาะกับสภาพพื้นที่ของท่าน ขอให้ช่วยบอกด้วย เพื่อจะได้แก้ไขให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้รับการอบรมในช่วงหลังๆ ต่อไป แล้วจากนั้นก็ขอให้ท่านผู้ที่มาเป็นผู้สังเกตการณ์ ซึ่งก็ล้วนแต่มีประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนมา คงจะเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว ถ้ามีอะไรที่จะเพิ่มเติมหรือเสนอแนะ ทั้งยังไม่เข้าใจ ก็ให้ช่วยบอกเป็นการสนทนา อภิปรายแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกันด้วย

ขอให้ท่านมีความสำเร็จในกิจการงานต่างๆ สำหรับท่านที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสภาพยังไม่ค่อยจะดีนักก็อย่าไปมีความทุกข์ร้อน หรือน้อยใจ เพราะว่าเท่าที่แล้วๆ มานี้ พออบรมไปบางแห่ง คุณครูบางท่านก็ได้เสนอขึ้นมาว่า ที่อบรมหรือว่าโครงการอันนี้ก็ดีอยู่ แต่ว่าทำไม่ได้ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพราะว่าท้องที่ที่รับผิดชอบนั้น เป็นท้องที่ที่ยากลำบากมาก ดินก็ไม่ดี น้ำก็ไม่มี ทำให้หมดกำลังใจ ข้าพเจ้าก็ขอว่าบางครั้งก็อย่าเพิ่งหมดกำลังใจ ถ้าท่านมีข้อขัดข้องต่างๆ แล้วก็สามารถทำให้ดีขึ้นไปอีกนิดหนึ่งเป็นส่วนหนึ่ง และท่านเป็นผู้ที่ให้อะไรต่อโครงการนั้นนับว่าดี ก็เป็นผลงานเท่าๆ กันกับผู้ที่ทำแล้วได้รับผลงานออกมาเป็นสิ่งของ หมายความว่า เป็นผลผลิตพืชหรือเป็นนักเรียนมีสุขภาพดีขึ้น ขอให้อย่าไปวัดกันที่ผลของวัตถุนี้ออกมา แต่ให้วัดด้วยตัวเองถึงความตั้งใจของแต่ละท่าน

ในการนี้ขอให้ทุกท่านที่เข้าร่วมประชุม จงมีความสุขโดยทั่วกัน

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่ผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันอาทิตย์ ที่ ๒๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

ขอขอบใจตำรวจตระเวนชายแดน วิทยากรทั้งหลาย ที่มาร่วมกันร่วมมือในกิจการนี้ทุกท่าน พูดถึงการส่งเสริมเกษตรในโรงเรียนนั้น ความเป็นมาก็อย่างที่ได้ยินมาแล้ว แต่มีอยู่ข้อหนึ่ง คือเมื่อนานมาแล้วได้คุยกับครูโรงเรียนชั้นประถมที่ห่างไกลบางคนเล่าให้ฟังว่าทางหลักสูตรที่ให้สอนเกี่ยวกับการเกษตร และครูเหล่านั้นก็บ่นว่า ไม่รู้จะสอนอะไรให้เป็นประโยชน์ เพราะเวลานักเรียนเก่งกว่าครู เพราะเวลานักเรียนของโรงเรียนที่สอนอยู่นั้นล้วนแต่เป็นบุตรหลานของเกษตรกร ซึ่งมีความรู้อยู่แล้วในด้านวิชาชีพ ส่วนตัวครูเองนั้น ความรู้ในด้านนี้อาจจะด้อยกว่านักเรียนเสียด้วยซ้ำไป จึงทำให้ไม่มีความมั่นใจในการสอน ตอนนั้นได้ฟังแล้วกลับมาคิดว่าน่าจะมีเรื่องสอนกันได้ คือคุณครูเหล่านั้นพูดขึ้นมาก็น่าจะถูกต้องอย่างที่ เพราะว่าในการเพาะปลูกเพื่อที่จะให้มีผลผลิตได้มากขึ้น และให้มีความเป็นอยู่ที่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น นั้น มีวิธีที่จะทำและส่งเสริมกันได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ในระดับเกษตรกรแล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการเกษตรซึ่งทำงานกันแทบตายจะมีประโยชน์อะไร ถ้าทำแล้วไม่ได้ผลประโยชน์อะไรเพิ่มเติมขึ้นมา ส่วนเจ้าหน้าที่การเกษตรนั้น ส่วนใหญ่ก็ส่งเสริมในระดับเกษตรกร คือ ให้ความรู้ทางวิชาการเทคนิคใหม่ๆ ที่จะได้ทำให้ผลผลิตขึ้นมาในระดับผู้ใหญ่

ตอนนี้มาถึงระดับโรงเรียนหรือเด็กเล็กๆ นั้น การเรียนการสอนให้มีความรู้ตั้งแต่ยังเล็ก ให้รู้ถึงวิธีการใหม่ที่จะทำให้เพาะปลูกได้ดีขึ้น เพื่อรักษาสุขภาพอนามัยให้ดี ไม่ถูกผลร้ายต่างๆ นั้นก็ควรจะทำได้ จึงมาปรึกษากับท่านนักวิชาการต่างๆ แล้วมาร่วมกันคิดขึ้นเป็นโครงการ ที่คิดว่าทำโครงการกับตำรวจตระเวนชายแดนจะได้ผลที่ดี เพราะว่าพูดถึงโรงเรียนที่มีอยู่กระจายทั่วไปในประเทศไทยนั้น โรงเรียนต่างๆ มีหลายระดับ ระดับที่อยู่ใกล้กับศูนย์กลางที่พัฒนาอาจจะเป็นในลักษณะหนึ่ง ส่วนพื้นที่บางแห่งของประเทศ ซึ่งเรียกใน

ปัจจุบันนี้ว่าเขตชนบทยากจนนั้น เป็นที่กล่าวกันว่าการพัฒนาเข้าไปไม่ถึงได้ยาก เพราะว่าติดที่ การคมนาคมไม่สะดวกบ้าง พื้นที่ที่เป็นที่มีภัยอันตรายต่างๆ ทำให้เจ้าหน้าที่อย่างปกติอาจจะ เข้าไปปฏิบัติงานได้ยาก ฉะนั้นทางตำรวจตระเวนชายแดนก็ได้แก้ปัญหาข้อนี้อยู่ก่อนแล้ว จึง ได้ตั้งโรงเรียนซึ่งอาศัยตำรวจตระเวนชายแดนเป็นครูสอนนักเรียน ซึ่งส่วนมากก็อยู่ในท้องที่ ทุรกันดารและห่างไกล เจ้าหน้าที่นั้นได้พัฒนาในระดับพอสมควรแล้ว ก็ส่งโรงเรียนนั้นให้ทาง ฝ่ายการศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงกับการจัดการศึกษาของชาติได้ออกไปอยู่ในความดูแล รับผิดชอบต่อไป ดังนั้นขั้นแรกที่อยู่ในสภาพยากจนยากลำบากนั้น ตำรวจตระเวนชายแดน ก็ได้รับอาสาเข้ารับหน้าที่เป็นทูตดูแลให้การศึกษาแก่นักเรียนในแถบนั้น ฉะนั้นถ้าได้นำ วิชาการไปเพิ่มเติมในที่นั้นโดยตรงก็คงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เพราะว่าฝ่าย ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ก็ล้วนแต่มีความรู้และประสบการณ์ ทั้งการสอนนักเรียน และการใช้ชีวิตอยู่ในเขตที่ทุรกันดาร ซึ่งนอกจากมีหน้าที่ในการสอนนักเรียนแล้วยังจะต้อง ทำหน้าที่ช่วยเหลือประชาชนในแถบนั้นทั้งหมด เห็นว่าจะได้รับประโยชน์ในแง่นี้ แต่สิ่งที่จะต้อง ขอฟากเอาไว้ คือทุกๆ คนก็เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วว่า ณ โรงเรียนที่ตำรวจตระเวนชายแดนไป ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูอยู่ขณะนี้ เป็นโรงเรียนที่มีสภาพลำบากและสิ่งประกอบอะไรต่างๆ อาจจะ ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อได้รับการอบรมซึ่งส่วนมากก็เป็นเรื่องทั่วไปๆ ที่จะให้เรา นักเรียนและ ชาวบ้าน ควรจะมีความรู้เอาไว้ นั่น ถ้าถึงขั้นปฏิบัติอาจจะไม่ได้ผลร้อยเปอร์เซ็นต์หรือตามที่ ตั้งใจไว้ คืออาจจะมีความตั้งใจดี อยากจะให้งานที่ทำสำเร็จลุล่วงไปได้โดยดี แต่พอทำเข้าจริง แล้วอาจจะไม่ได้มากเท่าผู้อื่น เพราะว่าสถานที่มันขาดทุกสิ่งทุกอย่าง ก็อย่าพึ่งท้อถอยหมด กำลังใจ ให้ถือว่าเรารู้คนเดียวว่าเราได้ทำอะไรลงไปนั้นแล้วที่จะเป็นประโยชน์ และก็รับเอาที่ ประโยชน์ที่ทำแล้วในการประเมินผล ในขั้นนี้ก็ได้เปรียบเทียบว่า ผักใคร่อกงามมากกว่า จะแคไหน ก็มีวิธีคิดหลายๆ อย่าง ทั้งทางด้านการช่วยให้ชาวบ้านดีขึ้นจากศูนย์เป็นหนึ่ง เราก็ ยอมรับว่าเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจแล้ว ฉะนั้นขอให้ตำรวจตระเวนชายแดนทุกท่านมีกำลังใจและ ทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตนปรารถนา ให้มีความสำเร็จตามที่ต้องการทุกประการ ต้องขอ ขอบคุณท่านวิทยากรทั้งหลายที่มาช่วยด้วยความเต็มใจ และจะทำให้งานทุกอย่างของเราได้ สำเร็จผลไปอย่างที่น่าพอใจทุกประการ

ขอขอบคุณ

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
ณ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๓ จังหวัดเชียงใหม่
วันศุกร์ ที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๕

ขอขอบคุณและขอแสดงความชื่นชมยินดีแก่ท่านทั้งหลายที่ได้มาช่วยกัน ร่วมมือกันในการทำงานจัดการโครงการอันนี้ ซึ่งผลต่างๆ นั้น ก็ได้ทราบจากรายงานที่ทางตำรวจตระเวนชายแดนได้เขียนส่งมาให้ ทราบว่ามีผลก้าวหน้าไปเป็นอย่างดีในบางแห่ง ในบางแห่งก็มีอุปสรรคและข้อขัดข้องหลายประการ โครงการอย่างนี้คิดว่าเป็นงานที่ยากลำบากมาก เพราะในเรื่องของการเกษตร ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับพื้นที่และสภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ซึ่งมีความแตกต่างกันไป อย่างที่ปฏิบัติงานในครั้งนี้เป็นโรงเรียนต่างๆ ซึ่งเป็นของธรรมดาที่โรงเรียนย่อมจะตั้งอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างจะด้อยในแง่ของพื้นที่ทำการเกษตร เพราะว่าพื้นที่ใดจะใช้ในการเกษตรได้ดีนั้น ชาวบ้านย่อมจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่อยู่แล้ว ดังนั้นการที่ต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ยากลำบาก อาจจะทำให้มองดูเสมือนว่าผลงานของผู้ที่ปฏิบัติงานดูจะด้อยลงไปบ้าง แต่อันที่จริงแล้วเท่าที่อ่านจากรายงานจะเห็นว่า สิ่งที่ทำอย่างน้อยในด้านของการให้ความรู้ ความคิดแก่ราษฎรที่จะประกอบอาชีพทำกินได้ดีขึ้นนั้นได้ผลขึ้นมามากกว่าเดิม เพราะว่าเห็นได้ว่านักเรียนในโรงเรียนหรือผู้ปกครองของทุกโรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนที่ปฏิบัติการนั้น มีอาชีพประจำคือการเกษตร และก็อาจจะยังไม่สามารถที่จะใช้วิทยาการแผนใหม่ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองได้มากที่สุด ท่านต่างๆ ที่มีความรู้ เช่น ตำรวจตระเวนชายแดน เจ้าหน้าที่เกษตรด้านต่างๆ เกษตรจังหวัด และอาจารย์ต่างๆ ที่มาช่วยนี้ก็สามารถที่จะแนะนำเพิ่มพูนความรู้ นอกจากช่วยเกษตรกรซึ่งเป็นหน้าที่ประจำอยู่แล้ว ก็ยังสามารถที่จะถ่ายทอดให้เด็กๆ รู้หลักวิชา และมีจิตใจรักในผืนแผ่นดินที่จะทำมาหากินได้ผลเลี้ยงตนเลี้ยงครอบครัวเลี้ยงสังคมต่อไป อย่างน้อยก็ได้แนวความคิด ได้ปลูกฝังวิชาการต่างๆ ซึ่งในขณะที่เป็นเด็กอาจจะยังไม่ได้นำไปใช้ หรือไม่มีโอกาสนำไปใช้ได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ได้เห็นและได้ซึมซาบเข้าไปในจิตใจ ซึ่งต่อไปถ้าเขามีโอกาสจะใช้วิชาการส่วนไหนให้เป็นประโยชน์ก็คงจะนึกออกและนำมาใช้ได้ เช่นในเรื่องของโภชนาการ หรือความรู้ในด้านการกสิกรรมอยู่นั้น ทางครูบาอาจารย์

ก็ได้แนะนำให้ใช้ของที่มีอยู่ทำและบริโภคได้ ต่อไปจะได้มีโอกาสนำสิ่งที่มียูมาบริโภคบำรุงร่างกายให้นักเรียนเจริญเติบโตดีขึ้น

ในการประชุมครั้งนี้ ก็เป็นโอกาสที่ผู้ใหญ่ในสาขาต่างๆ ได้มาพบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น คงจะได้เห็นปัญหาและบางส่วนที่แก้ได้ก็คงจะแก้ไขไป อันไหนที่ยังเป็นปัญหาที่หนังก้อยู่ ก็คงจะหลีกเลี่ยงหรือวางไว้ก่อน และพอจะพิจารณาหาทางอื่นที่จะทำได้ ได้ยินว่าคงจะต้องแบ่งพื้นที่ในการปฏิบัติการตามลักษณะ คือ ลักษณะที่โครงการไปได้ดีแล้ว ลักษณะที่อยู่ในระยะปานกลาง และส่วนที่ทำได้ไม่เลย เช่น พื้นที่ที่พื้นดินอยู่ในสภาพที่เลว ขาดน้ำ ขาดปุ๋ย มีศัตรูพืชมากมาย ก็อาจจะให้ความรู้ทางแนวคิด ทฤษฎีไปก่อน แล้วหาทางหางานที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เป็นการให้ความรู้ไป อย่างในบางแห่งชาวบ้านที่ประกอบอาชีพในการเกษตรอยู่ในลักษณะไหน คงจะต้องใช้วิธีเสริมหรือเพิ่ม หาทางให้เป็นแต่ละกรณีเฉพาะไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มาร่วม และช่วยเหลือเป็นกำลังใจในโครงการนี้ ขอขอบคุณ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุมโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
ณ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค ๔ จังหวัดสงขลา
วันเสาร์ ที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

ขอขอบใจในความร่วมมือของทุกคน เห็นได้ชัดจากรายงานว่ามีความพิถีพิถันและ
ละเอียดในงาน ไม่ทำสักแต่ว่าเป็นหน้าที่ หาหนทางที่จะให้เด็กในรั้วปิดขอบอยู่ดีกินดีขึ้น ซึ่งจะ
เป็นอนาคตของชาติบ้านเมือง อีก ๑๐ - ๒๐ ปีข้างหน้า พวกนี้จะได้เป็นหัวหน้าครอบครัวและ
พลเมืองดีของชาติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมาก ขอบใจที่เป็นคนช่วยให้งานและเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้
เห็นออกมาเป็นรูปร่าง ได้รับความสำเร็จเป็นขั้นๆ ไป

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๒๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕

ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้สละเวลามาร่วมกันพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินโครงการนี้ต่อไป และขอขอบคุณผู้มีจิตศรัทธาที่ได้บริจาคช่วยเหลือให้โครงการนี้ ได้ดำเนินไปได้

ในการเริ่มต้นที่คิดโครงการนี้ขึ้นก็ด้วยพิจารณาเห็นว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นในเขตทุรกันดาร ที่มีสภาพยากกว่าที่ตั้งโรงเรียนอื่นๆ ทั้งยังเป็นถิ่นที่โดยทั่วไปแล้วมีภัยอันตรายต่างๆ ซึ่งยากที่หน่วยงานปกติที่รับผิดชอบในด้านการศึกษาคouldดำเนินการไปได้อย่างราบรื่น ทาง ดชด. ซึ่งมีหน้าที่ประจำอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ อยู่แล้ว เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยป้องกันบ้านเมือง ก็ได้ช่วยในด้านการบริการประชาชนในด้านการศึกษาและด้านการประกอบอาชีพอื่นๆ ไปด้วยในตัว จึงเห็นว่าควรจะสนับสนุนเพราะการดำเนินการของโรงเรียนนั้นจะได้รับประโยชน์ไปถึงประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นด้วย และการที่มุ่งส่งเสริมในด้านการเกษตร เป็นเพราะประชาชนในเขตที่ ดชด. ได้ตั้งโรงเรียนขึ้นนั้น โดยทั่วไปทุกคนมีอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว ถ้าได้โอกาสที่จะฝึกหัดให้ความรู้แก่เด็กในโรงเรียนก็จะเป็นการเผยแพร่ความรู้ไปถึงประชาชนในท้องถิ่นให้ได้ประกอบอาชีพให้มีรายได้ดีขึ้น นอกจากนั้นพืชผลและกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งเสริมนั้นจะเป็นแหล่งสำคัญทางโภชนาการซึ่งจะช่วยให้เด็กในโครงการมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้น มีลักษณะนิสัยและมีความรู้ที่จะสามารถดำเนินชีวิตได้ดีต่อไป การที่ตอนแรกเริ่มต้นที่พืชผักง่ายๆ เพราะในตอนต้นโครงการยังมีความยากลำบากอยู่หลายประการ เป็นการเริ่มต้นทดลองก็ลองเอาสิ่งที่ยางที่สุด ต่อไปตอนระยะหลังนี้เมื่อได้รับความช่วยเหลือจากทุกๆ ท่านในที่นี้ จึงได้คิดขยายโครงการออกไป วางแนวทางออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร ดังที่อยู่ในแฟ้มที่ได้จัดเตรียมไว้ให้พิจารณาต่อไป มีกิจกรรมหลายๆ อย่าง ซึ่งคงจะต้องเลือกปฏิบัติตามความเหมาะสมของท้องถิ่นนั้นๆ และนอกจากนั้นคงจะได้ร่วมกันกำหนดว่า แต่ละคนควรจะปฏิบัติอย่างไร ทำอย่างไร ขอให้ทุกๆ ท่านช่วยกันคิด หลายๆ ท่านจะได้มีความเห็นต่างๆ ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ขอให้ทุกท่านจงประสบแต่ความสุขความเจริญตลอดไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุม
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
ณ กองบังคับการ กองร้อยที่ ๙ อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา
วันอาทิตย์ ที่ ๑๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๖

ก่อนอื่นขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้มาร่วมในการประชุมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อที่จะดำเนินโครงการนี้ไปด้วยดี ตามที่ได้ทราบกันแล้วว่าโครงการนี้ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่เลือกนักเรียนในโรงเรียนของตำรวจตระเวนชายแดนนี้ เพราะฉะนั้นนักเรียนเหล่านี้มีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นและอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล จนกระทั่งมีความจำเป็นที่ตำรวจตระเวนชายแดนจะต้องไปตั้งโรงเรียนและให้การศึกษา ในการดำเนินชีวิตของคนเรานั้น มีอยู่หลายๆ ด้านด้วยกัน ทั้งในด้านการทำมาหากิน ในด้านสุขภาพอนามัย และการศึกษา ซึ่งท่านผู้มาร่วมในการประชุมครั้งนี้ก็ต่างมีความรู้ในด้านต่างๆ ซึ่งจะต้องมาทำงานส่งเสริมช่วยเหลือพร้อมๆ กันตามที่ท่านได้ปฏิบัติอยู่ ถึงแม้ว่านักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่เรา มาช่วยเหลือนี้ จะมีพื้นฐานของครอบครัวทำอาชีพเกษตรกรรมอยู่เป็นส่วนใหญ่และมีความรู้ในด้านเกษตรกรรมอยู่แล้ว แต่ว่าการที่ทางฝ่ายราชการทั้งหลายที่อาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือในครั้งนี้ ก็ยังเป็นประโยชน์ในการเพิ่มพูนความรู้และช่วยกันแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่ผู้ปกครอง และนักเรียนเหล่านี้ไม่สามารถจะแก้ไขด้วยตนเองได้ ทำให้ได้รับผลดีตามเป้าหมาย ที่เห็นได้ชัดๆ คือ ต้องการให้มีความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การที่บุคคลเหล่านี้ มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความรู้ในการรักษาตนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอันนี้เป็นพื้นฐานที่จะได้มีโอกาสปรับปรุงตนเองศึกษาหาความรู้ ดังโครงการส่งเสริมคุณภาพของการศึกษา เป็นการหาทางให้เกิดความเท่าเทียมกันมีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ในเมื่อบุคคลที่เคยอยู่ในสภาพแร้นแค้นและยากจน สามารถพัฒนาตนเองขึ้นได้นั้น ก็จะมีส่วนทำให้ประเทศมีความมั่นคงและพัฒนาขึ้นต่อไป ฉะนั้น จึงขอสรุปว่าการที่ทุกๆ ท่านมาช่วยกันคิดแก้ปัญหาและก็ฟังข้ออุปสรรคข้อบกพร่องในส่วนที่แต่ละคนรับผิดชอบ แล้วก็หาทาง

ประนีประนอมแก้ไขร่วมกัน ก็จะมีประโยชน์แก่โครงการและทำให้เป้าหมายของโครงการสำเร็จลุล่วงไปได้

ขอให้ทุกๆ ท่านที่มาร่วมนี้มีกำลังใจและปลื้มใจในผลงานที่ทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในที่นี้ฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของโครงการ คือ เรามีการอบรมครูหรือมีวิทยากรที่มาให้แนวความคิดต่างๆ แล้วตัวครูเหล่านี้จะเป็นแกนในการถ่ายทอดต่อไป เพราะฉะนั้นถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญ ซึ่งเท่าที่ปฏิบัติงานมาตามโครงการนี้เราก็คงจะถือว่าทุกท่านมีผลงานที่ดีเด่น เพราะว่าทุกๆ ไปจะไม่สามารถดูได้ว่าคนไหนทำงานเป็นอย่างไร เปรียบเทียบจากผลที่ออกมาจากทางโรงเรียน เพราะว่าพื้นฐานของแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน ความลำบากทางด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมก็ต่างกัน เพราะฉะนั้นการพัฒนาแต่ละแห่งจะต้องมีลักษณะเฉพาะ ขอให้ทุกท่านโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีอุปสรรคและลำบาก จงมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และขอให้ทุกท่านมีความสำเร็จในชีวิตและการปฏิบัติงานสืบไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุม
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
ณ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๕ อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
วันจันทร์ ที่ ๒๓ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน ที่ได้สละเวลามาร่วมประชุมในครั้งนี้ งานต่างๆ ซึ่งทำไปเป็นเวลาหลายปีแล้ว มีการเปลี่ยนแปลงและมีความคืบหน้า สมควรที่ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมมือและผู้ที่ได้มาช่วยเหลือกันจะได้มาพบกันบ้าง เพื่อที่จะแถลงว่า แต่ละคนได้ปฏิบัติงานอะไรไปบ้าง และมีความคิดเห็นอย่างไร จะได้ให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบว่ามีคนที่ได้ทำงานไปถึงไหนบ้าง และมีโอกาสทำอะไร ซึ่งการมาพูดด้วยกันพร้อมๆ กันนี้ มีประโยชน์ที่ว่างงานจะได้ไปในรูปและมีแนวทางเดียวกัน ไม่ใช่ว่าต่างคนต่างทำ กระจัดกระจายกันไป ซึ่งการทำงานต่างคนต่างทำนั้นก็มีข้อเสียอยู่บ้าง คืออาจจะทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันได้ ถิ่นที่นี้เป็นเขตที่ฝ่ายหนึ่งรับผิดชอบและอีกฝ่ายหนึ่งเข้าไปปฏิบัติงาน อาจจะถือว่าเป็นการก้าวร้าวงาน แต่ได้เข้ามาพบกันพร้อมกัน จะได้รู้ว่าฝ่ายหนึ่งยังมีข้ออะไรต้องการช่วยเหลือจากอีกฝ่ายที่เข้าไปปฏิบัติงาน และต้องการให้อีกฝ่ายทำอะไร จะได้ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

งานทุกอย่างตามหน่วยงานที่ได้มาประชุมพร้อมกันนี้ ล้วนแต่เกี่ยวพันด้วยกันทั้งสิ้น คือเริ่มต้นอย่างที่เราจะทราบกันแล้ว คือเราได้ส่งเสริมให้นักเรียนในโรงเรียน มีความรู้ในเรื่องของการเกษตร นักเรียนโดยส่วนมากมาจากครอบครัวเกษตรกร ย่อมมีความรู้พื้นฐานอยู่บ้างแล้ว ที่เราไปสอนเพิ่มเติมขึ้น ก็จะทำให้ความรู้หรือวิธีการเป็นเบื้องต้น อย่างที่เราไปหาเกษตรกรแล้วก็ไปชี้แจงว่าบางอย่างนั้นแต่ก่อนตามธรรมเนียมของเกษตรกรเคยทำกันมาก่อนแต่ว่าไม่เข้ากับยุคกับสมัย หรือว่ามีวิธีอื่นที่ดีกว่า แทนที่จะไปสอนเฉพาะแต่เกษตรกรซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นผู้ใหญ่ เราก็ได้อาศัยที่ของโรงเรียนซึ่งเป็นทีที่บุตรหลานของเกษตรกรเหล่านั้นได้มารวมกันอยู่แล้ว ก็เป็นความสะดวกในการที่จะให้ความรู้และอบรมให้ซึมซาบเข้าไปตั้งแต่อายุน้อย ส่วนผลผลิตที่ได้จากการเกษตรนั้น อาจจะมีไม่มากเพราะว่าแต่ละ

แห่งแต่ละโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนก็เรียกอยู่แล้วว่าโรงเรียน คือเป็นสถานที่สำหรับนักเรียนมาพบกับครูและครูก็ได้สอนวิชาการต่างๆ ตามหลักสูตร ไม่ใช่เป็นที่สำหรับทำไร่นา ก็น่าจะไม่มีความพร้อมที่เดียวในการที่จะทำให้ออกมาเป็นพืชผลอะไรมากมายก่ายกอง แต่ว่าจะมีที่บางพอจะทำ ถือว่าโรงเรียนนี้เป็นแหล่งเหมือนจะเป็นที่สาธิตหรือแสดงนิทรรศการ หรือเป็นห้องสมุดหรืออะไรก็ตามที่ให้ความคิด แนวความคิดอย่างใหม่ แทนที่จะสอนกันเฉพาะในห้องเรียนหรือด้วยวาจาก็มีการปฏิบัติเข้ามา และของที่ได้ก็เป็นผลพลอยได้ ก็เอามาทำอาหารให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนได้รับประทาน ซึ่งโดยทั่วๆ ไปแล้วนี้ ในชนบทใดหรือบ้านบางหมู่บ้านก็ไม่ได้มีทุกคนที่จะมีอาหารการกินพร้อมบริบูรณ์ หรือว่าไม่มีความรู้ที่จะบริโภคอาหารให้ถูกตามหลักสุขภาพอนามัยที่ดี งานนี้ก็จะช่วยทำให้อาหารแต่ละมื้อที่ทำออกมามีคุณค่าทางอาหารเพิ่มมากขึ้น ก็ได้ทางเจ้าหน้าที่ที่จะไปแนะนำ ถ้ารู้ว่าการอย่างไรจะมีประโยชน์ ครูได้ทราบแล้วก็ได้ออกดูแลทำให้นักเรียนเท่าที่จะทำได้ เด็กก็จะได้อันนี้เป็นนิสัยว่าเมื่อมีอาหารก็พยายามที่จะหาให้ดีที่สุด อาจจะได้ดีร้อยเปอร์เซ็นต์ทุกคน แต่ก็ได้รับความรู้ไว้ก่อนว่า ถ้ามีอย่างนี้ที่ถูกที่ควรเป็นอย่างไร การไปทำนั้นทางเจ้าหน้าที่ก็เหมือนได้มีโอกาสที่จะหาข้อมูล หาความรู้ด้วยการส่งเสริมเรื่องอาหารจะทำได้อย่างไร จะได้เป็นที่พอใจของนักเรียน จึงจะเป็นตัวแทนของเกษตรกร ชาวบ้านที่ต่อไปมีหน้าที่ที่จะส่งเสริมอยู่แล้ว นอกจากนั้นเมื่อมีใครช่วยในด้านการประกอบอาชีพการบริโภคให้ร่างกายแข็งแรงแล้ว ก็จะเป็นปัจจัยในการที่จะทำให้อุ้มนักเรียนได้รับการศึกษาได้ดียิ่งขึ้นเพราะมีกำลังร่างกายกำลังใจ ในการที่จะศึกษานี้ วิชาการศึกษาก็มีความก้าวหน้าไปเรื่อยๆ ตามหลักสูตร จึงได้ขอรับรองผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการศึกษามาช่วยเสริมในโครงการนี้ที่จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้เต็มที่ และก็จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการศึกษา และต่อชุมชนหรือท้องที่สืบไป และโรงเรียนที่จะตั้งอยู่นี้ก็ถือว่าเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตทุรกันดาร เพราะว่าตามหลักของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะไปตั้งอยู่ในที่ที่เป็นเขตรับผิดชอบของตำรวจซึ่งก็ต้องถือว่าเป็นเขตที่มีความยากลำบากอยู่หน่อย เมื่อช่วยนักเรียนแล้วโรงเรียนจะเป็นจุดศูนย์กลางนัดพบอย่างหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ก็อยากจะให้ครูโรงเรียนนั้นเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านและส่วนรวมด้วย คือยกตัวอย่างเช่นเราไปเสนอเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอย่างไร ก็ทั้งในด้านพืชพันธุ์ และแหล่งน้ำ ก็นึกให้ชาวบ้านในนั้นได้ประโยชน์ด้วย และหลักทั้งหมดก็เป็นอย่างนี้ ก็ขอให้ทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมนั้น มีกำลังใจและมีจิตใจที่ผ่องใส มีร่างกายที่สมบูรณ์สมารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้เป็นอย่างดี

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

การประชุมกันครั้งนี้ได้มีหน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมปรึกษาหารือกันมากกว่าครั้งอื่นๆ เพราะว่างานนี้ได้ดำเนินไปในวงที่กว้างขึ้น จึงเห็นว่าแทนที่จะต่างคนต่างปฏิบัติ ได้มารวมกันหารือกันว่างานส่วนไหนดำเนินไปด้วยดีแล้ว งานส่วนไหนยังมีข้อที่ขัดข้องอยู่ หรือว่าบางครั้งอาจจะเป็นข้อที่สองฝ่ายหรือหลายฝ่ายยังเข้าใจไม่ตรงกัน จะได้มีโอกาสพูดแสดงความคิดเห็นของทุกๆ ฝ่ายและข้อที่จำกัดหรือข้อลำบากในการปฏิบัติการที่ผ่านมาแล้ว เป็นที่ทราบกันแล้วว่า ในโครงการนี้เริ่มต้นด้วยที่ต้องการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารบริโภค หรือได้บริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้อง เมื่อเป็นอย่างนั้นทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง ไม่สามารถที่จะทำงาน หรือศึกษาต่อได้ จึงได้ช่วยเด็กด้านนี้ และแนวทางที่ช่วยเหลืออันนำไปในด้านการเกษตร แทนที่จะเอาอาหารไปให้เฉยๆ ได้อบรมให้นักเรียนมีความรู้ในด้านการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของไทยอย่างหนึ่ง เมื่อเป็นอย่างนั้นและทำมาได้ดี เห็นว่าในด้านการศึกษานั้นสามารถที่จะทำงานให้ต่อเนื่องกันได้ โดยการหาวิธีอย่างไรให้นักเรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องได้รวดเร็ว เป็นแนวทางอย่างหนึ่งที่จะศึกษาค้นคว้าหาวิธีการต่อไปได้ การใช้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ก็มีส่วนที่ดีอยู่ที่ว่า จำนวนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นไม่มากนัก และอีกประการหนึ่งหลักสูตรที่วางไว้ก็ไม่ตายตัว สามารถที่จะปรับได้ตามสภาพของท้องถิ่นและสภาพของนักเรียนผู้ปกครอง โดยที่การอาศัยสติปัญญาและความสามารถของครูผู้สอนเป็นอย่างมาก เมื่อทางฝ่ายที่มาช่วยเหลือมีความเห็นอย่างไรก็สามารถที่จะเสนอแนะและปรึกษาหารือกันได้ ดีกว่าที่จะไปในที่ที่มีหลักสูตรซึ่งดีอยู่แล้ว เหมาะสมตายตัวแล้วโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนก็หมายถึงว่าเป็นโรงเรียนในที่ที่ห่างไกลทุรกันดาร ยังไม่สามารถที่จะเปิดโรงเรียนโดยปกติได้ งานต่างๆ ที่แล้วมานับได้ว่ามีความก้าวหน้าเป็นอย่างดีเนื่องด้วยทุกๆ ฝ่ายที่เข้ามาทำงานได้ช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง โดยที่ร่วมมือกันไม่ได้ถือว่าอันนี้เป็นงานของคนนั้นคนนี้ช่วยเหลือกัน กันบ้างส่วนนี้ทำให้งานก้าวหน้ามาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน และขอให้การที่ท่านมาช่วยนี้ เป็นผลให้ท่านมีความก้าวหน้า
และเกิดความคิดที่ดีในการที่จะปฏิบัติงานประจำ ซึ่งเป็นงานส่วนตัวให้ก้าวหน้าอีกต่อไป จึง
ขอให้ทุกท่านมีความสุขความสำเร็จในทุกๆ ด้านตลอดไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการประชุม
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
ณ ค่ายลูกเสือบ้านนาอ้อย อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
วันเสาร์ ที่ ๑๓/ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

ในการประชุมลักษณะนี้ทุกๆ ครั้ง ก็ต้องกล่าวขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้มาร่วมในการสัมมนา และการที่จะดำเนินการต่อไปในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ดชด. โครงการนี้ได้เริ่มต้นมาเป็นเวลานานแล้ว ๓ - ๔ ปี เนื่องด้วยที่คิดในตอนแรกคือโรงเรียน ดชด. นี้ เป็นโรงเรียนที่ตั้งขึ้นในพื้นที่ซึ่งมีความยากลำบาก เป็นพื้นที่ที่ ดชด. รับผิดชอบอยู่ และทาง ดชด. ได้ช่วยเหลือประชาชนเท่าที่จะทำได้ โดยการตั้งโรงเรียนและให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องที่ ซึ่งนับว่าเป็นประชาชนในเขตยากจนหรือมีภัยอันตราย เมื่อได้เป็นโรงเรียนที่สมบูรณ์การดำเนินการไปได้ตามระเบียบทางราชการแล้ว ก็มักจะโอนให้อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองที่มีหน้าที่โดยตรง ได้แก่สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ในช่วงที่ยังมีความทุรกันดารหรือมีปัญหาต่างๆ อยู่ นั่น ทาง ดชด. ก็ได้ดูแลรับผิดชอบ จึงได้คิดว่าบุคคลซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนนี้ เป็นคนที่ควรได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริม โดยการที่เราทั้งหลายพอมีทางจะช่วยได้โดยผ่านทาง ดชด. จึงได้ตั้งโครงการขึ้น เริ่มต้นก็มีความมุ่งหมายที่จะให้เด็กในความดูแลนั้นมีอาหารรับประทานที่จะให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง พร้อมทั้งจะได้รับความรู้และเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพของประเทศต่อไป โครงการที่จัดมานับว่าได้ผลดีพอสมควรเนื่องด้วยความร่วมมือของหลายท่านหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นครูที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียนอย่างจริงจัง

ความจริงการประชุมมาพูดจากันพร้อมหน้าแบบนี้ ที่สกลนครเคยทำแล้วแต่ก็ไม่ได้ทำมาเป็นเวลานานอย่างน้อย ๒ ปี แล้วก็ขาดไป แต่ว่าเมื่อไปที่ทางภาคเหนือและภาคใต้ก็ได้จัดประชุมอย่างเดียวกันนี้และได้ไปเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายแห่งด้วยกัน

ทั้งทางภาคเหนือและภาคใต้ จุดมุ่งหมายที่ได้เล่าให้ครูที่โรงเรียนและในการสัมภาษณ์เช่นเดียวกันที่ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางก็ประชุมกันที่กรุงเทพฯ ก็ได้พูดอย่างเดียวกันคือเราต้องการช่วยให้นักเรียนในโรงเรียนมีสุขภาพอนามัยบริบูรณ์แข็งแรง รับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และถูกตามส่วนประกอบที่จะบำรุงร่างกาย เวลาไปก็ไปดูและยังได้เสนอแก่พวกเจ้าหน้าที่เคหกิจเกษตรว่า ให้ไปชิมตามบ้านของนักเรียนว่าเขาชอบอาหารในลักษณะไหน แล้วเราก็ทำตามลักษณะที่เขาชอบ แต่ว่ามีส่วนประกอบที่จะเป็นประโยชน์แก่ร่างกายมากกว่าที่เขาทำกันอยู่เป็นประจำแล้ว นอกจากนั้นก็ได้อธิบายเกี่ยวกับวิชาการเกษตร โดยถือว่าโรงเรียนนี้เป็นศูนย์กลางของชุมชนแห่งหนึ่ง ถ้าเราสามารถทำให้คนรุ่นใหม่ในสังคม คือนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนและพวกผู้ปกครองที่จะมาดูมาช่วยมาเห็น มีความรู้ทางด้านเทคนิคทางการเกษตรอย่างใหม่ที่ทางราชการตั้งใจจะส่งเสริมแต่ก็ส่งเสริมตั้งแต่ในวัยเด็กวัยเรียน เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่เขาจะได้มีการได้รับการฝึกหัดให้ทำตามแบบแผนอย่างใหม่ ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่าที่เคยทำมา หรือว่าจะได้มีความคุ้นเคยในการติดต่อกับทางราชการ เมื่อมีข้อขัดข้องอะไรจะได้ปรึกษาหารือกันได้อย่างง่ายขึ้น และผู้ปกครอง คนในหมู่บ้านเอง เมื่อมีปัญหาข้อขัดข้องอะไรก็จะรู้ได้ว่าจะมีที่ที่จะมาหาได้ ได้แก่ที่โรงเรียน ซึ่งครูจะได้เป็นส่วนที่จะช่วยเหลือได้มาก ตอนที่อยู่ทางใต้ก็ไปที่โรงเรียน ซึ่งมีบริเวณค่อนข้างจะกว้างใหญ่กว่าที่อื่นและเป็นที่ภูเขา ได้แนะนำว่าในการเพาะปลูกอาจจะเป็นการแสดงวิธีการเพาะปลูกในสภาพภูมิประเทศอย่างนั้น พอดีมีที่หนึ่งพอจะทำแหล่งน้ำได้ ทางชลประทานอาจจะพิจารณาดูว่าจะทำได้หรือไม่ เมื่อไหร่ อย่างไร และทางโครงการเราพอที่จะมีทุนในการช่วยเหลือ เรื่องทำแหล่งน้ำนี้มีหลายแห่งที่จำเป็น เราไม่ได้ทำให้ใหญ่โต ทำเล็กๆ พอที่จะใช้ในบริเวณนั้น แต่ทุกครั้งก็มีการตกลงกับชาวบ้านว่าในการที่เราจะทำนั้นเป็นการช่วยกันทำ สมมุติว่าถ้าจะเอาเต็มที่อยู่ที่เคยทำมา ได้แก่มีค่าจ้างแรงงาน ทางราชการทำทุกอย่างนั้น เราก็ไม่สามารถที่จะหาเงินทองงบประมาณมาทำได้ทันทั่วทั้งที่ ถ้าเราช่วยกันทำช่วยกันเสียสละเพื่อตนเอง มาช่วยกันทำ แล้วเจ้าหน้าที่ช่วยแนะนำ หาวัดดูให้ อย่างนั้น ก็จะทำให้รวดเร็วขึ้น ก็ตกลงกันไว้อย่างคร่าวๆ ว่าที่ไหนที่ของใครได้น้ำและอีกที่ไม่ได้นั้น อาจจะต้องมีการแลกที่แบ่งสรรปันส่วนกันใหม่ จะยอมหรือเปล่าถ้าไม่ยอมอาจจะลำบาก เพราะว่าที่ที่นั่นก็ต้องการจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ทุกๆ คนในชุมชน ไม่ใช่เกิดประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะ ก็ดูทุกคนจะเข้าใจดี ส่วนเด็กนักเรียนในโรงเรียนนั้น ก็ได้บอกกับครูเอาไว้ว่า สิ่งใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใกล้โรงเรียนนั้น เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะดู ขอให้ครูคอยแนะนำให้เด็กไปคอยดูสังเกตการณ์แม้แต่การก่อสร้าง สมมุติว่าทำบ่อน้ำเล็กๆ ก็ให้เด็กสังเกตการณ์และจดจำทำรายงาน หรืออะไรก็ตามไปถามคนที่เขามาทำ เจ้าหน้าที่ที่มาทำนั้นเขาทำอะไรบ้าง เพื่ออะไร ขึ้นตอนเป็นอย่างไร อันนี้เพื่อจะฝึกให้นักเรียนให้มีความเคยชินในการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในเขต

ของตัว หมายความว่าอะไรที่เกิดขึ้นในบ้านตัวเองร่วมกันรับผิดชอบด้วย ไม่ใช่ว่าปล่อยให้คนอื่นที่เขาเป็นคนนอก ได้แก่เจ้าหน้าที่ต่างๆ เข้ามาจัดการอะไรทุกอย่าง อย่าง แล้วถ้าเกิดความไม่พอใจขึ้นจะประท้วงต่อภายหลัง อันนี้ก็ให้เขาเป็นผู้ฝึกหัดความช่างสังเกตไปด้วย สรุปว่าในการทำอะไรทุกขั้นตอนก็มีประโยชน์ ให้ทำอะไรที่ไม่เสียหาย และให้นักเรียน คนในท้องที่ ได้รับผลโดยตรง

ในระยะก่อนที่จะมานี้ ก็ได้ไปต่างประเทศมาเป็นเวลาเกือบเดือน มาถึงที่นี่ ตอนไปเยี่ยมที่หมู่บ้านมีชาวบ้านมาบอกว่า มาที่หมู่บ้านเขานี้ก็ดี แหมทำไมที่ต่างประเทศตั้งไกลยังไปได้ ที่บ้านเราทำไมไปไม่ได้ ก็บอกว่าบ้านเรามันโตนก ที่ไปนั้นก็ได้ไปหมดประเทศไปเพียงบางส่วนเท่านั้น เท่าที่เวลาจะมี ส่วนถ้าจะไม่ให้ไปดูเลยว่าที่อื่นเขามีอะไรนั้น ก็เห็นจะแย่ เพราะว่าเราไม่ได้อยู่คนเดียว เราทำอะไรของเราเราก็คิดว่าดีแล้ว จะต้องเปิดหูเปิดตา ดูว่าที่อื่น คนอื่น เขามีอะไรกัน เขามีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร ก็จะได้เข้าใจกัน เพราะเดี๋ยวนี้โลกไม่แคบอยู่เฉพาะในกลุ่มหมู่พวกเราแล้ว ต้องมีโอกาสจนได้ที่จะต้องติดต่อกับผู้อื่น หรือผู้อื่นซึ่งเราไม่เคยรู้จักเข้ามาอยู่กับชีวิตของเรา แทนที่เราจะให้เขารู้เรื่องเราอย่างเดียว เราก็ไปรู้เรื่องเขาบ้างก็ไม่เสียหายอะไร ก็เป็นการพูดเล่นๆ กัน แต่ว่าที่ไป ๒ แห่งนั้น มีข้อพึงสังเกตหลายๆ อย่าง ซึ่งเวลาขณะที่ไปก็พยายามที่จะดูสังเกตให้ได้ความรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เวลาไปนั้นทางราชการได้ส่งโทรทัศน์ไปด้วยตาม ก็ได้บอกให้ถ่ายไว้เยอะๆ จะได้ให้พระเดชพระคุณผู้ชมทางบ้านได้ชมบ้าง รู้อะไรจะได้ไม่รู้คนเดียว ให้มีคนอื่นได้รู้ได้เห็นว่าเป็นอย่างไร ทุกคนได้ช่วยกันพยายามอย่างที่สุด การเตรียมการอะไรค่อนข้างจะฉุกฉลิวทุกเรื่องราวต่างๆ ก็ได้มาพอสมควรจะได้มากได้น้อย กลัวจะไม่ได้อะไรมาเท่านี้ มากกว่านี้ก็ได้อีก แต่เท่าที่ได้เห็นมาก็เป็นสิ่งที่ทั้งเคยรู้เคยเห็นมาก่อน เพราะที่บ้านเราก็มีเหมือนกัน ที่เรียกว่าคนไทยก็ทำได้ ใช่ว่าคนต่างชาติจะทำได้อย่างเดียว หรือบางอย่างเป็นคนละอย่างไปเลยไม่เหมือนกัน ก็ดีเหมือนกัน ก่อนหน้าจะออกนอกเมืองไทย ก็ไปอยู่ปักกิ่งได้จนกระทั่ง ๒ วันก่อนจะไปต่างประเทศ เพิ่งกลับกรุงเทพฯ ไปเตรียมตัวก็ไป พอกลับมาจากต่างประเทศอาทิตย์หนึ่งก็มานี่เลย เพราะฉะนั้นทุกๆ อย่างต่อเนื่องกันไปหมด แทบไม่รู้ว่าตัวเองอยู่ไหนอย่าง ๒ ประเทศที่ไป คือ อินโดนีเซียกับบอสเนียแล้ว แต่ละแห่งก็มีเรื่องราวยืดยาว ซึ่งคงจะมาเล่าสู่กันฟังในวันนี้ไม่ได้แน่ๆ เพราะมันยาวเกินไป บางคนก็คงได้เห็นในโทรทัศน์ที่ว่ามันมีช่างไปถ่ายบ้างแล้ว

สำหรับอินโดนีเซียนั้นเป็นประเทศเพื่อนบ้านเรา ซึ่งลักษณะโดยทั่วๆ ไปก็ใกล้เคียงกับไทย แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าในด้านการศึกษานั้น ฟังมีการประถมศึกษาภาคบังคับเมื่อประมาณต้นปีนี้เอง ซึ่งของเรามีมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว ในระยะนี้ก็เข้าใจว่าคงจะเป็นระยะที่พยายามจะเร่งรัดกวัดขันในเรื่องของการศึกษานี้ และนั่นก็เป็นเครื่องเตือนใจว่า เรา

ควรที่จะทำต่อเพราะเรามีพื้นฐานรากฐานมายาวนานกว่าเขา การศึกษาบังคับก็เป็นองค์การทางราชการอีกอย่างหนึ่งที่จะทำให้ราชการได้เข้าถึงประชาชน เป็นสายงานที่จะเข้าถึงประชาชนได้อย่างดีมาก อย่างเขาไม่มีหรือเริ่มมีก็อาจจะมีความลำบากในบางแง่ของการพัฒนา อ่านดูแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผน ๕ ปีของเขา ก็มีเรื่องราวต่างๆ เป้าหมายอะไรก็คล้ายๆ ของเรา สิ่งที่เขาจะทำก็คล้ายๆ กันไปทุกอย่าง แต่ก็อ่านดูยังไม่มีโอกาสซักถามหรือว่าแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับใคร มีลักษณะที่น่าสนใจอีกหลายอย่าง เช่น เรื่องปัญหาหนักของประเทศเขา ได้แก่ การมีพลเมืองมากมายซึ่งกระจุกตัวกันอยู่เฉพาะแห่ง ส่วนพื้นที่บางแห่งแทบจะไม่มีผู้คนอาศัยอยู่เลย เขาก็พยายามแก้ไข คือมีเป้าหมายในการพัฒนาเน้นหนักไปในเรื่องของการย้ายถิ่นประชาชน จากถิ่นที่มีความแออัดและคนไม่มีงานทำ ไปหาถิ่นที่มีประชากรเบาบางและต้องการแรงงานในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้เท่าไร จะได้ตามเป้าหมายหรือเปล่าก็ไม่ทราบ เท่าที่ดูเป้าหมายนั้น ก็คงเป็นจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด เพราะฉะนั้นอันนี้ก็คงจะก่อให้เกิดปัญหาพอใช้ ไปดูกิจการวิธีการของเขา ได้แก่ เขาไปชักชวนเอาคนที่ไม่มีที่ทำกิน หรือยากจนบางคนเป็นพวกที่ไม่มียานพาหนะเร่ร่อนเป็นขอทาน เป็นนักเลงหัวไม้อะไรต่างๆ เอามารวมกันเข้า คัดเลือกคนที่จะมีทางจะพัฒนาได้ เอามาทั้งครอบครัว มาฝึกอบรมให้รู้หนังสือ ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลกำลังเร่งรีบมาก เพราะคนส่วนมากเป็นคนไม่รู้หนังสือ สอนผู้ใหญ่และสอนเด็กในเวลาเดียวกัน สอนวิธีการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งงานที่จะให้เขาไปทำที่ใหม่โดยตรงและงานที่จะเป็นสิ่งที่ช่วยในวิธีการดำเนินชีวิต และเมื่อย้ายไปอยู่ที่ใหม่ ที่ใหม่นั้นทางราชการจะทำแหล่งทำมาหากินให้เสร็จ และสร้างบ้านให้เสร็จ ซึ่งเท่าที่เห็นรู้สึกว่าการทำจริงจังๆ ก็คงจะใช้เงินงบประมาณมหาศาล ซึ่งอาจเป็นเรื่องลำบาก ที่ทำให้ทำได้จำนวนน้อย แต่ว่าเมื่ออันไหนทำได้เข้าใจว่าทำได้จริงจังๆ คือไม่ใช่ว่าย้ายคนไปที่ใหม่แล้วไปตระกำลำบาก โดยต้องปลูกบ้านเอง ถางป่าเอง ปลูกอะไรขึ้นมาใหม่เอง ทำมาหากินได้รายได้ไปเลย แต่บริการดีขนาดนี้ก็คงบริการได้น้อย ส่วนในการเพาะปลูก เท่าที่เขาให้ไปดูไร่ขนาดใหญ่ ซึ่งลักษณะการเพาะปลูกทำไร่ขนาดใหญ่นี้ ดูเหมือนของเขาก็เข้าใจว่าไม่มีเพราะว่าการที่จะทำไร่ขนาดใหญ่ได้นั้นจะต้องมีทุนและมีพื้นฐานที่มั่นคงมาก ซึ่งเขาทำได้เนื่องจากเป็นระบบในสมัยที่ชาวดัตช์ยังปกครองอยู่ เขาก็เริ่มทำเช่นพวกไรชา ปาล์มน้ำมัน หรือพวกยางพารานั้น ที่เป็นสวนขนาดใหญ่ที่รัฐบาลเป็นเจ้าของสวนแทน คือเมื่อพวกดัตช์ออกไปแล้ว เอกชนที่ไหนก็ไม่มีความสามารถที่จะสวมแทนที่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลซึ่งเขาก็ทำได้โดยการที่ว่าชาวนาเกษตรกรเล็กๆ น้อยๆ นั้น ก็ได้เป็นคนเหมือนคนงานของราชการของรัฐบาล และก็ทำกิจการอะไรที่คนก็ไม่ต้องลำบากเท่าไร เช่น ในการทำปาล์มน้ำมันนั้น ราษฎรก็ไม่ต้องรับผิดชอบจะเอาผลผลิตไปโรงงานให้ทันเวลา จะมีทางราชการมอบให้หมดทั้งพันธุ์ดี การดำเนินการมีรถมาขนส่ง การขยายพื้นที่ เขาทำไปอย่าง

เป็นระบบ เพราะมีระบบเก่าที่ดีอยู่แล้ว ส่วนในระบบของการทำนานั้น ที่น่าสนใจ คือว่าเป็นระบบเก่าที่มีมาเป็นร้อยๆ ปี ได้แก่ ทำนาขั้นบันไดตามภูเขาซึ่งมีระบบในการส่งน้ำไปถึงนาแต่ละขั้นโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่เป็นชาวบ้านที่จะสามารถดูแลได้ว่าไม่มีใครโกงน้ำ คนไหนควรจะทำหน้าที่อย่างไร ที่ไหนควรจะปลูกอะไร ควรจะได้น้ำเท่าไรเพราะเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่โบราณ

ที่ออสเตรเลียนั้นเป็นที่ที่ความเป็นอยู่ของคนต่างจากเรามาก เพราะเป็นที่ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลแต่ว่าประชากรเบาบางมาก ในพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลนั้น พื้นที่ที่เลวหรือพื้นที่ที่ลำบากในการเป็นอยู่นั้นมากกว่าพื้นที่ที่ดี เพราะฉะนั้นสภาพสิ่งแวดล้อมนั้นบังคับการดำเนินชีวิตของคน ก็ไม่นับถือที่ว่าคนที่อยู่ที่นั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกที่มาในระยะเริ่มต้น ก็ไม่ใช่ว่าอยู่กันอย่างสบายๆ อย่างที่เราคิดเพราะไปเห็น ไปแต่เมืองที่ใหญ่ๆ โตๆ ที่เขาเจริญแล้ว ก็ได้ไปที่ที่ยังลำบากอยู่บ้าง ในสภาพสิ่งแวดล้อมนั้นทำให้วิถีดำเนินชีวิตผิดกับของเขา ซึ่งถ้าได้ดูแล้วก็เห็นความรู้ที่ดีเหมือนกัน เช่น การทำไร่นานั้น แต่ละคนมีนาเป็นจำนวนมาก และชาวนาคนเดียวอาจจะทำนาได้เป็นร้อยๆ พันๆ ไร่ ในเวลาหนึ่งโดยการที่เขาขับเคลื่อนเครื่องยนต์ เช่น แทรกเตอร์ที่จะหว่านข้าว เก็บข้าวได้คนเดียว เขาบอกว่าเขาทำงาน ๑๒ - ๑๓ ชั่วโมงต่อวัน และก็ไม่มีลูกจ้างอื่นเลย ทำนาได้ที่ละหลายร้อยไร่ แต่ก็คงจะเหงาเหมือนกัน เพราะต้องอยู่คนเดียว

การส่งเสริมการเกษตรของเขาก็ทำโดยกรมซึ่งเหมือนกับกรมส่งเสริมการเกษตร กับกรมวิชาการเกษตรรวมกัน เจ้าหน้าที่ของกรมเขาก็แบ่งการปกครองเป็นเจ้าหน้าที่ภาค เกษตรภาค เกษตรจังหวัด และก็ท้องถิ่นลดหลั่นกันลงมาลักษณะเดียวกับของเรา หน้าที่ของกรมคือหน้าที่การดูแลทางด้านวิชาการ ได้แก่ วิจัย ลักษณะการเพาะปลูกตามท้องที่ไร่นาว่าควรจะทำอย่างไร ปลูกอย่างไรให้พันธุ์ใหม่ๆ ที่จะเหมาะสม และเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัยนั้น ก็จะไปงานติดต่อกับเกษตรกรในเขตรับผิดชอบ ศึกษากับเกษตรกร เมื่อค้นอะไรมาได้แล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมก็จะไปถึงเกษตรกรโดยทันที แนะนำวิชาการใหม่ๆ ซึ่งเกษตรกรก็จะทำตามนั้นโดยเคร่งครัด นอกจากนั้นก็ยังมีหน้าที่ในการดูแลควบคุมพืชที่จะเอามาจากต่างถิ่น บางครั้งต้องดูเป็นปีๆ ว่าไม่มีเชื้อโรค ไม่มีอะไรที่ร้ายๆ ต่างๆ ที่จะมาทำอันตรายต่อพืชผักในท้องถิ่น นับว่าเขาทำงานได้ดีทั้งทางเกษตรกรกับทางเจ้าหน้าที่ส่งเสริมทำให้เกิดผลผลิตสูง และทำเป็นระบบสหกรณ์ในการที่จะขายผลผลิตไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทางฝ่ายเกษตรกรก็เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอย่างเคร่งครัด ถ้าเจ้าหน้าที่บอกว่าอะไรควรทำก็ทำ ถ้าบอกอะไรไม่ควรทำก็ไม่ทำ ยกตัวอย่างเช่น การเพาะปลูกนั้น เขาก็จะแนะนำว่าคนหนึ่งควรจะเพาะปลูกเท่าไร สมมุติว่าถ้าเพาะปลูกมากเกินไปทางราชการกำหนดก็จะถูกทำโทษ มีมาตรการลงโทษ ซึ่งเขาก็สามารถจะควบคุมได้ เนื่องจากใช้เทคนิคใหม่ๆ เช่น การถ่ายภาพทางอากาศ เป็นต้น

เพื่อจะควบคุมว่ามีคนฝ่าฝืนข้อแนะนำของทางราชการหรือไม่ ซึ่งเมื่อถามดูแล้วเขาบอกว่าไม่มีคนฝ่าฝืน เพราะทุกคนเข้าใจว่าการที่ราชการบอกอย่างนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองในระยะยาวอย่างไร

ยังมีคนอีกกลุ่มได้แก่พวกชนเผ่าพื้นเมืองดั้งเดิม ซึ่งพวกนี้เขามีอาณาเขตให้อยู่โดยเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่ที่จะช่วยเหลือดูแลอยู่ แบบการดูแลชาวเขา แต่ว่าพวกนี้ก็ได้รับอนุญาตให้ดำเนินวิถีชีวิตอย่างเดิม โดยการล่าสัตว์เก็บของต่างๆ หากิน ไม่ปลูกบ้านปลูกช่อง ไปนอนอยู่กลางทะเลทราย แต่คนไหนต้องการดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ก็ไม่ห้าม และคนนอกเขาห้ามเข้าไปในบริเวณนั้น ต้องได้ใบรับอนุญาต การส่งเสริมพวกนี้ทำไปได้อย่างลำบากเพราะมันก็มีปัญหาเหมือนกันว่าควรส่งเสริมแค่ไหน หรือควรปล่อยให้ดำเนินวิถีชีวิตอย่างเดิมแค่ไหน ที่ไปพบพอดีพบกับคนไทยคนหนึ่งที่เขาเคยเป็นครูโรงเรียนมัธยมในเมืองไทย ได้แต่งงานกับชาวออสเตรเลีย ซึ่งมีหน้าที่เป็นหัวหน้าศูนย์ที่ดูแลหมู่บ้านของชาวพื้นเมืองดั้งเดิมได้มาแล้วให้ฟังว่า พวกนี้เขาไม่มีนิสัยที่จะทำการเพาะปลูกอะไรทั้งสิ้น ออกมาก็ไปเก็บหนอนมากินและเก็บสิ่งต่างๆ ใบไม้ใบหญ้า ไปล่าตัวจิ้งจอกมาเผากิน ถ้าอาหารหมดก็ไปหาเอาได้ตามทะเลทราย ไม่เคยเพาะปลูกพืชผัก เขาเล่าว่า เขาใช้วิธีว่าเวลาอยู่บ้านพักราชการเขาก็หาพันธุ์พืช พันธุ์อะไรไปปลูกของเขาเอง ก็มีพวกแม่บ้านของชนพื้นเมืองมาดูๆ เหมือนกัน ก็คิดว่าต่อๆ ไปเขาก็จะค่อยๆ สนใจเอง และก็กำลังคิดทำตามบ้าง ยังนึกว่าถ้าคนนี้ทำได้สำเร็จก็คงจะมีชื่อเสียงดีทีเดียว เพราะส่วนมากเขาจะไม่ทำ

มีเรื่องที่น่าสนใจคือว่า เวลาไปต่างประเทศนั้น นอกจากที่จะไปดูไปค้นคว้าหาความรู้ต่างๆ แล้ว ก็ยังถูกถามปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับบ้านเมืองเราอย่างบ่อยครั้ง เป็นคำถามที่น่าสนใจยิ่งนักอีกว่าอีกหน่อยคงจะต้องรวบรวมคำถามที่ชาวต่างประเทศชอบถามและตอบไว้ ที่หลังใครมาถามจะได้ตอบเหมือนๆ กัน ไม่ใช่ว่าคนนี้ตอบไปอย่างอีกคนหนึ่งตอบไปตรงกันข้าม ถ้าเป็นเรื่องความคิดเห็นส่วนตัวก็ไม่ใช่ไร แต่บางเรื่องนั้นเป็นข้อมูล น่าจะเหมือนกัน แต่เราก็ตอบไม่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น เขายกมือขึ้นถามว่าโครงการพระราชดำริกับโครงการของรัฐบาลนั้นแตกต่างกันอย่างไร และแบ่งกันยังไง มีความสัมพันธ์กันหรือแตกแยกกันไปเลย ซึ่งก่อนหน้าที่จะไปนี้ เป็นเวลานานแล้วมีนักข่าวต่างชาติ หรือแขกต่างประเทศมา มักจะถูกถามด้วยคำถามนี้เสมอๆ ได้ตอบให้แขกชาวต่างประเทศฟัง บอกว่าบ้านเมืองเราตั้งแต่โบราณ มีธรรมเนียมเชื่อถือกันมาว่า พระเจ้าอยู่หัวเป็นเสมือนพ่อของประชาชน เป็นผู้ปกครองพื้นที่ทั้งประเทศ เพราะฉะนั้นมีอะไรท่านก็ย่อมต้องรับรู้รับผิดชอบด้วย ซึ่งมาถึงสมัยใหม่นี้ พวกเราทุกคนที่เป็นข้าราชการและเป็นคนทำงานอยู่กับท่านก็ถืออย่างเดียวกัน ท่านก็ถือด้วยว่า เราทุกคนเป็นพลเมืองของชาติ ซึ่งคนไทยถือว่าคนไทยทุกคน มีหน้าที่ที่จะทำให้บ้านเมืองเราเจริญมั่นคงตามความสามารถเรา ไม่ว่าจะเป็น

วิธีทางใดอย่างใดอย่างหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวก็เหมือนกัน ท่านก็ถือว่าท่านเป็นคนไทย ถ้าท่านไปเห็นไปรู้ไปคุอะไรที่มีข้อบกพร่อง ที่ท่านควรจะแก้ไขได้ หรือท่านมีความคิดอะไรใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งแต่ละคนก็อาจจะมีความคิดได้ ก็ได้มาบอกเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับงานนั้นจริงๆ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่มีหน้าที่อยู่ ถ้าการที่ท่านทุกอย่างเป็นโครงการพระราชดำริ ดำรินี้ไม่ได้หมายความว่าไม่ได้แปลว่าคำสั่ง ดำริแปลว่าความเห็นความคิด ถ้าความคิดเห็นของพระเจ้าแผ่นดินเป็นอย่างนี้ เมื่อบอกให้เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรงเขาฟังแล้ว ท่านบอกว่าเขามีสิทธิที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ถ้าเห็นด้วยก็ทำไป เพราะบางอย่างเขาอาจจะยังไม่ทันนึก หรือว่าท่านทำอาจจะมีความที่เคารพนับถือท่าน มาช่วยร่วมมือกันมาก เขาก็อยากจะทำงานส่วนรวมก็ได้ผลดี เหมือนกับเป็นผู้ประสานงานให้ แล้วถ้ามีข้อขัดข้องที่จะทำตามอย่างท่าน แนะนำก็ไม่ต้องทำ หรืออาจทำไปอีกอย่าง เป็นการปรับปรุงทั้งความคิด พระราชดำริ ทั้งความคิดเห็นของผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งท่านเองก็ได้ไปเห็นทุกส่วนของประเทศ ซึ่งอาจจะมี การเปรียบเทียบ มีข้อคิดเห็นต่างๆ มาก เป็นข้อมูล เดิมท่านก็เรียนรู้มาจากเจ้าหน้าที่ บ้านเมืองที่รับผิดชอบโดยตรง ค่อยๆ เรียน ค่อยๆ ถาปมไป จนเกิดความรู้และก็มีความคิดต่างๆ ของตัวเอง ก็เอามาแนะนำให้ และปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นในเรื่องของงบประมาณ ที่ว่าพระราชทานพระราชดำริในการทำงานอะไรขึ้นมาแล้วไม่ได้อยู่ในแผนงบประมาณประจำปี จึงทำไม่ได้ ตั้งงบประมาณ หรือทำสิ่งนั้นไม่ได้ ถ้าเป็นสิ่งที่รอได้ก็รออนึงปีงบประมาณ หน้า แต่ก่อนนี้บางอย่างที่ท่านอยากจะทำจริงๆ ไม่สามารถจะหางบประมาณสำหรับปีนั้น ในการทำโครงการ ท่านก็จะเอาเงินส่วนพระองค์หรือว่าเงินที่มีผู้บริจาคโดยเป็นเอกชนบริจาค เรียกว่าเงินชาวบ้านมิใช่เงินงบประมาณหลวง ก็เอามาทำบ้าง ในปัจจุบันนี้ทางราชการก็กันเงินไว้ส่วนหนึ่งสำหรับโครงการในพระราชดำริ ที่จะทำสิ่งใดที่ทรงคิดขึ้นและเป็นประโยชน์ ก็มีเจ้าหน้าที่ทางราชการคอยพิจารณาอีกว่าอันนั้นจะเหมาะสมและจะดำเนินการไปอย่างไรเมื่อเข้างบประมาณนั้นแล้ว ต่อไปถ้างานได้ผลดี ก็เข้างบประมาณปกติของปีต่อไป ก็ต้องอธิบายให้เขายืดยาวแบบนี้ ก็ดูจะเป็นที่พอใจของผู้ถาม ดีว่ามีเวลาคุยกันนานกับคนถาม ถ้าไม่มีเวลาก็คงจะอธิบายแบบนี้ไม่ได้ เพราะไม่รู้เหมือนกันว่าจะอธิบายสั้นๆ อย่างไรให้มัน กระชับ เพราะว่าถึงจะเป็นคำถามที่คนถามบอ่ยพอลถามทีหนึ่งก็แต่งคำตอบขึ้นมาเองใหม่ ถ้ามึงก็ไม่ได้จดจำว่าจะตอบแบบไหน ก็คงต้องรวบรวมคำตอบแล้วเขียนให้กระชับเพื่ออธิบายสักครั้ง เพราะเวลาถูกถามจะได้ชี้แจงได้ทันที นี่คิดว่าถึงเวลาที่จะไปดูกิจการอื่นแล้ว ในรอบบ่ายทางผู้ที่มาร่วมลั้มนาคจะได้เริ่มรายการตามปกติ จึงขอจบเรื่องทั้งคำกล่าวและการบรรยายแต่เพียงแค่นี้

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่ได้มาร่วมในการสัมมนาครั้งนี้ เป็นการสละเวลาในการทำกิจการต่างๆ และปฏิบัติหน้าที่ราชการมา แต่แรกก็ไม่ได้คิดว่าการประชุมสัมมนาจะเป็นสิ่งสำคัญ เพราะว่าปกติผู้ที่ช่วยกันในระยะแรกที่ดำเนินการโครงการ ก็เป็นคนที่จะกันอยู่เสมอ มีอะไรก็บอกกันโดยตรง หรือบอกผ่านผู้อื่นหรือใช้วิธีการสื่อสารอื่นๆ เช่น โทรศัพท์ จดหมาย แต่มาในระยะหลังผู้ที่เข้าร่วมในโครงการมีจำนวนมากขึ้น การบอกกับคนคนหนึ่งถึงความคิดที่มีอยู่ แล้วให้ผู้นั้นไปถ่ายทอดต่อเพียงอย่างเดียวก็ไม่พอ และผู้ที่เข้าร่วมในการประชุม คือเข้าร่วมในโครงการทุกๆ ท่าน ก็เป็นผู้ที่มีความรู้และมีความคิดต่างๆ ซึ่งถ้าจะปล่อยให้ความคิดต่างๆ ที่มีอยู่ อยู่แต่ลำพังต่อผู้ที่คิดแต่ผู้เดียว หรือว่าอยู่ในแวดวงของท่าน โดยที่ไม่ได้เผยแพร่ไปให้ผู้อื่นที่ร่วมทำงานอย่างเดียวกันทราบ ก็จะเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย และการปฏิบัติงานก็มีได้เป็นไปอย่างสมควร

การจัดสัมมนาขึ้นนี้ก็มีความมุ่งหมายว่า ถ้าใครร่วมทำงาน ซึ่งเบื้องต้นการเขียนโครงการ การดำเนินการอาจจะไม่ได้ทำอย่างละเอียดนัก เพราะว่าเริ่มกันเป็นการภายใน เป็นการทดลองเท่านั้น เมื่อขยายตัวออกก็ต้องมีวิธีการเพื่อไม่ให้โครงการบานปลาย คือกลายเป็นโครงการครอบจักรวาลที่ไม่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ใครได้อย่างแท้จริง มีแต่ชื่อโครงการ เพราะฉะนั้นจึงต้องมาดูว่า มันมีข้อบกพร่องอย่างไร ซึ่งข้อบกพร่องหรือข้อขัดข้องที่จะทำไม่ได้ตามที่คิดไว้จะต้องมีอยู่แน่ๆ และในโอกาสการสัมมนานี้ เป็นเวลาที่ผู้ประสบอุปสรรคหรือมีข้อขัดข้องหรือมีความคิดที่แตกต่างออกไป จะได้เสนอความคิดเห็น ถ้าความคิดเห็นนั้นเป็นเรื่องที่ยังทำไม่ได้ก็คงจะต้องรอไว้ก่อน หรือถ้าความคิดเห็นนั้นเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ทำได้ แต่ว่าเหมือนกับมีอะไรบังไว้ คนอื่นยังไม่ได้คิดถึง ก็ควรจะนำมาปฏิบัติ หรือหลายท่านอาจจะมีความคิดอื่นที่พอจะทำได้ บางความคิดอาจจะดีแต่ว่าไม่ได้เข้ากับโครงการหรือแตกต่างจากโครงการไป ท่านผู้นั้นอาจจะไปทำสิ่งที่เห็นว่าถูกต้องควรตามลำพังผู้เดียว หรือว่า

ไปชักชวนผู้อื่นให้ทำจัดเป็นอีกโครงการไปได้ ก็ไม่ได้เสียหายอะไร ที่พูดทุกครั้งคือเรื่องของการเริ่มต้นจัดเป็นโครงการนี้ ที่เลือกเอาโรงเรียน ดชด. เท่านั้น ไม่ได้เอาโรงเรียนอื่นๆ ทัวไป อาจจะดูเหมือนฝนตกไม่ทั่วฟ้า แต่ว่าคนเราในฐานะที่ไม่ใช่รัฐบาล หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะมีอำนาจในการสั่งงาน หรือบริหารประเทศชาติบ้านเมืองโดยตรงนั้น จะทำอะไรก็ย่อมมีขอบเขต จริงๆ แล้วคนเรามีขอบเขตทั้งนั้น อย่างแม้แต่คนๆ หนึ่งนั้น บางคนเขาก็พูดถึงว่าจะต้องมีความเมตตากรุณาช่วยเหลือทุกอย่าง ทั้งคนทั้งสัตว์ ไปอย่างไม่มีขอบเขต ถือว่าต้องช่วยเหลือทุกๆ คน ทั้งโลก ไม่จำเป็นต้องเป็นคนเป็นสัตว์เป็นอะไรก็ต้องช่วยหมด ความจริงก็เป็นความคิดที่ดี ถ้าเราคิดไว้ในใจ คือต้องมีความเมตตาต่อทุกคนที่ตกทุกข์ได้ยาก ทุกอย่างถือว่าชีวิตเหมือนกัน แต่ว่าพอทำไปในเชิงปฏิบัติแล้ว ความไม่มีขอบเขตนั้น มันทำไม่ได้เสมอไป เพราะว่าคนเราก็มีขีดขั้นจำกัดในความสามารถ เพราะฉะนั้นเขาจะจำกัดเป็นส่วนๆ ไป เช่น แบ่งเป็นประเทศ คนที่มีหน้าที่อยู่ในประเทศไทย ก็เป็นอันว่ารับผิดชอบเหตุการณ์ในบ้านเมืองของเราคือ เมตตาคนในขอบเขตที่เราจะทำได้ คือ เรามีหน้าที่ เราเป็นคนไทยเกิดมาแล้ว ก็เอาเฉพาะขีดมาว่า เราจะช่วยเหลือเพื่อนร่วมชาติ ช่วยคนไทยก็แล้วกัน แล้วต่อมามีหน้าที่เฉพาะที่จะดูแลในตำบล หรือในอำเภอ ในหมู่บ้าน ก็ต้องเอาเป็นว่า เรามีความรับผิดชอบในส่วนที่เราจะทำได้ อยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงหรือว่าในความสามารถ ถ้ามีความสามารถเกินกว่านั้น ก็อาจจะขยายการช่วยเหลือไปได้ ก็เป็นการดีทั้งนั้น เมื่อตอนเริ่มต้นนั้น ก็ยังไม่แน่ใจว่าความคิดนั้นจะทำได้แค่ไหน ค่อนข้างจะมั่นใจว่าเป็นความคิดที่ดี แต่ว่าในทางปฏิบัติแล้วถึงดีก็จะต้องมีวิธีดำเนินการ คือดำเนินการไปได้แค่ไหนอย่างไร ถ้าทำมากไปหรือคิดแต่จะทำอะไรไปหมดทุกๆ อย่าง ก็อาจจะได้ผลที่ไม่ดี เพราะจะบาน แล้วจะควบคุมไม่ได้ จึงคิดเลือกผู้ที่จะรับความช่วยเหลือ มาคิดถึงโรงเรียน ดชด. ซึ่งในตามหลักแล้ว การศึกษานี้อยู่ในความดูแลของฝ่ายศึกษา ส่วน ดชด. ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการศึกษา เพราะว่าเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของที่บางแห่ง ที่ยังไม่มี ความสงบเรียบร้อย ผู้คนตกทุกข์ได้ยาก ยากจนมาก ในที่สุดก็เปิดเป็นโรงเรียนเพื่อสอนบุตรหลานของคนในเขตนั้น ซึ่งยังไม่มีที่จะเล่าเรียนตามที่ควร และมีสิทธิในฐานะเป็นคนที่อยู่ในผืนแผ่นดินไทย เขาก็ได้ปฏิบัติงานมา ถือว่างานนี้เป็นงานที่ช่วยเหลือคนยากจน และจำนวนโรงเรียนที่มีอยู่ก็จำกัด สำหรับหน่วยงานนี้มีโรงเรียนในความรับผิดชอบไม่มากนัก เมื่อเทียบกับหน่วยงานหลายๆ หน่วยงาน ฉะนั้น จึงเป็นคุณสมบัติที่เลือกปฏิบัติการ

ในตอนแรกก็มุ่งในเรื่องของสุขภาพอนามัย เพราะถือว่าคนเรา ถ้าไม่มีสุขภาพที่ดีมีความเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว จะทำอะไรมันก็ไม่ไหวไม่มีเรี่ยวมีแรง คนที่อดๆ อยากๆ ไม่มีอาหารจะบริโภคตามที่ควรนั้น ก็ย่อมจะมีสุขภาพไม่แข็งแรงเจ็บป่วย จะทำงานอะไรก็ไม่ไหว ไม่มีเงินที่จะซื้อข้าวกินก็ยังเจ็บกันไปใหญ่ ตัวอย่างนี้เห็นได้ชัด ผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นต่างๆ ที่ได้

มาประชุมสัมมนาด้วยกันที่นี่ เชื่อกันว่าทุกท่านคงจะต้องเห็นสิ่งเหล่านี้มาแล้ว โดยที่ไม่ต้องอธิบายกันมากมาย พอพูดแค่นี้ก็คงเห็นภาพว่า มีหลายคนในคนจำนวนมากในบ้านเราที่มีสภาพเช่นนี้ อย่างในกรณีที่ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ ไปในที่ต่างๆ นั้น ส่วนมากท่านก็ไปในที่ที่ทุรกันดาร และผู้คนยังยากจนอยู่ ยังเคยได้กล่าวกับคนในต่างประเทศว่า ความจริงเมืองไทยก็ไม่ได้ด้อยกว่าบ้านเมืองอื่น แต่เวลาไปที่ไหนแล้วมีความรู้สึกที่อื่นๆ เขาดี นั่นก็ดี นี่ก็ดี ดีไปหมด เพราะว่าเราไปในฐานะแขก เจ้าภาพย่อมมีความปรารถนาที่ให้ได้ดูได้เห็นสิ่งที่ดีที่สุดในประการหนึ่ง และการที่ไปนั้นก็ไปอย่างสบายใจ เขาว่าดีก็ดี เขาให้ดูที่ดีก็ดียิ่งดีใหญ่ ใครอยากให้เห็นสิ่งที่ไม่ดีบ้าง ทุกคนก็อยากให้เห็นแต่สิ่งที่ดีๆ สิ่งที่คุณแล้วสบายใจมากกว่า หรือคุยกันเรื่องที่คุยแล้วสบายใจมากกว่าหนักใจ แต่ว่าไปก็เรียกว่าปล่อยสมองปล่อยอารมณ์ดี เวลาอยู่ในบ้านเมืองเรา การไปดูสิ่งที่ดีสิ่งที่สวยที่งามนั้น อยากก็อยาก แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะว่าความรับผิดชอบในบ้านเมืองก็ต้องมีอยู่ ถ้าเชื่อชะหมดว่าทุกสิ่งทุกอย่างดี ทุกอย่างพร้อมหมดแล้วก็ไม่ได้แก้ เพราะว่าดีแล้วไม่ต้องแก้ ความสามารถในการแก้ก็ไม่ได้ใช้ถ้าแก้ไม่ได้แล้ว เรื่องไหนแก้ไม่ได้ก็แล้วไป ก็มีหลายเรื่อง ถ้ารู้ความไม่ดีก็จะแก้ได้ เพราะฉะนั้น เมืองไทยเป็นเมืองเดียวที่พวกเราจะปิดหูปิดตาไม่เห็นสิ่งที่ร้ายได้ ไปที่อื่นแล้วใครเขาให้ดูดีก็ดูไปเถอะ ไม่ต้องไปดูเพื่อว่าอยากจะไปดูของเลวๆ ของคนอื่นเขา ตอนที่ไปโดยเสด็จพระราชดำเนิมนั้น ส่วนมากก็เห็นในสิ่งที่ยังต้องปรับปรุงอยู่แทบทั้งนั้น อย่างที่เวลาไปเปิดหน่วยแพทย์ และได้ถามประวัติผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย ได้ซักประวัติแล้วก็ร้อยก็พันรายนั้น โดยมากจะเกิดอย่างเดียวกัน คือเมื่อเจ็บไข้แล้ว ที่ทางที่มีอยู่ก็ต้องขายไปเป็นค่ารักษาตัว จากคนที่เป็นชนชั้นปานกลางก็กลายเป็นคนที่ยากจนขึ้นแค้น เป็นคนเดือดร้อนไป คนเหล่านี้ก็ไม่มีแรงที่จะทำงาน เมื่อไม่มีแรงทำงานก็จน จนก็เหมือนกับเป็นคนขี้เกียจ มันก็เป็นลูกโซ่ไปอย่างนี้ ก็เลยนึกถึงเรื่องสุขภาพอนามัย

ส่วนในด้านการเกษตรนั้น ถือว่าคนส่วนมากมีอาชีพในการเกษตร การที่จะโยงเรื่องการเกษตรกับสุขภาพอนามัยนั้นทำได้ง่ายเพราะเป็นเรื่องเดียวกัน ถ้าเราสามารถส่งเสริมให้เขาได้เพาะปลูก และมีผลิตผลเพื่อที่จะเลี้ยงชีพในขั้นต้นนั้นเพื่อบริโภคเองรับประทานเองได้ถูกต้องนั้น ก็จะทำให้เขาได้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การที่คิดอย่างนี้ก็มีความเชื่อว่าจะไปสอนอย่างไร เกษตรกรเขาขมขื่นกว่า เพราะมีอาชีพอย่างนั้นอยู่แล้ว แต่ว่าก็มีวิชาการใหม่ๆ ที่ทางราชการจะส่งเสริมได้ แทนที่จะส่งเสริมในรุ่นผู้ใหญ่ก็ส่งเสริมในเด็กๆ เป็นการแนะนำให้มีการเข้าถึงทางราชการให้มากขึ้น

ส่วนในด้านการศึกษานั้น โรงเรียนเป็นแหล่งใหญ่ที่จะเข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ ได้ เพราะถือว่าทุกคนต้องไปโรงเรียน และมีการศึกษาภาคบังคับมานานแล้ว การที่ทำให้คนเรียนหนังสือได้อ่านออกเขียนได้นั้น ก็เป็นการทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชาติ และการติดต่อ

สื่อสารกันได้ ในการที่เราทำโครงการนี้ไม่เฉพาะโครงการเดียว ประโยชน์ก็โยงกันไปหลายๆ อย่าง แต่ว่าที่จะต้องเข้มงวดหน่อย คือมีคนถามว่า ทำไมต้องทำเฉพาะอยู่แต่โรงเรียน ตชด. คนนั้นคนนี้จะโยงไปทำโน่นทำนี่ ทำไมถึงว่ารังเกียจเดียดฉันท์พวกเขาหรืออย่างไร ก็ต้องบอกว่าไม่ได้รังเกียจใคร แต่ว่าที่เอาแค่นี้ ด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้น คือไม่อยากจะทำให้บานปลาย กระจายไป จนหลุดมือไม่สามารถที่จะดูแลได้ ยุ่งนอกเหนือความสามารถ คนไหนมีความสามารถมากก็ทำได้มาก คนไหนมีความสามารถน้อยก็ทำได้น้อย ก็พยายามเอาเฉพาะที่ที่จะทำได้เท่านั้น ตัวอย่างที่ทำโครงการนี้ แล้วเอาไปช่วยที่อื่นได้เห็นง่ายๆ ในภาคนี้เอง เช่นที่ เขาล้าน ซึ่งเป็นศูนย์ของสภาอากาศ ที่ดูแลพวกอพยพชาวเขมร อยู่ที่จังหวัดตราดนั้น การดำเนินการให้การศึกษาเยาวชนที่อยู่ในศูนย์นั้น ก็ทำได้โดยยาก แต่ในขณะนี้ก็ได้พยายามขอความช่วยเหลือจากครู ตชด. ซึ่งก็มีความชำนาญอยู่ในการสอนผู้ที่เป็นเผ่าต่างๆ เช่น โรงเรียน ตชด. ที่มีอยู่แล้ว สอนคนที่มีวัฒนธรรมต่างๆ กัน ส่วนหลักสูตรนั้นทางวิทยาลัยครูจันทบุรี ก็ช่วยร่างขึ้นมาโดยที่ดูความต้องการของชุมชนเป็นพิเศษ ได้เข้ามาค้นคว้าวิจัย เพราะเป็นการทำที่ถูกหลักวิชาการ และเป็นตัวอย่างอย่างหนึ่งที่อาศัยความคุ้นเคยในแวดวงที่ช่วยกัน มาเป็นเวลานานถึงเกือบ ๕ ปีแล้ว ในการทำงาน มีงานอื่นก็พากันมาช่วยกันทำ

ในโอกาสนี้ก็ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่มาช่วยกันอีกครั้งหนึ่ง และขอให้ท่านทุกคน ประสบความสำเร็จในชีวิตดังที่ปรารถนาทุกประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการปิดการประชุม
โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา
ณ ค่ายพระรามหก อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
วันศุกร์ ที่ ๒๙ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

การที่ผู้รับผิดชอบในฝ่ายต่างๆ ของโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ได้มาประชุมและรับการอบรมในลักษณะนี้ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารในระดับโรงเรียน คือท่านที่เป็นครูใหญ่ต่างๆ ก็จะได้รับความรู้จากวิทยากรที่มาแสดงให้ฟัง และมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังจะได้เสนอให้ผู้บังคับบัญชาและผู้บริหารฝ่ายต่างๆ ได้รู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละโรงเรียนได้อย่างถี่ถ้วน เพราะการดำเนินโครงการนี้เราจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า สถานที่แต่ละแห่งคือโรงเรียนแต่ละโรงที่รวมในโครงการนั้น มีลักษณะที่แตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน ล้วนแต่มีลักษณะเฉพาะตัว ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากการอบรมบางอย่างก็อาจจะนำไปปฏิบัติไม่ได้โดยตรง เพราะไม่เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่ แต่เมื่อได้รับความรู้ไปก็ย่อมได้ประโยชน์ อาจสามารถนำความรู้ไปปรับปรุงให้เหมาะสมเข้ากับพื้นที่ได้ หรือแม้แต่พื้นที่บางแห่งที่ไม่เอื้ออำนวย เช่น ไม่อำนวยต่อการทำการเกษตร ก็อาจจะนำความรู้ไปปรับปรุงใช้ในการสอนให้ความรู้กับนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้ทราบเอาไว้และได้ปฏิบัติเมื่อมีโอกาส ดังนั้นจะเห็นว่าเราได้บริหารงาน และมุ่งมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือ ต้องการจะให้เยาวชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของตำรวจตระเวนชายแดน มีโอกาสในการได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเพื่อให้สามารถพัฒนาขึ้นเป็นกำลังของประเทศได้ โดยที่ว่าแต่ละคนทำอย่างดีที่สุดไป ส่วนผลที่จะเกิดขึ้นนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง ที่จะทำให้ภายในเวลาอันสั้น และเราก็ได้ทำด้วยความระมัดระวังกันมาโดยตลอด ตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ ที่เริ่มต้นโครงการ และได้กระทำการทดลองในสถานที่บางแห่งเป็นเฉพาะตั้งแต่ก่อน พ.ศ. ๒๕๒๓ แล้ว ส่วนที่เกิดขึ้นเป็นผลดีนั้นก็เนื่องมาจากการที่ทุกๆ ท่านได้ร่วมมือกัน และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นแนวทางที่จะปฏิบัติงานกันต่อไป ซึ่งก็แน่นอนว่ายังมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อีกมาก

ขอให้ท่านทั้งหลายมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน และให้มีความสุขความเจริญก้าวหน้าสืบไป

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในพิธีเปิดการประชุมโครงการอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนประถมศึกษา และทรงบรรยายเรื่องพระราชภารกิจและพระราชกรณียกิจ
อันเกี่ยวกับงานโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน
ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ณ ตึกสันติไมตรี ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๑๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๐

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาเป็นประธานเปิดการประชุมและบรรยายพิเศษ ในการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดทั่วราชอาณาจักร เรื่อง การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในวันนี้ และยินดีมากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเยาวชน จากรายงานของท่านนายกรัฐมนตรี จะเห็นได้ว่า เรื่องของอาหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญยิ่ง และการที่กระทรวงศึกษาธิการได้เร่งรัดให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน เป็นการดำเนินงานที่ถูกต้อง และควรได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมาก

โครงการอาหารกลางวันนี้ ถ้าจำไม่ผิดกระทรวงศึกษาธิการได้ริเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ ทราบจากมีผู้เล่าให้ฟังและอ่านจากหนังสือบ้าง เพราะว่าเป็นเรื่องที่มีขึ้นก่อนข้าพเจ้าเกิด ถึงแม้จะไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ผู้ริเริ่มโครงการปรารถนา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่างานที่แล้วๆ มาในแต่ละยุคแต่ละสมัยล้มเหลว หากแต่ความพร้อมในด้านต่างๆ ในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นแตกต่างกัน ข้าพเจ้าจึงขอยกย่องกลุ่มบุคคลผู้ที่ได้ริเริ่มให้มีโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นในสมัยนั้นว่าเป็นผู้ที่มีสายตาไกล มองเห็นปัญหาที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าได้อย่างถูกต้อง ท่านเลขาธิการ สปช. ได้มาเล่าให้ฟังถึงโครงการ และได้ขอให้มาบรรยายพิเศษเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน และโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ก่อนอื่นก็ได้ไปตรวจดู

สถิติของกองโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งทำขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ พบว่า สถิติเด็กก่อนวัยเรียน ๖ ล้านกว่าคน ขาดอาหารเสีย ๓ ล้าน ในวัยเรียน ๙ ล้านเศษ ขาดไป ลัก ๔ ล้านเศษ รวมแล้วเกือบ ๕๐ เปอร์เซนต์ขาดสารอาหาร ที่นายกรัฐมนตรีกล่าวรายงาน ไปนั้น เข้าใจว่าเป็นสถิติ พ.ศ. ๒๕๒๙ หรือตอนที่เสร็จสิ้นแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ซึ่งจะเห็น ได้ว่าภายในระยะเวลาช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพียงแผนเดียวนั้น ภาวะ ทุพโภชนาการในเด็กนักเรียนลดลงอย่างมาก

ถ้าดูแนวโน้มของตัวเลขจากรายงานและสถิติที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าเรา ทำโครงการที่ดีและร่วมมือกันอย่างดี ในช่วงเวลาของแผน ๖ นี้ ภายในระยะเวลาอีก ไม่นานนัก ภาวะทุพโภชนาการในเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ อาจจะบรรเทาลงมากจนถึง ระดับที่พ้นจากภาวะการมีปัญหา เพราะฉะนั้นการที่ท่านทั้งหลายได้หยิบยกเอาปัญหาสำคัญ นี้ขึ้นมาดำเนินการอย่างจริงจังนั้นด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่าย นับว่าเป็นกุศลสำหรับเด็กไทย ในชาติของเรา ขอให้การประชุมครั้งนี้จึงประสบความสำเร็จและขอให้การประชุมได้สามารถ ส่งผลกับเด็กๆ ให้ได้มีอาหารรับประทานกันถ้วนหน้าสมอย่างที่ได้ตั้งใจไว้

สำหรับการบรรยายนั้น ผู้ที่จัดได้ขอให้ข้าพเจ้ากล่าวถึงโครงการเกษตรเพื่ออาหาร กลางวันที่ได้ลองจัดทำขึ้นในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ระยะเวลาการบรรยาย บอกว่า ให้อยู่ในระยะเวลาประมาณชั่วโมงหนึ่งมิให้ขาดให้เกิน ได้ทำเอกสารประกอบการบรรยายไว้ แต่เอกสารนี้ยังไม่สมบูรณ์นัก เพราะเป็นการถอดเทปจากที่ได้พูดในที่ประชุมครั้งก่อน ไม่ได้ เป็นที่ประชุมในระดับสูงถึงระดับทำเนียบเหมือนครั้งนี้ จึงเป็นการพูดคุยกันเล่นๆ เป็นคำพูด มากกว่าเป็นรายงานการเขียน เวลาเขาถอดเทปมานั้นข้าพเจ้าไม่ได้ตรวจทาน ไม่ได้แก้ไขเป็น ภาษาเขียนที่ถูกต้อง ข้อความบางตอนอ่านแล้วอาจจะไม่เข้าใจเพราะเวลาพูดกับเวลาเขียน ต่างกัน พูดก็อาจทำท่าทางประกอบพูด ซึ่งผู้ฟังจะทราบได้โดยไม่ต้องอ่าน แต่เมื่ออ่าน เฉยๆ แล้ว อาจจะมีบางตอนที่ขาดไปบ้างก็ขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สำหรับแบบอย่างของโครงการอาหารกลางวันนั้น ยังไม่แน่ใจว่าจะเป็นแบบอย่าง ที่ผู้อื่นจะนำไปใช้ได้ อาจจะเป็นเพียงแนวคิดแนวหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งข้าพเจ้ายอมรับว่าไม่สู้สันทัด นักในการเขียนโครงการให้เป็นระเบียบที่เหมาะสม ให้ทุกคนอ่านตามแผนโครงการนั้นนำไป ปฏิบัติได้ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการใดๆ นั้นว่าที่จริงก็เป็นเรื่องง่าย จะเอาอย่าง ไหนจะเอาอย่างนี้ก็ได้อ แต่จะมีปัญหาตรงที่ว่า การเขียนวิธีดำเนินงาน อย่างตัวข้าพเจ้าเองไม่มี ความชำนาญและประสบการณ์ในงานเลย อันนี้หมายความว่าไม่ได้เคยเป็นครูอยู่ในชนบท ต้องกินต้องนอนอยู่ที่โรงเรียนและทำงานนั้นซ้ำซากทุกวัน อย่างนี้ถ้าเรากำหนดสิ่งหนึ่งสิ่งใด ให้ผู้ที่ทำงานอยู่ทุกวันต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามสิ่งที่เราวางขึ้นมานั้น เขาจะปฏิบัติได้หรือไม่ หรือ

เขาจะเห็นด้วยหรือยอมรับหรือไม่ อันนี้ก็เป็นปัญหา เพราะถ้าเขาผินใจทำก็หมายความว่างานนั้นไม่สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่งก่อนที่จะทำ ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นก็คาดได้ยาก เพราะว่าเท่าที่เห็นนักเรียนที่ร่วมในโครงการที่เคยทำมาก็มีสุขภาพร่างกายที่ไม่ดีนัก เราจะทำให้ดีขึ้นได้เท่าไร อันนี้ก็ยังไม่ค่อยแน่ใจ และสิ่งที่หวังว่าจะให้เด็กมีความรู้ทางการเกษตรที่จะไปประกอบอาชีพได้ ก็ไม่แน่ใจนัก จะให้ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือก็ไม่ใช่ง่ายดาย เพราะฉะนั้นตอนที่เริ่มทำโครงการครั้งแรกนั้น ยังเป็นความสงสัยและไม่แน่ใจในตนเอง อาจจะต้องขออนุญาตหนึ่งให้เห็นชัดๆ ว่าเป็นอย่างไรมาอย่างไรจึงได้มาสนใจเรื่องการเกษตรกับเรื่องอาหาร

ในช่วงสิบกว่าปีมานี้ ได้มีหน้าที่การงานที่ต้องออกไปในท้องที่ชนบทหลายแห่งหลายจังหวัด มีอยู่ครั้งหนึ่ง ก็คงจะสิบกว่าปี ในช่วงนั้นข้าพเจ้าเองยังไม่สำเร็จการศึกษา ได้ไปเห็นโรงเรียนซึ่งมีนักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ไม่ดีก็ทำให้ลูกคิดขึ้นมาว่า อย่างเราๆ นั้นมีโอกาสที่ดีมาก มีอาหารการกินที่ดีทุกอย่าง อยากได้อะไรก็ได้และยังมีโอกาสได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ ซึ่งนักเรียนเหล่านั้นจะได้รับการศึกษาคงจะไปไม่ถึงระดับที่เราได้ ส่วนที่เราได้รับก็เป็นการพิเศษแล้ว เพราะฉะนั้นในเมื่อเราเป็นบุคคลพิเศษได้โอกาสดีกว่าคนอื่น ก็เท่ากับประชาชนทั้งชาติสนับสนุนมา ให้ทุนมาให้ศึกษาได้ถึงระดับอุดมศึกษา ก็จะต้องมีหน้าที่ที่จะต้องทำอะไรตอบแทน เพื่อให้ผู้ร่วมชาติที่สนับสนุนเราได้มีโอกาสที่ดีขึ้นกว่านี้ ก็เป็นความคิดอย่างเด็กๆ ที่คิดเรื่อยมา แต่ก็ไม่ได้ทำอะไร ช่วยได้อย่างมากก็เอาต้นไม้ ผลไม้ไปปลูกเพื่อเขาจะได้เก็บมารับประทานได้บ้าง แล้วก็ลองติดต่อองค์การการกุศลที่ทราบว่ามีโครงการให้ทุนสำหรับทำอาหารกลางวันให้เด็ก ก็จัดการไปติดต่อให้ ก็ปรากฏว่าโรงเรียนนั้นได้รับทุน พอปีต่อมาไม่ได้รับทุนก็สงสัยว่าทำไมไม่ได้รับก็ไปติดต่อทั้งทางครู และทางองค์การว่าทำไมให้ปีเดียวแล้วไม่ให้อีก ก็ได้ความว่าเขาส่งฟอร์มไปให้โรงเรียนกรอก โรงเรียนเข้าใจว่าเป็นของพระราชทานไม่ต้องกรอกก็ได้ ไม่ต้องทำตามฟอร์มนี้ ไม่ต้องติดต่อเองเพราะหนแรกนั้นเราติดต่อให้ หนที่สองเขาก็นึกว่าจะติดต่อให้อีก พอดีไปสั่มทิ้งไว้เสีย เขาก็เลยไม่ได้ติดต่อก็เป็นอันว่าปีที่สองไม่ได้ โครงการก็ไปชี้แจงให้เข้าใจว่าถ้าจะได้ต้องทำอะไรบ้าง แล้วต่อมาก็ทิ้งจริงๆ ไม่ได้ไปติดต่อที่นั่นอีก ที่นั่นก็เป็นทีที่เข้าไปถึงได้โดยยาก ไม่ใช่ง่ายนัก ก็นึกถึงว่าควรจะช่วยเหลือ คิดว่าจะทำอย่างไร พอมาถึงอีก ๒ - ๓ ปีต่อมาได้ทราบถึงโครงการที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ จัดหาวัสดุการศึกษาเพื่อช่วยโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดน เขามาชวนร่วมโครงการ โดยตอนแรกก็ชวนให้ไปดูภาพยนตร์ที่จะเก็บสแตงค์เพื่อโครงการนี้ แต่ก็บอกว่าไม่อยากจะดูภาพยนตร์ด้วยแค่นั้น อยากจะทราบว่าเขาทำโครงการอย่างไร ทางอาจารย์และตำรวจตระเวนชายแดนก็เลยมาอธิบายให้ฟัง ข้าพเจ้าก็สนใจ และได้ช่วยกันทำโครงการนั้นด้วย ในขณะเดียวกันก็กลับย้อนมาคิดถึงเรื่องอาหารการกินของ

นักเรียนขึ้นมาอีกโดยคิดขึ้นมาได้ว่า เราจะลองทำอะไรลงไปอีกสักทีหนึ่งแล้วสถานที่ที่เหมาะสมที่สุดคือโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเหมาะสมหลายอย่างคือ

ประการแรก เราก็ทำเรื่องของการหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการสอนอยู่แล้ว และตำรวจตระเวนชายแดนนั้นก็ได้เป็นผู้ถวายอารักขาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และก็เล่นกันไปด้วยกับข้าพเจ้าเมื่อครั้งข้าพเจ้ายังเด็กสนิทสนมคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เรื่องโรงเรียนของตำรวจตระเวนชายแดนนั้นก็เคยไปได้เห็นมาตั้งแต่เล็กๆ เริ่มเจ็ดแปดขวบ ก็เคยได้เห็นโครงการนี้มาแล้ว และอีกอย่างหนึ่งก็ถือได้ว่าเป็นโครงการที่อยู่ในพื้นที่ทุรกันดารยากลำบากในสมัยนั้นไม่เหมือนกับปัจจุบัน สถานการณ์บ้านเมืองไม่ปกติ ไม่สงบสุขอย่างหนัก ครูธรรมดาเข้าไปสอนหนังสือนักเรียนในบางห้องที่ก็ทำไม่ได้ ต้องใช้ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งเป็นผู้ที่มีอาวุธ และต่อสู้เพื่อความสงบสุขได้ ต่อสู้ไปพลางสอนไปพลางก็ได้โรงเรียนเกิดมาด้วยลักษณะนี้

แล้วต่อมาผู้บริหาร ผู้ใหญ่ในตำรวจตระเวนชายแดน ก็ได้ตั้งโครงการโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นมา ทั้งพัฒนาปรับปรุงคุณภาพครูโรงเรียน ได้โครงการของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ทรงชักชวนคนต่างๆ ให้ร่วมกันบริจาคเงินสร้างโรงเรียนตามถิ่นทุรกันดารและดำเนินการต่อมา หลักสูตรก็ใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาเป็นหลัก แต่ว่าไม่ตายตัวนัก ถ้าเราจะเพิ่มเติมอะไรย่อมทำง่ายกว่าที่จะไปทำในโรงเรียนที่มีหลักสูตรตายตัวเป็นกฎบังคับเหมือนกันทั่วประเทศ การทำในตอนแรกก็ใช้วิธีปรึกษากับเพื่อนฝูงซึ่งมีหลายสาขา ทั้งที่จุฬาฯ และที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ทางด้านการเกษตรว่าเราจะลองทำงานกันดู จึงได้ส่งแบบสอบถามไปตามโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ข้อสำคัญจะไม่กล่าวถึงไม่ได้คือติดต่อกับต้นสังกัดเสียก่อน ขออนุญาตทำอย่างนี้จะเห็นดีด้วยไหม ทางผู้บริหารตำรวจตระเวนชายแดนก็บอกว่าเห็นดีด้วย และถ้าจะส่งคนไปทำโครงการ ไปแนะนำหรือติดตามผล ทางตำรวจตระเวนชายแดนจะจัดให้ เรื่องพาหนะการเดินทาง การที่จะไปกันก็ไปเฉพาะเวลาว่างสุดสัปดาห์ ไม่เคยใช้เวลาราชการไปทำ และก็ไม่ได้บอกผู้บังคับบัญชาที่ไหนด้วย เนื่องจากยังไม่แน่ใจว่าโครงการจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่

ในเมื่อดูแบบสอบถามมาแล้วก็พิจารณากันว่า เอาสัก ๓ โรงเรียนทดลองดูก่อนเอาโรงเรียนที่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะว่าอยู่ใกล้ที่จะไปติดตามผลได้ง่ายและโรงเรียนอยู่ในสภาพปานกลางไม่ถึงกับดีมาก เพราะถ้าดีมากเขาจะโอนให้ขึ้นสังกัดกระทรวงศึกษาทันที ถ้ายังแย่อยู่ บางครั้งกำลังของเราที่จะเริ่มทำก็ยังไม่คิดว่าควรจะทำอย่างไรกับโรงเรียนที่มีสภาพไม่ดีนักก็เอาสามโรงเรียนทดลองก่อน พอทำทำว่า จะไปได้ มีการตื่นตัว ก็เรียนให้ผู้หลักผู้ใหญ่ครูบาอาจารย์ท่านทราบกัน ซึ่งก็มีการต่อนัดหน่อยว่า ทำอะไรทำไมถึงไม่ปรึกษาเป็นการปิดบังกัน หรือเห็นว่าท่านจะไม่ช่วยเหลือ

หรืออะไรทำนองว่าจะเกิดมีช่องว่างระหว่างวัยขึ้นมาหรือยังงี้ ก็อธิบายให้ท่านฟังว่าไม่ใช่ คือ ก็บอกว่าพวกเราเป็นเด็ก ทำอะไรถ้าสมมุติว่าเป็นการสร้างวิมานในอากาศ และยังไม่ได้จริง ก็ไม่กล้าเรียนรบกวนผู้ใหญ่ แต่ตอนนี้เห็นว่าคงจะพอไปได้ก็คิดจะทำให้ดีขึ้นต่อไปก็ขอ คำแนะนำจากท่านผู้ใหญ่หลายท่าน ที่นี้ท่านก็ได้ช่วยเหลือเข้ามาทั้งผู้ใหญ่ทางด้าน มหาวิทยาลัย ทั้งทางด้านกระทรวงศึกษา ทางบ้านเมืองและอื่นๆ ได้มาร่วมกันจัด เราจะจัด ของไปให้ เช่น เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์การเกษตร อุปกรณ์การครัว และก็มีเครื่องใช้สอย เครื่องปรุงตามความจำเป็น และทางหน่วยราชการบางครั้งก็ช่วยเหลือของเหล่านี้ให้ไปด้วย

ในการทำโครงการสิ่งที่สำคัญมากอย่างหนึ่งคือการจัดการอบรม การวิงวาทวิทยากร ก็ไม่ใช่ว่าทำได้โดยง่าย เพราะระยะต้นก็มีหลายท่านที่เห็นว่านี่คบเด็กสร้างบ้านหรือเปล่า ทำแล้วอาจจะไม่ได้ผล บางท่านก็ออกตัวไปว่าการทำลักษณะนี้คืออบรมระยะสั้นท่านทำ ไม่เป็น เคยแต่อบรมเป็นเรื่องราวไปเลย ก็ต้องหาคนที่พอพร้อมมือทำกันคร่าวๆ ก็ลอง ที่ละนิด ดีบ้างเสียบ้าง เงินทองก็ออกเองบ้าง และบางที่ไปซื้อของที่ร้านเขาก็ยกให้ไม่คิดเงิน ก็มี แล้วก็มีคนที่เขาสมทบให้บ้าง พอในระยะต่อมาก็มีกระทรวงต่างๆ เข้าช่วย และได้รับทุน จากองค์การเอกชนแห่งหนึ่งของเยอรมัน ที่มาให้ทุนผ่านทางกรมวิเทศฯ ซึ่งพอเมื่อมีทุนจาก ข้างนอกการที่จะทำตามระเบียบก็ต้องรัดกุมมากยิ่งขึ้น มีการทำระเบียบการเงิน มีการบันทึก บัญชี และมีรายงานส่งเขาทุกปี รายงานนี้ก็ทำการตรวจเยี่ยม ทั้งออกแบบสอบถามให้ครู เป็นผู้กรอก ซึ่งพอมาในระยะหลังก็มีการประชุมกันทุกปีหรือในปีหนึ่งก็หลายๆ หน แบ่งไป ตามภาค ทำให้หลักสูตรเป็นกิจจะลักษณะยิ่งขึ้น แต่เดิมพอมาถึงก็มานั่งคิดเอาเองว่าฉันเถอะ ว่าควรจะมีอะไรบ้าง มีเรื่องพืช เรื่องปุย เรื่องคุณและโทษของยาปราบศัตรูพืช เรื่องอาหาร โภชนาการ คิดเอาเองทั้งนั้น ตอนหลังนี่ก็ไม่ค่อยมีแล้ว ต้องมีการทำให้ถูกเรื่องถูกราวมากขึ้น

อันนี้ที่ว่ามาคร่าวๆ ก็ให้เห็นว่าโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนนั้นไม่ใช่ของใหม่ เป็นของที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม ๓๐ กว่าปีแล้ว และที่ทำขึ้นใหม่อันนี้ในลักษณะนี้ก็ดูเหมือนจะมีคน ทำมาบ้างแล้ว แต่ไม่ทราบว่าเป็นใครที่ไหน ไม่ได้ไปค้นคว้า คือมีการให้พืชพันธุ์ สิ่งของต่างๆ ไปทำเอาเอง และก็ให้เด็กได้บริโภค ซึ่งอาจจะเป็นการให้อย่างอ้อมๆ ไม่ถึงจุดประสงค์อย่าง รวดเร็วนัก และการใช้ทุนย่อมน้อยกว่าที่จะให้เป็นตัวเงินทุกอย่าง แต่ถึงอย่างไรก็ต้องให้เป็น ตัวเงิน เพราะในระยะต้นยังหมุนเวียนไม่ได้ทั้งหมด ก็ต้องมีการหมดไปและก็ให้ใหม่เป็นปีๆ อย่างการให้อาหารกลางวันในที่นี้ คิดอย่างเข้าข้างตัวเองคือไม่ได้มีอาหารครบทุกอย่างหรือ ครบทุกหมวดอย่างที่เรียนมาตั้งแต่สมัยก่อน วิชาไหนที่เรียนมาตั้งแต่เด็กๆ เก็บเอามาใช้เอามา ทำหมด อย่างนี้กระทรวงน่าจะภูมิใจว่านักเรียนคนนี้เรียนมาก็ได้เอามาใช้ ทั้งอาหารห้าหมู่ หรือสุขภาพอนามัย แต่พอเอาเข้าจริงก็ไม่ได้ คือปลูกอะไรสิ่งทีปลูกออกมาก็ไม่ได้เป็นอาหาร ที่ครบได้ทั้งห้าหมู่ทุกแห่ง แต่บางที่ก็อาจจะเรียกว่าดีขึ้นจากเดิมคือไม่มีอะไร มีกล้วยก็กิน มี

มะละกอก็กิน ทำข้าวโพดต้ม ถั่วต้มกินเสริมขึ้นมา อันนี้บางทีคนเขาเรียกอาหารกลางวัน บางทีเขาก็บอกว่าเรียกไม่ได้ แล้วแต่ที่จะคิด

อย่างการตั้งเป้าหมายก็ไม่ได้ตั้งเลยว่าต้องให้นักเรียนมีรับประทานทุกวัน ก็เพราะว่าไม่แน่ใจว่าทางโรงเรียนจะทำได้มากน้อยแค่ไหน ยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเกษตรแล้ว พูดง่ายๆ ว่า ที่ที่ดีเขาก็นำไปเป็นพื้นที่เพาะปลูก ไม่ดีเขาก็บริจาคสำหรับตั้งโรงเรียน สำหรับอาคารสถานก่อสร้าง ใครเขาจะไปให้ทางโรงเรียน แต่บางแห่งก็เป็นที่ดีเพราะฉะนั้นก็ไม่เหมือนกัน

พอเริ่มต้นเราก็จัดหาเมล็ดพันธุ์ผัก ปุ๋ยไปให้ มีการบอกครูว่าให้ทำปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก ไร่ใช้บ้างเพราะเป็นของหาง่ายในพื้นที่ แนะนำให้ทำประเภทถั่วต้ม ข้าวโพดต้ม ของธรรมดาๆ เริ่มตั้งแต่เดือนละครึ่ง สองสามอาทิตย์ครึ่ง เพราะว่าเมล็ดพันธุ์ผักที่ให้บางทีเขาก็เอาไปลงหมดยังไม่ได้วางแผนชัดเจน ที่ว่าจะให้พืชผลออกมามีตลอดปีได้ นี่ก็เข้าปีที่ ๓ ที่ ๔ แล้วส่วนใหญ่จะทำสัปดาห์ละสองสามวันขึ้นไป หมายความว่าอาจมีผักมีผลไม้บ้าง บางโรงเรียนก็มีครบทั้งอาทิตย์ แต่ว่ามีหลายแห่ง เช่น บन्दอย บนเขายังทำได้ไม่มากนัก และส่วนใหญ่เด็กก็กลับไปรับประทานที่บ้าน ส่วนบางแห่งที่ดินไม่ดีแต่ครูเขาพยายามทำ โดยไปขอที่ที่ผู้ปกครองทำอยู่หรือว่าเป็นที่สาธารณะไม่ได้เป็นเขตของโรงเรียนก็ไปทำ มีแห่งหนึ่งเหมือนกัน มีครูมาเล่าว่าไปหาที่ว่างเปล่าทำการเกษตรได้ แต่ไม่มีใครใช้มาทำเกษตร ชาวบ้านก็ให้แต่พอทำได้ดีแล้วชาวบ้านขอคืน ครูเขาเสียใจมากบอกว่าพอทำได้แบบนี้ พอทำได้ดีแล้ว เขาก็มาเอาคืนไป ก็บอกครูไปว่าก็เป็นการช่วยและมีประโยชน์ ที่ที่ไม่มีใครเขาทำได้ เรามาทำได้ก็มาเอาคืนไป ถือว่าเป็นการได้ผลในการพัฒนาชุมชน ครูก็มีผลงานฝากไว้กับแผ่นดินแล้ว อย่าเสียใจว่าทำโครงการนี้ไม่สำเร็จ ที่ทำไปนี้ ได้บอกตั้งแต่ต้นแล้วว่าไม่ได้มีการวางแผนโครงการให้ชัดเจนมา ตอนแรกนึกว่าการเกษตรขั้นพื้นฐานใครๆ ก็ทำได้ ความจริงเปล่าเลย พอทำไปแล้วปรากฏว่ามีปัญหา ตั้งแต่ส่งเมล็ดพันธุ์ไปให้ เมล็ดพันธุ์ที่ซื้อก็โดนเขาหลอก เอาเมล็ดที่มีความงอกต่ำตั้งแต่ศตวรรษไหนไม่ทราบมาให้เพราะไปซื้อตามท้องตลาด ส่งไปถึงครู ครูเขาก็ต่อว่าจนรับไม่ทัน ตอนหลังก็ได้ของดีเพราะว่าทางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้การสนับสนุน และทางกระทรวงเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมส่งเสริมการเกษตรให้การสนับสนุน มากก็เลยได้ของดีไป พอเอาไปเพาะงอกดี แต่เน่าหมด มาทราบทีหลังว่าในดินมีเชื้อรา

เรื่องการเกษตรนี้เคราะห์ดีที่ครูทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนหลายท่านมีความคุ้นเคยกับการเกษตร เรียกได้ว่าเป็นลูกทุ่งมาก่อน จึงทำไปได้บ้าง ต่อมาได้พบปัญหาต่างๆ ครูเขาก็คิดว่าควรจะมีการอบรมให้ละเอียดขึ้น ก็ไปขอแรงจากวิทยากรต่างๆ ทั้งทางมหาวิทยาลัย วิทยาลัยเกษตรกรรม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและคนอื่นๆ อีกหลายท่าน มาจัดคอร์สฝึกอบรม ในการฝึกก็มีการทดสอบความเข้าใจว่าไปได้แค่ไหน ก็อย่างที่บอกไว้ว่า

นี่พูดเกี่ยวกับทั่วไป เวลาแต่ละโรงเรียนมีปัญหาแต่ละอย่าง ก็ต้องมาพูดเป็นเรื่องๆ แล้วแต่สถานที่ และบางแห่งทำไม่ได้เลยก็เป็นการให้ความรู้แก่เด็กๆ ไว้ไม่เสียหลายไป ยังนึกไม่ออกว่าควรจะทำอย่างไรก็มี อย่างเรื่องอาหารก็มาพูดกันถึงเรื่องเล็กๆ เรื่องง่ายๆ เช่น ฟักทองที่มีอยู่มากมายนั้นจะทำได้บ้าง เพราะเป็นของที่ปลูกง่าย เก็บไว้ได้นาน เอามาต้มโรยเกลือรับประทานได้ ไม่ต้องถึงกับเอามาทำฟักทองแกงบวด ถ้าไม่มีมะพร้าว ไม่มีน้ำตาล รอไปรอมาพอดีฟักทองเน่าทำไม่ได้แบบนี้ก็มี ถึงตอนนี้ก็กล่าวได้ว่าความสำคัญของงานที่เคยทำมาคือการติดตามแก้ปัญหาของแต่ละแห่ง ไม่ใช่ไปตามไปดูผลงานที่กำหนดไว้อย่างเดียว พอไปดูก็ไปเจอของใหม่ๆ ขึ้นมาเรื่อยๆ

สำหรับการประเมินผลของโครงการ พอทำไปแล้วเพื่อจะไม่ให้เสียทรัพยากรมาก ทำโครงการก็ควรมีการประเมินผลของโครงการ ก็ได้มีการนำมาผืนพื้อนในเรื่องนี้เหมือนกัน จนกระทั่งคิดว่าเอามาทำเป็นวิทยานิพนธ์น่าจะดี ทำไปทำมาเกือบจะสอบไม่ได้แล้วถ้ามัวคิดอยู่ในเรื่องนี้ เพราะว่าเป้าหมายที่ประเมินได้ลำบาก เพราะว่าเป้าหมายในโครงการมีหลายอย่าง ไปเจออะไรใหม่ๆ ก็บอกว่านั้นเป็นเป้าหมายไปหมด เป้าหมายแรกที่นึกไว้แต่ต้นก็คือ อยากรู้ให้ทรัพยากรมนุษย์ของชาติ คือเด็กนักเรียนทั้งหลายมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีกิน อันนี้ก็อันหนึ่ง ยังมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรอีกอย่างหนึ่ง ก็ไม่แน่ใจว่าการประเมินที่เราทำอยู่จะได้ผลหรือเปล่า ที่ยังทำอยู่ง่ายๆ และเก็บตัวเลขไปเรื่อยๆ คือการชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูงและเอามาเทียบกับตารางที่กระทรวงสาธารณสุขทำไว้สำหรับนักเรียนในวัยต่างๆ ว่าควรจะมีน้ำหนักหรือส่วนสูงเท่าใด บางแห่งที่ไปทำก็ดูเหมือนจะมีการเจาะเลือดอยู่คนหนึ่ง แต่เสร็จแล้วเจ้าตัวนั้นก็ไม่ได้เป็นเครื่องชี้ถึงโครงการว่าสำเร็จไม่สำเร็จได้มากเท่าไร พอประเมินออกมาแล้วก็บอกโครงการฯ นี่ไม่ดี เด็กยังพอมอยู่ ครูเขาก็ใจเสีย เพราะว่าที่เราไปให้เขาทำนี่ก็เป็นการเพิ่มงานเขาอยู่แล้ว ไปว่าเขามากเขาจะน้อยใจเอาได้ เพราะเคยแล้วเคยถูกน้อยใจมาแล้ว เวลาตอนประชุมครูใหญ่เขาก็น้อยใจบอกว่าพอประชุมดูเขาดีกว่าคนอื่น ก็โรงเรียนเขวนอยู่ข้างหน้าผาแท้ๆ เดินขึ้นเดินลงยังลำบากแล้วยังจะให้ปลูกอะไรอีก โน่นก็โรงเรียนโน้น พื้นดินเพาะปลูกเขากว้างใหญ่ เขาก็ดูเขาก้าวหน้าผู้ใหญ่อีกชมเขา นี่ไม่มีใครชมเลยอย่างนี้ก็มี ก็ไปปลอบกันว่าไม่ได้คิดว่าจะให้ได้ผลผลิตเป็นของเป็นจำนวนนับได้ เพียงแต่เราแข่งกับตัวเองว่าแต่เดิมโรงเรียนเขวนอยู่ข้างเขา ทุกคนแทบจะอดตาย แต่พอมีการเอาใจใส่ดูแลขึ้นอีกหน่อย ตอนนี้อาจจะดีขึ้นนิดหนึ่งหรือไม่ดีขึ้นเพราะอะไรเราไม่ต่างกัน

ส่วนตัวข้าพเจ้าเองก็เป็นคนใจอ่อน ฟังอะไรมาจะทำหรือจะพูดอะไรก็ไม่ค่อยกล้าเท่าไร กลัวคนเขาจะเสียกำลังใจเพราะเราก็นั่งอยู่ห่างจากสถานที่เกิดเหตุตั้งไกล จะทำอะไรไปนั่งว่าตำหนิตีเดียวนคนที่เขาอยู่กันเป็นปีๆ ก็ไม่ยุติธรรม ก็ได้แต่แนะนำไปนิดหน่อย ส่วน

การประเมินก็เก็บจากตัวเลข ให้แบบสอบถามให้ครูนั่นแหละเขากรอก เขาเก็บตัวเลขเอง ประเมินมา ๑๕๐ กว่าโรงเรียนนี่ก็พอทำได้ และก็มาอ่านดูว่ามีข้อไหนที่เราพอจะแก้ไขได้ อันไหนที่รู้สึกว่ายากก็เก็บเอาไว้ก่อน คือสรุปว่าปัญหายังมีเรื่องคน เรื่องสถานที่ ยังมีเรื่อง เรียกว่าพฤติกรรมในการกินอีกอย่าง เรื่องนี้ในเรื่องสุขภาพอนามัยถือเป็นเรื่องใหญ่เหมือนกัน ครูเขาบอกว่า นักเรียนเขาเป็นนักเรียนชาวเขา หลายเผ่ากินก็ไม่เหมือนกัน จะทำอาหารอะไร อันนี้คนโน้นก็ไม่กิน คนนั้นชอบ คนนี้กินไม่เป็นก็ลำบาก ครูบางคนบอกว่าให้เด็กนั่งกิน ถ้วยผักยาวผัด จนหน้าจะยาวออกมาเหมือนถ้วยผักยาวอยู่แล้ว ทุนไม่ไหวแล้ว

บางโรงเรียนนี่เคยไปเห็นนักเรียนอดนัก และเห็นคนในหมู่บ้านอดด้วย ไม่ได้เห็น นักเรียนอย่างเดียว ก็เนื่องมาจากการทำโครงการนี้เราต้องรู้ว่า การเข้าไปทำโครงการใน หมู่บ้าน แล้วไปเที่ยวไล่จับคนที่เราคิดว่าเราอยากทำโครงการเอามาทำนั้น ยากมาก โรงเรียน เป็นสถานที่ที่น่าสนใจดี เพราะว่าได้รวบรวมคนเข้ามาให้เราเสร็จแล้วเราเข้าไปดูเห็นคนไหนดี ไม่ดีก็สาวเข้าไปถึงครอบครัวได้ ได้ไปทำนมถั่วเหลืองให้โรงเรียนในหมู่บ้านที่สภาพทางบ้าน สุขภาพอนามัยไม่ดี ตอนแรกเขาก็รับประทานกันดี แต่พอมานั่งๆ สุขภาพไม่ดีขึ้น ไปสืบดูไป สอบถามดู ปรากฏว่าเขาเบื่อๆ จะตายอยู่แล้ว อย่างเด็กเล็กๆ เขาก็รับประทานดี แต่เด็กโต ป. ๔ ป. ๕ เขาโตแล้ว มานั่งกินนมถั่วเหลืองอยู่ก็ขายหน้า บ้านก็อยู่ใกล้กับโรงเรียน เขา กลับไปรับประทานที่บ้านเขาสะดวกกว่าอย่างนี้ก็มี ก็เลยช่วยกันกับทางเกษตรทำเรื่องอาหาร จานเดียว แต่ว่าคนอื่นๆ ก็มาลือว่า คนที่ส่งเสริมให้ทำอาหารจานเดียวนี้มองรูปร่างก็รู้ว่า รับประทานอาหารหลายจาน ไม่จานเดียวแน่ๆ ก็บอกว่าจานเดียวนี้ไม่ได้แปลว่ารับประทาน แล้วเติมไม่ได้ เพียงแต่ว่ารับประทานแล้วได้อาหารที่มีคุณค่าครบทุกอย่างอยู่ในจาน หรือ ตอนหลังอาจเปลี่ยนชื่อเป็นอาหารช้อนเดียวที่จะดีกว่า

อาหารชุดอย่างของฝรั่งมีเนื้อหมูมีไก่มาซัดๆ ของเราเพื่อป้องกันการเสียชีวิต การ ไม่ถูกปากก็หันรวมกันไปให้เป็นชิ้นเล็กๆ มุ่งแต่ในเรื่องโภชนาการ รสชาติ สีกลิ่นและความ ประหยัด หลีกเลี่ยงการทิ้งเสียของ ซึ่งอันนี้ก็ได้ไปคุยกับพวกเคหกิจการเกษตร เพราะว่า บางครั้งเราอาจจะต้องขึ้นเยี่ยมตามบ้านไปลองชิมอาหารเขาดู ขอรู้สึกนึกถ้าชาวบ้านเขา ไม่ไล่เปิดลงมาก่อน เพราะอยู่ๆ ลูกขึ้นไปขอข้าวเขากิน นั่นแหละไปขอข้าวเขาแล้วชิมว่า อาหารอย่างนี้รสถูกปากเขาหรือยัง หรือไม่ถูก แล้วเรามาปรุงของเราได้เหมือนของเขาแต่ใส่ สารอาหารที่ถูกต้อง อันนี้ก็ลองดู ในบางแห่งได้ผล เช่น เด็กชอบรับประทานรสเผ็ดก็ต้อง ให้อาหารจานนี้มีรสเผ็ดนำหน้า

ก็มีเรื่องอีกอย่างคือเรื่องที่แบ่งโรงเรียนเป็นกลุ่ม อย่างโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ที่ทำอย่างนี้จะว่าปัญหาน้อยก็ได้ เพราะมีอยู่ร้อยสองร้อยกว่าโรงเรียน เราติดตามไปแล้ว แก้ปัญหาของแต่ละแห่งตามลักษณะสิ่งแวดล้อม ตามเงื่อนไขของสถานที่นั้นก็อาจทำได้ แต่ก็

เหนื่อยอยู่ดี เพราะฉะนั้นก็ต้องลองนึกเหมือนกับว่าเด็กนักเรียนชั้นหนึ่ง แบ่งออกหลายห้อง เด็กคนนี้มีสติปัญญาความเฉลียวฉลาด ความว่องไว ในการรับการศึกษาไม่เท่ากับอีกคนหนึ่ง หรือพื้นฐานการศึกษาต่างกัน วิธีการสอน การให้ความช่วยเหลือก็ต้องต่างๆ กันด้วย เราจะให้ต่างๆ กันทุกโรงเรียนร้อยกว่าโรง หรือสมมุติกระทรวงจะเป็นหมื่นๆ คงจะไปแต่ละแห่ง ทำแต่ละแห่งไม่ได้ แต่ควรจะมีแผนอะไรที่ว่าแบ่งอย่างกว้างๆ คือกลุ่มที่มีความพร้อมมาก หรือปานกลาง พร้อมน้อยหรือดীন้อยตีมาก กลุ่มพัฒนา กำลังพัฒนา ลักษณะนี้แล้วเราก็ให้ความช่วยเหลือหรือให้การปฏิบัติไปแต่ละแห่งตามลักษณะของกลุ่ม แต่บางครั้งอันนี้มานึกดูให้ถี่ถ้วนอีกที การดำเนินการอาจมีปัญหาเหมือนกัน เพราะว่าเกิดขึ้นจากคนน้อยใจอย่างที่ว่ามาแล้ว ครูปบางคนอาจจะน้อยใจก็ได้ว่าไปจับเขาอยู่ในกลุ่มที่ด้อย ทำให้เกิดมีปมด้อยได้หรือไม่บางคนอาจจะอยากอยู่กลุ่มด้อย เพราะว่าต้องการความช่วยเหลืออย่างพิเศษ คือทำอย่างนั้นชินแล้วก็มี คนเราก็มีต่างๆ กันหลายอย่าง เรื่องการประเมินผลก็ต้องเก็บไว้กล่าวทีหลัง แต่ก็เตือนอยู่เสมอว่าทำไปนั้นถ้าเราทำดี ผลที่ได้รับนั้นก็มีความภูมิใจและเป็นกุศลให้แก่ตัว เหมือนการสะสมบุญไว้ เรื่องการเกษตรในเรื่องโครงการอาหารกลางวันก็คงจะมีแค่นี้ ข้อสำคัญคือเป็นการทำแบบสมัครเล่น เพราะฉะนั้น ๓ - ๔ ปีก็ได้เท่าที่เห็น ซึ่งก็นานมากถ้าเป็นงานราชการป่านนี้เขาก็ให้ออกไปแล้ว

ทีนี้ก็จะขอตั้งข้อสังเกตไว้บ้างถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับขณะที่ทำโครงการคือข้อหนึ่งในเรื่องของการเขียนโครงการ ประการแรกการดำเนินงานนั้น ถ้าไม่เปิดทางให้กว้างไว้ก็ทำให้ผู้ปฏิบัติลำบาก เช่น เวลาเราเขียนโครงการว่าควรจะมีแนวอย่างนี้ คนหนึ่งอาจบอกว่าทำได้ไม่ยาก อาจจะเอาใจเรา แต่พอไปถามอีกคนที่หลังพอเราไปแล้ว เขาก็บอกว่าทำไม่ถูกไม่รู้จะทำอย่างไร เช่น โรงเรียนบางแห่งก็มีครูหลายคนอยู่ก็จริง แต่ว่าพอจะทำ ก็ถามว่าขั้นต้นคือการขุดดินใครจะทำ เด็กๆ ก็ขุดไม่ไหวเพราะบางโรงเรียนมีอุปสรรคในการทำงานคือเด็กเล็กมาก พอโตเขาก็ออก เด็กคงจะไม่ไหว ครูก็ได้แต่มองตากันปริบๆ ว่าครูต้องทำอะไรที่นี่ บางคนก็บอกว่าแปลงตั้งใหญ่ใครจะไปขุดไหว ครูบางคนก็บอกว่าเขาเอกภาษาไทยเขาไม่เคยขุดดิน ทำไม่เป็น และจริงๆ ก็น่าเห็นใจเพราะถ้าเราไปสำรวจแบบนี้แล้ว ก็กลับมาเราเขียนรายงานว่าครุมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำงานหนัก ก็ไม่ยุติธรรมนัก เพราะการเกษตรไม่ใช่การใช้แรงงานอย่างเดียว เป็นศิลปะด้วย ไม่มีแรงมากๆ ถ้าขุดมากก็จอบหัก ต้องมีศิลปะ อย่างจะวาดภาพก็ต้องรู้จักวิธีการจับพู่กัน คมมือให้วาดให้สวยงามถูกต้อง อ่านหนังสือพิมพ์เมื่อสองสามวันเขาว่าเกษตรศาสตร์ไม่ใช่คณิตศาสตร์ที่ถูกของเขา ต้องมีศิลปศาสตร์เข้าไปปนด้วย นอกจากฝีมือความรู้ ต้องมีจิตใจด้วยถึงสำเร็จ ที่ว่าจะเขียนอ่านตามตำราอย่างที่เราชอบ ดู อิท ยัวร์ เซลฟ์ นั้นคงจะทำได้ยากเพราะเป็นศิลปะ ต้องอาศัยจิตใจ อาศัยสมาธิถึงจะทำได้ เราก็อาศัยอันนี้ฝึกอบรมให้เขา ในขณะเดียวกันก็ต้องดูว่าไม่ให้

ครูแต่ละคนทำงานหนักเกินความสามารถเขาไป ซึ่งอันนี้ก็ลำบากเพราะคนไม่ได้ออกมาเหมือนกันเป็นพิมพ์เดียวกัน เราก็ต้องทำให้ดีที่สุด ในเรื่องฝึกอบรม เรื่องแรงและความสามารถของทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นปัญหาไม่มาก เพราะส่วนใหญ่ตำรวจตระเวนชายแดนก็เป็นผู้ชาย ฝึกมาให้มีพลังกำลังมากและทำงานหนักๆ ได้ และมักถูกฝึกอบรมจากต้นสังกัดมาแล้วในเรื่องการช่วยเหลือประชาชน วิชาเกษตรเป็นวิชาประกอบซึ่งเขาจะมีความรู้อยู่บ้างแล้ว

เรื่องที่สองคือเรื่องของครู คือเท่าที่ทำความเข้าใจได้ชัดว่า ครูทุกคนเป็นเจ้าของบ้าน เป็นเจ้าของโครงการ เป็นโรงเรียนของตัวเอง ทางครูตำรวจตระเวนชายแดนก็เข้มแข็งมีวินัย พอตกลงจะทำโครงการเกษตรเขาก็มาร่วมแรงร่วมใจกันขุดดินพรวนดิน เอาเด็กมาช่วย อันนี้เห็นว่าอยู่ที่การมีมนุษยสัมพันธ์ของครูแต่ละคนเหมือนกัน ถ้าครูคนไหนมีมนุษยสัมพันธ์ดีมาก ๆ ชาวบ้านมาช่วยเองหรือว่ามีหน่วยชลประทานทำงานอยู่ข้างๆ หรือกรมทางทำอยู่ เขาก็มาช่วยกัน ครูบอกว่าไหนๆ มาช่วยแล้วก็ช่วยขุดตรงนี้อีกนิดหนึ่งก็มาช่วย หรือว่ามาทำพอได้พืชผลแล้วก็เอาไปขายชลประทานอีก เจ้าหน้าที่ที่ก็ซื้อกัน ของที่อาจจะมียาก เหลือจากที่เด็กจะรับประทาน ความจริงตอนเริ่มโครงการไม่ต้องการให้ขายของ ต้องการผลิตเพื่อบริโภคเองมากที่สุด ไม่ให้ทำเพื่อการค้า แต่ภายหลังเมื่อของบางอย่างมีมาก จึงอนุโลมให้ขายได้ ปัญหาที่ต้องยอมรับว่ามีอีกอย่าง คือบางครั้งเขาฟ้องกันมาว่าทำไมเกษตรตำบลเกษตรอำเภอที่ควรจะช่วยไม่เห็นมาช่วย อนามัยก็ไม่เห็นมาช่วย สอบถามไปได้ความว่าครูไม่สนใจนี่ ต้นไม้ที่หน่วยป่าไม้ขนเอาไปให้ก็ปืๆ ก็อยู่ในถุงอย่างนั้นแหละ ไม่ได้เอาลงดินหรือทำอะไรสักที พอไปถึงก็บอกยังไม่ว่างยังไม่ทำ ซึ่งอันนี้ก็อาจจะจริงเพราะครูแต่ละคนก็มีโครงการโน่นนี่มาใส่มากแล้ว ไม่มีเวลา เกษตรกรก็โกรธครวหน้าไม่มาแล้วไม่ให้ แต่ครูบางคนก็สนใจด้านนี้โดยตรง บางทีไปหาถึงอำเภอไปหาเกษตรอำเภอ ปรึกษากัน ชักชวนกันมาที่โรงเรียนเอาประมงมารู้จักมาทำโครงการ ชวนปศุสัตว์มาช่วยทำงานอย่างเป็นกันเอง ชาวบ้านเห็นก็มีศรัทธามาช่วย ถ้าครูมนุษยสัมพันธ์ไม่ดีก็ไม่อย่างนี้ อย่างที่ท่านนายกฯ กล่าวตั้งแต่ต้น บอกไว้ว่าให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ละแห่งเป็นผู้นำโครงการ เพราะเป็นผู้ที่ใหญ่ที่สุดในท้องที่ ถ้าสมมุติไปเจออย่างนี้ท่านผู้ว่าฯ ก็แยเหมือนกัน ก็ต้องเห็นใจท่านผู้ว่าฯ ด้วยว่า ถ้าแต่ละโรงเรียนๆ ไหนถ้าไม่สนใจ คนอื่นเขาก็ไม่ยากเข้าไปทำงานให้ คนที่ไม่อยากทำงานแม้ผู้ว่าฯ สั่งเขาทำ เขาก็อาจจะทำไปเพราะนายสั่ง แต่ไม่ได้ทำด้วยใจรักก็ลำบากเหมือนกันก็เดิมเขาทำงานอื่นอยู่แล้ว

ส่วนชาวบ้านนั้นถ้าจะไปคิดให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องมีภาระมาช่วยก็ลำบาก เพราะพ่อแม่ต้องทำมาหากิน แม้แต่ลูกเขาเองก็ต้องทิ้งไว้บ้านผูกเอาไว้ก็มี หุงหาอะไรไว้ให้กินเดียวแล้วก็ไปทำมาหากิน กลับบ้านจนมีค่าน้ำค่าจะหาเวลามาทำงานในโรงเรียนได้ยาก บางแห่ง

เช่น โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนพระราชวังบวรฯ ลูกคนโตมาโรงเรียนยังต้องอุ้มน้องคนเล็กมาโรงเรียนด้วย ครูก็เลยบอกอย่างนี้สร้างโรงเรียนเล็กดีกว่า พอลงมือทำได้พักหนึ่งชาวบ้านก็มาช่วย เมื่อผู้ปกครองเขาศรัทธาครู ก็มาช่วยทำกัน เรื่องครูถ้าครูน้อยๆ อย่างครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีครูคนเดียวมีผู้ช่วยคนสองคน ปัญหาเรื่องความไม่สามัคคีกันไม่ค่อยมี แต่มาในระยะหลังครูตำรวจตระเวนชายแดนเองได้อัตราเพิ่มขึ้นและทางกรมการฝึกหัดครูช่วยมากในการส่งนักศึกษาฝึกสอนมาสอนในโครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ถ้ามีคนมากนักรายงานนี้แล้ว ก็อาจมีปัญหการไม่สามัคคีกันในโรงเรียนก็เป็นไปได้ ตอนนี้อย่างไม่มีอะไร แต่กว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนจะมีปัญหา ก็คงเจริญมากและโอนให้ สปช. ไปทำแล้ว อันนี้ก็ไม่เป็นปัญหากับทางตำรวจตระเวนชายแดน

ส่วนเรื่องที่สามเป็นเรื่องสำคัญคือเรื่องการบริหารงาน ข้าพเจ้าเป็นคนทำโครงการนี้ก็ได้เป็นคนบริหารเอง เพราะโรงเรียนอยู่ในสังกัดของตำรวจตระเวนชายแดนแต่ข้าพเจ้ากับตำรวจตระเวนชายแดนก็มีความสัมพันธ์ที่ดี คือพูดอะไรกันก็ได้ตลอด ปรีक्षाเรื่องกันได้อย่างทางตำรวจตระเวนชายแดนเองก็มีกองบัญชาการระดับเขต กองกำกับ กองร้อย แล้วถึงจะถึงโรงเรียนระดับครูใหญ่ อย่าง สปช. เองก็คงมีกระทรวงและมี สปช. สปจ. สปอ. ครูใหญ่ลงมาแต่ละชั้นตอนก็ต้องมีการผ่านมาในเรื่องบริหารงาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตชด. ภารกิจใหญ่ของเขาไม่ใช่เรื่องการจัดการศึกษา เป็นเรื่องการป้องกันประเทศ การดูแลทุกข์สุขของประชาชนโดยทั่วไป เพราะฉะนั้นผู้บริหารจะแบ่งเวลาของตัวเองให้กับการศึกษาอย่างเดียวก็ยาก จะเห็นได้จากของที่ส่งไป เมล็ดพันธุ์ อุปกรณ์ต่างๆ เราไปสอบถามที่ครูว่าทำไมไม่ทำ เขาบอกทำไมไม่ทำ เพราะเมล็ดพันธุ์ที่ส่งไปได้รับไม่ทันฤดูปลูก ซึ่งบางครั้งไปตรวจ (ทางตำรวจตระเวนชายแดนเขาไปตรวจกันเอง ข้าพเจ้าไม่ได้ไปตรวจ) ปรากฏว่าของมาติดอยู่ที่กองร้อยบ้าง เข้าไม่ถึงบ้าง เพราะไม่ใช่เข้าง่ายๆ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบางแห่งไม่มีทางถนน เข้าไปถึง มีแต่ทางเท้าเดินซึ่งเดินไม่ได้ทุกฤดูกาล บางฤดูถูกขังอยู่ในนั้นเอง คนที่จะเข้าไปต้องดูว่าเมื่อไรช่องจะเปิดให้เข้าได้อย่างนี้ก็มี การทำงานอื่นที่ซึ่งข้าพเจ้าเองพยายามคิดอยู่เสมอและในการสัมมนาก็คุยกันไว้ว่า ต้องคอยนึกว่าโครงการนี้อาจให้กลายเป็นว่าอยู่ที่ความชอบหรือความถนัดของผู้ตั้งโครงการฯ หรือผู้บริหารโครงการ อย่างข้าพเจ้าชอบสนใจเกษตรสนใจโภชนาการก็จะทำอันนี้เป็นหลัก หรือว่าในผู้บริหารบางคนทีพูดกันว่าชอบกีฬา โรงเรียนในสังกัดถ้าใครเล่นกีฬาดีๆ ก็ได้หน้าได้ตา ชอบศิลปะดนตรีใครเล่นดนตรีเก่งก็ได้หน้าได้ตา จะต้องดูจัดลำดับความสำคัญเหมือนกัน อย่างโครงการเกษตรนั้นในบางแห่ง แม้แต่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนด้วยกันเอง ก็จะมีที่ว่าความสำคัญหลัก ไม่ใช่อยู่ที่การเกษตรอย่างเดียว เราก็ต้องค่อยๆ พิจารณาไป ประการต่อมาคือเรื่องของโครงการว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำขนาดไหน อันนี้พยายามระวังมาก กลัวถึงขนาดที่ว่าใครจะบริจาคอะไรไม่ไหว

จะรับเข้ามาทุกราย บางครั้งต้องขอบคุณยังไม่มีความเป็น หรือบางโครงการก็ต้องดก่อน คือเก็บไว้ทำคนเดียว เป็นแหล่งสิ่งของ เป็นแหล่งเงินคนเดียว หากให้คนอื่นเข้ามามีอิทธิพล เราคุมนโยบายไม่อยู่ บางทีก็มีเรื่องว่าคนหวังดีแต่เข้าใจไม่เข้าใจ เช่น เอาลูกไก่พันธุ์ไข่พันธุ์ดีไปให้ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนระดับธรรมดา ระดับปานกลางเลี้ยง การเลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู แบบชาวบ้านก็ปล่อยไปๆ ได้ผลผลิตออกมาอาจจะไม่ได้มาก แต่ว่าก็ได้พอเด็กได้กินโดยไม่ต้องลงทุนมากนัก แต่ว่าได้ของดีพิเศษไป การดูแลรักษาก็ยากไปตามความดีของของ ก็ต้องมีกรเลี้ยง กรเลี้ยงบางครั้งไม่ได้บริจาคไว้เพราะนึกเองง่าย ๆ ว่ามีแล้ว ทางงบประมาณก็ไม่ได้จัดเอาไว้ ครูต้องควักกระเป๋าเอาเองซื้อกร เพราะครูก็เกรงใจไม่กล้าว่าอะไร พอถึงอาหารไก่ ถ้าอาหารไม่ดีไม่ถูกต้องก็ตายอีก ก็เอาเงินเรียรายกันในระหว่างครู จะเรียรายคนอื่นก็ไม่มีใครให้ เอาไปเลี้ยงไก่ กว่าจะเลี้ยงไก่ให้สำเร็จ ไก่ไม่ตายแต่ครูก็อบตายไปหลายคน ตอนหลังก็ได้ไปตรวจพบเข้าจึงเลิกไปได้

ที่นี่ก็ถึงเวลาสรุปแล้ว ครบชั่วโมงพอดี หักเวลาที่ท่านนายก พูดกับเวลาเดินมาก็ คงจะต้องจบเรื่องตอนนี้จริงๆ แล้ว เรื่องราวจะพูดก็มีอีกมากเช่นเรื่องรายงานก็ได้ทำแบบ สอบถามทุกปีในแบบสอบถามก็มีทั้งชื่อครู อายุครู และประสบการณ์สอน อันนี้สำคัญมาก เรามีครูสอนมาตั้งแต่ ๒๐ - ๒๕ ปีมาแล้ว อายุมี ๒๐ กว่าๆ จนกระทั่งถึง ๕๐ กว่าๆ เกือบ เกษียณก็มี ปกติก็มีความชำนาญมาก วุฒิกการศึกษาตั้งแต่จบ ม.ศ. ๓ ถึงจบปริญญาก็มี ต่างๆ กัน ก็ให้เขาเขียน เรื่องนี้อยู่กับความเข้าใจในแบบสอบถามว่าเขาเข้าใจกันอย่างไรให้เขา ประเมินเอง มีระดับดีมาก ดีพอใช้ ต้องปรับปรุงให้ได้ผลและให้บรรยายเป็นข้อความถึงความ สำเร็จของโครงการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย สุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านนำความรู้ไปประกอบอาชีพของนักเรียนทั้งหมู่บ้าน ให้บรรยายโครงการย่อยที่ทำมาแล้ว แผนการดำเนินการ ความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ระหว่างการดำเนินการและข้อเสนอแนะ ความต้องการ อันนี้เขียนได้อย่างไม่ต้องมีการบอ ยากพูดอะไรก็พูดได้ ก็ได้นำมาประเมิน บางอันที่จะแก้ไขได้ก็แก้ไข บางอันที่แก้ไขไม่ได้ก็เก็บ ไว้ก่อน เก็บไว้คิด หรือบางครั้งก็เอาไว้ได้รู้จักว่าครูคนไหนเป็นอย่างไร จึงรู้จักคนที่ทำงาน ด้วยมากและเอางานพวกนี้มาเขียนเป็นแผนที่บ้าง เขียนเป็นตารางตามวิชาสถิติบ้าง และดูว่า มีผลมีปัญหาอย่างไร และผลสำหรับปี ๓๐ นี้ ก็ดำเนินการทำแผน เขียนแผนการดำเนินการ เสร็จเมื่อประมาณอาทิตย์หนึ่งมานี่เอง เพราะฉะนั้นจะเตรียมเป็นเอกสารที่จะมอบให้ยังไม่ได้

ความสำเร็จต่างๆ ที่ทำมาจะเห็นได้อย่างชัดว่าอยู่กับการปฏิบัติงานของทุกๆ คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ทำอยู่ใกล้นักเรียนมากที่สุด คือครู ฉะนั้นเมื่อทุกครั้งในการประชุมก็ได้ ขอบขอบคุณครูต่างๆ ที่ได้ทำงานและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่ได้มาช่วยเหลือกันทุกหน่วยราชการ ตอนหลังก็มีเป็นสิบหน่วยงานขึ้นไป ได้มาร่วมงานกัน เพราะฉะนั้นหวังว่าการประชุมที่ทาง

รัฐบาลได้จัดขึ้นครั้งนี้ คงจะมีส่วนอย่างใดอย่างหนึ่งที่ได้ให้แนวทางที่ดีบ้าง คงจะเป็นแนวทาง
อย่างที่ทำอยู่กับตำรวจตระเวนชายแดนนี้ทั้งหมดคงไม่ได้ เพราะที่ทำมานี้ถ้าชอบใจก็ทำไป
ไม่ชอบใจก็ไม่ทำ แต่ถ้าเป็นรัฐบาลทำแบบนี้ไม่ได้ ต้องทำสม่ำเสมอ ฝนตกต้องทั่วฟ้า ก็ยิ่ง
ยากขึ้นไปอีก แต่ถ้ายากแล้วไม่ลงมือทำอะไรสักอย่างก็คงจะยากอยู่อย่างนี้ อันนี้ก็ขอ
อนุโมทนาในความตั้งใจที่ได้ทำมา ส่วนที่ได้บรรยายมาหนึ่งชั่วโมงนี้ อาจจะมีส่วนที่เป็น
ประโยชน์ได้บ้าง ทั้งๆ ที่ก่อนมาก็ลำบากใจมาก ไม่ใช่ว่าไม่ชอบใจไม่อยากมา แต่เห็นว่าทุก
ท่านนั้นเป็นผู้หลักผู้ใหญ่กันทั้งนั้น ผู้ที่นั่งอยู่ในที่นี้มีประสบการณ์ในการทำงานกันคนละ
นานๆ เราเป็นใครจะมาทำรู้ เป็นผู้ชี้แจงว่าควรจะทำอย่างโน้นจะทำอย่างนี้ ซึ่งบางท่านที่เป็น
คนให้สติช่วยเหลือมาตั้งแต่ต้นก็มีนั่งในที่นี้ ที่กล่าวมาอาจไม่ได้ยกข้อสำคัญมากกล่าว เพราะ
ว่าพอเริ่มต้นพูดก็เปะปะไปหน่อย แต่อาจจะมีหลายท่านที่ทำให้พอนึกออกมาว่า ในการทำ
โครงการควรจะเป็นอย่างไรบ้าง เรื่องนี้ถ้าจะมีประโยชน์บ้างก็ดีใจแล้ว ที่เป็นส่วนนิดหนึ่ง
ในการที่ได้ช่วยร่วมมือกับทางราชการ ในการจรรโลงกิจการ ทำบ้านเมืองให้เจริญขึ้น ขอจบ
การบรรยาย

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในการปิดการประชุมสัมมนา
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ณ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๑

ข้าพเจ้ามีความรู้สึกยินดี ที่ได้มาในพิธีปิดการประชุมสัมมนาครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในครั้งนี้เหมือนกับทุกๆ ปี ที่เคยจัดการประชุมสัมมนากันมา ก็ได้เห็นว่า บรรดาครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน มาประชุมพร้อมกันในการสัมมนา ได้มีโอกาส แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนวิธีการ เทคนิคในด้านการสอน และจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นในเขตหมู่บ้าน อันเป็นความรับผิดชอบ ได้มีโอกาสพูดกันถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการทำงาน ซึ่งถ้าได้ปรึกษาหารือกัน คิดค้นหาวิธีแก้ไขก็จะดำเนินการไปได้ ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็จะค่อยๆ บรรเทาลงไปดังที่เป็นอยู่

ถ้าคิดย้อนไปก็จะเห็นว่า กิจการงานต่างๆ ที่ทำมาได้มีความเจริญก้าวหน้าดีขึ้นมาก ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่า ความสำเร็จส่วนใหญ่อยู่ที่การปฏิบัติงานของทุกๆ ท่านที่เป็นครูใหญ่และ ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำงานกันมา ก็ทราบอยู่เองแล้ว ในการทำงานนี้จะเห็นได้ว่า มีหลายๆ คณะบุคคล ตั้งแต่ท่านผู้บังคับบัญชา ผู้แทนหน่วยราชการต่างๆ และหน่วยที่เป็นเอกชน ได้มา พร้อมใจกันช่วยให้งานนี้ สำเร็จลุล่วงไป เท่าที่ทำงานเฉพาะงานนี้ก็ ๓ ปีแล้ว ทำให้นักเรียน ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งอยู่ในเขตทุรกันดารหรือว่ามีปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ทางตำรวจตระเวนชายแดน จะต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้การศึกษาแก่เยาวชนของประเทศ เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า นอกจากที่จะต้องให้ความรู้ ทำงานในด้านการเรียนการสอนแล้ว หน้าที่ของตำรวจก็ยังคงอยู่ คือหน้าที่การดูแลรักษาความสงบของ อาณาบริเวณนั้น และหน้าที่อื่นๆ ของตำรวจก็ยังคงอยู่ยังต้องปฏิบัติพร้อมกันไปด้วย จึงเป็นสิ่งที่ น่าชมเชยมาก

ที่ท่านผู้บัญชาการฯ ได้กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ถึงโครงการที่คิดจะปฏิบัติต่อไป คือเรื่องของการให้การศึกษาแก่นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเพิ่มเติมขึ้น และโครงการที่จะช่วยฝึกอาชีพนักเรียนนั้น ได้ปรึกษากับหัวหน้าหน่วยราชการหลายๆ ท่าน ที่ได้อยู่ ณ ที่นี้ด้วย ถึงแนวทางผลได้ ผลเสีย ของการที่จะทำให้นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น ข้อที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่างๆ ก็ได้พูดกันเรียบร้อยแล้ว พอสรุปได้ว่าที่กล่าวว่าเป็นโครงการนั้น เป็นการเขียนไว้เพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น แต่หลักคือ นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งหลาย นามีโอกาสมากขึ้นในการพัฒนาความรู้ให้มากยิ่งขึ้น กล่าวง่ายๆ คือในขณะนี้นักเรียนจบชั้นสูงสุด คือชั้นประถมศึกษา ซึ่งมีนักเรียนบางส่วน อาจจะมีความสามารถและสติปัญญาที่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมยิ่งกว่านี้ เราจะมาช่วยกันว่าจะทำอย่างไรให้ผู้สมควรได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นแต่มีอุปสรรค มีข้อขัดข้องบางประการ ที่เขาจะไม่สามารถได้รับการศึกษา ให้คนเหล่านี้ได้มีโอกาสในชีวิตเพิ่มเติมขึ้น ก็อาจจะเป็นทั้งในลักษณะที่ส่งเข้าโรงเรียน ได้มีโอกาสเรียนเพิ่มเติมในโรงเรียนมัธยม และมีทางที่จะช่วยเหลือให้เรียนได้ กับอีกอย่างหนึ่ง คือทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน อาจจะต้องได้สอนเพิ่มเติมขึ้นอีก ซึ่งในกรณีหลังนี้ก็ขึ้นอยู่กับครูบาอาจารย์ทุกท่านอีก ที่จะต้องเหนื่อยหรือต้องลำบาก ต้องปฏิบัติงานมากขึ้น ทั้งนี้ก็ดูแล้วแต่โอกาส ไม่ใช่ว่าจะต้องทำเดี๋ยวนี้ทุกๆ รายไป เพียงแต่อยู่ในวิจาร์ณญาณของท่านว่า นักเรียนผู้ใดสมควรจะได้รับความช่วยเหลือ พิจารณาเป็นรายๆ ไป เหมือนอย่างหลักของโครงการที่เราทำกันมาอยู่เสมอ คือแต่ละโรงเรียนคิดเป็นหน่วยโรงเรียน เราก็ถือว่าไม่เหมือนกัน เพราะว่าแต่ละโรงเรียนตั้งขึ้นด้วยเหตุผลต่างกัน ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่ต่างกัน สิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ย่อมเอามาเปรียบเทียบกับกันไม่ได้ว่าใครดีกว่าใคร อันนี้ถ้าเราคิดย่อยลงมาเป็นตัวนักเรียน เราก็ต้องดูว่าคนไหนเราควร จะพัฒนาช่วยเหลือไปในทางใด

สำหรับโครงการเกี่ยวกับเรื่องการประกอบอาชีพก็เช่นกัน ในปัจจุบันก็มีอยู่แล้ว และได้ขอความช่วยเหลือจากทางด้านกลุ่มอาชีพศึกษาเพิ่มเติมขึ้นอีก เพื่อที่จะให้นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งต่อไปจะเป็นประชาชนในหมู่บ้านที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ ได้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ สามารถเลี้ยงตนและพึ่งตนเองได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ก็จะทำได้โดยลักษณะต่างๆ กัน เช่นเดียวกัน

ในโอกาสนี้ขอให้ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ผู้ปฏิบัติงานทุกๆ ท่าน ผู้ที่อยู่ในที่นี้ จงประสบแต่ความสุข ความสวัสดิและมีกำลังใจ กำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ทั่วหน้ากัน

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑

ท่านอธิบดีและทุกๆ ท่านที่เกี่ยวข้องในที่นี่ ขอให้ถือว่าการที่เชิญมาพบในวันนี้ เป็นเรื่องที่ดีสืบเนื่องจากการประชุมสัมมนาที่จังหวัดนครปฐม ที่ท่านได้ประชุมกันมาเป็นเวลา ๓ วันแล้ว ก็คงจะได้ปรึกษาหารือถึงแนวทางที่จะปฏิบัติงานกันในปีต่อไป โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น แต่ก่อนในระยะแรก เริ่มขึ้นด้วยความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องวิธีการที่จะพัฒนาบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร เมื่อแรกเริ่มคือประมาณ พ.ศ. ๒๕๒๒ ถึง ๒๕๒๓ ประมาณนั้น ได้มีความสนใจในเรื่องนี้ แต่ว่ายังไม่ได้มีความรู้ในหลักการและวิธีการที่จะปฏิบัติมากนัก จึงหาโอกาสที่จะศึกษา โดยการขออาศัยโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนเป็นแหล่งที่ศึกษา เพราะเห็นว่าโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เป็นโรงเรียนในเขตท้องถิ่นที่ห่างไกลการคมนาคม และมีภาวะที่ยากลำบากต่างๆ ในตอนเริ่มต้นก็มุ่งไปในแง่ที่ว่า ทำอย่างไรเยาวชนที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนอย่างนั้น จะมีสุขภาพพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะสร้างเสริมสติปัญญา เพื่อการศึกษาและพัฒนาตัวเองให้เป็นประโยชน์ต่อภูมิสำเนาและสังคมสืบต่อไป ในการจัดการก็ได้ทดลองเริ่มด้วยการให้การศึกษาและช่วยเหลือในทางด้านเกษตร วิธีการในตอนต้นนั้นได้เลือกสรรเฉพาะครูที่สอนในโรงเรียนนำมา และขออาศัยวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ มาจัดการอบรมครู เผยแพร่แนวความคิดตั้งแต่ความรู้ในเรื่องของการเพาะปลูก ตั้งแต่เรื่องดิน เรื่องพืช เรื่องน้ำ และแม้แต่เรื่องการปราบศัตรูพืช ซึ่งมีทั้งผลดีและผลกระทบข้างเคียงที่อาจจะเป็นอันตรายได้ ให้ความรู้เหล่านี้แก่ครู และให้ครูเป็นผู้ถ่ายทอดแก่ศิษย์ในโรงเรียนต่อไป เป็นการให้ความรู้ทางอ้อม และนอกจากความรู้ทางด้านการเกษตรแล้ว ก็ยังลงไปถึงเป้าคือความรู้เกี่ยวกับเรื่องของโภชนาการ เพราะในบางท้องถิ่นไม่ใช่ว่าคนไม่มีอาหารพอเพียงที่จะบริโภคเท่านั้น บางครั้งสิ่งที่บริโภคแล้วจะมีประโยชน์แก่ร่างกายก็มีอยู่ แต่ความรู้ที่จะจัดการเอาผลประโยชน์ให้มากที่สุดจากสิ่งที่มีอยู่นั้นก็ยังน้อย จึงจัดการอบรมในด้านนี้ ซึ่งก็มี

ผลดำเนินงานก้าวหน้ามา ครั้นถึงในช่วงต่อมาพักหนึ่ง ก็ได้ขอความช่วยเหลือจากกรมการ-
ฝึกหัดครู โดยมีหลักการว่ากรมการฝึกหัดครู มีหน้าที่และมีความชำนาญในเรื่องของการ
ฝึกหัดครู นั่นคือวิชาการที่ว่าด้วยการถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่ง
การศึกษานี้ไม่ใช่ว่าเป็นของที่จะทำการไปได้ง่ายๆ โดยที่ไม่ีหลักไม่มีเกณฑ์ เพราะว่าเป็น
เรื่องที่ต้องอาศัยวิธีการ วิชาการเหมือนกัน ทางกรมการฝึกหัดครูก็ได้ช่วยมาเรื่อย ในการที่
จะทำโครงการเหล่านี้ให้เป็นระเบียบเป็นแบบแผน มีระบบขึ้นมา รวมทั้งระบบการสอน ระบบ
การบริหาร ไปจนกระทั่งถึงระบบการประเมินผลหรือวัดผล ดังที่ท่านอธิบดีได้กล่าวมา
สักครู่นี้ เมื่อพูดถึงการฝึกหัดครู ซึ่งเกี่ยวข้องอยู่ในเรื่องของการศึกษา ก็อดเสียไม่ได้ที่จะพูด
ถึงเรื่องของการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เพราะนอกจากเป้าหมายในแนวคิด มีความเชื่อว่า
คนเราถ้าได้รับการบำรุงอย่างดีให้สมองได้เติบโตขึ้นอย่างดีแล้วนั้น จะมีความสามารถในการ
เรียนดีขึ้น เพราะฉะนั้นเราได้ปูพื้นฐานเบื้องต้นไว้ ซึ่งจริงๆ แล้ว เราก็อาจจะพูดได้ว่า การที่
เราเอานักเรียนในวัยเรียนนี้มาเริ่มต้นโครงการ ก็อาจจะเข้าไปลึกหนึ่ง เพราะช่วงที่สมอง
เจริญนั้น อาจจะเป็นช่วงที่เล็กกว่านั้น คืออาจจะเป็นงานของอนามัยหรือว่าเป็นงานของ
ศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งจะช่วยในการเอาเด็กมารวมกัน และให้บริการในด้านการดูแลรักษาที่ถูกต้อง
เพื่อที่เป็นการปูให้เป็นเด็กนักเรียนที่มีคุณภาพ แต่ว่าเราก็พยายามทำให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็ว
ได้ เพราะว่าเราสอนที่โรงเรียนนั้น ก็อาจจะได้ผลไปถึงผู้ปกครอง หรือนักเรียนที่เรียนจบ
ไปแล้วไปมีครอบครัว ก็อาจจะเอาความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ให้เป็นประโยชน์ต่อการดูแล
เลี้ยงดูบุตรของตนต่อไปได้

จากประสบการณ์ที่ทำมานั้น ก็มีปัญหายุ่งเรื่องหนึ่ง คือเรื่องที่ว่าเราจะพัฒนาคน
จะใช้วิธีการพัฒนาหรือว่าเป็นงานที่มาจากการกุศลอย่างหนึ่ง หรือการช่วยเหลือของฝ่าย
ภาครัฐบาลเป็นบริการของรัฐที่พึงมีต่อประชาชน โดยที่ไม่ต้องคิดว่าให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมมือ
อย่างไร แต่เวลานี้ก็พูดกันมากถึงการกระตุ้นให้มีการช่วยตนเอง เพราะฉะนั้นวิธีการในการ
ดำเนินโครงการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการส่งเสริมศูนย์เด็กเล็ก หรือว่าขึ้นมาจนถึงภาคโรงเรียน
นั้น บางครั้งก็มีปรากฏในบางแห่งที่ว่า คนที่จะสามารถเข้ามาในโรงเรียน หรือศูนย์ที่เราตั้งขึ้น
ได้นั้น ต้องเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นที่อยากจะพัฒนาบุตรหลานของตัวเองจริงๆ เอาลูก
มาฝากและก็มีค่าธรรมเนียมที่จะมาจ่ายให้ เป็นการจ่ายเพื่อนำมาดำเนินการ เพราะถือว่าเป็น
เป็นการช่วยเหลือตัวเอง แต่ว่ามีหลายกรณีที่มีผู้มีฐานะปานกลางอยู่แล้ว หรือว่ามีการ
พัฒนาไปได้ขั้นหนึ่งแล้ว จะเป็นผู้ที่นำบุตรหลานมา และก็นิยตร่วมมือหรือจ่ายค่าใช้จ่าย ใน
ขณะที่บุคคลซึ่งอยู่ในเป้าหมายของเราคือบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น แต่ว่าเขาไม่มีความสามารถ
ที่จะช่วยเหลือตัวเองได้ หรือว่ายังไม่เห็นความสำคัญที่จะช่วยเหลือตัวเอง ก็ในเมื่อเขาไม่จ่าย
เราก็ไม่ควรที่จะไปยุ่งกับเขา และก็จะช่วยแต่คนที่เขาเห็นคุณค่าความดีของเรา แต่ในบางครั้งก็

ไม่ทัน เพราะว่าถ้าเราทำแบบนี้เท่ากับเรามีความตั้งใจที่จะเจรจาสั่งสอนผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองนักเรียนเพื่อว่าคือคนรุ่นหนึ่งให้รู้จักว่า การช่วยตัวเองนั้นเป็นอย่างไร ถ้าไม่ช่วยตัวเองแล้วจะไม่ได้ผล ไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือ แต่คนรุ่นเด็คนั้นจะพลอยถูกทำโทษไปด้วย ก็เหมือนกับว่าคนรุ่นหลังนั้นก็ไม่มีโอกาสที่จะได้พัฒนาตนเอง เพราะว่าอย่างวัยขบถ สองขวบ คงช่วยตัวเองไม่ได้ หรือเดินมาขอความช่วยเหลือเองไม่ได้เป็นแน่แท้ ก็เป็นว่าคนรุ่นนี้ส่วนหนึ่งจะไม่ได้ได้รับการพัฒนา เพราะฉะนั้นถ้าเรามีความพยายามที่จะแสวงหาพวกนี้มาเข้าอยู่ในการดูแล เราอาจจะต้องเสียมากหน่อย แต่ก็คิดว่าน่าจะเป็นการคุ้มค่าสำหรับขั้นตอนที่เราได้พัฒนางานของเรามาถึงช่วงหนึ่งแล้ว คือน่าจะนำพวกนั้นมาและก็เท่ากับให้โอกาสว่า ถ้าได้รับการพัฒนาที่ดีแล้ว ต่อไปอาจจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจต่อไป

อีกเรื่องหนึ่งคือ ขณะนี้กำลังคิดทดลองอีกโครงการหนึ่ง คือเรื่องของการศึกษาในด้านการเกษตร ซึ่งอันนี้ได้วางหลักสูตรกันเอาไว้แล้ว อาจจะทดลองสอนได้ ในช่วงต่อไปเป็นเรื่องของฝ่ายเกษตรและฝ่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือหลักสูตรนี้ตั้งใจว่า นักเรียนหลายคนอาจจะไม่มีโอกาสศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษา เพราะฉะนั้นเมื่อจบจากโรงเรียนของเราแล้ว ก็จะออกไปมีฐานะเป็นพลเมืองหรือประชาชนชาวบ้านที่อยู่ในเขตนั่น ดังนั้นในโรงเรียนก็เป็นการเตรียมเพื่อติดต่อประสานงานกับงานของกรมส่งเสริมการเกษตร คือการแนะนำเทคโนโลยีใหม่ๆ ต่อเกษตรกร ในลักษณะของกลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรที่เสรีเป็นแต่ละคน หรือว่ากลุ่มยุวเกษตรกร เราก็อาจเตรียมในลักษณะนั้นตั้งแต่ในโรงเรียน เพื่อให้ความรู้ต่างๆ ในหลักสูตรแทน การที่เราสอนครูเป็นลักษณะทางอ้อม อันนี้ก็จะลองเท่ากับสอนต่อนักเรียนเป็นทางตรง ซึ่งยังต้องอาศัยครูตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งส่วนมากจะมีความรู้แต่ทางด้านการประกอบอาชีพท้องถิ่นอยู่บ้างแล้วทุกคน อันนี้เป็นเรื่องที่เราคิดว่า จะปฏิบัติต่อไป ซึ่งปัจจุบันนี้มีเทคโนโลยีใหม่ๆ แต่ว่าไม่ยากนักที่จะทำให้การเกษตรเป็นไปอย่างดีขึ้น เป็นการทำการเกษตรที่ก้าวหน้า เป็นลักษณะของคนมีความรู้ที่จะทำ คนมีความรู้ในที่นี้อาจจะไม่จำเป็นต้องจบมาจากวิทยาลัยเกษตร หรือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ว่าเราจะให้ความรู้ในช่วงนี้ บางเรื่องที่เราควรทำ บางเรื่องที่ไม่ควรทำ ประกอบกับอาจจะถึงขั้นหนึ่ง ที่ไปถึงเรื่องของการรวมตัวกันของเกษตรกร จะเป็นในลักษณะของกลุ่มเกษตรกรหรือการสหกรณ์ ซึ่งก็มีแบบอย่างมีแนวทาง เช่น มีกติกาดังๆ เรื่องของการบริหารการเงินของกลุ่ม เป็นต้น หรือว่าเรื่องกติกาสังคม เช่น ในเวลานี้มีหลายแห่งที่มีโครงการต่างๆ ของรัฐบาลหรือโครงการพระราชดำริอยู่แล้ว แต่ว่าการดำเนินงานของโครงการเหล่านี้ อาจจะเป็นไปได้ไม่ดีนัก เพราะว่าคนที่อยู่ในกลุ่มในละแวกนั้นไม่ปฏิบัติตามกติกา เช่น การซื้อขาย กลไกของราคา หรือว่าการตกลงกันว่า จะต้องนำผลผลิตมารวมกันอย่างไร แล้วพอถึงจริงเข้าต่างคนต่างแยกย้ายกันไปขาย ทำให้กลุ่มไม่มีความแข็งแกร่ง ไม่มีประสิทธิภาพที่จะต่อรองในระดับ

สูงขึ้นไป อย่างนี้เป็นต้น อันนี้อาจจะเป็นเรื่องที่เราจะให้แนวคิดตั้งแต่อยู่ที่โรงเรียน แต่อันนี้ก็ยังไม่ได้ทดลองกัน เพราะยังไม่ทราบว่าจะเป็นไปได้อย่างไร ฉะนั้นในการประชุมครั้งนี้คงจะมีแนวทางเรื่องต่างๆ ซึ่งนอกจากเกษตรหรือประกอบอาชีพอย่างนี้แล้ว เคยได้ขอความกรุณาในเรื่องที่ว่าปรับปรุงคุณภาพการศึกษาจริงๆ คือ เรื่องการอ่าน การเขียน การศึกษาให้นักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีคุณภาพการศึกษา ไม่ให้แพ้หรือเสียเปรียบกับนักเรียนในโรงเรียนประเภทอื่นๆ ปัจจุบันนี้ก็มีคนที่มีความสามารถที่จะเรียนชั้นสูงๆ ขึ้นไปได้ อาจจะทำแยกเฉพาะบุคคลที่มีศักยภาพเหล่านี้ ให้มีโอกาสได้ศึกษาต่อไป เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาหรือเพื่อความก้าวหน้าสืบต่อไป

ขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ที่มีความตั้งใจตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละท่าน และก็ขอให้ทุกท่านมีกำลังใจเข้มแข็งเช่นนี้สืบต่อไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จฯ ไปในพิธีปิดการประชุมสัมมนา
ครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
ณ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
วันเสาร์ ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๒

เท่าที่ทราบ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้ดำเนินการเรียนการสอนมานานับถึงปัจจุบัน ก็เป็นเวลาแล้ว ๓๐ ปีแล้ว และได้ก่อประโยชน์ให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นจำนวนมาก ทางกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ได้รับการสนับสนุนความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ เป็นจำนวนมาก ในการจัดตั้งโรงเรียนในเขตทุรกันดารที่โดยปกติแล้วนักเรียนอาจจะมีโอกาสน้อยในการที่จะได้รับการศึกษา ตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ได้สละเวลาในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่เยาวชนด้วย

สำหรับโครงการที่ได้เข้ามาร่วมกับกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ในเริ่มต้นก็มีโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน และต่อมาก็โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษา ดังที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวมาแล้วนั้น นับจนถึงปัจจุบันนี้ก็มีระยะเวลาเกือบจะครบ ๑๐ ปีแล้ว ในตอนต้นแนวความคิดก็มีอยู่แต่ว่าจะทำอย่างไรจะหารูปแบบในการช่วยเหลือให้นักเรียนในเขตทุรกันดารมีโอกาสที่จะได้รับอาหารบำรุงร่างกาย ได้รับโภชนาการที่ดี โดยที่ได้ความรู้ในด้านการผลิตอาหารเหล่านี้ไปด้วยในตัว ก็ได้ร่วมมือกับบุคคลต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกชนและทั้งเป็นหน่วยราชการ ดำเนินการมาดังที่ได้ทราบกันแล้วจนถึงปัจจุบัน จากรายงานที่ได้รับอยู่เสมอ จะมองเห็นเป็นตัวเลขว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีอยู่ซึ่งจำนวนก็ไม่แน่นอนนัก เพราะว่ามี การตั้งใหม่และมีการโอนไปให้กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานปกติที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ แต่เดิมนั้นความสามารถในการที่จะประกอบเลี้ยงก็มีน้อย ถึงจะให้ทุนไปบ้าง แต่ว่าทุนไม่ใช่สิ่งสำคัญสิ่งเดียวในการปฏิบัติโครงการให้ได้ผล เราทำงานกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป ค่อยๆ เพิ่มทีละน้อยตามกำลัง ทางตำรวจตระเวนชายแดนก็ได้ประชุม

ครูใหญ่ และครูบาอาจารย์ที่เกี่ยวข้องทุกๆ ท่าน ให้ได้แสดงความคิดเห็นแล้วช่วยกันดำเนินโครงการ ตั้งแต่โรงเรียนไม่ได้มีการประกอบเลี้ยงเลย จนกระทั่งเดี๋ยวนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ก็เรียกว่าสามารถประกอบเลี้ยงได้ครบทั้งสัปดาห์ คือสัปดาห์ที่มีการศึกษา ส่วนโรงเรียนที่ไม่ได้ประกอบเลี้ยงเป็นอาหารทั้งมื้อ ก็สามารถเลี้ยงอาหารเสริมและของว่างได้ตามสมควร และได้รับความร่วมมือจากประชาชนซึ่งเป็นผู้ปกครองของนักเรียนมาช่วยในการประกอบอาหาร ทั้งนักเรียนและผู้ปกครองก็ได้ความรู้ในทางโภชนาการไป และอาหารที่ประกอบเลี้ยงนั้นก็มีเหลือพอที่จะนำกลับไปเลี้ยงที่บ้านได้ นับว่าทุกๆ ท่านได้ปฏิบัติงานกันอย่างเข้มแข็งทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากมาย

ต่อมาได้มีโครงการที่จะส่งเสริมคุณภาพการศึกษา คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในเบื้องต้นนั้น ผู้ที่ปฏิบัติงานล้วนเป็นตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่อื่นๆ เป็นภารกิจหลักอยู่มากมาย ท่านเหล่านี้ได้พยายามที่จะศึกษาวิธีการในการศึกษา และได้มีคนอื่นๆ เช่น บุคลากรจากกระทรวงศึกษาธิการ อาสาสมัครที่มาช่วยเหลือ จนกระทั่งมีแบบวิธีที่จะสอนให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจอย่างเต็มที่ เท่าที่ได้เข้ากลุ่มและเปรียบเทียบกับโรงเรียนของการประถมศึกษา ก็ปรากฏว่าโรงเรียนในสังกัดตำรวจตระเวนชายแดนนั้น มีการศึกษาอยู่ในอันดับที่ไม่ด้อยกว่าโรงเรียนอื่นๆ เลย นับว่าเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนสามารถในการทำให้คุณภาพการศึกษาของนักเรียนมีมาตรฐานสูงขึ้น เมื่อดูแล้วก็เกิดแนวความคิดว่าโครงการอาหารกลางวันที่เราเริ่มต้นมากอนั้น แต่ก่อนพยายามมุ่งในด้านที่จะให้มีผลผลิตอย่างมาก และนักเรียนที่เรียนอยู่นั้น ก็ได้ช่วยกันสละเวลาส่วนหนึ่งในการที่จะประกอบกิจกรรมทางการเกษตรตั้งแต่เริ่มต้น เมื่อโรงเรียนไหนที่มีคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น อาจจะมีความต้องการของผู้ปกครองที่จะให้เน้นหนักในด้านหลักการศึกษามากขึ้น เราก็อาจจะสามารถเปลี่ยนแปลงหรือทำให้แนวโน้มไปในด้านของโครงการใหม่ คือโครงการเกษตร-ประถมศึกษา ซึ่งได้มีหลักสูตรที่ร่างเพื่อให้ความรู้ในทางลึกมากกว่าปริมาณ ซึ่งนักเรียนจะได้มีความรู้ทางทฤษฎีที่สอดคล้องกับหลักสูตรปัจจุบันของกระทรวงศึกษาธิการในชั้นประถมศึกษา และหลักสูตรที่นักเรียนอาจจะได้ศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาต่อไป อันนี้ก็เป็นเรื่องที่น่าพิจารณา

สำหรับโครงการที่พยายามเพิ่มโอกาสให้นักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาานั้น อันนี้อาจจะเห็นว่ามีย่านนักเรียนที่เข้ามาในโครงการน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนทั้งหมด แต่ก็มีอีกที่ว่าพยายามทำตามกำลังความสามารถที่มีอยู่ขณะนี้ คือ มองเห็นว่านักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเป็นอย่างดี ไม่น้อยหน้ากว่าใคร มีความสามารถ มีความรู้พอที่จะต่อในชั้นมัธยมเหมือนคนอื่น แต่ว่ามีหลายคนพื้นฐานะเศรษฐกิจทางบ้าน หรือว่ามีความจำเป็น

หลายอย่างที่ไม่สามารถจะเรียนต่อได้ ก็ขอให้ครูใหญ่ช่วยไปคัดเลือกนักเรียนเหล่านี้มา และขอความร่วมมือจากทางกระทรวงศึกษาธิการ ให้รับนักเรียนเหล่านี้เพิ่มเข้าไปจากโควตาที่เคยได้รับอยู่ประจำ นักเรียนเหล่านี้พยายามเลือกที่ไม่มีทุนอื่นที่จะศึกษาต่อได้จริงๆ เพราะฉะนั้นก็อาจจะมึนักเรียนบางคนที่ไม่เข้าเรียนซ้ำกว่ากำหนดเปิดการศึกษา เพราะว่าครูบาอาจารย์ต้องการให้แน่ใจว่าเป็นนักเรียนที่ไม่มีโอกาสได้เรียนจริงๆ ทางโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ก็ได้ให้ความอนุเคราะห์กววิชาให้เป็นพิเศษ และดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เป็นที่น่าชื่นชมอย่างมาก และนักเรียนเองก็มีความวิริยะอุตสาหะที่จะศึกษาให้ทันเพื่อน และมีโอกาสในชีวิตเท่าเทียมกับคนอื่นสืบต่อไป สำหรับนักเรียนบางคนนั้นที่ไม่ได้มีโอกาสเรียนต่อหรือว่าซึ่งก็ไม่ได้จำเป็นอย่างที่ทุกคนจะมีลักษณะการดำเนินชีวิตเหมือนกันไปหมด นักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาจะเป็นด้วยเหตุใดก็ตาม ยังคิดว่าน่าจะมีโอกาสในการหาความรู้ที่จะประกอบอาชีพต่อไป ทางกรมอาชีวศึกษาก็ช่วยมาตั้งหลักสูตร และอบรมนักเรียนให้มีความรู้ในทางด้านวิชาชีพก็ทำควบคู่กันไป เป็นโครงการต่างๆ ที่มีเพิ่มขึ้น

ตอนนี้ก็มีข้อคิด ข้อสังเกตอีกว่าโรงเรียนของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น แต่เดิมเมื่อ ๓๐ กว่าปีมาแล้วมีอุดมการณ์ที่จะให้การศึกษาในเขตทุรกันดาร ที่ประชาชนด้อยโอกาสที่จะได้รับการศึกษา และเมื่อตั้งมาได้ช่วงหนึ่งแล้วโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้าเป็นอย่างดี โรงเรียนไหนที่มีความเจริญอย่างยิ่งแล้ว ก็น่าที่จะโอนให้กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการต่อไป เพราะว่าครูอาจารย์ที่ช่วยสอนอยู่จะได้รับราชการ อยู่ดำเนินการสอนต่อไป ส่วนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นยังพอมีโอกาที่จะขยายไปในเขตบางเขตที่ยังมีอยู่แม้ในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นเขตที่ทุรกันดารและเข้าไปได้ยาก นักเรียนจะมีความขาดแคลนทั้งอาหารของจำเป็นในความเป็นอยู่ อุปกรณ์ในเรื่องการศึกษา และขาดผู้ที่จะมาให้การศึกษา เท่าที่ได้ไปเห็นมาก็มีอยู่มากหลายแห่ง ซึ่งคงจะต้องอาศัยครูของตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งมีความสามารถพิเศษหลายๆ อย่าง มีอุดมการณ์ที่ปฏิบัติกันมานาน ในการที่จะขยายการศึกษาและเพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญต่อไป

โครงการต่างๆ ที่กล่าวมา นอกจากทางตำรวจตระเวนชายแดนแล้ว ก็ยังมีหน่วยงานต่างๆ ที่ช่วยเหลือกันมานาน โดยที่ทำงานอย่างผู้ร่วมงาน อย่างเป็นเพื่อนเป็นมิตรสหายกันกับฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดน และมีความเข้าใจอันดีต่อกันมานาน นับวันเมื่อสังเกตดูหัวหน้าหน่วยราชการที่อยู่ในที่นี้ก็เห็นว่ามีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกที ทุกที มีหน่วยราชการต่างๆ มาอีกมีทั้งหน้าเดิมและหน้าใหม่ ก็ขอแสดงความชื่นชมอันนี้ด้วยว่าทุกๆ ท่านที่มาได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นที่น่าประทับใจ แล้วก็ขอให้ทุกคนประสบความสำเร็จทั้งในหน้าที่การงาน ที่จะปฏิบัติเป็นส่วนตัวและจะปฏิบัติร่วมกัน และมีความเจริญก้าวหน้าในส่วนตัวด้วยทุกท่าน

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๓

การตั้งโรงเรียนของตำรวจตระเวนชายแดนได้มีมากกว่า ๓๐ ปีแล้ว แต่ที่ได้มาร่วมงานกิจกรรมโรงเรียนนี้เป็นเวลา ๑๐ ปีพอดี คือเมื่อมีการเขียนโครงการออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น เป็นปี ๒๕๒๓ ในครั้งนั้นเราให้โรงเรียนทำการเพาะปลูก ทำการเกษตร และนำผลผลิตของการเกษตรมาใช้ในเรื่องโภชนาการ และด้านสุขภาพอนามัย เมื่อก่อนที่จะมีการเริ่มโครงการนั้น บุคคลในความดูแลของเราคือพวกนักเรียน มีภาวะที่เรียกว่าอยู่ในภาวะโภชนาการบกพร่อง มีจำนวนมากกว่าในปัจจุบันนี้ ซึ่งเวลาผ่านไป ๑๐ ปี โดยส่วนรวมแล้วก็นับว่าทุกๆ ท่านที่ปฏิบัติหน้าที่กันมาได้ประสบความสำเร็จมาก ถ้าจะอ้างเป็นตัวเลขก็อาจจะไม่ถนัดนัก เพราะว่าในช่วงนั้นนักเรียนก็เปลี่ยนแปลงไป และในช่วงแรกที่ปฏิบัติงาน งานเก็บข้อมูลที่เป็นตัวเลขก็ยังไม่ได้ทำอย่างเป็นหลักวิชาการมากเท่าในปัจจุบันนี้ ถือว่าเป็นการทำงานในลักษณะของทำไปพลางปรับปรุงไปพลาง ไม่ได้เป็นการทำงานประเภทเขียนโครงการที่มีการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะต้องมีแนวปฏิบัติอย่างไร เท่ากับหรือพูดง่ายๆ ว่าเป็นลักษณะทำงานอย่างคลำผิดคลำถูก ซึ่งก็ไม่ได้เป็นของเสียหายนัก ถือว่าเป็นการทำงานลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อลองคุยกันดู เขาก็บอกว่าแต่ก่อนนี้อาจจะมี ๔๐ - ๕๐ เปอร์เซ็นต์ และมาในปัจจุบันนี้อาจจะเหลือประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์เศษๆ นับว่ามีความก้าวหน้าในด้านนี้อย่างเห็นได้ชัดเมื่อทำงานด้านการเกษตร ซึ่งมีเป้าหมายไม่เพียงแต่จะให้นักเรียนมีสุขภาพอนามัยที่ดีขึ้นเท่านั้น เรายังมีความมุ่งหวังที่จะถ่ายทอดความรู้วิชาการเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่งครูตำรวจตระเวนชายแดนที่ประจำอยู่นั้น ถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างดีมาก และได้มีการฝึกฝน ฝึกอบรมเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่อีกหลายๆ อย่าง เช่น ทางด้านการเกษตร ทางด้านโภชนาการ และสาธารณสุข เป็นต้น ทำให้มีประสบการณ์และมีความชำนาญที่จะส่งเสริมช่วยเหลือมากขึ้น ต้องถือว่าเราทำงานนั้น ถึงจะมีความชำนาญ ความรู้ความสามารถแล้ว แต่ถ้าได้แนวคิดหรือวิชาการของผู้อื่นเข้ามาเสริม จะทำให้เราปฏิบัติหน้าที่ได้อย่าง

มีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นอันว่าโครงการแรกที่ท่านเลขาธิการพระราชวังได้กล่าวถึงนั้น เราได้ทำมาเป็นเวลา ๑๐ ปีพอดี

ส่วนโครงการต่อไปที่เราเรียกว่า โครงการส่งเสริมคุณภาพการศึกษานั้น เป็นด้วยดำริริเริ่มในส่วนหนึ่งของกรมการฝึกหัดครู ที่เข้ามาร่วมในตอนแรกนั้นเนื่องจากโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันนี้แหละ เพราะกรมการฝึกหัดครูมีหน่วยงานอยู่ในเขตต่างๆ ของประเทศที่มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ ก็พิจารณาตนมาช่วยเหลือดูแลทางด้านเกษตรและโภชนาการ ต่อมาเห็นว่ากรมการฝึกหัดครูนั้นมีความชำนาญที่จะสามารถช่วยเหลือพัฒนาบุคคลที่เราต้องการจะพัฒนาได้มีขีดความสามารถมากไปกว่าที่เราขอร้องให้ช่วยอยู่ จึงมาเน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นเป็นไปด้วยดี เนื่องด้วยอัตรากำลังของตำรวจตระเวนชายแดนที่อยู่ในแต่ละโรงเรียนบางโรงเรียนนั้นมีจำนวนน้อย ก็ได้อาศัยอาจารย์จากกรมการฝึกหัดครู ให้แนวคิดต่างๆ ในการทำงาน อาจจะเรียกได้ว่ามีเทคนิค วิธีการ หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่คนในวงการศึกษามาค้นมาใหม่ๆ เราเป็นผู้ปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งการวิจัยนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบตรงในเรื่องของการศึกษาเขาก็ทำไปก้าวหน้า และฝ่ายเราที่เป็นฝ่ายปฏิบัติ ก็ได้ความคิดใหม่ๆ ขึ้นมา และยังได้ส่งนักศึกษามาเป็นกำลังช่วยอีกด้วย ถือว่าการปฏิบัติงานได้ผลเป็นอย่างดี

จากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน และความช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ เป็นผลให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเมื่อเข้ากลุ่มโรงเรียนสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติแล้วไม่ได้ด้อยไปกว่าโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงถือว่าเป็นโรงเรียนที่อยู่ในมาตรฐาน ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะตั้งอยู่ในเขตที่เรียกว่าทุรกันดารหรือมีปัญหาหลายๆ อย่างจนจำเป็นจะต้องใช้ตำรวจมาเป็นครู ก็ทำได้ไม่เลวไม่แพ้หน่วยงานอื่นๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง

แต่เมื่อกาลผ่านมา ๑๐ ปี ความเปลี่ยนแปลงของประเทศมีมากขึ้น อย่างที่เราเห็นได้ชัดๆ ที่เห็นเป็นตัวเลข อาจจะดูง่ายๆ เช่น เรื่องเศรษฐกิจการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ การเจริญขึ้นของธุรกิจ เป็นต้น ถึงแม้ว่าแหล่งปฏิบัติงานของเราจะอยู่ไกล แต่หลักเลียงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบ ซึ่งไม่ใช่เป็นผลกระทบที่ไม่ดีเสมอไป เป็นผลกระทบทั้งดีและไม่ดี จึงเป็นเหตุให้คิดว่า จะมีอะไรทำเพิ่มเติมในส่วนของเราได้ กับบุคคลในความอารักขาดูแลของเรา คือด้านของความรู้ความสามารถ การศึกษา เมื่อบ้านเมืองเจริญก้าวหน้ามากขึ้นก็เป็นโอกาสให้บุคคลต่างๆ ได้สามารถพัฒนาตัวเอง และสร้างฐานะให้ดียิ่งขึ้น บ้านเมืองเหตุการณ์เปิดโอกาสให้มีความก้าวหน้า แต่เราก็ต้องกลับมาย้อนคิดดูว่า บุคคลในความอารักขาของเรานั้น

สามารถที่จะพัฒนาก้าวหน้าไปตามโอกาสที่เปิดให้หรือเปล่า ยกตัวอย่างเช่น ตอนนี้มี การขยายทางด้านการงานขึ้นหลายๆ อย่าง หลายๆ อาชีพ คนของเราพร้อมหรือยังที่จะสร้าง ฐานที่มั่นคงมั่งคั่งขึ้น จากโอกาสหรือตำแหน่งงานที่เปิดขึ้น หรือว่าจะกลายเป็นบุคคลที่ได้รับ ผลกระทบในทางเสีย คือเสียโอกาสต่างๆ ซึ่งมีอยู่ เคยอยู่อย่างสงบในหมู่บ้านของตัวเอง ทำงานไปก่อกๆ แกร็กๆ ที่ดินต่างๆ อาจหลุดมือไปหรือว่าอาจจะมีคนที่เขาอยู่ในระบบใหม่ กว่าเข้ามาให้อิทธิพลบางประการ คนของเราพร้อมหรือยัง อาจจะต้องมีข้อคิดในเรื่องนี้ ก็ยัง คิดไม่ลู่จะชัดเจนนัก คงจะต้องช่วยกันคิดในเรื่องเหล่านี้ต่อไป แต่เท่าที่พยายามทำมานี้ก็เป็น สาเหตุให้อยากจะลองตั้งโครงการอีก ๒ โครงการหลัง ได้แก่การพยายามที่จะให้นักเรียนใน โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนของเราได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นกว่าระดับประถมศึกษา ซึ่ง เราคิดกันมาแต่ก่อนว่าเป็นระดับที่พอสมควรและเบ็ดเสร็จในตัว ในเมื่อสังคมเปลี่ยนไปแค่นี้ จะพอหรือไม่ อันนี้ก็เป็นเรื่องที่จะต้องคิด อย่างน้อยส่วนหนึ่งที่พอทำได้ในทรัพยากรที่มีอยู่ หมายความว่าเท่าที่จะพอมีเงินมีทองมีทุนอยู่ ก็จะช่วยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตามกำลัง ความสามารถ ส่วนนักเรียนอีกส่วนหนึ่งนั้น เราที่ทำงานอยู่ก็คงจะรู้จักเด็กและเห็นได้ชัดๆ ว่า บุคคลหรือเด็กเหล่านี้ จะเป็นด้วยสติปัญญาและการเตรียมพร้อมตั้งแต่เล็กมาก็ตาม ฐานะ ทางเศรษฐกิจหรือว่าฐานะทางการเมืองและสังคมไม่เปิดโอกาสแน่ๆ ให้เขาได้ไปศึกษาต่อใน ระดับมัธยมหรืออย่างน้อยในช่วงนี้ไม่ทันการ ก็อยากจะให้อะไรกับเขา เป็นส่วนเพิ่มเติมขึ้นมา แม้อาจจะเล็กน้อย แต่ก็ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ คือเรื่องของการฝึกฝนให้กระทำอาชีพได้ เป็น เรื่องปัจจุบันทันด่วน ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องของเหตุการณ์เฉพาะหน้า ไม่ใช่เป็นเรื่องของการคิดไป ในอนาคต จึงทำให้นึกถึงว่า อยากจะได้โครงการฝึกอาชีพต่างๆ ให้นักเรียนหรือศิษย์เก่าของ โรงเรียน ดชด. เลือกให้ทำอะไรที่จะมีตลาด จะขายได้ ทำได้หรือว่ามีคนจ้างให้ทำเพื่อที่จะเอา วิชานั้นมาหาเลี้ยงชีพต่อไป นี่ก็เป็นเรื่องของโครงการต่างๆ ที่คิด

ต่อไปในอนาคตอาจจะมีอะไรที่สำคัญยิ่งขึ้นก็ได้ เช่นที่เราคิดถึงในเรื่องว่า ให้นักเรียน ในบางโรงเรียน ๒ - ๓ โรงเรียน ให้มีการดูแลสมบัติของส่วนรวม เช่น เรื่องของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ก็คงจะเป็นอยู่ในขั้นของการทดลองวิธีการ นี่จะยกตัวอย่างว่า ยิ่งทำงานไปก็อาจจะมี การเปลี่ยนแปลงมีการพัฒนาอะไรขึ้นไปได้อีก ไม่ใช่จะมี ๓ - ๔ โครงการ อาจจะเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ

ที่อยากจะให้ลองช่วยกันอีกอย่างหนึ่งคือ ในขณะนี้เรื่องของระบบข้อมูล เป็นเรื่อง ที่ค่อนข้างจะมีความสำคัญและอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น เวลานี้มีข้อมูล อะไรต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น ตัวเลขของภาวะโภชนาการในโรงเรียน ดชด. ทั้งหมดเราก็ สามารถเก็บมาได้แล้วใส่ในความจำของเครื่องคอมพิวเตอร์ไว้ อาจจะมีตัวเลขแ่งต่างๆ อีก หลายแห่ง เช่น สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ตั้งโรงเรียน ใส่แผนที่เข้าไปร่วมด้วย ทำได้หลายอย่าง มี

ข้อหนึ่งที่น่าจะติดตามคือนักเรียนที่จบไปจากเราแล้วนั้น น่าจะติดตามต่อไปว่าเขาได้ทำอะไรบ้าง ในแง่ที่ว่าป็นศิษย์เก่าของเรา ถ้ามีปัญหาอะไรเดือดร้อน เราก็อาจจะช่วยเหลือได้ หรือเขาไปทำอะไร ส่วนใหญ่เรียนต่อแล้วไปปฏิบัติหน้าที่อะไร ปฏิบัติอาชีพอะไร กระทำตัวอย่างไร ก็เป็นเรื่องที่น่ารู้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการทำงานของเราต่อไป อีกอย่างหนึ่งที่รู้สึก คือนับวันในอนาคตงานต่างๆ ที่ทำจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับหน่วยราชการ และบุคคลต่างๆ อีกมาก แต่ก่อนนี้พบกันเป็นตัวบุคคล คือตำรวจตระเวนชายแดนและคนที่มาช่วยก็มีจำนวนไม่เท่าไร อยู่ด้วยกันคุยกัน และมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกันเป็นประจำ แต่ปัจจุบันนี้ หน้าที่การงานของทุกคนก็ไม่ได้อยู่กับที่ มีการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงไป และหน่วยงานที่เพิ่มขึ้นก็มีอีก อย่าลืมว่าเรื่องของการพบปะหารือกัน หรือฟังเสียงกัน ทำอะไรพูดให้รู้กันนั้น อาจจะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องระวังว่าอาจจะไม่สนิทกันเท่าที่ควร คงจะต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย

อย่างไรก็ตามงานในโรงเรียนต่างๆ นั้น มีพื้นที่ มีภาวะที่ต่างกัน ข้อนี้เคยกล่าวไว้เมื่อเกือบ ๑๐ ปีที่แล้ว มาตอนนี้ดีขึ้น แต่คิดวาก็ยังมีข้อนี้ เพราะเป็นเรื่องที่แก้ไขไม่ได้ ต่างภาค ต่างถิ่น หรือต่างลักษณะ จะให้เหมือนกันไม่ได้ ที่ย้ำอยู่เสมอว่าการประเมินผลความสำเร็จนั้น ไม่เคยคิดถึงในเรื่องที่เอาไปเปรียบเทียบกับคนอื่น แล้วเอามาหุดหุใจว่าเราสู้เขาไม่ได้ เพราะอย่างโน้นเพราะอย่างนี้ ให้เอามาเปรียบเทียบกับตัวเอง ทุกคนรู้แะใจตัวเองว่าทำงานแค่ไหน ทำงานมากแล้ว แต่สภาพไม่อำนวยหลายๆ อย่าง ผลอาจจะไม่ดีเท่าเขา ก็อย่าหมดกำลังใจ และน้อยใจ ความสำเร็จที่มีอยู่นี้ ก็เนื่องจากทุกคนมีความตั้งใจที่ดี ก็ขออนุโมทนา ขอขอบคุณที่ได้ปฏิบัติงานมาตั้งแต่ต้น และขออวยพรให้ทุกๆ ท่าน ประสบความสำเร็จ มีกำลังใจที่เข้มแข็ง ถึงแม้ว่าจะมีอุปสรรคอะไรขวางหน้าขวางกันอยู่ ก็ให้คิดไปในทางดี มีความอดทน คิดว่ายังมีเหตุที่ดีรอหน้าอยู่ ถ้าอดทนอดกลั้นในช่วงนี้ได้สักนิดหนึ่ง เวลาที่เคราะห์ร้ายก็จะผ่านพ้นไป แล้วจะประสบความสำเร็จในที่สุด ขอให้ทุกคนมีความสุขกายสบายใจในแง่นี้ ใน การปฏิบัติงานและความเป็นอยู่ในส่วนตัว

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่เสด็จ ไปในการประชุมสัมมนา
ครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
ณ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จังหวัดนครนายก
วันพุธ ที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓

วันนี้ดีใจที่ได้โอกาสมาพบกับทุกๆ ฝ่าย ทุกท่านที่ได้ปฏิบัติงานในการจัดอาหาร-กลางวันแก่นักเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ครั้นนี้ ดังที่สโลตซ์ซึ่งทางท่านหัวหน้าสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองนครนายกได้จัดฉายเมื่อสักครู่นี้ ก็ได้เล่าถึงจุดมุ่งหมายหรือสาเหตุที่อยากจะเข้าร่วมงานกับทุกท่าน จะขยายความอีกสักครั้งหนึ่ง

เมื่อได้มาสอนอยู่ที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ซึ่งย้ายมาอยู่ที่จังหวัดนครนายก ที่จริงได้ทำงานอยู่ในโรงเรียนนายร้อย จปร. มานานแล้ว ตั้งแต่อยู่ในที่ตั้งเก่า เมื่อมาอยู่ในนครนายกก็เป็นธรรมดาที่จะต้องอยากรู้อยากเห็นว่รอบๆ ข้างของสถานที่ทำงานนั้นมีใครบ้าง ทำงานอะไรกันบ้าง ก็พยายามหาโอกาสไปดูเพื่อเป็นการศึกษา หรืออย่างที่ปัจจุบันนี้เขาเรียกว่าทัศนศึกษา ดูว่าใครเขาทำอะไรกันบ้าง ส่วนหนึ่งได้มาเห็นและก็ประทับใจในการทำงานของบุคลากรต่างๆ ของจังหวัดนครนายก สำหรับครูบาอาจารย์นั้นก็ถือว่า เราก็คนอาชีพเดียวกัน ถึงจะเป็นครูทหารหรือครูพลเรือน จะเป็นครูระดับเด็กเล็ก เด็กใหญ่ ก็ถือว่าเป็นครูเหมือนกัน จึงอยากจะทราบเพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าครูที่นี่ทำอะไรกันบ้าง มีอะไร มีงานอย่างไร ได้มาเห็นว่งานส่วนหนึ่งนอกจากการสอนหนังสือของครูในระดับประถมศึกษาแล้ว ครูระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครนายก ยังมีหน้าที่หรือไม่ก็เรียกอีกอย่างว่า ความรับผิดชอบหรือความริเริ่มก็อาจจะเรียกได้อีกประการหนึ่งคือการดูแลนักเรียนในอารักขาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเช่นกัน เพราะว่าการศึกษาที่จะได้ผลดีร้อยละแปดสิบ ผู้ที่รับการศึกษาจะต้องมีความพร้อมทั้งในด้านสติปัญญา พร้อมในด้านสุขภาพร่างกาย ซึ่งจะเป็นส่วนให้มิกำลังในการศึกษา ทั้งกำลังกายและกำลังสติปัญญา ครูคงจะเมตตาและช่วยเหลือลูกศิษย์ได้ในฐานะครูกับลูกศิษย์ ครูโรงเรียนทางนี้นอกจากสอนให้ความรู้แล้ว ก็ยังช่วยเรื่องอาหารการกินของนักเรียนและประจวบกับทางสำนักงานการ-

ประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีโครงการในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน เมื่อได้เห็นแล้วจึงเกิดความคิดที่จะทำ อยากที่จะร่วมในกิจการอย่างนี้ด้วย ก็ได้มานึกถึงว่าพอมีประสบการณ์มาบ้างเหมือนกัน โดยการที่เคยและได้ทำงานมาตลอดเวลา ในเรื่องของการจัดการเกษตรเรียกกันเองว่าโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน ในโรงเรียนของตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งหลายๆ ท่านก็คงจะพอทราบแล้ว อยากจะเล่าต้นสายปลายเหตุสักนิดหนึ่งว่า โครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียน ดชด. นั้น เกิดขึ้นมาอย่างไร ทำไมจึงทำขึ้น

ในสมัยก่อนเมื่อประมาณ ๓๐ ปีเศษมาแล้ว ตำรวจตระเวนชายแดน ได้ปฏิบัติหน้าที่ดูแลรักษาชายแดนอย่างหนึ่ง และได้ดูแลประชาชนในเขตรับผิดชอบในด้านต่างๆ นอกจากเรื่องของการดูแลความสงบเรียบร้อยตามหน้าที่ตำรวจโดยทั่วไปแล้ว ก็ได้ช่วยสอนหนังสือให้นักเรียนในท้องถิ่น ซึ่งบางครั้งอยู่ไกล การตั้งโรงเรียนเป็นไปได้ลำบากก็ได้ช่วยสอนกันไปไม่เป็นทางการ ต่อมาผู้บังคับบัญชาได้เห็นประโยชน์ของการที่จะให้ตำรวจช่วยสอนอีกแรงหนึ่งในการให้การศึกษาแก่นักเรียน จึงตั้งโรงเรียน มีการหาทุนสร้างเป็นโรงเรียนขึ้น นายพลสรุปแล้วก็เป็น การดำเนินการโรงเรียนในเขตที่ทุรกันดารบ้าง ต่อมาเป็นเขตที่มีความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน หรือไม่เข้าหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการที่จะมีโรงเรียนอีกสักโรงหนึ่ง จึงตั้งโรงเรียนขึ้นทำการสอนไป

เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่แล้ว นึกขึ้นมาว่าความสำคัญของการรับประทานอาหาร การกินของเด็กบางคนที่ขาดแคลนนั่น มีความสำคัญและมีผลต่อการศึกษาของเด็กมากๆ จึงอยากจะมีส่วนสักเล็กน้อยก็ยังดีที่จะช่วยเหลือ เท่ากับเป็นการรับใช้สังคมในด้านหนึ่ง จะทำอย่างไร ก็นึกขึ้นมาได้ว่าจะลองทดลองดู มีเพื่อนฝูงอยู่ในวงการเกษตรหลายคน จึงให้ทดลองดูว่าถ้าเราทำการปลูกผักปลูกไม้ผลหรือทำการเกษตร การเลี้ยงสัตว์เล็กๆ น้อยๆ แล้วใช้ผลนั้น แล้วให้การศึกษาทางโภชนาการ ให้เขาทราบว่ารับประทานอะไรเข้าไปแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย โดยการเสริมในส่วนต่างๆ ที่เป็นของสิ้นเปลือง ซึ่งผลิตเองไม่ได้บ้างเล็กน้อย ก็จะได้ทั้งความรู้ทางการเกษตร ความรู้ทางด้านโภชนาการ ความรู้ในการประกอบอาชีพ และได้สุขภาพที่แข็งแรง จึงปรึกษากับเพื่อนซึ่งก็เป็นผู้ใหญ่กว่าทั้งนั้น ก็มีความคิดเห็นต่างๆ ถามว่าถ้าทำอย่างนี้จะไปได้บ้างไหม เขาก็บอกว่าทดลองดู สถานที่ที่ทดลองก็พอดีคุ้นเคยกับทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่แล้ว เพราะว่าสมเด็จย่าท่านทรงริเริ่มสนับสนุนเคยเห็นมาตั้งแต่เล็กๆ ก็เลยลองไปติดต่อกับทางกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ท่านก็อนุญาต จึงได้ไปทดลองดู มีอาจารย์ผู้ใหญ่ที่ให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ หลายๆ ท่านก็อยู่ในที่นี้กันด้วย ต่อมาเมื่อโครงการไปได้ดีแล้วจึงได้เล่าให้ผู้ใหญ่ในวงที่กว้างขึ้น ตอนแรกก็รู้ในวงที่แคบๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า คิดอะไรไว้ถ้ายังไม่ดีพอยังไม่คิดว่าจะเป็นไปได้ ก็ยังไม่อยาก

จะพูดกับผู้ใหญ่ อาจจะเป็นการเสียถ้าเราพูดอะไรไปพล่อยๆ โดยที่สิ่งที่ทำนั้นยังไม่เข้ารูปเข้ารอยดี แต่เดิมนั้นมีโครงการที่ศาสตราจารย์สำเนา แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทำในด้านหาอุปกรณ์การศึกษาให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ก็ไปขอร่วมโครงการกับท่านจึงทำในเรื่องวัสดุอุปกรณ์การศึกษามาพักใหญ่แล้ว เมื่อทำงานก็เลยทดลองทำกับกลุ่มของท่านเท่านั้น

ต่อมาก็ได้หน่วยราชการอื่นๆ เข้ามาสนับสนุน เช่น หน่วยราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยราชการในสังกัดกระทรวงเกษตร กระทรวงสาธารณสุข และอื่นๆ อีกหลายๆ แห่ง ทำโครงการร่วมกันเป็นรูปเป็นรอยขึ้นมา การที่ทำโครงการนี้ อาจจะได้ประสบการณ์อยู่บ้าง แม้ว่าจะไม่ได้ประสบความสำเร็จอย่างดีเลิศเหมือนกับเป้าหมายไปทุกๆ แห่ง เพราะว่าครูตำรวจตระเวนชายแดนเองได้มาปรารภให้ฟังหลายท่านว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนทั้งหมดนั้น ก็จะไม่เกิน ๒๐๐ โรง ๑๐๐ กว่าโรง เพราะว่าถ้าดำเนินการไปได้ดีพอสมควรมีความพร้อมก็จะโอนเป็นของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติไป และในโรงเรียนที่เหลือนี้ มีประมาณ ๑๕๐ - ๑๘๐ โรงเรียน แต่ละโรงเรียนมีสภาพทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกัน สภาพของประชาชนรอบข้างก็แตกต่างกันด้วย เวลาจะทำการประเมินผลโครงการที่ไร้มักจะมีเสียงที่พูดกันอยู่เสมอว่า อาจารย์บางท่านก็หมดกำลังใจที่จะทำงาน ไม่มีกำลังใจเพราะว่าทำเท่าไรๆ ก็ไม่ดีขึ้นก็ เขาบอกเองว่าเขาเริ่มต้นจากศูนย์ อีกโรงเรียนเริ่มต้นดีกว่า ย่อมมองเห็นความสำเร็จ จะนับกันว่าปลูกออกมาได้ผลผลิตสักเท่าไร โรงเรียนเขาจะสู้โรงเรียนของเพื่อนไม่ได้ พื้นที่ก็มีต่างๆ กัน ยกตัวอย่างเช่น พื้นที่ที่โรงเรียนไปตั้งถ้าเป็นพื้นที่ดีชาวบ้านเขาก็เอาไว้อะไรทำนา ไม่เอามาใช้ตั้งโรงเรียน ก็ใช้ทำการเกษตรไปครั้นโรงเรียนจะทำการเกษตรบ้าง ที่ก็ทำการเกษตรไม่ได้ โรงเรียนบางโรงเรียนแขวนอยู่บนหน้าผา ไม่มีที่ทำการเกษตร หรือบางแห่งอย่างที่ดินครนายนี เป็นต้น ก็มีดินเปรี้ยวไม่สามารถที่จะทำได้เป็นอย่างดี บางทีก็มาพูดให้ฟังว่า เดิมไปหาที่ซึ่งชาวบ้านเขาไม่ต้องการใช้เอามาตัดตัดแปลงปรับปรุง ประสานงานกับหน่วยราชการต่างๆ จนกระทั่งสามารถปรับปรุงที่ดินนั้นให้ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้ พอทำดีแล้วชาวบ้านก็มาเอาคืน และบางคนก็พูดในเรื่องของโภชนาการ บอกว่าโรงเรียนนี้มีนักเรียนตั้ง ๕ เผ่าทั้งโรงเรียน ไม่รู้จะทำอาหารอย่างไรให้เป็นที่ถูกปากของทุกคน คนนี้ชอบคนนั้นไม่ชอบ เวลาจะทำก็ไม่ทราบจะทำยังไง ตั้งแต่แรก บางโรงเรียนก็บอกว่า ในเรื่องของการศึกษาไม่สามารถที่จะจัดยังงี้ได้ เพราะนักเรียนกว่าจะเดินมาจากบ้านมาถึงโรงเรียนก็หมดเวลาโรงเรียนเลิกพอดี เดินกลับไปอีกเป็นอย่างนี้ทุกวัน หรือว่าสอนมาตั้งนานแล้วการรู้หนังสือก็ยังมีต่ำมาก เพราะว่ากว่าจะตามมาเข้าโรงเรียนได้ เด็กก็มีอายุมากแล้วพออยู่ไปสักปีสองปีก็ถึงเวลาออกไปแต่งงานพอดี มีปัญหาอยู่แปลกๆ หลายอย่าง จึงบอกว่าถ้าจะแข่งก็อย่าไปแข่งกับโรงเรียนอื่น เพราะว่าผู้ปฏิบัติงาน

พวกเราที่อยู่ส่วนกลางทุกคนนั้นเข้าใจ แล้วจะไม่เปรียบเทียบใครกับใครเลย เนื่องจากแต่ละคนก็มีปัญหา มีข้อดีและข้อเสียในปัจจุบัน ในเงื่อนไขของการทำงานซึ่งต่างกัน ไม่สามารถจะนำมาเทียบกันได้ แต่ในตัวของตัวเองนั้น ก็ขอให้เทียบเอง แต่เทียบในใจว่าตัวทำงานได้มากทำงานได้น้อยแค่ไหน ขอให้มีความกำลังใจและพวกเราที่อยู่ส่วนกลางยังงั้นถ้ามีอะไรช่วยได้นิดๆ หน่อยๆ หรือว่ามีประสบการณ์จากที่อื่นนำมาถ่ายทอดให้ หรือว่ารู้อะไร หรือมีอุปกรณ์ สิ่งของอะไร ทั้งในด้านเงินทองและของที่ใช้เป็นทุน ก็ให้นำมาเสริมมาช่วยงาน ทั้งนี้ เราก็ช่วยและเคล็ดสำคัญในการทำงานคือ เราคุยกันบ่อยๆ ในระหว่างหน่วยงานจะเป็นสาขารณสุข หรือจะเป็นทางบ้านเมือง หมายความว่าถึงมหาดไทยหรือว่าทางด้านกระทรวงศึกษา หรือว่าในเรื่องของ ดชช. แต่ในที่นี้อาจจะมีโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามาช่วยด้วย ใครก็ตามที่ร่วมทำงานด้วยกันก็ถือว่าเป็นเพื่อนๆ กัน แล้วก็คุยกันบ่อย

อย่างเมื่อเร็วๆ นี้ ที่มีการประชุมโรงเรียน ดชช. ประชุมกันประจำปี ก็พูดกันในเรื่องนี้ เพราะว่าแต่ก่อนนี้ การทำงานร่วมกันน้อยหน่อย ก็ชวนกันไปรับประทานอาหารบ้าง ไปไหนก็ไม่พันเรื่องชวนกันเลี้ยง ก็ชวนกันไปเลี้ยงบ้างชวนกันไปไหนๆ บ้าง คุยกันไปบ้าง คิดถกปัญหากันก็สนิทกัน หรือว่าการจัดอบรมก็จัดกันบ่อยครั้งพอใช้ มาในระยะหลังบางที่เมื่อมีการร่วมงานขึ้น การขยายงานกว้างออกไป มีโครงการเพิ่มโครงการมากขึ้น บางครั้งก็ไม่มีเวลาที่จะคุยกัน หรือล้มเลิกกันบ่อยๆ นัก ครูหรือบุคลากรที่ได้อบรมไว้นานปีเข้ามาซึ่ง ๑๐ กว่าปีมานี้ ก็โยกย้ายหน้าที่กันไปตามความเจริญของแต่ละคน ทำให้คนที่เคยทราบ ก็ไปทำหน้าที่อื่นกันมาก ที่มาใหม่บางครั้งก็ไม่มีทางเลยที่จะหาข้อมูล เพราะว่าคนเก่าที่ยังเหลือพูดอะไรเขาก็บอกว่าเขาอย่างนั้น ที่รู้ๆ กันนะ คนใหม่ยังไม่ทันรู้จักถูกเหมาว่าได้รู้ทั้งหมด พอไม่รู้ก็ถูกว่าซึ่งมีกันนิดๆ หน่อยๆ เรื่องนี้ก็มีบ้าง การคุยกันมากขึ้นก็รู้สึกว่ามีแต่ข้อดีไม่มีอะไรที่เสีย ที่ทำงานเรื่องทาง ดชช. ก็ดำเนินไปได้อย่างน่าพึงพอใจ ได้ประสบการณ์จากอันนั้น เห็นว่านี่เราทางนี้ก็เป็นคนใกล้ชิดไม่ใช่คนไกล ยังไงก็อยากจะทำบ้าง

หน่วยราชการในจังหวัดนครนายก ที่ผ่านมามีหนึ่งนี้ก็ได้ร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งครูและอาจารย์ทั้งหลาย กับหน่วยงานที่มาเสริม ที่ทำนี้ก็ถือว่าเราช่วยกันเลี้ยงลูกหลานของเราที่เกิดมาให้เป็นคนที่มีคุณภาพและจะเป็นกำลังสำคัญสำหรับประเทศเรา

ในยุคสมัยนี้เหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเหลือเกินเราต้องเตรียมคนของเราให้พร้อมที่จะรับสถานการณ์ ให้รู้จักปรับตัวในสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ คิดว่าสิ่งที่พยายามทำนั้นอยู่ในความตั้งใจอันนี้ เป็นหลักเป็นที่ตั้ง เท่าที่สังเกตคิดว่าทุกๆ ท่านก็เข้าใจในเจตนานี้ เพราะว่ากาปฏิบัติงานที่ผ่านมา นั้น ปรากฏว่าเป็นไปตามแนวทางการความคิดคือเหมือนกับว่ารู้จักกันอยู่ คิดว่าในอนาคตคงจะทำงานไปได้ดีกว่านี้ และก็อาจจะมีการขยายงาน มีความคิดริเริ่มกันต่างๆ อาจจะมาช่วยกันทำ ตอนที่ทำโรงเรียน ดชช. มีอยู่ประเด็น

หนึ่ง ซึ่งนึกขึ้นมาว่าใครๆ ก็ทำงานเรื่องโครงการอาหารกลางวัน มีหลายๆ หน่วยงาน ไม่ซ้ำซ้อนกันแน่หรือ เรื่องงานซ้ำซ้อนเป็นเรื่องที่น่ากลัวมาก เพราะว่าเสียทรัพยากร เสียเวลาหลายๆ อย่าง ก็ยังนึกถึงว่าถ้าเราทำแล้วมีระบบข้อมูลที่ดี ระบบข้อมูลในที่นี้ไม่ได้หมายถึงว่าจะต้องใส่เครื่องคอมพิวเตอร์ไปหมดทุกเรื่อง การทำระบบข้อมูลหมายถึงระบบในการวางแผนในสมอง รู้ว่าใครทำอะไรในส่วนไหน คงจะไม่เกิดความซ้ำซ้อนเพราะว่าเมืองไทยกว้างใหญ่ไพศาล ยังมีที่ที่ต้องการบริการอีกมากมายเกินกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ด้วยซ้ำไป ถ้าเราลงในที่ที่ถูก ที่ยังไม่มีใครทำก็คงจะได้ผลและเป็นประโยชน์อย่างในโครงการนี้เหมือนกัน ถ้ามีอันไหนที่มีใครเขาบอกว่ามีหน่วยงานทำอยู่แล้ว ก็เป็นอันว่าความคิดนั้นก็เลิกไป แล้วย้ายไปทำในสิ่งที่ไม่มีใครทำ และยังเป็นสิ่งที่ขาดอยู่ ข้อนี้อยากจะฝากไว้ด้วย ขอแสดงความชื่นชมและขอบคุณอีกครั้งหนึ่งที่ทุกๆ ท่านได้ทำงานกันมาอย่างดี ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยผู้เป็นใหญ่ บุญบารมีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์พระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จงดุ่มครองทุกๆ ท่านที่ปฏิบัติงาน ให้ท่านมีความสุข ประสบความสำเร็จทั้งในด้านจิตใจและในด้านสุขภาพร่างกาย

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๕

—❧—

การประชุมครูตำรวจตระเวนชายแดนครั้งนี้ เป็นครั้งที่ ๑๒ แล้ว ในครั้งแรกๆ นั้น ได้ประชุมกันตามสถานที่ต่างๆ ในภาคต่างๆ มาในช่วงหลังๆ นี้ จึงได้นำมารวมกันเพราะว่ามีผู้เข้าร่วมประชุมมากขึ้น เนื้อหาของการประชุมในตอนแรกๆ นั้น ตั้งใจที่จะตกลงให้มีความเข้าใจต่างๆ ร่วมกัน เหมือนกัน ตำรวจตระเวนชายแดนที่เป็นครูแต่ละท่าน ผู้บังคับบัญชาและวิทยากรที่มาช่วยในการบรรยายตั้งแต่ต้นและสืบเนื่องกันต่อมานั้น ก็เพิ่มจำนวนกันมากขึ้น แต่ละท่านล้วนมีงานประจำที่ทำอยู่ อย่างเช่น ครูอาจารย์ทั้งหลายก็ได้ปฏิบัติหน้าที่สอนนักเรียนกันอยู่เป็นประจำแล้ว ซึ่งเป็นงานที่ทำได้อย่างดีและเป็นผลดีอยู่ แต่ว่าการที่ขอให้มาประชุม และมีการบรรยายทางวิชาการอย่างนี้ ก็เพื่อที่จะให้มีการถ่ายทอดความรู้จากบุคคลหนึ่งในสาขาวิชาหนึ่งเข้ามาให้บุคคลสาขาอื่นฟังด้วย เป็นการร่วมความคิดเห็น หรือที่อย่างสมัยนี้เขาเรียกว่าเป็นการระดมความคิด เพื่อที่จะได้ทำการร่วมกัน แต่ละคนหรือแต่ละหน่วยงานที่มาทำ ต่างคนต่างทำก็อาจจะได้ผลส่วนหนึ่ง แต่ว่าถ้านำมารวมกันหรือปฏิบัติร่วมกันแล้ว ก็จะได้ผลมากขึ้นหรือในบางอย่างที่ทำกันขึ้นมาอย่างหนึ่ง หรือไปเห็นสถานที่ที่คิดว่าควรจะทำให้ได้ดีกว่านี้ แต่เราคนเดียว มีหลายครั้งที่คิดไม่ออกว่าควรจะทำอย่างไร หรือว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาในบางด้านก็อาจไม่มีพอที่จะทำให้มันอะไรขึ้นมาออก แต่ถ้ามีคนอื่นมาอธิบายให้ฟัง เอาความรู้หรือประสบการณ์ส่วนตัวมาพูดให้เราฟัง อาจจะเป็นเครื่องสะกิดใจให้เรานึกออกขึ้นมาได้ว่าทำอย่างไรดี ถึงจะมีความก้าวหน้าถึงจะทำให้งานออกมาได้ผล อย่างเช่นคราวนี้ก็จะต้องขอแสดงความยินดีกับครูที่ได้รับยกย่องว่าเป็นครูดีเด่น

ในหลายปีที่ผ่านมาเคยคุยกันถึงเรื่องว่าจะประเมินผลของโครงการว่าเป็นไปอย่างไร มีครูอาจารย์บางท่านปรารภขึ้นมาว่า โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนี้ถึงจะเป็นสังกัดเดียวกัน แต่ว่าพื้นที่แต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกันมาก บางที่ก็มีความพร้อมเวลาเอาโครงการต่างๆ ไปให้ทำก็สามารถทำได้ดี ส่วนบางแห่งนั้นดูจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะทำได้

เหมือนคนอื่นเขา แล้วคนที่ต้องอยู่ในสถานที่แห่งนั้นก็เกิดความน้อยใจขึ้นมาว่า ไม่ได้รับการประเมิน ที่ออกมาแล้วเห็นว่ามีความก้าวหน้าเท่าเทียมคนอื่น ตอนนั้นก็แจ้งให้ทราบว่าจะลองคิดดูเท่านั้นว่า จะมีอะไรในพื้นที่นั้นที่ทำให้ดีขึ้นได้ ไม่ได้นำมาเปรียบเทียบกับคนอื่นเพราะว่า ในโครงการเดียวกันมีบางพื้นที่ที่ทำได้ ขนาดทำมาได้แล้วก็ได้เข้ามาเลี้ยงนักเรียน ส่วนในพื้นที่บางแห่งที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนตั้งอยู่ที่เคยได้ไปเห็นนั้นปรากฏว่ามีแต่โรงเรียนตั้งอยู่ได้ก็นับว่าดีแล้ว ไม่มีพื้นที่ทำอย่างอื่นเพราะว่าอยู่บนหน้าผา ไม่สามารถจะเพาะปลูกอะไรได้เลย อย่างนั้นครูก็ไม่มีผลงาน อย่างที่ได้แจ้งไว้ว่าเรื่องพวกนั้นก็ไม่มีการเปรียบเทียบ แต่อาจจะทำให้ดีขึ้นได้มากขึ้น บางครั้งเพาะปลูกไม่ได้ แต่ว่าจุดมุ่งหมายใหญ่เริ่มต้นเลยของโครงการนี้ เพื่อที่จะให้เห็นนักเรียนซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพวกคุณครูทั้งหลายมีสุขภาพที่ดีขึ้น เดิมมุ่งที่สุขภาพร่างกายอย่างเดียวตอนจุดเริ่มต้น เพราะฉะนั้นอาจจะมีความจำเป็นก็ได้ที่ว่า จะต้องพยายามเข้าไปช่วยเหลือเลย ข้อดีของการที่เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนคือ ทางกองกำกับโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนมีความสามารถ มีความพร้อม มีพาหนะที่จะเอาของเข้าไปช่วยเหลือได้ ข้างนอกนี่คืออย่างที่กรุงเทพก็มีของที่จะพอให้ได้ แต่บางครั้งความลำบากอยู่ที่การนำเข้าไป หรือว่าการที่เราจะเข้าใจกันเท่านั้นเอง ในเมื่อไม่มีโครงการแล้ว คนก็รู้ ก็สามารถจะช่วยให้ แล้วภายหลังก็อาจจะหาเทคนิคหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จะทำให้ที่นั่นทำอะไรได้สักอย่าง สมัยก่อนถึงกระนั้นด้วยซ้ำไป แต่ก่อนนี่ก็มีปัญหาอีกคืออย่างโรงเรียนที่ทำได้ดีจนทำมาได้นั้น ก็ได้ทำมาในโรงเรียนเลยหรือที่จริง เพราะว่าโรงเรียนก็เป็นอาคารเรียนเป็นอุปกรณ์การเรียนการเล่น ไม่มีพื้นที่ที่จะทำการเกษตรมากมายถึงแค่นั้น แต่ครูที่นั่นก็ได้ไปขอพื้นที่ส่วนกลางของหมู่บ้าน พื้นที่สาธารณประโยชน์นำมาใช้สอย ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านก็ไม่ได้ใช้ทำอะไร ครั้นทางโรงเรียนใช้ทำด้วยความรู้ของครูและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ได้รับการส่งเสริม ก็สามารถทำได้ พอทำได้ชาวบ้านมาเอาคืน ก็เกิดความน้อยใจว่าแต่ก่อนไม่มีคนสนใจ พอเอามาทำดีๆ แล้วถูกแย่งไป ได้อธิบายให้ฟังว่า ถึงจะอดไม่ได้ที่จะน้อยใจหรือเสียใจ เพราะว่าตนเองได้ทำไว้ สิ่งนั้นทำมากับมือ ก็เหมือนเป็นโครงการที่เป็นลูกของตัวเอง ใครจะมาพรากไปก็เสียใจ แต่นั่นคือส่วนที่ต้องทำคือเราเป็นครู ครูมีความสำคัญอยู่กับการริเริ่มแล้วให้คนอื่นเขาทำตาม ได้ทำแล้วก็ทำเองช่วยตัวเองก็ถือว่าประสบความสำเร็จ ในตอนแรกนั้นนักเรียนก็มุ่งให้มีสุขภาพดีอย่างที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น

ในเรื่องหลักสูตรด้านหนังสือนั้นเป็นเรื่องที่พยายามพัฒนาตามมาทีหลัง ถึงได้เกิดส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นมีความสามารถในการศึกษา มีโอกาสไม่แพ้คนอื่น ๆ ในประเทศ แต่ทั้งนี้ก็อยู่ในที่ที่สามารถจะทำได้เช่นเดียวกัน ก็พยายามที่จะปรับปรุง ในตอนแรกก็มุ่งในเรื่องสุขภาพ แล้วนอกจากของที่เขาให้แล้ว ให้เพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลิตผลเอามาใช้และสิ่งที่จะได้อีกคือเทคนิคการเกษตร

สมัยใหม่ที่ครูบาอาจารย์ หรือว่าทางด้านเจ้าหน้าที่ฝ่ายเกษตรได้นำมาส่งเสริมหรือชี้แจง เพิ่มขึ้น แล้วความรู้ในด้านการกินอยู่ ด้านโภชนาการว่า ทำอย่างไรกินของที่เรา มีอยู่แล้ว รู้จักบริโภคให้เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย อะไรที่เป็นพิษเป็นภัยควรจะหลีกเลี่ยง เดิมมุ่งแค่นั้น ผลผลิตที่ทำได้นั้นไม่ได้มุ่งที่จะเป็นการค้าขาย หรือว่าไม่ต้องการจะได้ผลประโยชน์มาเป็น ตัวเงิน ซึ่งในระยะแรกนั้นมีผู้ที่ชี้แจงและแนะนำหลายคนว่า มีความจำเป็นเหมือนกันที่จะเอา ผลผลิตไปจำหน่ายเพื่อให้ได้เป็นทุนมาหมุนเวียน เพื่อพยายามในส่วนหนึ่งที่จะช่วยตัวเอง จะรับเงินจากกองทุนหรือจากโครงการหรือจากกองกำกับอย่างเดียวนั้นก็ไม่อยากทำ อยาก จะทำให้ชาวบ้านอยู่ได้ด้วยตนเอง หรือโรงเรียนอยู่ได้ด้วยตนเองจากการหมุนเวียน ซึ่งอันนั้น ก็เป็นแนวคิดที่ดีอย่างหนึ่ง แต่ว่าในระยะนั้นที่ห้ามเอาไว้ เพราะว่ายังอยากให้ของซึ่งมีอยู่ จำนวนน้อยได้ไปถึงท้องของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ เพราะว่าบางครั้งถ้าเราปล่อยไป ปล่อย ขายแล้วได้เงินเข้าบัญชีมากมาย ก็ตื่นเต้นภูมิใจเลยลืมนักเรียนรับประทานไป อันนี้ก็เป็นเพื่อ ป้องกันเอาไว้ เพราะว่าเรื่องที่นักเรียนได้รับประทานและมีสุขภาพที่ดีนั้น จริงๆ เป็นความ สำคัญอันดับแรก อีกอย่างหนึ่งคือพื้นที่ของแต่ละคนที่ปฏิบัติการอยู่ก็ไม่เหมือนกัน ว่าความ จริงแล้วถ้าพยายามเอาไปขาย บางครั้งก็ขายไม่ได้ ไปจำหน่ายข้างนอก การเดินทางไม่สะดวก หรือว่าถ้าขายแล้วได้เงิน แล้วก็ต้องเอาเงินไปซื้ออย่างอื่นอีก พอดคิดดีๆ แล้วไม่คุ้ม แต่ใน ขณะนี้ก็อาจจะมิ

เมื่อเวลาผ่านไป ๑๐ กว่าปี ซึ่งไม่ใช่่น้อย เหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปมาก ในบาง แห่งก็พิจารณาอนุโลมไปตามความเหมาะสม จึงพยายามเกิดโครงการในด้านของการฝึก อาชีพอย่างอื่น คืออาชีพการประดิษฐ์หรือหัตถกรรม หรืองานที่ให้ทางกรมอาชีวศึกษามาสอน ในโรงเรียน ในตอนนี้จุดมุ่งหมายของเรื่องนี้ก็มี ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งที่เขามาสอนให้กับนักเรียน เล็กๆ นั้น ก็ตั้งใจให้เป็นเหมือนงานศิลปศึกษาหรือหัตถศึกษาของโรงเรียน ซึ่งบางครั้งเรา สอนอยู่ เป็นครูสอนหมดทุกวิชา อาจจะนึกไม่ออกถึงการประดิษฐ์ การทำบางอย่างที่แปลกๆ ออกไป ทางเขามาสอนก็ไม่ได้มุ่งว่าเป็นของให้ซื้อขายได้ เพราะว่าเราต้องรู้เข้าใจว่านักเรียน ยังเล็กๆ อยู่ ทักษะในการทำงาน หรือความสามารถหรือฝีมือนั้นก็ยังไม่เข้าขั้น แต่ว่าอันนี้ เป็นการฝึกให้รู้จักใช้มือใช้กล้ำเนื้อในการทำงานละเอียดๆ เป็นการฝึกนิสัย ฝึกสมาธิ ฝึกความตั้งใจ และลักษณะที่ชอบในเรื่องเชิงศิลปะ หรือการทำงานต่างๆ มาก่อน พอถึง นักเรียนชั้นโตขึ้นมา และศิษย์เก่า นั้น ก็มีความตั้งใจว่าบางคนหรืออาจจะเป็นคนส่วนมาก ที่เดียว ที่ไม่มีโอกาสไม่มีความสามารถที่จะเรียนต่อในชั้นสูงได้ก็จะสามารถใช้วิชาที่ได้รับการ สอนนี้ไปประกอบอาชีพ เป็นส่วนหนึ่งที่จะหาเลี้ยงชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้

การฝึกอบรมต่างๆ นั้น บางอย่างต้องอาศัยอุปกรณ์ เครื่องมือ ซึ่งจะไม่สามารถที่จะ มีทุนออกได้แต่ละบุคคล การที่เรามีโรงเรียนเป็นหน่วยงานในหมู่บ้านเป็นศูนย์รวมอยู่แล้วนั้น

ก็อาจจะเป็นการช่วยได้ ให้เรามาทำด้วยกัน และเป็นสิ่งที่ได้อาศัยประกอบกิจการต่อไป หรือสำหรับการประดิษฐ์สิ่งต่างๆ นั้น โรงเรียนจะเป็นตัวกลางได้ในการซื้อขาย เพราะฉะนั้น จึงได้เชิญในทางด้านการส่งเสริมสหกรณ์ มาช่วยกันคิดว่ามีวิธีไหนที่จะฝึกงานในด้านการสหกรณ์ เรื่องนี้ก็เหมือนกันที่แบ่งเป็น ๒ ทาง คือทางแรกก็ตั้งใจจะให้เป็นการฝึกนักเรียน ให้มีความรู้ มีความเคยชินกับระบบการทำงานร่วมกันตามแบบสหกรณ์ ฝึกตั้งแต่เป็นเด็ก เล็กๆ ได้ขึ้นไป ต่อมาถ้าเป็นชาวบ้านเป็นราษฎรเต็มที่แล้วก็จะได้เข้าใจหลักการ และเข้าร่วม เป็นสมาชิกสหกรณ์ใหญ่ต่อไปได้ แต่สำหรับนักเรียนชั้นโตที่จะจบไปนั้นจะให้ความรู้ที่ละเอียด หน่อย แล้วทางโรงเรียนก็ตั้งเป็นสหกรณ์ สหกรณ์อันนี้พยายามจะให้ประโยชน์เชื่อมโยงกับ โครงการอื่นๆ ด้วย คืออย่างโครงการที่จะส่งเสริมทางด้านโภชนาการหรือทางด้านสุขภาพอนามัย นั้น หน่วยสหกรณ์นั้นจะสามารถหาซื้ออาหารที่มีคุณค่า หรือแม้แต่ของที่ผลิตได้ ปลูกได้ใน ท้องที่ เมื่อเอาของที่มาแปรรูปแล้ว ก็จะมาซื้อขายกันให้แพร่หลายกันในสหกรณ์นั้น ซึ่ง ผู้ปกครองนักเรียนหรือชาวบ้าน ก็จะได้ซื้อขายได้ร่วมกัน ผลิตอะไรขึ้นมาก็ได้ขายในนั้น ซึ่งอีกหน่วยอาหารเสริมที่ให้ก็อาจจะมีส่วนหนึ่งที่คนอื่น ซึ่งไม่ได้มีอาหารหนักที่จะต้องแจก ทันท่วงทีที่จะต้องรับอาหารนั้น แต่อยากบริโภคเพื่อประโยชน์รักษาร่างกายเอาไว้ ก็อาจจะมา หาซื้อได้ในราคาที่ถูกกว่าหาซื้อที่ท้องตลาด หรือจะต้องไปในที่ไกลๆ บ้าน คือเป็นจุดศูนย์รวม ได้ หรือเวลาเราจะประดิษฐ์ของอะไรบางอย่างที่จะต้องซื้อวัตถุดิบมา แทนที่แต่ละคนที่อบรม มาไปซื้อ ต่างคนต่างซื้อ ก็ต้องซื้อราคาขายปลีกซึ่งเป็นราคาแพง แต่ว่าถ้าสหกรณ์ซื้อในราคา ขายส่งมา แล้วมาแบ่งกันจะขึ้นราคาเล็กน้อย แล้วสหกรณ์ก็เป็นของเราตนเอง มีการปันผล อันนี้เป็นการคิดเพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์จริงๆ

อย่างโครงการที่ส่งเสริมเรื่องไอโอดีนที่ทำอยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นการสอดคล้องกับทาง ด้านของกระทรวงสาธารณสุข เร็วๆ นี้เคยคุยกัน ถ้ามว่าเป็นปัญหามากมายจริงๆ แค่นั้น ที่ จริงแล้วต้องทราบว่าในการขาดอาหารอย่างอื่นคือ ขาดโปรตีน ขาดพลังงานก็ยังเป็นปัญหา ใหญ่มากกว่า ในเมื่อเราส่งเสริม ก็ส่งเสริมไปทุกๆ อย่าง แต่ว่าถ้าขาดสารอาหารแต่ละอย่าง ที่เราจะเจาะลึกเข้าไป ก็เพื่อที่จะพยายามแก้ไขเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดนี้ ย่อมจะทำให้เป็นไปได้ อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงได้มาขอให้ทางครูทั้งหลายได้ช่วยร่วมมือกันขึ้น ทุกอย่างนี้ก็พยายาม ให้สืบเนื่องโยงกัน

ปีนี้การอบรมได้เพิ่มเติมขึ้นคือแต่ก่อนมีการประชุมเฉพาะครู เดียวนี้ได้ทำให้นักเรียน ที่ได้เรียนต่อ คือเป็นนักเรียนในโครงการรุ่นเก่าๆ ที่ได้เรียนต่อ ได้เข้ามาฟังการอบรมและ ประชุมด้วย เพื่อให้ทราบวามารุ่นหลังๆ นี้ มีอะไรเพิ่มขึ้นใหม่ๆ นั้น ก็ประการหนึ่ง อีกอย่าง หนึ่งการที่นักเรียนได้เรียนต่อนั้น ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนเอง คือเมื่อมีความรู้มากขึ้น ควรจะมีโอกาสที่จะได้เลือกงานอาชีพที่จะเลี้ยงตัว ที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและทำ

ประโยชน์ให้กับคนอื่นได้มากขึ้น ไม่ใช่หมายความว่า นักเรียนเรียนสูงแล้วมาทำงานที่ไม่ต้องใช้ความรู้สูงที่เรียนมาแล้วทำไม่ได้ นั่นก็ไม่ใช่ คือเป็นการเพิ่ม ตั้งใจว่าเป็นการเพิ่มงานเพิ่มความรู้ให้ได้โอกาสเพิ่ม ขยายโอกาสมากขึ้น นักเรียนเหล่านี้ก็ได้มีประสบการณ์หลายอย่าง คือประสบการณ์ที่ได้อยู่ในโครงการเป็นลูกศิษย์ของคุณครูทั้งหลายมาก่อน แล้วประสบการณ์ใหม่ที่ได้เข้าไปเรียนในโรงเรียนใหม่ โรงเรียนที่เรียนอยู่ในปัจจุบันนี้ ก็ได้รับความรู้ต่างๆ มาก เพราะฉะนั้นขอให้นักเรียนได้นำความรู้เหล่านี้มานั่งคิดว่า จะมีความคิดเห็นอย่างไรที่จะเพิ่มเติมได้ ก็เป็นการระดมความคิดจากฝ่ายนักเรียนอีกส่วนหนึ่ง สำหรับนักเรียนที่ต่อไปจะต้องเป็นหลักเป็นกำลังของครอบครัว ต้องหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง ก็ขอให้ชวนช่วยเพราะว่าเดี๋ยวนี้คนก็มากขึ้น แล้วความเป็นอยู่ก็อาจจะยากลำบากไปกว่าเดิม เพราะต่างคนต้องชวนช่วยและช่วยตัวเองให้มากขึ้น แต่ก็ขอให้ระวังให้ดี อย่าให้การที่พยายามขยันขันแข็งและชวนช่วยอันนี้ มาทำให้ขาดความเอื้อเฟื้อต่อกันในระหว่างกัน หรือความที่จะนึกถึงญาติพี่น้องในท้องถิ่นเดิม ในเรื่องของจิตใจก็ยังเป็นข้อสำคัญ ให้คำนึงถึงอยู่แล้ว นักเรียนเมื่อกลับไปทางบ้าน อาจจะได้รับประโยชน์จากโครงการบางอย่างที่มีอยู่ในขณะนี้ หรือจะสามารถจะช่วยเหลือได้ในบางส่วน ก็จะทำให้ได้ประโยชน์มากขึ้น

ขอขอบคุณครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ทั้งผู้บังคับบัญชา และท่านทั้งหลายที่ช่วยมาเป็นวิทยากร หรือผู้ที่ได้ร่วมดำเนินโครงการกันมาตลอดเวลา ๑๐ กว่าปีนี้ ขออัญเชิญคุณพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย พระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้มาคุ้มครองและเป็นกำลังใจให้แก่ทุกท่านให้ได้ปฏิบัติหน้าที่ที่ดี และประสบความสำเร็จ มีความพอใจ ให้ได้มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจตลอดไป

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๖

เป็นเวลาปีหนึ่งแล้วที่เราได้มาทำกิจกรรมต่างๆ และได้มาพบกันอีกในการประชุมประจำปีของครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน วันนี้เป็นวันสุดท้ายที่เสร็จสิ้นการสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ตามที่ท่านอธิบดีกรมตำรวจได้รายงานไว้ ในช่วงปีที่ผ่านมาได้มีโอกาสไปเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนภาคหลายโรงเรียน ก็ได้เห็นว่าทางผู้ที่ปฏิบัติงานทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนและผู้ที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่ได้เข้าร่วมช่วยกันในงานนี้ ทั้งเอกชนและทางราชการก็ได้ร่วมกันคิดร่วมกันสร้างสรรค์ให้ท้องถิ่นมีความเจริญยิ่งขึ้น ก็ขออนุโมทนาและขอแสดงความชื่นชมในเรื่องนี้ รวมทั้งแสดงความชื่นชมกับครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้รับเกียรติเป็นพิเศษในวันนี้ด้วย

ในช่วงปีที่ผ่านมาจะเห็นว่ามิจานต่างๆ เพิ่มขึ้น เพราะในช่วง ๑๓ ปีที่ผ่านมา เหตุการณ์บ้านเมืองและเหตุการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าเดิม มีการติดต่อในวงกว้างขึ้น มีผู้ที่มาช่วยโครงการมากขึ้น ทั้งในทางด้านกำลังแรงและกำลังทรัพย์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเรื่องการปฏิบัติงานให้เป็นแผนการที่ทุกๆ คน และทุกๆ ฝ่ายจะได้ปฏิบัติไปในแนวที่ใกล้เคียงกันอย่างมากกว่าเก่า ซึ่งก็ได้มีการเขียนเป็นแผนการและได้นำมาปรึกษากันในที่ประชุมโครงการแล้ว ทุกๆ ท่านที่ได้เข้าประชุมสัมมนาก็คงจะได้รับฟัง ได้แสดงความคิดเห็นและแก้ไขไปบ้างแล้ว เป็นธรรมชาติของการเขียนแผนการที่จะต้องเขียนไว้อย่างกลางๆ และกว้างที่สุด พอที่จะให้มีแนวทางที่จะดัดแปลง ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของท้องถิ่น ที่คุณครูแต่ละท่านหรือเจ้าหน้าที่แต่ละคนได้รับผิดชอบ ก็ขอให้ยึดถืออันนี้ คือไม่จำเป็นที่จะต้องเดินตามแบบที่เขียนไว้ตลอดเวลา ให้มีการปรับปรุงตามสมควรได้ แต่ว่ามีส่วนไหนที่เห็นควรที่จะปรับปรุงหรือแก้ไข หรือที่เขียนมายังเห็นว่าจะปฏิบัติได้ยากในช่วงเวลาอันใกล้ข้างหน้า ก็ให้แจ้งไปที่หน่วยกลางจะได้ปรึกษากัน และจะได้มีแนวทางอื่นๆ ที่จะปฏิบัติการ ถือว่าเป็นการช่วยกัน

ในเวลานี้มีโครงการต่างๆ ซึ่งเริ่มมาใหม่ๆ และปฏิบัติงานมา ๒ - ๓ ปี มีเพิ่มขึ้นก็คงจะมีประสบการณ์ดีขึ้นกว่าเดิม แต่ในขณะเดียวกันจะเห็นว่าการคนที่ทำงานให้มากขึ้นและมุ่งหวังพยายามให้งานที่ทำนั้นได้ประโยชน์แก่คนหมู่มากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ไปที่โรงเรียนแห่งหนึ่งนั้นก็จะถือว่าโรงเรียนนั้นเป็นจุดศูนย์กลางหรือจุดที่นัดพบซึ่งคนในท้องที่ละแวกนั้นจะมาถึงได้โดยง่าย ก็มีบริการต่างๆ ที่สำคัญที่สุดคือ เรื่องของการศึกษาเพราะว่าโรงเรียนเป็นที่ให้การศึกษา ให้ความรู้ จะเห็นว่าเดี๋ยวนี้ก็มีมีการพยายามที่จะให้โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้นสามารถเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นๆ ทั่วประเทศในเรื่องของผลการเรียน ผลการปฏิบัติงาน ก็เพื่อที่จะได้ให้รู้ว่าเรามีจุดเด่นที่ควรส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปในด้านไหนบ้าง หรือจุดไหนที่ยังอ่อนเมื่อเทียบกับกลุ่ม เพื่อที่จะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นได้บ้าง เป็นเกณฑ์ที่จะได้เป็นแนวเทียบปฏิบัติ

นอกจากให้ความรู้ในโรงเรียนในด้านวิชาหนังสือแล้ว ของเดิมของเรานั้นก็พยายามให้ความรู้ในทางด้านเกษตรกรรม เกษตรกรรมที่กล่าวมานี้ ก็แยกออกเป็นหลายสาขาให้ใกล้เคียงกับอาชีพของคนในท้องถิ่น เช่น เรื่องของพืชก็มีพืชต่างๆ หลายชนิด ทั้งพืชที่ชาวบ้านทำกันอยู่แล้ว ทั้งพืชที่ครูที่ได้ความรู้มาก็อาจจะแนะนำมาทดลองทำในโรงเรียน ถ้าเหมาะสมก็มีการเผยแพร่ให้ผู้ปกครองซึ่งคือเกษตรกรในหมู่บ้านได้ทดลองดูได้ด้วย อีกเรื่องคือการเลี้ยงสัตว์และมีเรื่องของการประมงเป็นต้น เรื่องเหล่านี้ผลที่จะได้รับ คือการฝึกงานฝึกเทคโนโลยีวิชาใหม่ๆ อย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งผลผลิตของการทำการเกษตรก็ได้นำมาใช้เป็นอาหารเพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง คนที่มีสุขภาพแข็งแรง ท้องอืด ก็จะสามารถศึกษาหรือสามารถที่จะทำงานต่างๆ ได้ จะแข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเป็นโรคต่างๆ นี่ก็เป็นเรื่องเดิมที่เคยกล่าวกันมาหลายครั้งแล้ว และเรื่องเทคนิคการเกษตรใหม่ๆ ก็อาจจะยกตัวอย่าง ในระยะหลังนี้ก็จะได้เพิ่มเรื่องอีก เช่น เรื่องหญ้าแฝกที่จะใช้ปลูกในบริเวณที่มีการกัดเซาะล้างของน้ำฝน ทำให้ดินสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ไป มีการทดลองและใช้ให้เป็นประโยชน์ นั่นเป็นเทคนิคที่เพิ่มเติมขึ้นมาอย่างหนึ่งเป็นต้น เหมือนอย่างที่ผ่านมาแล้วก็ได้แนะนำในเรื่องของการใช้พืชต่างๆ มาเป็นสารฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมี หรือการใช้สารเคมีให้ลดน้อยลงอย่างนี้เป็นต้น เราก็จะมีอะไรใหม่ๆ ที่พยายามตามเทคโนโลยีทางการเกษตรให้เพิ่มขึ้น

ในเรื่องของสุขภาพอนามัยนั้น ก็พยายามให้มีการติดตาม เฝ้าระวังโรคต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ในขณะที่ได้ไปตรวจเยี่ยมนั้นได้รับความร่วมมือจากหน่วยราชการหลายหน่วยทั้งทางด้านตำรวจและทางด้านสาธารณสุข ในการตรวจรักษาโรคของประชาชนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในที่นั้นด้วย ก็ถือว่าเป็นการช่วยชีวิตของคนได้มากเหมือนกัน เมื่อสามารถผลิตได้แล้วที่เพิ่มเรื่องของการสหกรณ์เข้าไบนั่น สำหรับนักเรียนก็เป็นการศึกษาให้ใช้ระบบทำงานด้วยการร่วมกัน เพื่อที่จะได้ไม่เสียเปรียบผู้อื่น ได้ฝึกความละเอียด ความถี่ถ้วน ในเรื่องของการเขียนบันทึกการทำ

บัญชี แล้วต่อไปเมื่อนักเรียนเติบโตขึ้นก็จะคุ้นเคยกับระบบนี้ แล้วก็ป็นสมาชิกสหกรณ์ของหมู่บ้าน ของอำเภอ ของจังหวัดต่อไป โดยที่มึความรู้ความเข้าใจอย่างดี ในการที่ว่าถ้าเราจะซื้ออะไรมาใช้นั้น ถ้ารวมกันซื้อก็จะทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายหรือในการจะขายสิ่งผลิตอะไรขึ้นมา ถ้ารวมกันนั้นก็จะทำได้ดียิ่งขึ้น และเป็นการฝึกการทำงานร่วมกันในรูปของกรรมการ ซึ่งต่อไปก็จะมีกรรมการอะไรได้อีกหลายๆ อย่าง

สำหรับนักเรียนนั้นก็ขอให้พากเพียร เรียนให้สูงขึ้นไป เพราะในเวลานี้ผู้ที่จะมีโอกาสเรียนได้สูงก็ยังนับว่ามีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น เพราะฉะนั้นเมื่อได้มีโอกาสได้แล้วเรียนอย่างนี้ แล้วก็ขอให้ตั้งใจรับความรู้ รับวิชาเต็มที่ ต่อไปในสมัยข้างหน้าส่วนที่จะช่วยเหลือตัวให้มีชีวิตอยู่ได้ดีนั้น ก็คือวิชาการที่จะได้รับ ดังที่จะได้เห็นอยู่เสมอว่าบางหมู่บ้านที่ได้ไปเยี่ยมเมื่อเร็วๆ นี้ จะหาคนที่จบการศึกษาอย่างเช่นชั้นระดับมัธยมต้นก็หาได้ยาก ซึ่งเวลานี้แม้แต่กิจกรรมภายในหมู่บ้าน ไม่ต้องกล่าวถึงกิจกรรมที่จะออกไปข้างนอก ก็มีหลายอย่างที่ต้องการคนมีความรู้ในระดับที่สูงขึ้นกว่าการศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่นได้ไปเปิดสถานบริการสาธารณสุขชุมชน ซึ่งพยายามหารูปแบบที่จะเป็นประโยชน์ในการรักษาพยาบาลของประชาชนในเขตทุรกันดาร อาจจะติดต่อเข้าถึงหรือนำคนไข้ไปหาแพทย์ได้ยาก ก็ต้องมีคนที่พอจะมีความรู้ฝึกในการที่จะติดต่อกับทางโรงพยาบาลเพื่อปรึกษาเรื่องรักษาพยาบาล ถ้ามีการป่วยไข้มากก็จะได้จัดการช่วยเหลือได้ คนที่จะทำหน้าที่นี้ก็ต้องเป็นคนในหมู่บ้านและจะต้องมีการศึกษาสูงพอสมควร ซึ่งขณะนี้มีหลายแห่งที่ยังหายาก เพราะฉะนั้นถ้านักเรียนได้มีโอกาสเรียนแล้ว ถ้าทำได้หรือว่ามีความจำเป็น นักเรียนก็จะได้มีโอกาสที่จะช่วยสังคมท้องถิ่นของนักเรียนให้เจริญขึ้นมาได้ ในอนาคตก็มึงานให้หลายอย่าง แม้แต่ในปัจจุบันนี้ที่ได้มาประชุมสัมมนารวมกัน ได้ไปทัศนศึกษาในที่ต่างๆ นั้น ก็นับว่าเป็นโอกาสที่นักเรียนจะได้แลกเปลี่ยนกันระหว่างคนที่อยู่กันคนละแห่ง คนละภาค เราก็อาจจะเอาประสบการณ์ของเพื่อนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชุมชนของตัวเองได้ ก็ขอให้มึกำลังใจสืบต่อไป ในโอกาสนี้ขอให้ทุกๆ ท่านในที่นี้จะมีกำลังใจ กำลังใจ ที่จะปฏิบัติงานเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๗

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาพบปะกับคณะทำงานของโครงการอีกรวาระหนึ่ง ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการในปี ๒๕๒๓ ดังที่ท่านเลขาธิการพระราชวัง ได้กล่าวมาแล้ว และก่อนหน้านั้น ข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์ในการตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในการเสด็จฯ ไปทรงเยี่ยมราษฎรในจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ได้ไปปฏิบัติหน้าที่สนองพระเดชพระคุณในการต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าไปในหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในบ้านต่างๆ หรือคนที่มาเข้าเฝ้าฯ นั้นมีปัญหาหลายอย่าง เช่น ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการทำมาหากิน เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม หรือความยากจน การเจ็บไข้ได้ป่วยเหมือนอย่างกับที่เราได้เห็นกันในทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ ท่านได้ทรงคิดวิธีที่จะช่วยเหลือราษฎรโดยเบื้องต้น พวกเราที่เข้าไปก็ได้ช่วยในการสัมภาษณ์ หรือหาข้อมูลเกี่ยวกับท้องที่ หรือเกี่ยวกับบุคคลที่ขอรับพระราชทานพระมหากรุณา เนื่องจากว่าเราต้องทราบก่อนว่าเขามีปัญหาหรือความต้องการอย่างไร จึงจะสามารถช่วยเหลือได้ตรงจุดตรงเป้า ก็ได้จากการซักถามหรือพูดคุยในระยะเวลาสั้น ก็ต้องใช้ความพยายามที่จะเข้าใจอย่างยิ่ง เมื่อทราบว่าเขามีสิ่งบกพร่องขาดแคลนที่ไหน ก็สามารถจะช่วยขจัดปัดเป่าไปได้ และในเรื่องของหน่วยแพทย์ก็ดี เรื่องของสิ่งต่างๆ ก็ดี ก็ได้ในช่วงนั้น ได้ความรู้จากช่วงนั้นมาคิดพิจารณาว่าในระยะต่อมาซึ่งข้าพเจ้ามีเวลามากขึ้น มีความรู้ต่างๆ ที่จะสนองพระเดชพระคุณได้มากขึ้น ถือว่าการที่ได้ออกไปสมำเสมอได้มาทำโครงการ เริ่มต้นก็ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย เช่น ไปถึงสถานที่ ดูเยาวชน นักเรียน มีสุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์แข็งแรง ก็ได้ยกปัญหาขึ้นมามีว่าคนที่สุขภาพไม่ดี เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่แข็งแรงนั้น จะไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานหรือถ้าเป็นนักเรียนไม่สามารถเรียนหนังสือที่ดี ในขณะที่นั้นมีโครงการเรื่องอาหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงแนะในตอนนั้นว่าไปเที่ยวหน้าก็เอา ตอนนั้นสิ่งที่กำลังยึดอยู่ในช่วงนั้นคือ

ฝรั่งลูกโต อย่างที่เรียกว่าฝรั่งเวียดนามนั้น ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกง่าย และมีคุณภาพอาหาร มีวิตามินดีก็นำไปปลูก ในขณะเดียวกันก็ได้ช่วยเรื่องทุนให้โรงเรียนต่างๆ สามารถที่จะทำอาหารให้นักเรียนได้รับประทานได้ทั่วถึง แต่ว่าก็มีรายละเอียดที่ลำบากเรื่องของทุน ก็คิดว่าถ้ามีการเพาะปลูกเข้าช่วยก็ช่วยด้วย ได้พืชผลจากสิ่งที่เพาะปลูกนั้นมาเป็นอาหารด้วย ในช่วงแรกนั้นเราเน้นในเรื่องของการให้นักเรียนได้รับประทานจริงๆ สถานที่ที่ไปทำเห็นว่าเหมาะสมที่จะเป็นไปได้พอเป็นกำลัง มีผู้ที่เอาใจใส่อยู่แล้ว คือพวกท่าน คือ อาจารย์ ครู อาจารย์โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น และก็มีการคัดสรรจากหน่วยราชการต่างๆ เข้ามาช่วยให้ความรู้ ให้ความคิด ตามที่เท่าที่จะทำได้ ในช่วงนั้นมีปัญหาที่ยกกันกล่าวขึ้นมาว่านักเรียนในโครงการส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหรือบุตรเกษตรกร ย่อมมีความรู้ความสามารถในการเกษตรมากกว่าเรา เราจะไปสอนเขาได้อย่างไร ในขณะนั้นก็แก้ไปว่านักเรียนเขามีความรู้จริง เราก็สามารถนำเอาความรู้นั้นให้เวลานักเรียนให้อุปกรณ์เพิ่มเติม ก็จะเพิ่มความชำนาญ ในขณะเดียวกันเรื่องการเกษตรนั้น มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ วิชาการแขนงใหม่ๆ ที่เพิ่มขึ้นมาเสมอ หรือเรื่องบางเรื่องที่ไม่ต้องถนัดนั้นยังไม่ได้เอาใจใส่นัก เราก็สามารถเพิ่มพูนความรู้ในส่วนนั้นได้ เหมือนกับที่กรมส่งเสริมการเกษตรได้เข้าไปทำงานส่งเสริมการเกษตรในที่ต่างๆ ในกลุ่มเกษตรกรก็เช่นเดียวกัน นักเรียนนี่ก็เป็นเกษตรกรแต่ยังอายุน้อย ถ้าเราให้ความรู้ต่างๆ ตั้งแต่ยังเยาว์ จัดเป็นระบบก็จะทำให้โตขึ้นมีความเคยชินต่อระบบไป ทั้งในช่วงแรกยังไม่ทำโครงการมาเป็นระบบ แต่ว่าจากที่เห็นแนวที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทำ เช่น เรื่องการสหกรณ์ ที่มีแนวว่าถ้าทำงานอยู่คนเดียว ฝ่ายเดียว จะไม่สามารถที่จะมีทุน มีแรงงาน มีความสามารถความรู้ความคิดที่จะทำงานใหญ่ได้ มีการรวมกันก็จะเป็นของดี ก็พยายามที่จะมาให้ความรู้เรื่องนี้ตั้งแต่แรกนักเรียนยังอยู่ในวัยการศึกษา

ครั้นมาถึงในปัจจุบันนี้โครงการก็เป็นไปในด้านต่างๆ ดังที่ท่านเลขาธิการ และผู้อำนวยการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวมา และที่เราได้สัมมนากัน ๑๔ ครั้ง และได้อบรมนักเรียนมา ๓ ครั้ง ๓ รุ่นนั้นแล้ว แต่สิ่งที่ย้ำขอเน้นว่าในขณะนี้เราเห็นได้ว่าบ้านเมืองมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในบางส่วนนั้นก็จะเห็นว่าผู้ที่ก้าวหน้าไปสูงมีโอกาสมากก็ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่มีคนจำนวนมากที่ยังไม่มีโอกาสหรือว่าอยู่ในท้องถิ่นที่ทุรกันดารลำบากอยู่ ก็ต้องพยายามให้ผู้ที่เดือดร้อนลำบากมีโอกาสที่จะพัฒนาไปอย่างดีขึ้น สิ่งที่เป็นสื่อสำคัญอย่างหนึ่งคือเรื่องความรู้หรือเรื่องการศึกษา เพราะฉะนั้นนักเรียนที่มีโอกาสมาเรียนแล้วก็ควรจะตั้งใจให้ดียิ่งขึ้น คือในปัจจุบันนี้คืออาจจะเห็นว่าการเพาะปลูกอาจจะดูเหมือนว่าเป็นไปได้น้อยลง เพราะว่ามีฝนแล้ง มีศัตรูพืช มีปัญหาต่างๆ แต่ว่าการทำการเกษตรนั้นก็ยังเป็นงานสำคัญที่คนจำนวนมากยังทำกิจกรรมนี้อยู่ และเป็นกิจการที่สำคัญด้วย เพราะว่าอาหารก็ดี เครื่องนุ่งห่มก็ดี สิ่งต่างๆ ที่เราใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน พื้นฐานก็มาจาก

การเกษตรด้วยกันทั้งสิ้น ความรู้พื้นฐานทางการเกษตรจึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรจะทอดทิ้ง แม้จะเอาความรู้อย่างอื่นเข้ามาประกอบ อีกอย่างหนึ่งคือในท้องถิ่นนั้นอาจจะต้องมีงานอื่นๆ เสริมขึ้นก็เลยติดต่อกับฝ่ายเทคนิคขอให้ช่วยกันให้ความรู้ทางด้านเทคนิคแก่นักเรียน ซึ่งจะขยายผลไปถึงชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย อาจจะมองเหมือนหนึ่งว่านักเรียนที่ช่วยอยู่ในโครงการนี้มีเพียง ๑๗๐ โรงเรียน และนักเรียนที่ได้ต่อบริบทไปนั้นมีเพียง ๔๐๐ คน แต่ว่าใน ๑๗๐ โรงเรียน หรือว่า ๔๐๐ คนนั้น ก็จะช่วยให้เรามีความรู้ความคิดขึ้นที่จะทำอย่างไรที่จะขยายผลไปถึงคนเป็นจำนวนมากขึ้นทุกทีๆ และในขณะนี้ก็มีผู้ที่สนใจที่จะช่วยเหลือมากขึ้น พุดง่ายๆ ก็คือทุนรอนของทุนก็มีมากขึ้นก็สามารถจะใช้ไปในการช่วยให้นักเรียนในโครงการมีสุขภาพที่แข็งแรงดีขึ้น ให้มีอาหารดีขึ้นหรือว่าขยายโอกาสให้คนได้รับทุนได้มากขึ้น ในอนาคตก็ต้องเป็นเรื่องที่ค่อยเป็นค่อยไป เดียวนี้ก็ไปเห็นได้ชัดว่าในบางแห่งนั้น แม้แต่ในปัจจุบันการให้การศึกษาก็ยังเข้าไปไม่ได้ถึงทุกแห่งเพราะว่าเส้นทางหลายแห่งที่มีคนไปอยู่ ไปทำมาหากินนั้นทุรกันดารเข้ายาก ก็ได้ตำรวจตระเวนชายแดนที่เข้าไปถึงในพื้นที่ไปเปิดโรงเรียนสอนอยู่ก็มีแนวโน้มว่าเด็กหลายๆ แห่งก็อาจจะต้องอาศัยที่ที่มีโรงเรียนอยู่แล้ว และคนจากที่อื่นมาเรียนอาจจะต้องมีการค้างพักแรมเหมือนเป็นโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ หรือโรงเรียนประจำย่อยๆ ขึ้นมา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะเพิ่มภาระให้แก่ท่านครูทั้งหลาย แต่ก็หวังว่าท่านจะมีความพยายามดังที่ได้ไปเห็นผลงานของอาจารย์หลายๆ โรงเรียน และก็ได้อุเล่านักเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างมากขึ้น

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณทุกท่านจากทุกหน่วยงานที่ได้เข้าร่วมในกิจกรรมกันมาหลายปีแล้ว และขอให้ความตั้งใจอันดี คุณความดีของท่านจงสนองตอบให้ท่านมีกำลังกาย กำลังใจ ที่เข้มแข็ง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ สามารถปฏิบัติตน ปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ได้ต่อไปในอนาคต

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๘

วันนี้ก็เป็นวันสุดท้ายในการชุมนุมครูใหญ่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งได้จัดมาหลายครั้งแล้ว ก็เป็นการประชุมอีกวาระหนึ่ง การประชุมเพื่อให้อาจารย์ทั้งหลายได้รับฟังสิ่งที่มีขึ้นใหม่ๆ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถกแถลงปัญหากันนั้นเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ เพราะว่าในปัจจุบันนี้เหตุการณ์ทั้งบ้านเมืองไทยและสิ่งที่เป็ไปในโลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เราเคยทำอะไรอย่างหนึ่งมาแล้ว ยังจะคงทำสิ่งนั้นไว้เหมือนเดิมอยู่ตลอดไปก็ย่อมเป็นสิ่งที่เป็ไปไม่ได้ ในปัจจุบันนี้หน่วยงานต่างๆ ทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจและพลเรือน หรือเป็นหน่วยงานเอกชนไม่ว่าจะเป็นบริษัท ห้างร้าน ธนาคาร ก็มักจะมีการประชุมหรือว่าการที่ให้พนักงานมีโอกาสที่จะได้ไปศึกษาเล่าเรียนวิชาใหม่ๆ ขึ้น เพราะว่าได้รู้ได้เห็นสิ่งใหม่ๆ เป็นการปรับปรุงคุณภาพของตนเองอยู่เสมอ งานนี้จึงเป็นงานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเท่าที่ได้ยินมานั้น ก็เริ่มขึ้นมาเห็นจะเป็นเวลา ๓๐ - ๔๐ ปีมาแล้ว ซึ่งตอนนั้นกับปัจจุบันก็ต่างกัน อย่างตอนนั้นสถานการณ์ทั่วไปก็เป็นเรื่องของ การที่ตำรวจโดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจตระเวนชายแดนตามชื่อ ก็ต้องไปดูแลลาดตระเวนตามชายแดนซึ่งเป็นที่ยากไกล แต่ก็ต้องยึดมั่นอยู่ในคุณสมบัติของตำรวจที่ดี คือต้องช่วยเหลือ บำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎร ก็ได้เห็นว่ามึราษฎรที่อยู่ในวัยเรียนที่ขาดโอกาสในการศึกษา เพราะอยู่ห่างไกล ยังต้องมีความรู้ต่างๆ ตำรวจเป็นผู้ที่ได้ศึกษามาพอจะมีความรู้ ก็ได้ถือโอกาสนี้ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ และได้ดำเนินการต่อมายิ่งขึ้นถึงได้รับพระราชทานพระอุปถัมภ์ในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีมา และต่อๆ มาตัวข้าพเจ้าเองก็ได้ทราบเรื่องจากการที่ได้โดยเสด็จฯ พระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ รวมทั้งสมเด็จพระศรีฯ ในบางครั้งที่ได้ไปเยี่ยมในที่ต่างๆ ก็ได้เห็นว่า ถึงแม้จะมีการพัฒนาต่างๆ มากมายแล้ว ก็ยังมีอีกหลายส่วนที่ข้าพเจ้าได้ศึกษาวิชาความรู้มา ก็อาจจะนำวิชาความรู้ที่ได้ศึกษามาเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ในบางส่วน และในช่วงนั้นที่เห็นเริ่มต้นที่มีความสำคัญที่สุดก็เห็นจะได้แก่เรื่องของ

สุขภาพอนามัยของนักเรียน เนื่องจากคนเราถ้าสุขภาพอนามัยไม่ดีเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว ก็จะไม่สามารถที่จะทำกิจการต่างๆ ต่อไป เช่น สถิติปัญหาในการเล่าเรียนหนังสือ หรือการประกอบอาชีพต่างๆ เลี้ยงตัวเลี้ยงครอบครัว ก็เห็นว่านอกจากทางด้านยาต่างๆ แล้ว ในเรื่องของ การบริโภคอาหารที่ถูกต่อนั้นก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ก็เลยได้พยายามเสริมในส่วนนี้ซึ่ง ที่จริงแล้วก็มีหน่วยงานอื่นๆ ที่ทำในเรื่องนี้ แต่ว่าด้วยการคมนาคมที่ดี ด้วยสถานการณ์ที่ดี ทุกคนไม่สามารถไปทุกที่ได้ ในเรื่องเหล่านี้จึงต้องร่วมมือแล้วก็ช่วยเหลือกัน การผลิตอาหาร นั้น ส่วนที่สำคัญที่สุดคือวิธีการทางการเกษตร และประชาชนส่วนใหญ่ในเขตที่ประสบปัญหานั้นก็มีอาชีพเกษตรเป็นอาชีพหลัก ฉะนั้นถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ

การที่ได้เริ่มทดลองงานต่างๆ มาในหน่วยของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เป็นเพราะว่าได้ติดต่อกันอยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ก็รู้จักแล้วก็ได้เห็นการทำงานและยังเป็น โรงเรียนที่อยู่ในเขตห่างไกล เพราะฉะนั้นหลักสูตรที่ดี การดำเนินงานที่ดี ก็คล่องตัว คือสามารถเปลี่ยนแปลงขยายขยายได้ ยังไม่มีการลงแนวทางที่แน่นอน ก็มาทดลองช่วยกัน ทำได้ ก็ได้เริ่มเพราะเห็นว่าการด้านเกษตรนั้นที่สำคัญ ฉะนั้นคุณครูบางท่านก็ปรารถนา มาเหมือนกันว่า ถึงมีความรู้ต่างๆ ก็ตาม แต่ว่าการที่จะรู้เท่าเทียมนักเรียนซึ่งเป็นบุตรหลาน เกษตรกรนั้น ครูจะปารู้อะไรมากกว่านักเรียน ซึ่งก็มีความสามารถอยู่แล้ว ก็ได้พูดว่า การที่ โรงเรียนนั้นทางตำรวจหรือทางครูบาอาจารย์นั้นมีโอกาสมากกว่านักเรียนที่จะติดต่อกับ หน่วยราชการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการเกษตร แม้แต่การเกษตรเองก็มีเทคนิควิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาอยู่เสมอ อาจจะนำแล้วก็แนะนำในด้านนั้นได้ เมื่อประกอบอาหารแล้วนักเรียน นอกจาก ได้อาหารมาในราคาที่ไม่แพงเกินไปและสามารถหาได้เพราะอยู่กับที่นั่น แล้วยังได้ความรู้ทาง การเกษตรอีกด้วย อันที่จริงแล้วการปฏิบัติงานทางการเกษตรนั้น มีประโยชน์ในหลายๆ แ่ง ในการศึกษาต่อจะเป็นพื้นฐานของวิชาต่างๆ ได้อีกหลายวิชา และทั้งยังเป็นส่วนที่ได้ ออกกำลังกาย ได้บริหารร่างกาย เป็นส่วนที่ทำให้สุขภาพดี แล้วก็ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง อีกด้วย นอกจากนั้นภายหลังก็ได้ นอกจากทางด้านเกษตรหรือว่าครูอาจารย์ทางด้านเกษตร หน่วยราชการที่เกี่ยวกับด้านเกษตรได้มาช่วยเหลืองานและสนับสนุนแล้ว ก็ยังมีหน่วย ครูบาอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการให้การศึกษาได้มาร่วมมือ แล้วก็แนะนำด้วย คือมาจัดทำในเรื่องโครงการพื้นฐานทางการศึกษา ถือว่าส่งเสริมคุณภาพ ถ้ามีวิธีการใหม่ๆ ที่ จะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ได้ดี ได้มีความรู้ความคิดมากขึ้น หรือสามารถเข้าใจในวิชาการ ได้อย่างรวดเร็ว แล้วก็วิชาแน่น พร้อมที่จะไปศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปได้เท่าเทียมกับคน อื่นๆ แม้แต่เป็นคนที่อยู่ในเมือง แล้วก็ถ้าเราปรับปรุงดีๆ แล้ว การที่เป็นนักเรียนที่อยู่ในถิ่น ที่ห่างไกล บางอย่างขาดแคลน แต่ว่าบางอย่างแล้วนี่ก็อาจจะดีกว่าสภาพที่อยู่ในเมืองซึ่งมี

ความแออัด ครูบาอาจารย์ไม่สามารถดูแลนักเรียนได้ทั่วถึงเท่าที่ครูบาอาจารย์ซึ่งอยู่ในโรงเรียนเล็กๆ หรือสถานที่ต่างๆ ก็อาจจะมีส่วนที่ดีกว่า

ทีนี้ในเรื่องของสุขภาพแล้ว ก็ยังที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาต่อระดับสูงกว่าระดับภาคบังคับในปัจจุบันนี้ เพราะว่าเท่าที่ทราบ ต่อไปอีกประมาณ ๒ ปีนี้ การศึกษาจะขยายขึ้นไปถึงระดับที่สูงกว่า คืออาจจะระดับมัธยมต้น ฉะนั้นถ้าเราสามารถทำได้เท่าที่จะสามารถทำให้นักเรียนได้มีโอกาสรับความรู้ที่สูงขึ้นก็คิดว่าจะเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันนี้ประเทศเราได้เปลี่ยนแปลงไป อาจจะมึงาน อาจจะมึแหล่งที่จะประกอบอาชีพ ซึ่งจะมีมาถึงใกล้เคียง มาถึงจังหวัดของเรานั้น ย่อมจะมีที่ต้องอาศัยพวกที่ทำงานซึ่งมีความรู้และประสบการณ์สูงมากขึ้น แต่ว่าถ้าเราไม่สามารถที่จะพัฒนาตัวเองให้ถึงระดับก็อาจจะไม่สามารถที่จะเข้าทำงานได้ เราต้องเตรียมตัวเองให้พร้อมยิ่งขึ้น พร้อมอยู่เสมอที่จะเผชิญต่อโลกในยุคปัจจุบันและยุคข้างหน้า แล้วก็เรื่องของที่มีโครงการทางด้านการฝึกอาชีพ นั้นก็เป็นการที่ว่าเห็นว่ามันนักเรียนทุกๆ ไป ต้องมีวิชาการงาน วิชาการฝีมือด้วยกันอยู่แล้ว แต่ว่าการที่ทำงานด้วยมือมันเป็นการทำให้เราได้ฝึกความชำนาญความสามารถของเรา แต่ว่างานถ้าระดับนักเรียนโตขึ้นไปบางคนอาจจะไม่มีโอกาสศึกษาในภาคสามัญ หรือว่าโรงเรียนอาชีวะตามระบบ งานการที่เราได้ศึกษานี้จะไปเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตประกอบอาชีพต่อไป แม้แต่คนที่ได้เรียนถึงระดับสูง การที่ทำงานเป็น การที่รักงาน แล้วก็สามารถที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้นั้น ก็เป็นประโยชน์แม้แต่ว่าจะไปทำอะไรก็ตามแต่ ความรู้พวกนี้จะเป็นความรู้ที่มีประโยชน์สืบต่อไป

อย่างเรื่องที่ว่าโครงการไอโอดีนนั้น ก็ได้เห็นว่าทางราชการมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหานี้ ซึ่งมีอยู่ แล้วก็ก็มีเพิ่มมาเพื่อแก้ไขบ้าง แล้วก็มีคนเอ่ยถึงว่าทำไมยังไม่ช่วยในด้านอื่นๆ เช่น เรื่องทำไมขาดอย่างอื่น ขาดวิตามินเอ ขาดเหล็ก ขาดอะไรต่างๆ เราก็กู้กันแล้วคร่าวๆ นอกจากในเรื่องของอาหาร ในเรื่องของการเสริมธาตุต่างๆ ก็ได้ทำ อย่างในเรื่องของการสหกรณ์นั้น ก็มีเหตุผลอยู่ว่าถ้าเราได้ส่งเสริมเรื่องของการงานอาชีพแล้ว ปัจจุบันนี้ทางราชการก็ได้ส่งเสริมทางด้านงานสหกรณ์ การร่วมมือรวมกลุ่มกันของประชาชนคือเป็นองค์กรประชาชนที่จะดำรงชีวิตต่อไป โดยที่พึ่งตนเองนั้นเราก็ควรจะฝึกหัดตั้งแต่ยังเด็กๆ อยู่ ให้รู้วิธีรู้หลักการและทดลองปฏิบัติดู แต่ในทางปฏิบัตินั้นอาจจะทำได้มากหรือน้อยสุด แต่สถานที่และโอกาสแวดล้อม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทำให้นักเรียนได้อดออม ออมเงินได้ในผู้ที่มียรายได้ในการทำงานต่างๆ ขึ้นมา ในการซื้อวัตถุดิบในการขายสินค้า ที่ผลิตเองหรือสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น แล้วก็ยังมีอีกหลายๆ อย่างที่จะทำได้กว้างขวางต่อไป ทั้งนี้คงจะเห็นได้ว่าสหกรณ์ที่มีในประเทศเรานี้ก็มีใหญ่มีเล็ก มีกิจกรรมต่างๆ ที่แตกต่างกันไป หรือเรื่องงานที่เรียกว่าอนุรักษ์ธรรมชาตินั้น ก็ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ศึกษา

รู้ถึงสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติว่าจะมีประโยชน์อย่างไรกับเรา และในเรื่องของสภาพแวดล้อมนั้น จะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้มีความเดือดร้อนต่างๆ มากขึ้น เช่น อาจจะน้ำท่วมหรือว่าน้ำแล้งกะทันหัน นั้น ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะว่าในเรื่องของพืชพรรณธรรมชาติ ป่าไม้ หรือดินถูกทำลายไป เพราะฉะนั้นถ้าเราศึกษาให้ดีถึงเรื่องพวกนี้ หาวิธีแก้ไข ก็จะสามารถทำให้ต่อไปเราได้รับการสมบัติของตนเองเอาไว้ได้

ขอขอบคุณคณะตำราวจตระเวนชายแดนหรือท่านวิทยากรทุกท่านที่ได้ร่วมกันปฏิบัติงานอันนี้ ปัจจุบันนี้วิธีการปฏิบัติงานต่างๆ ไป อาจจะแตกต่างไปกว่าเดิม เดิมที่เขาตั้งเป็นหน่วยงานต่างๆ เพราะว่าในสมัยนั้นงานแยกกันอย่างนั้น แต่ปัจจุบันนี้มีหลายๆ อย่างที่กิจกรรมต้องเกี่ยวโยง ต้องร่วมมือกัน ก็มีการประสานงานกันเป็นอย่างดี และขอขอบคุณนักเรียนด้วยที่อุตส่าห์บวชให้แล้วก็ให้กุศล ทำให้ได้ปลื้มใจแล้วก็มีความสุขใจเพิ่มขึ้นว่านักเรียนมีความตั้งใจที่ดี แล้วก็มีความตั้งใจทำให้ ส่วนนักเรียนเองก็หวังว่าจะได้ประโยชน์จากการที่ได้ไปฝึกหัดวินัยในการเป็นสามเณร แม้แต่ในระยะอันสั้นนี้ ซึ่งพระอาจารย์ก็คงได้ให้ความรู้ความคิดต่างๆ บ้าง เพื่อให้รู้แน่ว่าทางด้านพุทธศาสนาที่ดีที่ถูกต่องั้นคืออะไร ข้อสำคัญสำหรับนักเรียนในขั้นนี้คือทำให้รู้จักพึ่งตัวเองว่าตนนั้นเป็นที่พึ่งของตน มีสติมีสัมปชัญญะที่จะรักษาตัวเอง ไม่ใช่จะไปพึ่งยึดเหนี่ยวสิ่งต่างๆ ที่อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่นอกเหนือจากความเข้าใจหรือเป็นเรื่องที่นอกจากชีวิตประจำวัน และสามารถว่าทำอะไรได้ต้องทำด้วยตัวเอง แล้วก็จะมีระเบียบอยู่ในกรอบอันดีของสังคม นอกจากการยึดอย่างนี้ไม่เฉพาะนักเรียนที่บวชเป็นสามเณร นักเรียนคนอื่นก็สามารถจะยึดเหนี่ยวศึกษาได้เช่นเดียวกัน ขอให้รักษาความรู้ในสิ่งที่ได้เรียนมาในขณะที่เป็นสามเณรให้เป็นประโยชน์ สุดท้ายนี้ขอให้ทุกคนมีความสุขกายสบายใจและได้ในสิ่งที่คิดหวังทุกประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันพฤหัสบดี ที่ ๔ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๙

ขอถือโอกาสนี้ขอบคุณทุกๆ ท่านที่ได้มาพร้อมกันในวันนี้อีกครั้งหนึ่ง ในปีหนึ่งๆ นั้น เราก็ได้มีโอกาสพบกันและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหรือตั้งแนวทางในการดำเนินการต่อไป เพราะว่าถ้าไม่มีการพบปะกัน เพื่อที่จะเอาประสบการณ์ของแต่ละคนมาเล่าสู่กันฟัง แล้วรวบรวมเป็นประเด็นที่จะปฏิบัติงานต่อไปนั้น งานพัฒนาที่ทำอยู่ก็จะทำได้ช้าและมีประสิทธิภาพไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากงานต่างๆ ที่ทำมา ผู้ที่ได้ปฏิบัติอยู่เป็นเวลานาน ก็คงจะทราบที่เราทำงานในลักษณะที่แก้ปัญหาของแต่ละแห่งของแต่ละที่ โดยที่ไม่ได้วางเป้าหมายล่วงหน้าว่าจะต้องเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ สุดท้ายสิ่งใดเหมาะสมกับสถานการณ์ใด และมาทีหลัง เราก็มารวบรวมเอาว่าที่ปฏิบัติไปนั้นถูกต้องเหมาะสมดีแล้วแค่ไหน และก็เขียนไว้เป็นแนวทาง เพื่อที่จะว่า ในคราวหน้า ในอนาคตต่อไปจะหลีกเลี่ยงสิ่งที่ปฏิบัติไปแล้วไม่ได้ผล หันมาทำสิ่งที่ปฏิบัติการแล้วมีประโยชน์มีคุณค่า

ผู้ที่เป็นแกนหลักในงานเท่าที่ผ่านมาคือ ตำรวจตระเวนชายแดนทั้งหลาย ซึ่งได้ปฏิบัติงานในโครงการโรงเรียนสำหรับบุคคลที่อยู่ในเขตห่างไกลการคมนาคม หรือโรงเรียนชาวเขา และที่เรียกกันว่าโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น เป็นโครงการที่มีมาถึง ๔๐ กว่าปีแล้ว แต่ที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้ามาเกี่ยวข้อง มาร่วมงานนั้น ก็เป็นเวลาไม่ถึงครึ่งของโครงการ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ดำเนินการมา แต่ก็ได้เห็นพอเป็นตัวอย่างเล่าสู่กับนักเรียน ผู้อยู่ในโครงการว่า ในการที่จะดำเนินการโดยที่มีเป้าหมายว่าจะให้คุณภาพชีวิตโดยรวมๆ ของนักเรียนแต่ละคน และของพื้นที่ หรือชุมชนหมู่บ้านของนักเรียนนั้น มีความก้าวหน้าอยู่กันอย่างดี อยู่เย็นเป็นสุขได้นั้น ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้โดยง่าย แต่ละบุคคลที่ตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อยู่นั้น ก็ต้องอาศัยความพยายาม ความอดทนอย่างมาก และงานหลายอย่างที่ทำนั้น คนๆ เดียวก็ไม่มีแรงที่จะสามารถทำได้ หรือว่าไม่มีความรู้พอที่จะให้ผู้ที่เรากำลังทำงาน ซึ่งงานที่ปฏิบัติอยู่

คือ จะให้คนอยู่ดีกินดี เจริญรุ่งเรืองนั้น ก็ต้องอาศัยบุคคลอื่นอีกเป็นจำนวนมาก อย่างที่เห็นในวันนี้ ก็มีคนจากหลายหน่วยงานมาอยู่เต็มห้องนี้ ล้วนมาจากหน่วยงานคนละหน่วยและทำงานต่างชนิดกัน แต่ว่าทุกคนก็ต้องอาศัยเวลา สละเวลา สละความคิดมาร่วมกันทำในสิ่งในโครงการเดียวกันนั้นจึงจะประสบความสำเร็จ เท่าที่เราได้เห็นกันอยู่นั้นคือว่า เวลาเห็นหรือปฏิบัติตามงานที่ประชุมกัน แล้วตั้งเป็นแนวปฏิบัตินั้นอาจจะดูง่าย ดูเล็กน้อยดูสะดวกสบายในการปฏิบัติ แต่จริงๆ แล้วนั้นก็ต้องอาศัยความพยายาม อย่างที่เห็นว่าคนต้องมารวมกันมากมายถึงเท่านี้ ก็ทำให้นักเรียนคงจะได้ทราบแนว แล้วก็เป็เครื่องเตรียมตัวต่อไปว่า ถ้าเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว จะดำเนินชีวิตให้ดีหรือว่าจะให้งานที่ปฏิบัติประสบความสำเร็จนั้น เราก็ต้องมีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่ดี ปฏิบัติตัวเองให้เป็นที่ยอมรับของผู้อื่น จึงจะปฏิบัติงานนั้นได้ดี จะได้อยู่อย่างมีความสุข มีความเจริญ มีความสบายใจ อย่างงานต่างๆ ที่มีอยู่ปฏิบัติอยู่นั้น ก็คงไม่ต้องกล่าวซ้ำซากอีก เพราะว่ารายงานที่เขียนขึ้นสำหรับการปฏิบัติงานนั้นก็มิอยู่ละเอียดแล้ว และก็มิข้อเขียนต่างๆ อีกเป็นอันมาก

ฉะนั้นในโอกาสนี้ ก็ขอให้ทุกท่านที่มาจากหน่วยงานทางราชการและหน่วยงานของเอกชน หรือเอกชนคนที่มาช่วยงานโดยที่ไม่ได้ขึ้นกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งก็มีอยู่นี้ ขอให้ทุกท่านมีกำลังใจ กำลังใจที่เข้มแข็งและสามารถฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ที่มีอยู่ และได้ประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัว ทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ทุกๆ อย่าง ทุกๆ ประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๐

โครงการต่างๆ นี้ ได้เริ่มต้นทำมาคิดว่าเกือบ ๒๐ ปีแล้ว ก่อนหน้านั้นข้าพเจ้าได้มีโอกาสตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปในท้องถิ่นต่างๆ และได้ปฏิบัติงานสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้กระทำ งานในช่วงนั้นก็มิได้ไปพบประชาชนตามหมู่บ้านต่างๆ และทำหน้าที่ซักถามแต่ละคน ว่ามีข้อขัดข้องในการดำเนินชีวิตอย่างไร เจ็บไข้ได้ป่วยหรือต้องการให้บุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนต่อ จากที่ได้เห็นมาตลอดก่อนหน้านั้น ตั้งแต่ประมาณ ๒๕๑๖ ที่ได้ไปเห็นอย่างมาก ต่อมาได้ศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ในช่วงนั้นก็ยังได้โดยเสด็จพระราชดำเนิน แต่ก็ยังไม่ได้ปฏิบัตินอกเหนือจากที่มีพระราชกระแสให้ทำ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ก็มีความเห็นว่า เราได้โอกาสดีกว่าผู้อื่น ที่ได้ไปพบเห็นมาอย่างมาก เราก็เป็นคนไทยเหมือนกันก็น่าจะมีโอกาสที่ใกล้เคียงกัน แต่เราก็ได้มากกว่า มากกว่าคนที่เราได้พบเห็นได้รู้จักแล้วก็ผูกมิตรเป็นเพื่อนฝูง เพราะฉะนั้นเมื่อได้ศึกษามีความรู้แล้ว ก็เป็นการสมควรที่จะนำความรู้นั้นมาช่วยเหลือบุคคลอื่น เพื่อเป็นเครื่องตอบแทนกับที่สังคมอนุญาตให้เราได้รับประโยชน์ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมา แต่จะทำอย่างไรนั้น ทำงานเองแต่ผู้เดียวก็ย่อมเป็นไปไม่ได้ ก็ได้ปรึกษาผู้รู้ต่างๆ ซึ่งจำนวนมากในผู้รู้เหล่านั้นก็อยู่ในที่นี้ด้วย และทั้งที่ไม่ได้อยู่ในที่นี้ ก็คิดว่าจากความสามารถที่เรียนรู้มานั้น คงจะช่วยให้ในเรื่องของการแก้ปัญหาของเยาวชนของเด็กนั้น เพราะว่าที่สังเกตดูในช่วงนั้นคือ เมื่อ ๒๐ ปี มาแล้ว ปัญหาที่มองไปแล้วเห็นได้ชัด คือ เด็กๆ ทั้งที่เป็นเด็กลูกชาวบ้านที่มารับเสด็จ และเด็กนักเรียนในโรงเรียนที่ได้ไปเห็น มีสุขภาพอนามัยที่ไม่สมบูรณ์ อันเนื่องจากเรื่องที่น่าจะง่ายๆ คือเรื่องอาหารการกิน ตอนเริ่มทำงานทุนรอนก็ไม่ค่อยจะมี ต้องอาศัยในเรื่องว่าจะวางแผนอย่างไรให้เด็กนักเรียนได้มีโอกาสในเรื่องของอาหารการกิน ถ้าจะทำให้เด็กนักเรียนทุกๆ คน ก็เป็นเรื่องของระดับประเทศ ระดับของทางราชการหรือรัฐบาลที่ทำ เราตัวคนเดียวหรือว่ามีเพื่อนฝูงทั้งที่อยู่ในวงการราชการและ

ที่เป็นบุคคลเอกชนทั่วไป รวมเป็นกลุ่ม กลุ่มเราคงจะทำอะไรไม่ได้ ก็เอาเสียว่าทำเฉพาะในความสามารถเท่าที่จะทำได้

ในตอนนั้นเห็นงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งนับว่าเป็นบุคคลเป้าหมายได้กลุ่มหนึ่ง คือนักเรียนอยู่ในท้องถิ่นที่เรียกว่าทุรกันดาร ห่างไกลคมนาคม ความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิตที่อาจจะยากกว่าที่อื่นๆ อีกหลายแห่ง และจำนวนของนักเรียนหรือจำนวนโรงเรียนก็ไม่มากเกินกว่าที่จะรับมืออยู่ ทั้งทางฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดนก็ได้ร่วมงานต่างๆ ในการสนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีฯ มาก่อน ข้าพเจ้าเสียอีก จึงไปปรึกษาเพื่อที่จะทำงานและก็ได้ความช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขยายวงงาน ตอนแรกก็มุ่งเน้นเฉพาะแต่ในเรื่องทำอย่างไรนักเรียนจะมีอาหารการกินที่ดี ก็ขยายไม่เชื่อว่าทำเฉพาะให้เอาอาหารไปให้หรือว่าไปขายก็ตาม แต่ว่าอยากจะเริ่มต้นที่เรื่องของการผลิตอาหาร ถ้าพูดถึงเรื่องผลิตอาหารแล้วก็คืองานด้านเกษตร หน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานด้านเกษตรก็ได้มาช่วยเหลือตั้งแต่เริ่มต้นให้ความรู้แก่ครูอาจารย์ในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ครูต่างๆ นั้น ถึงจะเป็นตำรวจไม่ใช่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หรือว่าเป็นครูโดยตรง แต่ทำหน้าที่อย่างนี้ก็ได้ความรู้หรือว่ามีความสามารถจากประสบการณ์พอทำได้ อยู่แล้ว ได้หาวิทยากรที่มีความรู้ที่จะถ่ายทอดอีกครั้ง ทั้งด้านการเกษตรและทางด้านโภชนาการ คือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไปให้เป็นอาหารที่ถูกต้อง ตอนนั้นการอบรมเริ่มต้นไม่ได้เริ่มที่นักเรียนโดยตรง แต่เริ่มที่ครูทุกๆ โรงเรียน ถือว่าในการที่เรายังมีความสามารถน้อย ก็เริ่มน้อยก่อนแล้วบุคคลจำนวนน้อยนั้น ตามหลักก็ควรจะสามารถที่จะขยายผลไปในวงกว้างได้มากขึ้น

พอต่อมาก็คิดว่ามีความสามารถที่จะลงไปช่วยในเรื่องของการศึกษาโดยทั่วไปด้วย เพราะผู้ที่ได้รับการศึกษาดี การศึกษาที่สูงขึ้นย่อมจะเป็นผู้ที่มีโอกาสในการที่จะเลือกงาน และเลือกวิถีการดำเนินชีวิตได้ดีขึ้น ไม่ใช่ว่าจะดีขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่หมายความว่าจะมีโอกาสที่จะปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ก็ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานทางด้านการศึกษาหลายๆ หน่วยงาน เข้ามาร่วมมือตั้งแต่การปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนเอง ต่อมาก็พยายามคิดในเรื่องของการศึกษาระดับสูงต่อไปว่า ให้นักเรียนมากที่สุดเท่าที่จะมากได้จำนวนมากให้มีโอกาสได้เล่าเรียนสูงสุดเท่าที่แต่ละบุคคลจะมีความสามารถ เพื่อที่จะให้ได้มีโอกาสชีวิตที่ดีขึ้นได้ แล้วการสอนในโรงเรียนนั้นก็มีความเชื่อว่าจะสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้ทั้งชุมชนหรือหมู่บ้านนั้นมีความเจริญขึ้นได้ ถือเป็นศูนย์ที่จะช่วยส่งเสริมทั้งให้ความรู้และช่วยเหลือในทางด้านสุขภาพอนามัยหรือว่าการงาน

จะเห็นได้ว่าพยายามคิดส่งเสริมงานในด้านการงานอาชีพนั้นก็จะแบ่งเป็นสองส่วน คือส่วนที่สำหรับนักเรียนจริงๆ คือเด็กที่อาจจะถือว่าเป็นเด็กเล็กๆ อยู่ ก็ให้ความรู้ทางทฤษฎี

แล้วก็ให้ได้ฝึกปฏิบัติให้รู้จักใช้ทักษะการใช้มือ ทักษะที่ดีต่อการทำงาน แต่สำหรับเด็กที่โตขึ้น หรือว่าศิษย์เก่าหรือชาวบ้านนั้นก็มีความมุ่งหมายว่าจะให้สามารถทำงานอะไรบางอย่างที่จะเป็นเครื่องดำรงชีวิตหรือหารายได้ เพราะว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะมีโอกาสได้เล่าเรียนขึ้นไปในทางสายสามัญ หรือแม้แต่สายอาชีวศึกษา ได้ขึ้นไปถึงขั้นสูง ในเรื่องของการทำมาหากินนั้นก็อาจจะมียารละเอียดยหรือเกร็ดหลายๆ อย่าง แม้แต่ในเรื่องของการค้า การตลาด การสหกรณ์ เรื่องเหล่านี้ก็พยายามที่จะให้มีความรู้ แล้วก็ได้ขยายผลไปจากเด็กที่ได้รับความรู้ความเคยชินนิสัยที่จะร่วมมือกัน หรือว่าในการประกอบอาชีพมาเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพอย่างจริงจัง

ทุกโครงการทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำนี้ ก็หวังว่าจะสามารถที่จะเชื่อมโยงกันได้ ในแต่ละโครงการต่อโครงการ คือ ไม่ใช่ว่าแต่ละอย่างปฏิบัติไปแยกจากกันเป็นเอกเทศ อย่างเช่นที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวว่าในการประชุมครั้งนี้เน้นหนักในเรื่องของแนวการบริหาร และการปรับปรุงการสอน ยกตัวอย่างเช่น ได้เอ่ยถึงงานห้องสมุดนั้นเห็นว่าเดี๋ยวนี้บ้านเมืองส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายรัฐบาลก็ตาม เขาส่งเสริมว่า วิธีการศึกษาในยุคใหม่ต้องการให้นักเรียนช่วยตัวเองมากที่สุด ใช้การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโดยใช้สื่อต่างๆ อย่างสื่ออย่างหนึ่งที่จะทำได้ คือหนังสือ ในระดับที่สูงขึ้นอาจจะเป็นสื่ออื่นๆ ขึ้นไปจนถึงระดับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ก็ตาม ต้องมีสื่อที่ดี ไปเห็นโรงเรียนหลายแห่งยังขาดแคลนในเรื่องของบุคลากรไม่สามารถที่จะจัดบุคลากรไปได้มาก สื่อเหล่านี้ก็จะช่วยได้มากเหมือนกัน ก็ไม่ได้มุ่งเฉพาะแต่ว่านักเรียนในโรงเรียนเท่านั้น ศิษย์เก่าหรือชาวบ้านน่าจะมีโอกาสในการได้ใช้สื่อเหล่านี้ คือหนังสือที่พยายามจะจัดให้มีขึ้นด้วย ก็หวังว่าแต่ละแห่งก็เป็นตัวแทนของชุมชนที่จะให้ความรู้ให้โอกาสต่างๆ แก่ชุมชนด้วย เพราะว่าชุมชนบางแห่งที่ได้ไปเห็นตามโรงเรียน การคมนาคมสื่อสาร การเข้าออกนั้นก็ไม่ได้ทำได้ง่าย นักเรียนบางที่ก็มาโรงเรียนไม่ได้ครบทุกวัน มีข้ออุปสรรคในเรื่องของปัญหาในด้านการเดินทาง ปัญหาในเรื่องการประกอบอาชีพของผู้ปกครองอย่างนี้เป็นต้น จึงพยายามที่จะคิดว่าทำอย่างไรที่จะช่วยได้ อีกอย่างหนึ่งก็คือ สื่อพวกนี้มุ่งให้ครูได้ใช้ด้วยเพราะว่าระบบใหม่ครูต้องใช้ความสามารถในการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนในเรื่องใหม่ๆ ก็ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้า จะเอาเฉพาะที่ตนเองเรียนอยู่ เรียนจบมาแล้วและสอนอยู่ หยุดอยู่แค่นี้ก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ ก็ต้องทำสื่อให้ครูสามารถใช้ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมไปได้อีก ทั้งนี้ก็หวังว่าผู้ที่ได้อยู่ในโครงการฯ คงจะได้รับประโยชน์กันทั่วๆ ไป

ต้องขอบคุณทุกๆ ท่านที่ได้ช่วยร่วมมือ ความจริงก็ตั้งแต่แรกเรียนเป็นต้นมา เพราะว่าถ้านักเรียนที่อยู่ในโครงการฯ นี้ไม่ตั้งใจร่วมมือก็จะไม่สามารถที่ขยายความช่วยเหลือไปถึงบุคคลอื่นๆ ได้ และทั้งคุณครูต่างๆ ที่พยายามปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ผู้บังคับบัญชาที่ช่วยเหลือและสนับสนุน หน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานด้านเกษตร ด้านสาธารณสุข

ด้านการศึกษา หรือว่าบุคคลอื่นๆ ที่เป็นเอกชนที่มีความสามารถช่วยเหลือได้ ทั้งในด้านความรู้ ด้านสิ่งของ ด้านกำลังทุนทรัพย์ ก็ถือว่าเป็นเพื่อนฝูงกันในการช่วยงาน เพราะว่าถ้าไม่มีทุกๆ ท่านเหล่านี้งานของข้าพเจ้าก็ทำอะไรไม่ได้เลย ไม่มีโอกาสที่จะสนองคุณบ้านเมืองอย่างทีกล่าวนมาแล้วข้างต้น

ในเรื่องการศึกษา นอกจากเรื่องห้องสมุดแล้ว ก็ยังถือว่าเดิมมุ่งเน้นเรื่องการฝึกอาชีพสำหรับนักเรียน หรือบุคคลที่ไม่สามารถที่จะเรียนต่อในระบบโรงเรียนได้ ในปัจจุบันนี้ก็มีวิธีการสอน การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษานอกโรงเรียน ให้นักเรียนที่จบการศึกษาแล้วมีภาระไม่สามารถที่จะเข้าเรียนต่อชั้นสูงในโรงเรียนได้หรือผู้ที่เรียนจบมานานแล้วไม่สามารถที่จะเรียนต่อได้ บุคคลเหล่านี้ก็จะมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนต่อไป คิดว่าต่อไป โครงการฯ ก็คงจะเปลี่ยนรูปแบบ และจะมีความก้าวหน้ามากขึ้น ให้สมกับการที่ประเทศไทยจะต้องเข้าร่วมมือ ร่วมงานกับประเทศต่างๆ ทั้งโลก และเราก็ต้องอยู่ได้ ไม่มีความลำบากเพิ่มขึ้น ทำมาหากินได้ และรักษาความสุข ให้มีความสุขความเจริญแบบของเราได้

ในโอกาสนี้ต้องขอขอบคุณ และขออาราธนาคุณพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย มาคุ้มครองทุกท่านในที่นี้ด้วย ให้มีความสุขความเจริญ มีกำลังใจที่เข้มแข็ง กำลังกาย และชีวิตที่ดีสืบต่อไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๑

โอกาสที่ได้มาพร้อมกันในวันนี้ ที่จริงส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ที่ได้ร่วมงานกันมานาน จะมีมาใหม่ส่วนมากก็เป็นนักเรียนที่ผลัดกันมาอบรม วันนี้ที่ขอเปลี่ยนวัน เพราะว่าวันที่กำหนดไว้เดิมนั้น จะมีการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ซึ่งต้องใช้สถานที่นี้ ถ้าเราจะไปใช้ที่อื่นก็จะไม่สะดวก และไม่มีที่กว้างที่จะได้พบพร้อมๆ กัน แล้วก็ได้เลี้ยงร่วมกันเหมือนที่นี้ ก็เลยขอเปลี่ยนมา งานที่เราทำนั้นก็เน้นเรื่องที่เคยทำกันมาก่อน คือความตั้งใจที่จะให้นักเรียนมีอาหารการกินที่ดี มีสุขภาพอนามัยที่ดี พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานต่างๆ เช่น จะศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพเป็นผู้ที่มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดีของประเทศ

แต่ว่านับปีก็มีการขยายงานเพิ่มขึ้นทุกที ยกตัวอย่าง อย่างเช่นที่ท่านผู้บัญชาการได้กล่าวไปเมื่อสักครู่นี้ว่า ได้ขยายการศึกษาเป็นการตั้งโรงเรียนมัธยม ซึ่งแต่ก่อนนี้นักเรียน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาของโรงเรียน ตชด. แล้วก็ส่งไปเรียนโรงเรียนชั้นมัธยม อุดมศึกษา หรืออาชีวศึกษา ตามความถนัด ตามที่ต่างๆ ได้เคยทดลองจัดทำเอง แต่ว่าเมื่อไปเห็นพื้นที่ เช่น ที่โรงเรียนบ้านนายาว มีนักเรียนโรงเรียน ตชด. เป็นจำนวนมากกว่าที่อื่นๆ ที่ตั้งโรงเรียน ตชด. แล้วชุมชนเป็นชุมชนใหญ่ เลยเห็นว่าน่าจะเป็นการสะดวกที่จะตั้งโรงเรียนเพื่อให้ชุมชนนั้นได้ไม่ต้องไปรับการศึกษาที่ไกล คือมีนักเรียนอยู่ในที่เดียวกันที่จำนวนมากพอ ที่ไม่ตั้งที่อื่นนั้น ไม่ใช่ว่าครูโรงเรียนที่อื่นมีความสามารถน้อยกว่า หรือนักเรียนหรือชุมชนในที่อื่นมีความสามารถน้อยกว่าชุมชนนี้ เพียงแต่ว่าชุมชนนี้เป็นชุมชนใหญ่ ซึ่งถ้าตั้งขึ้นนั้นก็จะสามารถอำนวยความสะดวกและก็สะดวกได้มาก ถ้าเป็นชุมชนเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่พอที่จะตั้งโรงเรียน นักเรียนไปศึกษาที่อื่นอาจจะสะดวกกว่า และเหมาะสมกว่าในการจัดการอย่างนั้น แต่การจัดการโรงเรียนเป็นระดับมัธยมศึกษาที่ย่อมจะมีปัญหาอุปสรรคต่างๆ หรือว่ามีข้อที่ขัดข้องจะต้องเพิ่มเติมอีก เช่น เมื่อมีโรงเรียนแล้วนักเรียนอาจจะเป็นคนในชุมชนนั้น จะเดินทางมาศึกษาได้ง่ายๆ แต่ว่าครูบาอาจารย์ไม่ใช่เป็นคนในชุมชน เป็นตำรวจตระเวนชายแดนแล้วก็

เป็นคุณครูที่มาจากสังกัดอื่น หรือว่าเป็นบุคคลพลเรือน มาจากข้างนอก ก็ต้องมีที่พัก ที่อาศัย ต้องมีอาหารการกิน หรือสวัสดิการความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร ก็ต้องพยายามจัดหาในเรื่องนั้น

สิ่งที่พยายามเพิ่มเติม นอกจากเรื่องของการขยายการศึกษาให้กว้างขวางขึ้นในระดับสูงคือพยายามให้เรียนชั้นมัธยมมากขึ้นแล้ว ก็ยังพยายามในปีนี้จะขยายการศึกษา หรือความช่วยเหลือในเรื่องของสุขภาพอนามัยที่ได้ทำมานี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในชุมชนที่อยู่ในประเทศไทย หลายชุมชนที่มีคนอยู่อาศัย แต่ไม่มีบริการทางด้านการศึกษา มีหลายแห่งที่บริเวณใกล้เคียงมีเด็กนักเรียนในวัยเรียนถึงเป็นร้อยๆ คน แต่ว่าเด็กเหล่านั้นไม่ได้โอกาสได้รับการศึกษา หรือว่ายังมีอีกหลายแห่งที่เวลาจะไปศึกษา แม้แต่ระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ก็ต้องเดินทางไปเป็นเกือบ ๑๐ กิโลเมตร หรือ ๑๐ กว่ากิโลเมตร เดินไปเดินมา หรือในบางครั้งก็สามารถแก้ปัญหาได้ โดยการที่บ้านพักให้นักเรียนค้างแรมที่โรงเรียน และถึงเวลาหยุดก็ได้กลับบ้าน แต่ก็ยังมีสิ่งแวดล้อมที่ทำอย่างนั้นไม่ได้ทุกๆ แห่งไป ก็พยายามที่จะหารูปแบบอื่นๆ ที่จะช่วยเหลือ อย่างที่ทดลองทำดู คือมีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่แล้วที่หนึ่ง บริเวณใกล้เคียงมีนักเรียนที่ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาก็พยายามใช้วิธีทดลองดูว่า แทนที่จะให้นักเรียนเดินทางไป ครูอาจจะเดินทางจากโรงเรียนแม่ไปโรงเรียนสาขา ครูเป็นฝ่ายเดินเข้าไปหานักเรียนหรือว่าจัดครูเข้าไปอยู่ประจำ แต่การทำอย่างนั้น ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคอย่างที่เราทราบๆ กันอยู่ว่า จำนวนข้าราชการตำรวจก็ไม่เพียงพอ ก็ต้องไปแก้ปัญหาโดยการอาศัยการรวมของหน่วยราชการหลายๆ ส่วน เช่น ขอตำรวจคนหนึ่ง ขอครูจากการประถมศึกษาสักคนหนึ่ง แล้วก็ใช้กองทุนตัวเองจำนวนหนึ่ง นี่ก็พอจะตั้งเป็นโรงเรียนได้ ก็พยายามที่จะขยายการศึกษาออกไปอย่างนั้น

แต่พอขยายที่โรงเรียนเก่าก็มีปัญหาอีกหลายๆ อย่าง เช่น ที่อยู่ที่อาศัย อย่างที่พูดไว้แล้ว อาหารการกินบางทีก็ไม่พอก็ต้องพยายามหาเพิ่มเติม ยิ่งตอนนี้อย่างที่ทราบกันว่าสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจก็มีปัญหาอยู่ อาจจะมีการลดหรือตัดงบประมาณในบางส่วนไปบ้าง ซึ่งทางโครงการก็พยายามจะหาทุนทรัพย์นอก คือหมายความว่าไม่ใช่ว่างบประมาณของทางราชการพยายามช่วยกันเสริมเข้าไป นี่ก็เป็นทางเพิ่ม แต่ว่าทางลดทางตัดก็ต้องมีบ้างเป็นธรรมดา อย่างที่จะมีปัญหาอยู่บ้าง เช่นเรื่องของอุปกรณ์การสอน สื่อการสอน สื่อการศึกษาธรรมชาติ ที่ขาดไปบ้าง ก็อาจจะต้องย้อนกลับไปถึงในรูปแบบเดิมๆ ที่เราเคยศึกษากันมา คืออาศัยธรรมชาติ ใช้สิ่งรอบตัวหรือใช้ธรรมชาติ ใช้สิ่งที่มีอยู่แล้วก็ประดิษฐ์ขึ้นมาเองเป็นอุปกรณ์การสอนในส่วนนั้นบ้าง เคยได้พูดมาบ้างแล้วว่าเรายอมทำได้ เพราะว่าเมื่อข้าพเจ้ายังเป็นเด็กเล็กๆ อายุ ๓ ปี ๔ ปีนั้น ก็ได้ตามเสด็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปเยี่ยมราษฎร แต่ว่าก็ไม่ได้เยี่ยมเท่าไร อยู่เฉยๆ แล้วผู้ที่มีส่วนร่วมดูแลเลี้ยงดูก็คือ ดชด.

สมัยนั้น ซึ่งท่านก็เกษียณกันหมดแล้ว ก็ยังทำของเล่นให้ เช่น จัดสวนสัตว์ด้วยกิ่งไม้ ให้ทั้งสวนสัตว์มีของเล่น ยิ่งนั้นก็ยิ่งทำได้ มาในยุคนี้ของซื้อของหา ก็อาจจะลดน้อยลง อาจจะต้องใช้ย้อนยุคกลับไปเมื่อ ๓๐ กว่าปี แบบนั้นก็ได้อีก ก็เป็นส่วนดีคือว่าทำด้วยกันกับนักเรียน ก็จะได้ใช้ทักษะในเรื่องของการประดิษฐ์ได้ด้วย

แล้วสื่อบางอย่าง เช่น ที่กล่าวถึงการใช้ดาวเทียมในการศึกษานั้น ไม่ทราบว่าจะต่อไปในปีนี้ ปีหน้า อาจจะมีการชะลอบ้าง แต่ส่วนที่ได้แล้วนี้ เราก็ต้องพิจารณาที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเต็มที่อย่างสมบูรณ์ คือว่าไม่ใช่เฉพาะใช้ในหน่วยงานเดียว อาจจะต้องร่วมมือกันในหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียงว่าทำอะไรแบ่งเวลาให้ใช้ได้เป็นประโยชน์ ให้ของที่มีอยู่มีค่าได้อย่างสูงสุด

โครงการต่างๆ ที่เริ่มไว้ ตอนนี้ก็ไม่ใช่เฉพาะแต่นักเรียนอย่างเดียว ขณะนี้ก็พยายามให้มีประโยชน์ต่อบุคคลในครอบครัวของนักเรียน คนในชุมชน เช่น เรื่องของการฝึกหรือพัฒนาอาชีพชุมชน ซึ่งนักเรียนที่ได้เรียนได้ฝึกแล้ว ก็น่าจะได้รวมกลุ่มหรือคณะศิษย์เก่า ก็อาจจะเป็นการประกอบอาชีพต่อไป เพราะในขณะนั้นคนอื่นๆ ทั่วๆ ไปก็มีหลายคน แม้แต่ที่จบการศึกษาระดับสูง ระดับอาชีวะหรือระดับปริญญาเสียด้วยซ้ำไป ในช่วงนี้ที่จะเข้างานสำนักงานก็อาจจะทำได้โดยยาก ก็มีทางหนึ่งที่จะต้องทำงานอิสระ ประกอบอาชีพ ครั้นประกอบอาชีพอิสระแต่เพียงลำพังตัวคนเดียว ก็อาจจะไม่มีทุนรอนที่จะทำได้ ต้องรวมกันเป็นกลุ่ม เพราะฉะนั้นในหมู่บ้าน ในชุมชนก็อาจจะเข้าร่วมได้ในเรื่องนี้

นอกจากเรื่องของการฝึกงานอาชีพที่เข้าสู่ชุมชนแล้ว เรื่องของสุขภาพอนามัยก็น่าจะพยายามให้เข้าชุมชนได้เหมือนกัน เช่น ในโรงเรียนนั้นเราก็พยายามที่จะให้นักเรียนมีอาหาร-การกินที่สมบูรณ์ ซึ่งในช่วงนี้ก็อาจจะต้องอาศัยการใช้สิ่งที่มีอยู่ให้ประหยัดและให้ได้ประโยชน์สูงสุด ยกตัวอย่างเช่น เราก็ได้ทำมานานแล้ว คือ เพาะปลูกเอง อาจจะได้ผลผลิตจากนั้นไปใช้ในการทำอาหาร และของที่เสริมให้ เช่น จะเป็นนม เป็นนมผง เป็นผงถั่วเหลืองอะไรอย่างนั้น ก็พยายามเลือกนมผงเพราะว่าจะได้จำนวนมากและค่าใช้จ่ายถูกหน่อย แต่ว่าข้อเสียของนมผงนั้น คือว่าจะต้องมีการจัดการเตรียม อันนี้นักเรียนและครูต้องช่วยกันในการเตรียม และต้องรู้จักการถนอม เช่น ใส่ภาชนะให้ดี ให้ปิด การหยิบใช้ก็ต้องวางในที่ที่ปลอดภัยจากสัตว์ต่างๆ ให้ปิดฝาให้เรียบร้อย ใช้เปิดทีละถุง อะไรพวกนี้เป็นเรื่องจุกจิกปลีกย่อย แต่ว่าในสถานการณ์ปัจจุบันนี้เป็นสถานการณ์ที่บีบบังคับให้เราต้องจุกจิกยิ่งขึ้น หรือว่าเราจะต้องมีความระมัดระวังทำอะไรให้ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการประหยัดแล้วสมมุติว่าเราจะผลิตสินค้า สินค้าของเราก็จะได้มาตรฐานจำหน่ายได้ เราจะทำอะไรต้องฝึกนิสัยให้ระมัดระวัง ทำตัวให้เรียบร้อยให้เข้ามาตรฐาน พอได้รับความช่วยเหลือ แล้วก็พออยู่ได้กินได้ ความช่วยเหลือ

นี่ก็พยายามที่จะให้สอดคล้องไปถึงผู้ปกครอง ยกตัวอย่างเช่น ของที่เราผลิตได้และรับประทานในโรงเรียนแล้วก็อาจจะมาถนอมเพื่อให้นักเรียนได้บริโภคทุกครอบครัว เพื่อให้ผู้ปกครองมีความเข้าใจในเรื่องของสุขภาพอนามัย ความเป็นอยู่ที่ดีหรือว่าถ้าที่ไหนพอทำได้ เช่น การรักษาความสะอาด อย่างนี้ก็จะช่วยให้ป่วยใช้น้อยลง ป่วยใช้น้อยลงก็เป็นการทุนค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น แต่ว่าบางอย่างเราคงจะสู้ยาก อย่างพูดถึงโรคภัยไข้เจ็บที่ไปพบมาก เช่น โรคมาลาเรีย ไปถึงเห็นอุปสรรคอย่างหนึ่งการเรียนการสอนทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นนักเรียนก็ป่วยครึกเป็น บางทีพาไปถึงโรงพยาบาลหมดในท้องที่ก็เป็น เพราะฉะนั้นก็เลยไม่ต้องทำอะไรไปเยี่ยมราษฎรก็มีคนมาปกติหนังเฝ้าบ้าง ยืนเฝ้าบ้าง ที่นี้มีนอนเฝ้าอยู่หลายราย ก็พยายามแก้ไขรักษาป้องกัน แต่ว่าก็คงจะเป็นเรื่องที่ยาก

ตอนนี้มีโครงการไอโอทีรู้สึกว่าจะประสบความสำเร็จ นักเรียนในโครงการมีภาวะขาดน้อยลง แล้วก็อย่างที่ทำโครงการแม่และเด็กนี้ เพื่อป้องกันโรคต่างๆ เพื่อให้เด็กแข็งแรงมาตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์มารดา หรือว่าโรคอื่นๆ ที่พบมาก คือเรื่องของเลือดจาง ก็อาจอาศัยผ่านนักเรียนและเข้าถึงครอบครัว พวกครูก็ไปช่วยดู แนะนำสุขภาพศึกษา แนะนำเพิ่มพวกวิตามินหรือบำรุงให้ดีขึ้น พวกเรื่องโลหิตจาง อาจจะให้เพิ่มเหล็ก โดยที่ร่วมมือกับทางสาธารณสุขอย่างนี้เป็นต้น

ยังมีงานมากที่จะต้องทำและก็ต้องช่วยกันคิดว่าตรงไหนบกพร่อง ตรงไหนขาดแคลน อย่างที่ว่าจากนี้แล้วก็จะไปประชุมต่อ ในเรื่องของการศึกษา ทำอย่างไรให้แต่ละคนบอกออกมาได้ว่า เห็นอะไรที่ยังขาดอยู่ หรือว่าครูกำลังติดกับชุมชนหรือนักเรียนเองก็น่าจะบอกมาได้ว่าในชุมชนต้องการที่จะให้ทำยังไง สิ่งที่ทำให้ทำ อาจจะทำได้บ้าง ทำไม่ได้บ้าง บางครั้งอยู่อย่างนี้เฉยๆ อาจจะนึกไม่ออกว่าควรจะช่วยเหลืออย่างไร บางครั้งเป็นเรื่องที่ช่วยได้ แต่คนที่ต้องการให้ช่วยก็อาจจะอธิบายยังไง ก็เลยไม่รู้ บางทีพอพูดขึ้นมา ไม่ใช่เรื่องที่แก้ได้ยากเลย ทำทันทีได้เลย แต่บางครั้งสิ่งที่อยากให้ทำก็ต้องรับว่าทำไม่ได้ หรือว่าไม่มีความสามารถพอ หรือว่าไม่มีทรัพยากรพอที่จะทำได้ ก็ต้องรอแก้ไขไป เลือกสิ่งที่ทำได้ก็ทำไป ขอให้ทุกคนมีความสุขความเจริญ ความแข็งแรงแข็งแกร่ง แค่นี้ก็คงพอเพราะเริ่มเป็นลมแล้ว จากนั้นก็รับเลี้ยงกัน แล้วไปประชุมกันต่อ

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๒

การที่ครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้ามาสัมผัสมาทุกๆ ปี อย่างเช่นที่ปฏิบัตินี้ ถือว่ามีประโยชน์มาก เพราะว่าแต่ละปีการปฏิบัติงานหรือว่าความเป็นไปในประเทศล้วนแต่เปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่ทำงานอยู่ก็ต้องมาเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ๆ แล้วก็ช่วยกันระดมความคิด จากประสบการณ์ของตน เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผล เช่นปีนี้ที่จริงแล้วถือว่ามีปัญหาต่อการปฏิบัติงานหรือการทำโครงการเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วย สภาพเศรษฐกิจของบ้านเมืองก็ยังเป็นไป ยังไม่ดีขึ้นมากนัก การปฏิบัติงานอย่างที่เราทำกันอยู่ คือเพื่อให้เยาวชนของชาติมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความรู้ความสามารถที่จะรู้ทั้งทางด้านวิชาการ ทั้งการงานอาชีพ เพื่อให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ เป็นทรัพยากรหรือเป็นกำลังสำคัญของชาตินั้น ก็ต้องใช้สติปัญญา ความรู้ความสามารถของผู้ที่จะปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งคือ จะต้องเงินทุนหรือมีค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน ในครั้งนี้ก็นับว่าเป็นไปอย่างลำบากมาก เพราะว่าค่าเล่าเรียนที่ใช้ไม่ใช่เฉพาะโครงการนี้ แต่ว่าโครงการที่บุคคลต่างๆ ช่วยกันทำทั้งประเทศนี้ ทั้งของรัฐบาลด้วยก็ลดน้อยลง อย่างการจัดขึ้นเป็นทุนหรือเป็นมูลนิธินั้น วิธีการแนวปฏิบัติงาน ที่ผ่านมานี้ เขาก็ต้องใช้ มีเงินทุนที่หามาได้โดยวิธีต่างๆ หรือว่ามีผู้บริจาคมาแล้วก็นำมาใช้เฉพาะดอกผล ซึ่งอันนี้ก็เป็กฎเพื่อให้เงินทุนนั้นสามารถที่จะหมุนเวียนไปได้แต่ว่าอย่างนี้นักเรียนก็คงจะได้ทราบกันบ้างว่า เงินดอกเบี้ยก็ลดลงประมาณ ๒ ใน ๓ กว่าที่เคยเป็นไป เมื่อปีที่แล้วเพราะฉะนั้นเงินทุนที่จะมีอยู่ในการปฏิบัติงานนั้นก็เป็นอย่างยากลำบาก แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ต้องคิดว่าถ้าไม่ปฏิบัติตามที่เคยเป็นไป แล้วก็ถ้าไม่พยายามหาวิธีทางทุกวิธีทางที่จะช่วยเหลือ หรือว่าจะทำให้งานสำเร็จได้นั้น คนรุ่นหนึ่งของประเทศก็จะขาดโอกาสไปส่วนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นสิ่งที่ดีสำหรับอนาคต เพราะฉะนั้นการที่มีปัญหาต่างๆ ก็ยังต้องคิด ต้องใช้ความสามารถ สติปัญญาคิด ที่มารวมกันนั้นก็ได้อีกด้วย ไม่เฉพาะแต่ครูหรือว่า ผู้ปฏิบัติงานเท่านั้นที่ต้องคิด ส่วนนักเรียนก็ต้องคิดด้วย ซึ่งก็จะได้ยินได้ฟังอยู่เสมอว่าบางครั้ง

ก็จะมีปัญหา เช่นเมื่อวานนี้ก็พูดกันถึงปัญหาที่ว่านักเรียนก็ต้องออกจากการเรียนกลางคัน เพราะว่าเงินที่ส่งไปให้กับครอบครัวนั้นมาช้าไม่ทันการ อันนี้บางครั้งก็อาจจะเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะช่วย แต่ว่าในหลายๆ โอกาสนักเรียนนั้นก็อาจจะสอบถามมาได้ สมมุติว่าถ้าได้มาประชุมพร้อมกันก็รู้ว่าควรจะสอบถามจากใคร หรือว่าทางโรงเรียนที่เป็นผู้รับผิดชอบนั้นก็ต้องสอบถามมาได้ว่า จะช่วยเหลือหรือพยายามที่จะผ่อนผันได้ในช่วงระยะเวลาในปัจจุบันนี้ก็ต้องพยายามรู้จักเรื่องของ การผ่อนผัน ยืดหยุ่น และอีกอย่างหนึ่งคือความตั้งใจแล้วก็พัฒนาอุปสรรคให้ได้ อย่างสมมุติว่านักเรียนก็ต้องไม่เฉื่อยชา ถ้ามีอะไรก็ต้องสอนว่าอย่าให้กังวลไปเกินเหตุ แต่ต้องพยายามคิดเหมือนกันว่าในกรณีของเรานั้น ถ้าเรามีความมุ่งมั่นอยากจริงๆ นี่จะมีวิธีที่จะแก้ไข แล้วก็ถ้าอยากเรียนก็จะเรียนให้ได้ก็ต้องทำอย่างไร

ในที่นี้ก็เป็นที่น่ายินดีว่ามีผู้มาร่วมงานด้วยความตั้งใจหลายๆ กลุ่ม เดียวนี้ก็เกือบจะเรียกว่า ครบวงจร ทั้งหน่วยงานของราชการ ทั้งบุคคลที่เป็นเอกชน มีความสามารถแล้วก็มี ความตั้งใจที่จะมาช่วยแล้วงานนั้นก็ยังมีหลายลักษณะ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ การสาธารณสุข หรือว่าการเกษตร ตอนหลังก็รวมทั้งการประกอบอาชีพด้านอื่นๆ ด้านงานช่าง ด้านธุรกิจ ทุกอย่างต้องประสานกันเป็นกลุ่ม ที่เรียกว่าครบวงจร จึงจะทำงานหรือว่าจะประสบความสำเร็จ คือจะต้องมีความสามารถที่จะทำให้เกิดเป็นงาน เป็นผลผลิตขึ้นมาได้ ที่ผ่านมานั้นงานอย่างเก่าก็ยังทำอยู่ เช่น การให้นักเรียนได้เรียน อย่างในโรงเรียนตำรวจ-ตระเวนชายแดนนั้นก็มีการสอนระดับชั้นประถมศึกษา แล้วก็ได้ขยายให้เป็นระดับก่อนประถมศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่จะเรียนรู้ เพราะนักเรียนแต่ละคนนั้นมาจากชุมชนต่างๆ กัน ความเข้าใจระหว่างครูกับนักเรียนหรือผู้ปกครองชุมชนนั้นก็อยู่ในระดับที่ไม่เท่ากัน ในด้านก่อนประถมนั้นก็จะสามารถที่จะปรับปรุงได้เร็วขึ้น บางคนเขาบอกว่าระดับอนุบาล-ศึกษาก็ยังไม่พอ ก็มีโครงการแม่และเด็ก ซึ่งจะพยายามดูแลครอบครัวของนักเรียน ตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดมาเป็นเด็กหรือเป็นเด็กนักเรียนต่อไป ทางครูที่โรงเรียนร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ก็ได้ปฏิบัติงานกันมาได้สักพักหนึ่งแล้ว เดียวนี้ตามแผนการศึกษาของชาตินั้น เรียนในระดับประถมศึกษาโดยทั่วไปนั้นก็ยังไม่เป็นการพอเพียงก็ต้องเรียนให้สูงขึ้นอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษา ก็กำลังพยายามว่าทางครูตำรวจตระเวนชายแดนหรือว่าผู้ที่มาช่วยงานกันอยู่แล้วจะจัดให้มีการศึกษาระดับสูงขึ้นได้อย่างไร แค่นั้น มีการระดมความคิดเห็น การที่มาพูดนี้สิ่งต่างๆ ที่พูดในที่นี้หรือว่าพูดกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานต่างๆ นั้น เป็นความคิดที่บางอย่างเป็นไปได้ บางอย่างก็อาจจะเป็นไปไม่ได้หรือทำไม่ได้ ต้องช่วยกันระดมความคิดแล้วก็ตัดหรือทำเฉพาะสิ่งที่เป็นไปได้ก่อน พยายามทำกันต่อไปในสิ่งที่อาจจะยังเป็นไปไม่ได้ แต่ว่าสมควรจะให้มันขึ้น ส่วนสิ่งที่ไม่สมควรเลยก็อาจจะต้องตัดทิ้งเลิกไป

นอกจากงานเช่นนี้แล้ว ที่ผ่านมาก็ยังมีคิดขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง คือการช่วยเหลือบุคคลผู้อยู่ในถิ่นทุรกันดารจริงๆ คือทุรกันดารถึงขนาดที่ว่าไม่เป็นการง่ายที่จะตั้ง แม้แต่โรงเรียน-ตำราจตระเวนชายแดนซึ่งอาจจะต้องมีจำนวนนักเรียนมากพอสมควร แล้วก็มีความพร้อมอีกหลายๆ อย่าง ก็ยังคงจะต้องให้การศึกษาในลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตลอดชีวิต ชนิดที่ว่าสอนบางระดับอาจจะให้แค่อ่านออกเขียนได้ สามารถจะติดต่อกับบุคคลภายนอกได้ สามารถที่จะรักษาสุขภาพอนามัยหรือว่าหากินหาเลี้ยงชีพได้ อันนี้ก็ประสานงานกัน นอกจากตำราจตระเวนชายแดนแล้วยังมีหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข หน่วยงานการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษานอกโรงเรียน สถานที่เหล่านี้อาจจะไปถึงได้โดยยาก แต่ว่าถ้าทำได้นั้นจะเป็นระบบที่ต่อไปก็อาจจะหวังได้ว่า ทั่วประเทศในเขตแผ่นดินไทยนั้น จะอยู่ได้กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข มีผู้คนสบายพอสมควรแก่อัตภาพ การทำงานต่างๆ หน่วยงานต่างๆ ก็ทำไปหลายอย่างแล้ว จึงคิดว่าในอนาคตส่วนที่จะปรับปรุงได้อีกด้านหนึ่งก็คือด้านการประมวลข้อมูล สมัยนี้มีวิธีการประมวลอย่างเช่นการใช้คอมพิวเตอร์ในการใช้ทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ทั้งในด้านภูมิศาสตร์และด้านการบริหารจัดการ ก็จะมีอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้บริหารหรือผู้ทำงานในระดับต่างๆ นั้นได้รู้เห็นว่างานที่จะทำนั้นมีอยู่ในบริเวณไหน ที่ตั้งหรือจุดปฏิบัติงานอยู่ที่ไหน แล้วมีหน่วยงานอะไรบ้างที่เข้ามาทำ ถ้าเกิดความขัดข้องควรจะไปหาใครและจะประสานกับผู้ใดได้ งานนี้ซึ่งก็มีอยู่แล้วแต่จะต้องจัดการพัฒนาให้ดีขึ้น

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่มาชุมนุมอยู่ในที่นี้ ขอให้ทุกคนมีทั้งกำลังใจ กำลังสติปัญญาที่จะช่วยกันคิด ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ อะไรที่เกิดขึ้นนั้น เห็นว่าเป็นปัญหาก็จริง แต่ว่าเราน่าจะพยายามที่จะแก้ปัญหาได้โดยใช้กำลังใจ กำลังใจของเรา ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ช่วยเหลือและสนับสนุนมาตลอด

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันพฤหัสบดี ที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๓

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ช่วยกันร่วมมือในการปฏิบัติงานเสมอมา กว่า ๒๐ ปีมาแล้ว ที่ได้มีโอกาสได้ไปเห็นความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ในประเทศชาติของเรานี้เอง ที่ยังมีความขาดแคลนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของอาหารการกิน ก็ได้มาคิดวิธีการว่าจะทำอย่างไร จึงจะให้ชุมชนเหล่านี้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วก็มีโอกาสในชีวิต ในตอนนั้นก็ยังไม่ได้คิดถึงเรื่องที่เป็นหลักสำคัญ ที่จริงคนเรานี้ก็ต้องมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน บางทีสมัยใหม่เรียกว่าจะเป็นประชาธิปไตย เป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชน ที่จริงแล้วถ้าตีความคิดดีๆ นั่นก็คือเรื่องของสิทธิที่จะมีความเป็นอยู่ที่ดีพอเหมาะพอควร ในขณะนั้นก็พยายามคิดวิธีการ และก็นึกอยู่ว่าถ้าจะไปช่วยเหลือหรือจัดการ อย่าวังรีก็ตามถ้าจัดให้ทุกๆ ที่ ทุกๆ คนที่ขาดแคลนนั่น ก็ไม่น่าจะเป็นไปได้ สิ่งที่เป็นไปได้คือการหาแนวทาง หาวิธีการปฏิบัติ ซึ่งก็ต้องมีผู้ที่จะช่วยเหลือ หรือผู้ที่เป็นหลักในการดำเนินการ

ในขณะนั้นก็เห็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนซึ่งตั้งมีอยู่แล้ว ซึ่งในขณะนั้นก็ ๒๐ กว่าปีแล้ว ที่ได้ดำเนินการมาเป็นอย่างดี ก็อาจจะใช้แหล่งนี้เป็นที่ปฏิบัติงานเพื่อว่าถ้าปฏิบัติงานได้ดีแล้วก็จะสามารถขยายผลไปถึงที่อื่นๆ ได้ ในขณะนั้นมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งที่เป็นหน่วยงานราชการและเอกชน หรือบุคคลต่างๆ หลายท่านที่ยังช่วยอยู่จนทุกวันนี้บ้าง หรือผู้ที่ช่วยหลักๆ หลายๆ ท่านก็ได้ล่วงลับไปแล้ว เพราะว่าเป็นเรื่องตั้ง ๒๐ กว่าปีมาแล้ว ท่านเหล่านี้ก็พยายามช่วยกันหาวิธีการ หาแนวทางที่จะปฏิบัติในสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะในขณะนั้นถึงว่าจะเคยตามเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ไปหลายที่ก็ตาม ก็นับว่าประสบการณ์ยังน้อย เริ่มต้นที่คิดก็อาจจะอายุไม่ถึง ๒๐ ดีก็ยังไม่สามารถที่จะมองในรายละเอียดลึกซึ้งได้ก็มีผู้มาคิดร่วมมือ ตอนนั้นก็เห็นว่าหน่วยงานของตำรวจตระเวนชายแดนนั้นมีเรื่องของการสอนนักเรียนอยู่ ซึ่งการสอนหนังสือเพื่อให้คนมีความรู้ถือว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนทั้งชุมชนไปอีกในรูปแบบหนึ่ง อาจจะเป็นเรื่อง

ที่น่าสงสัยว่า ทำไมตำรวจซึ่งมีหน้าที่จับผู้ร้ายปราบหมู่พาลทั้งหลาย เหมือนยังกับเพลง ตำรวจที่ว่านั้น จะมีหน้าที่อะไรในการที่จะให้การศึกษาแก่เยาวชนนั้น ก็มีหน้าที่หนึ่งของ ตำรวจตระเวนชายแดน คือรักษาความมั่นคงของพื้นที่ชายแดน หรือไม่กี่เรียกว่าของทั้ง ประเทศชาติ ซึ่งการรักษาความมั่นคงนี้ก็ตีความไปได้หลายอย่าง อย่างหนึ่งก็การป้องกัน โดยตรง คัตรูเข้ามารุก ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำอยู่ในเวลานั้น แต่วิธีการที่ไม่ใช่เป็นวิธีการแก้ปัญหา เฉพาะหน้า คือการทำสังคมให้ร่มเย็นและให้มั่นคง และผู้บังคับบัญชาสมัยก่อนนั้นก็ได้อธิบาย โดยการทำให้ฝึกตำรวจเป็นครูช่วยสอนนักเรียน ที่จริงแล้วนี่ดูเหมือนว่าไม่ใช่ผู้บังคับบัญชา คิดด้วยซ้ำไป ก็เป็นการคิดโดยที่ตำรวจตระเวนชายแดนเอง ซึ่งได้ไปเห็นสิ่งที่ เป็นความจริง ของท้องถิ่น คือมีคนจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดาร ซึ่งบางคนไม่มีคนอื่นทราบ ว่า เขาเป็นคนมีชีวิตอยู่ เป็นคนในประเทศเราเสียด้วยซ้ำไป บุคคลเหล่านี้ตำรวจที่ไปประจำการ ก็พยายามนอกจากสอนหนังสือแล้วก็ช่วยในเรื่องของการประกอบอาชีพต่างๆ แล้วก็มี ผู้บังคับบัญชามาช่วยทำให้เป็นระบบขึ้น คือเป็นโรงเรียนขึ้น งานนี้น่าจะไปช่วยเป็นศูนย์ ใช้เป็นบุคคลเป้าหมายได้ คนที่ขาดแคลนที่จริงๆ แล้วนี่ยังมีบุคคลที่ขาดแคลนที่นอกเหนือจาก ความดูแลของตำรวจตระเวนชายแดน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ อีกมาก พยายามช่วยกัน คิดในเรื่องต่างๆ ทั้งในด้านงานการศึกษา งานเกษตร งานสุขภาพอนามัย นับวันขึ้นทำไปก็มี คนถามคำถามที่บางครั้งก็ตอบไม่ได้ว่า การปฏิบัติงานนี้ จะมีเป้าหมายไปทางไหน จะทำ อย่างไร คำถามเหล่านี้ก็ช่วยให้คิดเป็นระบบขึ้น ในเมื่อคิดเป็นระบบ ทำงานออกมาเป็นชิ้น เป็นอันเป็นผลแล้ว ทำให้บุคคลอื่นทราบขึ้นแล้ว ก็ถือว่ามาช่วย หรือว่าที่เราทำกันไว้ก็เป็น บริการอย่างหนึ่ง คือบางทีผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีน้ำใจที่จะช่วยนั้น ไม่สามารถ ที่จะรู้ว่าตรงไหนที่สมควรไปดำเนินการก่อน เราทำงานแล้วก็สามารถที่จะชี้แจงได้เป็นระบบ สามารถที่จะให้คนอื่นเขามาช่วยเหลือร่วมมือได้ นักเรียนที่เคยอยู่ในโครงการว่าเป็นผู้ได้รับ ประโยชน์นั้น ที่จริงระหว่างที่รับประโยชน์นั้นก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติการไปด้วยในตัว คือถ้า สามารถรับหรือเข้าใจสิ่งที่บุคคลอื่น หน่วยงานอื่นให้ความรู้ แล้วเอาไปใช้ได้ผลอย่างนั้นก็ ถือว่าทำให้บุคคลอื่นๆ ได้รับผลดีจากสิ่งที่กระทำกัน ก็ได้ได้เป็นการกระทำที่สูญเปล่า ก็มีคนที่ จะสนับสนุนมากขึ้น

มาถึงปัจจุบันนี้การงานต่างๆ นั้นก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งขึ้นที่จะทำให้เข้าระบบและเป็น แนวทางของแผนการใหญ่ของประเทศว่าจะวางแผนจะให้ทิศทางไปทางไหน โดยการออก กฎออกระเบียบต่างๆ ก็ควรที่เราจะมาคิดทบทวนพิจารณาว่างานต่างๆ ที่ทำนั้น ประสิทธิภาพ ของงานอยู่ที่ตรงไหน เราต้องการให้ทุกคนมีความมั่นคง มีความเป็นสุข อยู่ดีกินดี มีโอกาสในชีวิต ที่จะได้รับความรู้แล้วก็ฝึกฝนความสามารถ สามารถที่จะสร้างความก้าวหน้าให้แก่ตัวเองได้ ให้เท่าเทียมกันทุกคน อันนี้จะเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งได้ แล้วงานที่ทำไปได้ประโยชน์เข้า

เป้าหมายหรือเปล่า อันไหนที่ทำทิศทางแล้วทิศทางนั้นไม่ได้ผล ก็ต้องปรับต้องเปลี่ยนแปลงไป การที่ประชุมสัมมนานี้ก็จะได้เป็นประโยชน์ในด้านนี้คือได้คิดได้ทบทวน ส่วนไหนที่บกพร่องอยู่ ก็ต้องแก้ไขปรับปรุง ทั้งปรับปรุงในตัวบุคคล ปรับปรุงในเรื่องของหน่วยงานและแนวคิดต่างๆ ไปด้วย ก็หวังว่าการที่จะต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือมีผู้คัดค้านวิธีการแนวทางนั้น จะไม่ทำให้ทุกคนหมดกำลังใจและก็จะยังทำให้มีกำลังใจทำงานได้เข้มแข็งหรือว่าได้ละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณทุกท่านอีกครั้งหนึ่งที่ยังมีความมุ่งมั่นอยู่จนทุกวันนี้ และขอให้มีกำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์แข็งแรง เพื่อที่จะดำเนินงานให้มีผลต่อไป ซึ่งจะทำให้บ้านเมืองส่วนรวม มีความเจริญรุ่งเรือง แล้วก็ตัวของแต่ละบุคคลมีความสุข มีความพึงพอใจที่ได้ทำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อบุคคลอื่น

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๔

ขอต้อนรับทุกๆ ท่านที่มาในวันนี้ และขอบคุณที่ได้ช่วยกันคิดช่วยกันทำงานต่างๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ เพื่อให้นักเรียนทั้งหลายมีโอกาสที่ดี ได้รับสิ่งที่ดีทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ และสติปัญญา จะได้เป็นผู้ค้ำจุนดูแลชาติบ้านเมือง และสามารถช่วยเหลือตนเองดูแลสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างดี

ในช่วง ๒ - ๓ เดือนที่ผ่านมา ได้มีโอกาสไปเห็นประเทศต่างๆ หลายประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศอินเดีย และประเทศในยุโรป ได้พบกับบุคลากรที่ทำงานทั้งในด้านการศึกษา การเกษตร และเรื่องสุขภาพอนามัยของประเทศเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่นในประเทศจีน ได้เห็นการทำงานของกระทรวงศึกษาธิการจีนและหน่วยงานการศึกษาระดับสูงของจีน ได้สนทนาพูดคุยและดูงาน เขามีเป้าหมายอย่างเดียวกันที่จะพัฒนาประชาชนของเขา ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งรับการศึกษาในลักษณะอย่างเดียวกันกับที่เราทำ คือพยายามที่จะช่วยเหลือเรื่องอาหารโภชนาการในโรงเรียน แล้วพยายามที่จะให้นักเรียนในถิ่นทุรกันดารได้รับการศึกษา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีผู้ที่ยังได้รับการศึกษาน้อยหรือว่ายังไม่ได้ได้รับการศึกษาในถิ่นทุรกันดารอยู่บ้าง เพราะว่าผู้ปกครองไม่มีโอกาสจะส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนได้ เขาก็พยายามด้วยวิธีต่างๆ เช่นให้มีโรงเรียนในหลายๆ ชุมชน คนที่พอจะมีความรู้บ้าง แม้แต่อ่านออกเขียนได้ก็พยายามให้มีหน้าที่ช่วยสอนคนอื่น และผู้ที่พอจะมีฐานะบ้างเขาก็จัดโครงการ ให้ประชาชนธรรมดาที่อาจจะเป็นผู้ใช้แรงงานหรือคนที่พอจะมีเงินเหลือบ้าง ไปสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนที่ยังไม่มีโอกาสได้เข้าโรงเรียน ได้เรียนหนังสือมากขึ้น หรือว่านักเรียนด้วยตนเอง ในโรงเรียนที่มีฐานะดีก็จะช่วยเพื่อนนักเรียนด้วยกันในถิ่นทุรกันดาร และที่ไปประเทศอินเดีย นั้นก็ได้มีโอกาสไปดูงานที่องค์การอนามัยโลก ซึ่งเขาก็มีงานในลักษณะเดียวกัน คือพยายามให้ประเทศต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ ได้แก่ เขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ เช่นในภูมิภาคของเราและประเทศอินเดีย ปากีสถาน เป็นต้น ให้พัฒนาทางด้านสุขภาพอนามัยตั้งแต่

แรกเกิด หรืออย่างที่เราทำ คือตั้งแต่หญิงมีครรภ์และออกมาเป็นเด็กก่อน เด็กก่อนวัยเรียน เด็กวัยเรียน ให้ได้รับการดูแลที่ดี โดยที่เขา ก็พยายามที่จะเผยแพร่วิธีการตัวชี้วัดในลักษณะ ของ จปฐ. ให้ใช้แพร่หลายขึ้นในประเทศต่างๆ แต่ว่าทั้งจีน อินเดีย เป็นประเทศที่มีพลเมือง มากและค่อนข้างจะลำบาก ไปถามดูในบางเขต บางมณฑล ก็ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางที่จะไปเก็บข้อมูลมีจำนวนไม่พอและไปเก็บไม่ได้

สำหรับการอบรมบุคคลในท้องถิ่นให้ทำหน้าที่เช่นนี้ก็ยังติดต่อกันได้ไม่สะดวก และ ไม่มีความชำนาญที่จะทำ ซึ่งเขาก็เห็นว่าบ้านเรานี้ทำได้ค่อนข้างจะดี และได้ไปในยุโรปเช่นที่ ประเทศฝรั่งเศสนี้ก็ไปเห็นงาน เช่น สำนักราชบัณฑิตของฝรั่งเศส ซึ่งที่จริงแล้วรัฐมนตรีช่วย- ว่าการกระทรวงศึกษาธิการของจีนเป็นคนแนะนำให้ไป ท่านเองก็ไปดูงานตามโรงเรียนอนุบาล และโรงเรียนประถมต่างๆ ของฝรั่งเศส และไปในเวลาเดียวกันจึงได้พบกัน ท่านสนใจโครงการ สอนวิชาวิทยาศาสตร์ตั้งแต่เด็กอนุบาล ประถม มัธยม ที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้ความคิด และได้เห็นได้ทำจริงมาตั้งแต่ต้น ซึ่งในลักษณะนี้บ้านเราก็อายุเพื่อให้เห็นธรรมชาติ ให้ศึกษา สิ่งรอบตัวในชุมชน และดูว่าแต่ก่อนนี้เป็นอย่างไร พอสมัยใหม่มีการพัฒนาชีวิตเปลี่ยนแปลง เป็นอย่างไร การทำนี้ทางราชบัณฑิตหรือสำนักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ให้ความรู้ดูแลอย่างใกล้ชิด คงเป็นแนวโน้มของประเทศต่างๆ เพราะในประเทศจีนนี้เขาก็อย่างที่เราทำ อย่างที่เห็น อาจารย์ทั้งหลายซึ่งเป็นอาจารย์ในระดับการศึกษาระดับสูงแล้วมาช่วยในการศึกษาพื้นฐาน เช่น ในเมืองจีนก็ให้อาจารย์ที่เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา มาผลิตตำราเรียนที่ทันสมัย เนื้อหา ถูกต้อง แต่ว่ามีราคาเยอะเยา เพื่อให้นักเรียนในระดับประถมและมัธยมได้รับข้อมูลที่ดียิ่งจะ พัฒนาความคิดความรู้ต่อไป ที่ไปฝรั่งเศส ก็ได้ไปสนทนากับฝ่ายการศึกษาที่เขาไปดูแลการ ศึกษาในระดับชนบท รู้สึกว่าโครงการพวกนี้สามารถทำได้ในที่ห่างไกล แล้วก่อนที่จะกลับ มานี้ได้ไปที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติหรือ FAO ได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ที่นั่น เขาบอกว่าในเรื่องของอาหารและโภชนาการซึ่งจะเป็นส่วนที่ทำให้ประชาชน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเยาวชนมีร่างกายและสมองที่ดี เพื่อที่จะสามารถทำงานอะไรต่างๆ ได้นั้น เขาวางแผน ที่จะช่วยให้ดีที่สุด แต่เมื่อเก็บข้อมูลแล้วปรากฏว่าทั่วโลกนั้นทำได้ต่ำกว่าเป้าหมายอย่างมาก เพราะไม่สามารถจะทำให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีได้เท่าที่มุ่งหวังไว้ มีประเทศบางประเทศที่ ขาดมาก หรือบางประเทศที่ทำได้ดี ปรากฏว่าประเทศไทยนั้นเขาจัดอยู่ในประเทศที่พัฒนาได้ อย่างดี และทำงานต่างๆ ได้อย่างมีระบบ เท่าที่เขามาตรวจดูแล้วทำได้ถึงระดับที่ทุรกันดาร โดยที่บุคลากรนั้นมีหลายระดับ ไม่ใช่ว่าเกี่ยวกับในหน้าที่ของใครของมัน อย่างที่เราทำจึงทำให้ ผลออกมาได้ดีกว่าประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ

การพัฒนาในระดับสูงเขาไม่ได้พูดถึงว่าเราจะมีความก้าวหน้าเศรษฐกิจดี แต่เขาพูดในลักษณะที่ว่าทำให้บุคคลที่อยู่ในเขตทุรกันดารมีความยากจนนั้นพัฒนา แล้วมีโอกาสที่ดีขึ้นได้มากกว่าประเทศอื่นๆ เรียกว่าเราได้ทำงานไปอย่างดีแล้ว แต่ว่าอาจจะจะมีข้อบกพร่องสักชนิดหนึ่ง คือเราทำงานอะไรนั้น ที่เขาติ คือเราอธิบายให้คนอื่นฟังได้ยังไม่ได้ คือในการที่ประเทศอื่นที่อธิบายดีนั้น การทำงานจริงๆ อาจจะสู้เราไม่ได้ แต่ว่าถ้าเราจะอธิบายดีด้วยก็อาจจะทำให้การงานก้าวหน้ามากขึ้น เช่น ทำอะไรก็ให้มีการเขียนโครงการในลักษณะที่คนอื่น ๆ ที่อยู่ต่างถิ่นต่างวัฒนธรรมสามารถเข้าใจได้ เขียนเป็นโครงการไป เขาแนะนำในข้อเหล่านี้ หรืองานบางอย่างที่ทำแล้วแต่เราก็พูดว่าทำดีผีเห็น อะไรอย่างนี้ทำได้ดี แต่คนที่จะช่วยให้อีกขั้นต่อไปไม่ใช่ผีเป็นคนจริงๆ เราก็ไม่หวังสินจ้างรางวัลหรือไม่หวังความสรรเสริญเยินยอ แต่ถ้าเขาบอกว่าเขาไม่รู้เขาก็ไม่สามารถร่วมมือได้ ที่ฝรั่งเศส ที่นี้มีบริษัทเอกชนหลายรายมาติดต่อขอให้อธิบายให้เขาฟังว่าได้ทำอะไรบ้าง ซึ่งพออธิบายไปแล้วเขาก็ถามคำถามอีก ฟังไม่รู้เรื่องที่เรากล่าวไป เขาก็ถามเป็นประเด็นๆ เราก็ตอบว่าในเรื่องนี้เป็นอย่างไรซึ่งเป็นประโยชน์มาก ก็เลยบอกกันต่อๆ มีคนมาแจ้งความจำนงขอร่วมมือในงานต่างๆ มาก คิดว่างานที่ทุกคนทำก็หวังว่าจะเป็นทีภาคภูมิใจของตัวเองและของหน่วยงานได้ สำหรับนักเรียนถึงแม้ว่าอาจจะเหมือนกับไม่ได้ทำอะไร พวกผู้ใหญ่ตั้งแต่ครูโรงเรียน ดชด. หรือผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยงานต่างๆ ที่มาช่วยเป็นผู้ช่วย ที่จริงแล้วส่วนที่สำคัญที่สุดคือตัวของนักเรียนเองที่จะรับได้แค่ไหน รับได้ไม่ได้นี้ที่จริงความฉลาดก็เป็นส่วนหนึ่ง แต่ส่วนที่สำคัญที่สุดคือ ความเอาใจใส่ ความขยันหมั่นเพียร พยายามอยู่เสมอ ไม่ทอดทิ้ง ทอดธุระ พยายามหาความรู้ว่าเขากันอย่างไร ที่จะทำให้ตัวเองและชุมชนก้าวหน้าได้ในอนาคต ขอให้ทุกท่านมีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ทุกประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๕

การดำเนินการโครงการก็ผ่านมา ๒๐ กว่าปี อย่างที่ท่านเลขาธิการพระราชวังได้กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ แต่ว่าจุดมุ่งหมายต่างๆ ก็ยังเป็นไปอย่างเดิม คือ ต้องการให้คนต่างๆ ถึงแม้จะอยู่ในถิ่นทุรกันดารมีความสุขและมีความเจริญก้าวหน้า ได้มีโอกาสที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ก็ด้วยความร่วมมือช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งหน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เป็นเอกชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่มาช่วยงานด้วยตนเอง สิ่งที่ดีคิดว่าก็ได้มีการปฏิบัติได้อย่างดี และครบถ้วน ดังที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวมาแล้ว แต่ว่าในขณะนี้บ้านเมืองก็มีความเปลี่ยนแปลงมาก นอกจากในด้านการศึกษาแล้ว ในการดำเนินงานต่างๆ การบริหารประเทศมีหลักเกณฑ์ใหม่ๆ ขึ้นมา ทั้งนี้ในการปฏิบัติการโครงการนี้จึงต้องมีการประชุมชี้แจงวิธีการร่วมกัน เพื่อที่จะให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเรียบร้อย

นอกจากนั้นก็เป็นที่น่ายินดีว่านอกจากหน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทยที่ได้ช่วยเหลือให้โครงการดำเนินการไปด้วยดีแล้ว ขณะนี้มีองค์กรต่างๆ ทั้งทางการและเอกชนในต่างประเทศที่สนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ และก็มีบุคคลต่างๆ ไปทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและอยู่ในต่างประเทศที่สนใจอยากจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์ ที่จะช่วยเหลือคนที่อยู่ในโครงการให้ปฏิบัติไปได้ดีขึ้น เพราะว่าโครงการนี้ก็ขยายพื้นที่ไปกว้างขวางขึ้น ในแหล่งที่โดยทั่วไปแล้วเข้าถึงได้ยาก ในเมื่อมีความช่วยเหลือทั้งในด้านทุนและด้านวิชาการมาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ก็น่าจะทำให้การดำเนินการเป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้ที่ทำงานอยู่แล้ว หรือผู้ที่รับทุน เช่น นักเรียนทั้งหลายนั้นก็ต้องศึกษาวิธีการอะไรต่างๆ ที่จะให้การให้ข้อมูลให้ผู้ที่มาร่วมงานใหม่สามารถเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นข้อมูลการปฏิบัติงานที่แล้วมาที่ความตั้งใจหลักว่าเราประสบความสำเร็จมา และก็อาจจะเป็นวิทยาทานให้ผู้อื่นได้พิจารณาดูว่าวิธีการเหล่านี้ เราทำแล้วได้ผล ถ้าไปทดลองทำดูบ้างจะดีหรือว่าเป็นความจำเป็นเหมือนกัน ใน

อีกด้านที่จะชี้แจงให้บุคคลที่อยากเข้ามาช่วยร่วมงานเข้าใจและเห็นว่ามีการทำงานอย่างชัดเจน ให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุดแล้วก็ถ้ายิ่งดำเนินการได้ดีแล้ว เช่นนักเรียนทั้งหลายมีความตั้งใจและประสบความสำเร็จดีก็จะทำให้มีผู้ศรัทธามากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังต่อไป

ในโอกาสนี้ขออาราธนาพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาช่วยดลบันดาลให้ทุกๆ ท่านประสบความสำเร็จและมีความสุขกายสบายใจพร้อมที่จะดำรงชีวิตและปฏิบัติงานต่างๆ ได้สืบไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันศุกร์ ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๖

ขอแสดงความยินดีกับคุณครูและผู้บริหารที่ได้รับการยกย่องเป็นเกียรติสืบต่อไป และขอขอบใจเด็กๆ ทุกคนที่ได้ปฏิบัติธรรมและแบ่งบุญแบ่งกุศลให้จะได้มีความสุขความสบายด้วยกัน เมื่อสักครู่เลขาธิการพระราชวังได้กล่าวว่าโครงการต่างๆ นั้นดำเนินการไปกว่า ๒๐ ปีแล้ว ที่สังเกตดู คือแต่ละปีมีผู้ที่เข้ามาช่วยการงานต่างๆ เพิ่มมากขึ้น จนห้องนี้แทบจะเต็มแล้ว นอกจากผู้ที่ช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ และเอกชนจากภายนอกแล้ว ผู้ที่ได้รับประโยชน์ในพื้นที่เองก็ร่วมงานในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน ส่วนงานต่างๆ นั้นก็ยังมีอยู่ครบทุกอย่าง เช่น ในด้านสุขภาพอนามัยก็เห็นมีหลายอย่าง ที่จริงที่พูดว่ามีโครงการต่างๆ ๘ โครงการ ก่อนที่จะลงมานี้ได้อ่านในรายงานที่ทำของปีนี้ มีโครงการต่างๆ ๓๖ โครงการ คงจะอ่านว่าโครงการอะไรบ้างไม่ไหว ที่จริงที่ทำออกมาก็มีค่อนข้างจะมาก มีลักษณะเช่นเรื่องสุขภาพอนามัยทำมานานแล้ว ก็คือการลดภาวะทุพโภชนาการ การรักษาพยาบาล เพื่อให้สุขภาพอนามัยแข็งแรง ซึ่งพยายามปฏิบัติให้ครอบคลุมตั้งแต่ก่อนเกิด ไปจนกระทั่งถึงผู้ใหญ่และเกิณวัยนักเรียน เพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีกันทั่วไป นอกจากสารอาหารหลักแล้ว ก็ยังมีโครงการสำหรับสารอาหารธาตุ เช่น แร่ธาตุต่างๆ วิตามิน อย่างนี้เป็นต้น เรื่องโรคต่างๆ เช่น โรคมาลาเรียนั้นได้ไปพบเหตุการณ์เฉพาะหน้าว่าเป็นอุปสรรคกับการเรียนการสอน เพราะทั้งครู ทั้งนักเรียน ป่วยไม่สามารถที่จะปฏิบัติงานได้ ถ้าร่วมแก้ไข หรือลดเรื่องนี้ได้ ก็จะมีประโยชน์มาก ซึ่งเท่าที่ทำมามีแนวโน้มที่เหตุการณ์จะดีขึ้น หรือโครงการกำจัดหนอนพยาธินั้น ได้ทำงานด้านโภชนาการมาหลายปีแล้ว แต่ว่าสุขภาพอนามัยยังไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร เพราะเป็นการแก้ปัญหาไปทางหนึ่ง

ส่วนเรื่องของการเกษตรไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกพืชหรือการเลี้ยงสัตว์ ได้มีการวางแผนอย่างรอบคอบ เพื่อผลิตอาหารสำหรับช่วยในโครงการสุขภาพอนามัย นอกจากนั้นยังมีประโยชน์ในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งเมื่อสมัยแรกๆ มีคุณครูบางท่านเคยปรารภว่า คุณครูก็ไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการเกษตรมาจะไปทำได้ดีเท่า

นักเรียนซึ่งมาจากครอบครัวเกษตรโดยตรงนั้นจะได้หรือ แต่ที่จริงแล้วก็มีการต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการเกษตร ทั้งทางด้านเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และการนำสิ่งที่ผลิตขึ้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ รวมทั้งการป้องกันอันตรายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม เช่น การใช้สารเคมีมากเกินไปในการเพาะปลูก อย่างนี้เป็นต้น แม้แต่เช่นที่พูดกันมากในปีนี้ คือทำบ่อเลี้ยงปลา แล้วจับปลาไม่ได้ น้ำลึกไปบ้าง ไม่มีอุปกรณ์ หรือว่าไม่รู้จะไล่จับกันอย่างไรบ้าง ก็มีการแก้ไขไปแต่ละอย่าง และเมื่อถ่ายทอดความรู้ในการประกอบอาชีพนั้น นอกจากให้ปลูกเป็นทำเป็นแล้ว การดำเนินการอย่างไร เช่น การลงทุน การทำบัญชี การบริหารจัดการก็เป็นเรื่องที่คุณครูนักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ไปด้วย เรื่องอาชีพด้วย นอกจากนั้นยังคิดศึกษาอาชีพ ความรู้ต่างๆ เพื่อต่อไปอาจจะใช้ประกอบการได้ และการทำบัญชีก็เป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ และสืบเนื่องมาเป็นเรื่องการสหกรณ์ การควบคุม การครัว อีกหลายๆ อย่าง ทุกอย่างก็สอดคล้องกัน

ในเรื่องของการศึกษานั้นก็เป็นโครงการหลัก ทุกๆ ท่านนั้นคงเข้าใจกันดีแล้ว อย่างที่ท่านผู้บัญชาการ ทชด. ได้กล่าวเมื่อสักครู่นี้ ถึงเรื่องโครงการขยายการศึกษา ในขณะนี้ก็มีพระราชบัญญัติการศึกษาใหม่ ที่ว่าเป็นหลักที่จะทำได้เหมือนกันทั้งประเทศนั้น เราเป็นส่วนเล็กๆ ส่วนหนึ่ง จะได้ศึกษาและเรียนรู้ว่า จะปฏิบัติการอย่างไรให้ถูกต้อง สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่เขาทำกันในประเทศ และนอกไปจากนั้นก็เห็นกันแล้วว่า เมื่อเราพยายามที่จะเพิ่มให้ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาสูง เพื่อที่จะได้มีชีวิตที่เจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต ก็ยังมีที่อีกหลายแห่งที่ไม่เคยมีการจัดการศึกษาใดๆ เลยจากทางราชการ งานในลักษณะนี้ก็ได้ร่วมมือกันในกลุ่มผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาหลายๆ หน่วยได้รวดเร็ว และที่ได้ไปดูไปเห็นก็ประทับใจในความตั้งใจและประสิทธิภาพในการทำงานของทุกท่าน ได้สังเกตเห็นว่าบุคคลในท้องที่ ชาวบ้าน ผู้ปกครองก็สนใจมากขึ้น ซึ่งเคยได้ออกไปในพื้นที่ลักษณะนี้ เมื่อ ๓๐ ปีก่อนนี้จะไม่รู้สึกถึงความกระตือรือร้นในขั้นนี้ นอกจากนั้นโรงเรียนประถมก็อาจจะมีปัญหาต่างๆ ที่ไปดูและติดตามประเมินผลแล้วยังขาดแคลนอาหาร ที่บออาจจะมาไม่ทัน หรือเรื่องอาคารสถานที่ ทั้งอาคารเรียน อาคารบ้านพัก เป็นเรื่องที่แก้ไขกันได้ นักเรียนหลายคนที่มีความพร้อมก็สามารถเข้าเรียนชั้นมัธยม และต่อขึ้นไปถึงอุดมศึกษาได้ ผู้ที่ไม่มีความพร้อมในด้านนี้มีความจำเป็นทางด้านอื่นของชีวิต ก็ได้อบรมทางด้านวิชาชีพ หรืออบรมด้านอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ สิทธิประโยชน์ของตนเอง เมื่อไปในชุมชนอื่น ตัวคนจะได้อะไร หรือมีกฎหมายอะไรที่คุ้มครองอยู่ หรือหน่วยงานของรัฐ และเอกชนที่พร้อมที่จะช่วยเหลืออยู่ที่ไหนอย่างนี้เป็นต้น

ที่พูดถึงเรื่องการบันทึกข้อมูลและการบริหารงานนั้น เป็นอย่างนี้ เราทำงานกันในวงที่กว้างขึ้น เมื่อทำอะไรไปก็ควรจะรู้ว่าได้ทำอะไรกันไปแล้ว ขั้นตอนการกระทำสำคัญ เพราะในปัจจุบันนี้ ที่จริงแล้วถ้าในส่วนรวมความขาดแคลนอาจจะน้อยลง แต่ว่าส่วนที่มีเกินกับส่วนที่

ขาดแคลนอยู่ไม่ตรงกัน ถ้าทำโครงการพวกนี้ บันทึกรวบรวมอย่างละเอียด จะได้ความร่วมมือจาก ที่ที่เขามีมาก อาจจะไม่มีการเรียกว่าตัวเขามีเกิน แต่บางคนก็เห็นว่าตัวเขามีมากพอที่จะ เชื้อเพื่อผู้อื่นได้ แต่ไม่รู้ว่าจะไปเชื้อเพื่ออย่างไร การที่ต้องการเชื้อเพื่อนั้น ที่จริงในช่วงปี ๒ ปีนี้ สังเกตเห็นว่ามีความต้องการที่จะร่วมมือในระดับของนานาชาติด้วยซ้ำไป ไม่เฉพาะเจาะจงใน หมู่คนไทยด้วยกัน ถ้าเราสามารถบันทึกและเก็บปฏิบัติเพื่อที่จะบอกให้เขาทราบว่าเราได้ปฏิบัติ อะไรไว้ ก็จะทำให้ส่วนที่เรายังขาดแคลนอยู่ได้รับความช่วยเหลือ สมมุติว่ามีคนที่อยากจะ ช่วยเหลือ เราก็ต้องไปตามคุณครูมา หรือต้องไปตามผู้ปฏิบัติงานแต่ละคนมาชี้แจงจะไม่ สะดวก แต่ถ้าทำบันทึกไว้ คนที่ไม่ได้อยู่ในที่นั้น ก็อาจจะนำไปส่งหรือชี้แจงได้ ก็จะได้รับ ความร่วมมืออย่างมากมาย อย่างเช่น ที่ปากกลุ่มชาวอเมริกันไปเยี่ยมที่เชียงใหม่เมื่อเดือน มกราคมนี้ พวกเขาตื่นเต้นและชื่นชมในการทำงาน ทั้งๆ ที่พวกเขาหลายคนได้เคยเห็นการ ทำงานในประเทศต่างๆ มาแล้ว ไม่เฉพาะว่าแต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา บอกว่าดีมากและ ประทับใจในตำรวจไทยที่ดำเนินการอย่างนั้น และน่าจะเผยแพร่ให้ตำรวจอเมริกันได้รับทราบ ด้วย ว่าอย่างนี้ด้วยนะ ก็ดีใจและอยากที่จะมีส่วนร่วม พอกลับไปวันนั้นได้บอกทางโครงการ ว่าให้เวลาครึ่งวันเขียนโครงการมาว่าจะทำกลุ่มนี้ แล้วเขาเอาไปพิจารณาว่าเขาอยากจะให้ อะไร อย่างนี้ก็ได้

อีกอย่างหนึ่งคือเป็นวิทยาทานให้หน่วยงานต่างๆ ในประเทศไทย และในต่างประเทศ นำไปปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือชาวโลก อย่างเมื่อเดือนที่แล้ว ได้ไปในแอฟริกากับหน่วยงานซึ่ง ช่วยเหลือในทางด้านการศึกษา หน่วยงานนั้นตั้งอยู่ในกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขาออกปากเองว่าอยากจะรู้ว่าที่ทำงานในเมืองไทยนี้ทำอะไรบ้าง เขาอยากได้เป็นแนวคิดที่ ไปทำตามที่ต่างๆ นั้น เพื่อจะมีอะไรเพิ่มเติมบ้าง ถ้าเขาได้ทราบแล้ว อาจจะมีส่วนช่วยเหลือ คนที่มีปัญหาเหล่านั้น เพราะว่าไปเห็นบางที่มีการเพาะปลูกน้อยกว่าที่เห็นในประเทศไทย หรือการแปรรูป หรือการถนอมอาหารให้ได้รับประทานนานๆ นั้น ค่อนข้างจะขาดแคลน และนอกจากกลุ่มชาวบ้านแล้ว ยังมีกลุ่มผู้ลี้ภัย ซึ่งมาจากประเทศที่มีการสู้รบ ไม่สามารถ กลับบ้านได้ พวกนี้ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศในการแจกอาหาร และอาจจะพยายามทำให้เขาพึ่งตัวเองได้มากขึ้น เพราะว่าการแจกในลักษณะนี้ ก็จะน้อยลง เนื่องจากตามที่เราได้ฟังชาวต่างๆ ว่ามีเหตุร้ายใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก ทรัพยากรหรือเงินทองที่ หน่วยงานต่างๆ มีอยู่ต้องแบ่งไปช่วยหน่วยงานที่มีปัญหา เขาก็ต้องช่วยตัวเองไป เพราะฉะนั้น การช่วยตัวเองนั้น เราอาจจะอยู่ในขณะหรือสภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นได้ อันนี้ก็คือว่าเป็นบุญ เป็นกุศลของเราด้วย ในโอกาสนี้ขอขอบคุณทุกท่านอีกครั้งหนึ่ง และก็ขอให้ทุกท่านประสบ ความสุขความเจริญ สมกับความตั้งใจที่ได้ปฏิบัติมาทุกท่าน

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๗

วันนี้ได้จัดการเพื่อมาชุมนุมกัน แล้วก็จัดการเลี้ยงเพื่อขอบคุณทุกๆ ท่านที่ได้มาร่วมกันช่วยงาน ทั้งที่ช่วยมานานแล้ว สำหรับบางท่านก็ทำงานด้วยกันมาประมาณเกือบจะ ๒๕ ปีแล้ว ใน ๒๕ ปีนี้ก็ได้มีกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นอีกมาก และสำหรับนักเรียนที่ได้รับทุน และได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างดีนั้น ก็ขอการเลี้ยงครั้งนี้เป็นการขอบคุณนักเรียนด้วยที่รู้สึกได้ตั้งใจเรียนที่ดี และมุ่งหวังที่จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ต่อสังคม ต่อไปในอนาคต และก็ได้ปฏิบัติธรรม ซึ่งทำให้ปลอบปลื้มใจและก็อาจจะส่งผลให้ทั้งมีสุขภาพกายใจที่ดี เรียกว่าจะปฏิบัติงานต่อไป ที่มาแบ่งกุศลให้ในครั้งนี้ก็ขอขอบคุณด้วย

การทำงานที่ทำในโครงการเริ่มต้นอย่างโครงการของตำรวจตระเวนชายแดนนั้น ในขั้นต้นก็มีจุดประสงค์เพียงเพื่อให้ให้นักเรียนที่เป็นลูกศิษย์นั้นได้อ่านออกเขียนได้ และสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ ในฝ่ายของการบำรุงสุขภาพร่างกายนั้น ได้ทำงานด้านอาหารและโภชนาการ ก็มุ่งหวังเพื่อให้ทุกคนสุขภาพดีไม่ต้องหวัดหวาย ในขั้นต้นก็เพียงแต่แค่นี้ และต่อมาเพื่อให้มีสุขภาพที่ดี ทำถูกต้อง กินอาหารถูกต้องตามหลักโภชนาการ เพื่อให้มีความรู้ในการที่จะรักษาสุขภาพของตัวเองได้ด้วยตนเอง ตั้งแต่การผลิตอาหาร การประกอบอาหาร การบริโภคที่ถูกต้อง ในระยะแรกนั้นก็ทำเพื่อจุดประสงค์เพียงแค่นี้ และต่อมานั้นได้ขยายโครงการและขยายเป้าหมายต่อไปเรื่อยๆ เช่น เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะประกอบอาชีพ ที่จะเรียนขั้นสูงต่อไปตามความสามารถของแต่ละคน ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนมากที่สามารถเรียนต่อได้จนถึงขั้นที่สูงกว่าระดับปริญญาตรี และผู้ที่ได้ประกอบการทำงานต่างๆ นั้น ที่อยู่ในโรงเรียนนั่นเอง และนอกจากที่จะผลิตอาหารเพื่อบำรุงตนเองแล้ว ในระยะต้นนั้นก็คงจะจำได้ว่าพยายามที่จะปิดกั้นทางไม่ให้นำผลิตผลที่ผลิตได้นำไปขายจำหน่าย เพราะว่าต้องการให้ได้บำรุงร่างกายโดยที่เต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ต่อมานั้น สถานการณ์เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปสภาพต่างๆ นั้นก็ดีขึ้น จึงสนับสนุนให้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่งคือใช้งานด้านการเกษตร หรือว่า

งานต่างๆ ที่ศึกษานอกภาคการเกษตร จะเป็นการประดิษฐ์หรือการทำประกอบกรงานอย่างอื่น ๆ นั้น ไปใช้เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และก็อาจจะมีการศึกษากันด้านการขาย การธุรกิจพาณิชย์ อะไรต่างๆ ก็ก้าวหน้ากันขึ้นไป

สำหรับนักเรียนที่ได้โอกาสเรียนระดับสูงและนำไปประกอบอาชีพนั้น ก็มีทั้งที่ได้ไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่เดิม และส่วนหนึ่งก็หวังว่าจะสามารถที่จะกลับไปในภูมิลำเนาเดิม ทำให้ภูมิลำเนาเดิมนั้นเป็นที่ที่เจริญรุ่งเรือง และสามารถที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นอยู่ได้อย่างมีความสุข และมีความเพียงพอกับความต้องการ เท่าที่ได้รายงานนั้น รู้สึกว่าจุดมุ่งหมายนี้ก็ประสบความสำเร็จไปลำดับหนึ่ง แต่ในเวลาเดียวกันที่มีความก้าวหน้าอย่างที่กล่าวมาแล้ว ได้ไปเยี่ยมในพื้นที่นอกจากที่เคยปฏิบัติอยู่เดิม ก็ได้พบว่ามีอีกหลายแห่งที่ยังไม่ก้าวหน้าพอที่จะตั้งโรงเรียนเช่นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอย่างนี้ด้วยซ้ำไป ยังมีที่ที่คนยังไม่ได้รับการศึกษา หรือแม้แต่ในระดับอ่านออกเขียนได้อย่างที่เคยตั้งเป้าหมายไว้ และที่นั่นก็มีประชาชนจำนวนน้อย จนกระทั่งไม่สามารถที่จะตั้งเป็นโรงเรียนขึ้นได้ ดังที่ผู้บัญชาการ ทชด. ได้กล่าว ได้มาปรึกษากันในหน่วยงานต่างๆ ไม่เฉพาะแต่ตำรวจตระเวนชายแดน ยังมีหน่วยงานอื่น เช่น กศน. หรือสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานที่ปฏิบัติการด้านเกษตร ด้านการแพทย์การสาธารณสุข หรือว่าหน่วยงานเอกชนที่ทั้งเป็นหน่วยงานและเป็นเอกชน แต่ละคนที่อยากจะทำประโยชน์อยากจะช่วยเหลือ แต่ว่าถ้าช่วยเหลือไปแต่หน่วยเดียว หรือว่าในบุคคลๆ เดียว อาจจะทำให้ทำงานให้สำเร็จตามที่ต้องการไม่ได้ จึงมารวมปฏิบัติงานกัน ก็มีพื้นที่ที่มาตั้งศูนย์การเรียนชุมชนตำรวจตระเวนชายแดน หรือศูนย์การเรียนชุมชนของการศึกษานอกโรงเรียน หรือห้องเรียนเคลื่อนที่ ของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เท่าที่ผ่านมา ๒ - ๓ ปี นี้ก็ดูจะดำเนินการไปได้อย่างดี และมีโครงการที่เพิ่มเติม เช่น มีเหตุการณ์ที่จะเสริมเพิ่มความรู้ความสามารถของบุคลากรที่เป็นผู้สอน หรือเป็นครูอยู่ ในโครงการนี้ ก็กำลังทดลอง เช่น หน่วยงานการศึกษาหลายหน่วยก็ช่วยให้ครูได้เข้าไปศึกษาเพิ่มเติม จนได้ปริญญา หรือว่าในที่บางแห่งที่พอจะทำได้ กำลังเริ่มให้ครู อาจารย์ ได้เรียนโดยที่ไม่ต้องออกไปนอกพื้นที่ โดยอาศัยการศึกษาทางไกล ที่หน่วยงานต่างๆ มาช่วยร่วมกัน ก็หวังว่าจะเป็นผลดีขึ้น และประสบความสำเร็จ

ในช่วงที่ผ่านมาเดือนสองเดือนนี้ นอกจากได้ไปดูงานเยี่ยมภายในประเทศแล้ว ก็ได้ไปดูในต่างประเทศ ซึ่งมีงานคล้ายๆ กับที่เราทำ ยกตัวอย่างเช่นในประเทศจีนได้ไปดูงานการศึกษาทางไกลของรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่โต มีพลเมืองมากประมาณ ๑,๓๐๐ ล้านคน ใน ๑,๓๐๐ ล้านคนนั้น นอกจากเป็นคนจีนและพูดภาษาจีนกลาง แล้วก็ยังมีคนเผ่าต่างๆ จะเป็นเผ่าม้ง เผ่าเย้า เหมือนอย่างกับที่เรามี แล้วก็เผ่าอื่นๆ ที่ไม่มีในเมืองไทยอีก ชนเผ่าต่างๆ เหล่านี้ได้พูดภาษาแตกต่างกับภาษากลางของประเทศ เพราะฉะนั้น

เมื่อเป็นการจำเป็นที่เขาจะต้องพยายามจัดการศึกษาหรือเสริมความรู้ให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จึงใช้การศึกษาทางไกลทั้งทางด้านดาวเทียม ทั้งด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อที่จะส่งให้ถึงเขตทุรกันดาร ให้ครูเพิ่มพูนความรู้ นักเรียนได้เรียนอย่างที่เขาตั้งใจ ภาษาจีนหรือภาษาต่างประเทศ วิชาที่หาครูสอนได้ยาก และในขณะเดียวกันก็สอนชาวบ้านโดยใช้สื่อเดียวกัน สอนชาวบ้านในด้านภาษา ด้านความรู้ต่างๆ และก็เน้นความรู้ด้านการประกอบอาชีพ เช่น ด้านการเกษตร บางหน่วยวิชาที่สอนเป็นภาษาพื้นเมืองด้วยซ้ำไป เขาก็เพิ่งทำหลังจากที่เราทำได้ไม่ถึงปี ที่ผ่านมาก็คิดว่าจะทำให้การศึกษาของประเทศเป็นไปด้วยดีและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

นอกจากประเทศจีนแล้ว ก็ได้ไปตามงานที่ประเทศลาว ซึ่งได้ไปร่วมมือทำงานที่โรงเรียนได้ประมาณ ๑๐ กว่าปีแล้ว เห็นนักเรียนยังมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรงขึ้น และพวกที่อยู่ในโครงการก็ได้ความรู้เกี่ยวกับงานด้านการเกษตร ด้านการช่างต่างๆ คิดว่าน่าจะได้ประโยชน์ ที่นี้ก็ทำให้เห็นได้ว่าโครงการต่างๆ ที่เราทำนั้น นอกจากที่จะได้ประโยชน์กับประเทศเราแล้ว ความรู้ที่ได้มานั้นก็เป็นการเผยแพร่ให้คนอื่นได้ความรู้ในวงกว้างก็คิดว่าเป็นเรื่องที่ได้บุญได้กุศลกันถ้วนหน้า แล้วก็จากนั้นนอกจากลาวแล้ว ก็ได้ไปที่ประเทศสาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน ที่เพิ่งกลับมาที่ ก่อนหน้านั้นได้ไปที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่อเมริกานั้นก็ได้โอกาสได้พบนักวิชาการต่างๆ ในด้านสุขภาพอนามัยและด้านโภชนาการ ซึ่งท่านเหล่านี้ไม่ได้ทำงานเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ไปทำงานในที่ต่างๆ ทั่วโลก และได้มาเล่าประสบการณ์ ในงานทั้งในเอเชีย แอฟริกา อเมริกาใต้ ก็เป็นแนวทางที่ใกล้เคียงกับที่เราทำ และก่อนหน้านี้นี้ก็ได้นำความรู้ที่ท่านเหล่านี้แนะนำมาปรับปรุงโครงการของเรา เช่น เดิมได้พยายามช่วยเหลือเรื่องสุขภาพอนามัย และการศึกษาเฉพาะในโรงเรียน เริ่มโรงเรียนประถม ได้รับคำแนะนำว่า ควรจะทำให้บุคคลเป้าหมายที่ว่าให้เร็วที่สุด เพราะฉะนั้นก็เริ่มเป็นโครงการศูนย์เด็กเล็ก หรือโครงการอนามัยแม่และเด็ก เริ่มตั้งแต่คุณแม่ตั้งครรภ์เลย ซึ่งปัจจุบันนี้เขาก็บอกว่า เขาให้ทำเป็นขั้นๆ ไป ไม่ใช่ว่าทำทุกอย่างไปเกินกำลัง และตอนนี้ในงานแม่เด็กก็ไปได้ดีแล้ว เขาก็แนะนำเรื่องของการศึกษาของผู้ที่จะเป็นพ่อเป็นแม่หรือการครองเรือน ต่อไปก็คือนักเรียนในโรงเรียนประถม มัธยมนี้เองให้มีความรู้ ในด้านการดูแลตนเองให้พ้นจากโรคภัยต่างๆ ให้มีสุขภาพแข็งแรง ซึ่งจะไปใช้ได้ในอนาคต และในปัจจุบัน ก็ไปแนะนำครอบครัวจะมีประโยชน์ได้ คิดว่าในการที่นักเรียนพยายามศึกษาเรียนรู้ก็จะเป็นประโยชน์ และในเวลาเดียวกันก็เคยได้พบกับคนที่เคยมาที่เมืองไทย และมาเห็นงานกลุ่ม อย่างชุดที่มาจากมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์ เมื่อปีก่อนนั้นได้ไปเยี่ยมโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนแล้ว รู้สึกพอใจที่เห็นการปฏิบัติงานที่นั่น ก็ได้รวบรวมทุนทรัพย์ของเขาได้ เข้ามาร่วมโครงการได้นำทุนทรัพย์ที่เขาให้นั้นมาสร้างห้องเรียนเคลื่อนที่ เพื่อให้คนมีโอกาสมีความรู้เพิ่มเติม

จ้างเป็นเงินเดือนครูให้สอนนักเรียน และส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมโภชนาการ และส่งเสริมการสุขภาพอนามัยต่างๆ ทั้งอุปกรณ์การศึกษาทางไกลที่ให้มาก็พอ ในขณะนี้ก็ส่งรายงานเขาไป ที่ได้พบกันคราวนี้เขาบอกว่าพอใจในงานที่ทำมาก และได้จำนวนปริมาณงานมากกว่าที่เขาคิดอย่างหนึ่ง และได้เขียนให้ผู้ที่บริจาคได้ทราบด้วยว่ามีอะไรบ้าง เขาก็ปลื้มใจว่าตัวมหาวิทยาลัยเองนั้นยังมีพวกกลุ่มพวกนี้เขาเป็นคนที่บริจาคให้มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยยังไม่เขียนละเอียดยกเว้น ตอนนี้อีกเลยรวบรวมเงินส่วนหนึ่งไม่ให้อะไรมหาวิทยาลัยแล้วจะเอามาให้เรา กำลังมีต่อไปในอนาคต แต่พวกมหาวิทยาลัยก็ยังไม่ได้ว่าอะไรนัก เพราะว่าตัวเองก็เป็นเหมือนมหาวิทยาลัยเรา คือเป็นแหล่งที่จะเพิ่มความรู้ มีเป้าหมายที่จะทำให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข เขาก็พลอยปลื้มใจ และอนุโมทนาในงานไปด้วยนี้

อย่างที่อิหร่านนั้นก็ได้นักวิชาการด้านการแพทย์และโภชนาการสองท่าน ท่านก็ได้ชี้แจงถึงโครงการต่างๆ ที่เขาปฏิบัติงาน ยกตัวอย่างเช่น ได้เน้นเรื่องของการที่คนควรจะมีโอกาสที่มีความรู้ระดับสูงขึ้น ยิ่งได้ระดับมัธยมศึกษา เพราะว่าผู้ที่ได้เรียนระดับนี้จะได้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลครอบครัว ดูแลตนเอง แล้วก็ให้คนของประเทศในอนาคตมีความเจริญก้าวหน้าไปได้อีกขั้นหนึ่ง ส่วนโครงการอื่นๆ ก็คล้ายกับของเรา และมีโครงการแม่และเด็ก และโครงการที่เขาเน้นผู้ที่มีรายได้น้อย เพื่อให้มีความเป็นอยู่มีอาหารที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ฉะนั้นในปีนี้องค์การศึกษาของประเทศก็มีแนวทางวิธีการใหม่ๆ ขึ้นมาอีกมาก ซึ่งผู้ที่ปฏิบัติงาน ครู อาจารย์ ต้องพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับแนวทางส่วนกลางของประเทศชาติ นั่นก็คงให้จัดให้มีการสัมมนา และมีทั้งการปฏิบัติงาน และการประเมินผลการรับผลการประเมินผล ซึ่งเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ แต่ต้องศึกษาให้มากขึ้น เพราะอาจจะทำให้ลำบากและอาจเหนื่อยยากเพิ่มขึ้นไป แต่ก็หวังว่าทุกท่านคงจะมีแรง มีกำลัง ทั้งกำลังกาย กำลังใจ ที่จะเป็นผู้รับการอบรม และเป็นวิทยากรที่ช่วยในการอบรม ฉะนั้นขอให้ทุกท่านมีความสุข ความเจริญ ความสมปรารถนา ทุกประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๘

ปีนี้นับว่าพวกเราได้ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันดังที่ท่านเลขาธิการพระราชวัง ได้กล่าวเมื่อสักครู่ ว่าเป็นปีครบรอบถึง ๒๕ ปี ถ้าเป็นบุคคลรับราชการก็จะได้เหรียญพิเศษที่เขาเรียกกันว่าเหรียญดี คือดีทำงานได้ถึงเช่นนี้ ก็ว่าเป็นเรื่องที่ชื่นชมยินดี งานที่ท่านนั้นถ้าเรียกโดยสรุปตามภาษาสมัยใหม่ เขาเรียกว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ แต่ที่จริงก็คือให้คนทั้งหลายได้มีโอกาสเจริญเติบโต มีชีวิตที่มีสุขภาพแข็งแรง ทั้งร่างกายและจิตใจ ได้รับการศึกษา ฝึกอบรม สั่งสอน เพื่อให้มีความรู้และพัฒนาความสามารถ ทั้งคุณงามความดีที่จะปฏิบัติงานเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง ต่อญาติพี่น้อง ครอบครัว และต่อสังคม ตลอดจนถึงประเทศชาติ หรือทั้งโลก ถือว่านี่คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ถ้าจะคิดย้อนถึงตัวเองนั้นก็คิดว่า เกิดมาถ้าจะว่าไม่ดีก็คือเกิดเป็นเด็กที่ไม่แข็งแรง แต่ได้รับการดูแลอย่างดีจนโตมาสุขภาพดี ได้รับการศึกษาที่ดี จนเรียกว่ามีความรู้ในระดับหนึ่ง คิดว่าคนเรานั้นถ้าได้รับสิ่งต่างๆ มาอย่างมากมาย ก็ถือว่าเป็นส่วนที่ได้ คือคนอื่นเสีย ก็ที่มาดูแลให้ นั่น ถ้าทำมาถึงขั้นนี้แล้วไม่มีอะไรที่ตอบแทน เป็นงานขาออก หรืองานที่ปฏิบัติให้มีประโยชน์เจริญต่อเนื่องไปนั้น ก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่เหมาะสม แต่ว่าจะทำอะไรที่จะให้ออกมามีประโยชน์นั้น ถึงอย่างไรก็ตามคนเดียวไม่ได้ ก็จะมีส่วนที่ขาดตกบกพร่อง ไม่มีความสามารถพอ ตลอด ๒๕ ปี หรือว่าก่อนหน้านั้นก็ได้รับความช่วยเหลือจากท่านทั้งหลาย ทั้งที่อยู่ในที่นี้และไม่ได้มาในที่นี้ด้วย ให้สามารถทำได้ ทำให้รู้สึกตนเองเป็นคนมีคุณค่าและมีความสุขใจ และมีความสามารถเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดี นี่เป็นสิ่งที่สำนึกระลึกอยู่ รู้สึกขอบคุณทุกๆ ท่านอยู่ทุกๆ วัน

สำหรับงานที่ท่านผ่านมาอย่างที่ท่านเลขาฯ พูดถึงและท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนพูดถึง ๗ - ๘ โครงการอะไรอย่างนั้น ที่จริงแล้วนี่ก็คือนานที่ต้องอยู่กับชีวิตของคนไปหมดทุกแห่งทุกมุม อย่างตอนที่เริ่มทำนั้นก็ได้เริ่มงาน ถือว่าด้านเกษตรก่อน เพราะว่าถึงจะ

ไม่เรียนเกษตรมา แต่ว่าได้ปฏิบัติงานในลักษณะแบบนี้มาตั้งแต่ก่อนหน้าี่มาหลายปี และมีบุคลากรที่รู้จักหรือคนรู้จักกันที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ก่อน และคิดว่าอย่างการเกษตรนี้ ก็คือการผลิตปัจจัยพื้นฐานต่างๆ เรื่องของอาหาร เรื่องของเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่จะช่วยเหลือตัวเอง และอีกอย่างเป็นการก่อให้เกิดรายได้ของบุคคลด้วย

นอกจากพอทำการเกษตรแล้ว ขึ้นต่อไปที่ได้ปฏิบัติก็คือ เรื่องอาหาร โภชนาการและสุขภาพอนามัย โดยทั่วไป เรื่องของสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องที่กว้างขวาง คือสุขภาพ ทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจ เป็นเรื่องที่สำคัญ ต้องมีเรื่องอาหารการกินที่ถูกต้อง หรือการสร้างโอกาสให้ได้มีโอกาสรับการรักษายาบาลที่ถูกต้องเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย แต่ก่อนที่จะเจ็บไข้ได้ป่วยก็รักษามาตรานามัย ที่จริงก็ไม่ใช้เรื่องอาหารการกินแต่อย่างเดียว คลุมไปถึงเรื่องของการรักษาความสะอาด ทั้งส่วนบุคคล เคหสถานบ้านเรือน สิ่งแวดล้อมต่างๆ ไป ให้ดีให้เหมาะสม และการออกกำลังกายที่ถูกต้องโดยการทำการเกษตรที่กล่าวมาแล้วกับการเล่นกีฬาซึ่งเห็นว่าคุณค่าสำคัญ ได้ขอให้ทางกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนลองสำรวจดูว่าความต้องการในด้านของการกีฬามีอะไร ไม่ใช่เฉพาะที่เห็นเมื่อสักครู่นี้ ยังมีอีกหลายอย่างแต่อย่าวกไม่ไหว เช่น โต๊ะปิงปองนี่ก็สุดปัญญา อันนี้เป็นตัวอย่างเท่านั้น

เรื่องอนามัยนั้นเดิมก็ทำอยู่ในโรงเรียน ต่อมาในโรงเรียนคิดว่าทำได้พอสมควรแล้ว ก็ไปเด็กก่อนวัยเรียน หรือมารดา ทารก อย่างที่เราทำโครงการเพื่อให้ครอบคลุมถึงทันการณ ไปจนถึงผู้ที่ตั้งครอบครัวในอนาคต คือในนักเรียนชั้นโต ก็ต้องให้เข้าใจเรื่องของสุขภาพอนามัยนี้ด้วย เป็นการเผยแพร่ความรู้ ความร่วมมือกันระหว่างบุคคลที่ปฏิบัติงานและผู้ที่จะได้รับประโยชน์ เช่น ชาวบ้าน เกษตรกร อะไรต่างๆ นี้อมา พอถึงเรื่องการศึกษาซึ่งถือเป็นเรื่องใหญ่มาอย่างหนึ่ง เท่าที่เดินมานี้เป้าหมายเมื่อสมัย ๒๕ ปี มาแล้ว หลักก็คือรู้หนังสือ อ่านออกเขียนได้ เป็นการศึกษาขั้นระดับพื้นฐาน ซึ่งในการปฏิบัติงานแบบนี้ท่านที่เป็นครูบาอาจารย์ทั้งหลาย ก็คงพอจะทราบว่ามันไม่ใช่เรื่องง่าย เท่าที่มีโอกาสได้เห็น

นอกจากที่เมืองไทยแล้ว อย่างที่เพิ่งกลับมาจากเมืองจีน เมืองคาซัคสถาน เมืองอุซเบกิสถาน ก็มีปัญหारेื่องการศึกษาอย่างหนึ่ง คือเรื่องของการใช้ภาษา อย่างเมืองไทยก็ยังมีบุคคลที่ใช้ภาษาอื่นนอกจากภาษาไทย นับว่าน้อยกว่าประเทศที่กล่าวมาข้างต้นนั้น อย่างที่เราไปพบนั้น เขาก็จะมีภาษาต่างๆ ซึ่งยังจำชื่อภาษาไม่ได้เลย เยอะแยะมาก เป็นภาษาพื้นเมืองที่พูดกันในรอบครัว และภาษาที่นักเรียนต้องเรียน คือภาษากลางของประเทศนั้นๆ ซึ่งถ้าในแอฟริกา ก็เป็นภาษาแอฟริกาอย่างหนึ่ง ในประเทศคาซัคสถานก็ภาษาคาซัค ภาษาในอุซเบกิสถานก็ภาษาอุซเบก เขาเรียกอย่างนั้น ซึ่งพอเอาเข้าจริงแล้วก็จะมีความที่พูดภาษาอื่นเพื่อจะให้อ่านกันในขบวนการนั้น ที่อุซเบกิสถานและที่คาซัคสถานก็ต้องใช้ภาษารัสเซีย ซึ่งเป็นภาษากลางของในท้องที่นั้น เพราะเวลาไปนี่ก็ต้องมีล่าม ซึ่งไม่ใช่ล่ามคาซัค ล่ามอุซเบก เป็น

ล่ามภาษารัสเซีย ก็สื่อสารกับทุกคนที่ได้พบได้ แต่ว่ามีคนมากระซิบบอกว่า ฉันนี่จริงๆ แล้วไม่ใช่เป็นคนอุซเบกหรอกต้องพูดภาษาทาจิก ซึ่งมีประเทศทาจิกิสถานอยู่อีกประเทศหนึ่งซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน แต่ว่าพอดีที่อยู่เขาอยู่ในอุซเบกิสถานก็เรียนภาษาทาจิก ภาษาอุซเบก ภาษารัสเซีย แล้วผู้ที่จะเรียนสูงต่อไปก็เรียนภาษาอังกฤษด้วย เพื่อการสื่อสารในโลกต่อไป เพราะฉะนั้นคนหนึ่งน้อยอย่างน้อยก็สี่ห้าภาษา หรือภาษาเผ่าที่อยู่ใกล้ๆ กัน เพราะฉะนั้นก็เป็นลักษณะเดียวกัน คือเป็นปัญหาว่าเวลาเรียน อย่างในเมืองจีนก็เจอพวกที่พูดภาษาอุยกูร์ก็ไปถามว่าเขาเรียนอะไร ครูบางคนก็เจอที่โรงเรียนก็พูดภาษาจีนไม่ได้ พูดได้แต่ภาษาอุยกูร์นี่ก็เป็นปัญหาของรัฐบาลจีนที่พยายามให้ทุกคนรู้ภาษาจีนเพื่อการติดต่อสื่อสารกัน ชั้นประถมปรากฏว่า ป.๑ ป.๒ ป.๓ ก็สอนภาษาอุยกูร์ ซึ่งบางทีบางภาษาเหล่านี้ก็ไม่ได้คล้ายๆ อะไรกันเลย แต่ว่าเนื้อหาที่เรียนเลข เรียนวิชาการต่างๆ ภาษาเหมือนไปให้เขาแปลให้ที่เมืองจีนว่าที่เขียนบนกระดาน แล้วหัดอ่านนี่อะไร เขียนใบลา เหมือนเราเรียนตอนเด็กๆ เขียนด้วยข้าพเจ้า พ่อ แม่ วันนี้พ่อแม่ข้าพเจ้าต้องออกไปธุระข้างนอก เพราะฉะนั้นต้องขอลาอยู่บ้านเพื่อเลี้ยงน้องสักครึ่งวันก็มีเหมือนๆ กันหมด เป็นปัญหาที่พวกเราก็ประสบในการให้การศึกษาให้เท่าเทียม แต่ก็ถามเขาบอกว่าทำไมไม่สอนภาษาเหล่านี้ไปเลย เขาก็บอกว่าพอถึงในชั้นสูงขึ้นมา ภาษาเหล่านี้ไม่มีศัพท์ทางเทคนิคที่พอที่จะถ่ายทอดวิชาการระดับสูง ก็ไปสอนเป็นรัสเซีย เป็นจีน เป็นอะไรอย่างนั้นไป ยิ่งต่อไปถ้าจะต้องอ่านตำราต่างประเทศ ก็ไปภาษาอื่นลงไปอีก นี่ก็เป็นเรื่องหนึ่ง

เรื่องความรู้นั้นก็อยู่ที่ครู ถึงได้เชิญครูทุกท่านมาสัมมนาอบรม เพื่อให้ทราบอย่างหนึ่งคือ ระบบ ระบบของบ้านเมือง อย่างระบบการศึกษาในปีสองปีนี่เปลี่ยนไปมาก ทุกคนก็ต้องพยายามทำตัวให้เข้ากับมาตรฐานที่ทั่วไป คือทั้งประเทศเขาตั้งขึ้น ต่อไปก็คือสากล ในโลกนี้เขาตั้งขึ้นก็ต้องมีความรู้ อีกอย่างหนึ่งวิชาการต่างๆ มันอกเงยเพิ่มพูนขึ้น เราเคยเรียนจบมาเรียนฝึกหัดครู เรียนวิชาต่างๆ ก็ยังต้องเรียนรู้ต่อไปเรื่อยๆ

ปัจจุบันนี้ทั้งครูและนักเรียน อาจจะนับว่ามีส่วนโชคร้ายและโชคดี โชคร้ายก็คือเหนื่อยเรียนอะไรใหม่ๆ ในอัตราความเร่งที่สูงขึ้นๆ แต่ในขณะเดียวกันก็โชคดีที่มีสื่อต่างๆ อย่างแต่ก่อนนี้ คอมพิวเตอร์ก็ไม่เคยมีใช้ เรียนจบแล้วถึงได้มี แล้วก็ทีวี หรือว่าพวกวิดีโอไม่เคยมีใช้มาตอนที่เรียน ก็คงจะเหมือนกับหลายๆ ท่านในที่นี้ พวกเครื่องศตวรรษขึ้นไปด้วยกัน นี่บางคนมากกว่าอีก ส่วนใหญ่มากกว่า ในห้องนี่เป็นอย่งนั้นอยู่ แต่ว่ายังเป็นครูต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ หรือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอะไรต่างๆ ก็ไม่ใช่ว่าขอเอาของเก่าๆ มาส่งเสริมเขา ต้องมีสิ่งที่แปลกใหม่ที่ต้องทำให้เหนื่อยและต้องเรียนรู้ตลอดเวลา แต่ว่าถ้าชอบอาจจะไม่เหนื่อยและก็ตื่นเต้นดี นี่ก็เป็นเรื่องของครู นี่ก็เป็นเหตุให้โครงการต่างๆ อก สุขภาพอนามัย ไอโอทีเน็ตเวิร์ก และอื่นๆ ก็อาจจะเพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ อย่างการศึกษา ถึงได้ใช้ในการทดลองทางไกล

ก็ได้ผล นึกก็ค่อยๆ ขยาย ปัจจุบันนี้ที่บอกไว้เมื่อคราวประชุมครั้งที่แล้วว่าลองทำปฏิบัติงาน ทำอะไรก็ลองทำบันทึกดู เดียวนี้ตามโรงเรียนเขาก็ให้บันทึก เพราะว่าจะได้เป็นประโยชน์กับตัวเอง ทำให้ตัวเองนึกออก กับอีกอย่างหนึ่งคือคุณครูที่อยู่ในที่นี้หรือบุคคลต่างๆ ที่ปฏิบัติงาน ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทำงานมานาน เพราะว่าสิ่งที่เราทำเรารู้เป็นประโยชน์ต่อบุคคล คนอื่นอย่างมากมาย ช่วยคนอื่นก็เป็นการถือว่าทำบุญเป็นประโยชน์ เหมือนในโครงการของเราที่ทำอยู่ก็จริงก็ไปขยายผลในประเทศลาว ในประเทศเขมร และประเทศพม่า อย่างพม่า เขามาดูงานของเรา แล้วเขาไปขยายผลเองเกือบทุกจังหวัดแล้ว เป็นลักษณะบางอย่างเขาก็ไม่เหมือน บางอย่างเขาก็ทำ คือได้แนวคิดจากที่เราทำ

เท่าที่ผ่านมาได้มีโอกาสไปช่วยการศึกษาผู้ลี้ภัย ไปทำที่แอฟริกา เลยไปประเทศ แทนซาเนีย ประเทศแทนซาเนียอดีตเคยอยู่กับอังกฤษ เพราะฉะนั้น แต่เดี๋ยวนี้นักพูดอังกฤษ ก็อาจจะไม่มาก เขามีพูดภาษาอะไรก็ไม่รู้ เรียกสลิไปแล้ว คนน่าจะพูดอังกฤษ แต่พวกที่อพยพมาข้ามทะเลสาบใหญ่ มาจากคองโก มาจากบุรุนดี ล้วนแต่เป็นประเทศที่ภาษาพื้นฐาน คือภาษาฝรั่งเศส เขามีองค์การหน่วยงานที่ไปทำด้วย เขาก็ต้องการที่จะเผยแพร่ คือไปทำให้บุคคลเหล่านี้มีโอกาสที่จะศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หรือเขาเรียกว่าหลังประถมศึกษา ซึ่งก็ลำบาก เพราะประเทศเจ้าของบ้านเป็นประเทศที่ยังอยู่ในสถานะที่ค่อนข้างลำบาก แล้วก็ไปทำ แล้วเขาพยายามที่จะให้ประเทศที่เป็นประเทศเจ้าของบ้านเดิม อย่างเช่นประเทศคองโก สาธารณรัฐบุรุนดี ให้ประกาศนียบัตรได้ ถ้าเหตุการณ์สงบแล้วกลับไปบ้านเมืองก็สามารถเรียนต่อทำงานต่อได้เป็นปกติ มีหน่วยงานข้างนอกได้ประกาศนียบัตรจากทางประเทศที่เขารับรองวิทยฐานะแล้วก็ยุ่งยากทีเดียว ที่ได้ไปเห็นแล้วหลายๆ อย่าง ใช้ความรู้จากที่ทำงานที่นี้ไปให้ความเห็นอะไรต่างๆ เป็นประโยชน์กับเขาได้ เช่น เขาจะอ่อนทางด้านการพัฒนา พวกแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร อย่างที่พวกเราเห็นเป็นของกล้วยๆ เช่น กล้วยทับ กล้วยตาก อะไรอย่างนี้ก็ไม่เคยทำ ก็เก็บเอาเลย ไปแนะนำได้ ก็ติดเอาของกลุ่มแม่บ้านมีแหละที่เราธรรมดาๆ มีเต็มหมด เขาก็ไปเอร็ดอรร้อยกัน อย่างวิชาการนี่ก็ไม่ใช้วิชาหนังสือ นักเรียนที่เรียนมานี้ถ้าขยันหมั่นเพียรแล้วก็ได้เรียนกันถึงปริญญาตรีปริญญาโทกัน จากโรงเรียน ตชด. นี่ก็มีหลายราย แล้วได้ประกอบอาชีพที่มั่นคง ทั้งอาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้าง เป็นบริษัทห้างร้านหรืออะไรต่างๆ หรือทำงานอิสระอย่างที่ว่าราชการกำลังพยายามส่งเสริมอยู่ อย่างเราจะทำงานอิสระได้ ก็ต้องมีความรู้หลายๆ อย่างในระหว่างที่เป็นนักเรียนจึงให้ทำเอง ลงมือเองด้วยมือ และนอกจากทำงานนั้นได้แล้ว ต้องรู้จักการประกอบการถึงได้ไปเน้นการทำ สหกรณ์ ไปเน้นการทำบัญชี การประชุมอะไรต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการทำงานในอนาคต สำหรับผู้ที่ช่วยเหลือกันนอกจากทางหน่วยงานราชการที่ช่วยมากแล้ว ก็มีเอกชนต่างๆ ซึ่งมีทั้งบุคคลทำเป็นเรื่องส่วนตัว หรือทำในนามของหน่วยงาน ในนามของบริษัทห้างร้านต่างๆ

ในนี้มีทั้งบริษัทห้างร้าน หน่วยงานและบุคคล เอกชน ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มาช่วย บางทีคุยๆ พอเขารู้เรื่องราวเราทำอะไรกัน อย่างล่าสุดนี่ไปคุยกับบริษัทแห่งหนึ่งซึ่งเขามาหา ได้เล่าเรื่องนี้ให้เขาฟังเขาก็แจ้งความจำนงค์ว่าจะช่วยในถิ่นทุรกันดาร เขาเป็นบริษัทผลิตยา ผลิตยามาลาเรียด้วย เลยบอกไปว่าถ้าอย่างนั้นก็ขอให้ช่วยสนับสนุนโรงเรียนในแหล่งที่มีมาลาเรียเยอะๆ ในบ้านเรา เขาก็ดูจะสนใจ แต่ว่าถ้าอยู่เฉยๆ ก็อาจจะไม่ได้ ต้องเขียนมาเป็นโครงการ โครงสร้าง อะไรต่างๆ เป็นข้อเสนอว่า เรามีอย่างนี้ใช้ค่าใช้จ่ายสักเท่าไร ประมาณนี้และคนที่ได้ประโยชน์เท่าไร ถ้าไม่มีของพวกนี้เขาก็ไม่มีจิตศรัทธา อย่างหอมที่เคยส่งไปก็ถ่ายรูปผลงานแล้วส่งไปให้เขาดูว่าพอได้ทำแล้วออกมาเป็นอย่างไร เลยให้ใหญ่เลยให้เพิ่ม เขาปลื้มใจ ภูมิใจที่ได้มีโอกาส มีส่วนร่วมกับงานเหล่านี้ คิดว่าพวกเราก็ได้ทำอะไรที่เป็นผลเป็นประโยชน์ทำให้เกิดความสบายใจ มีความสุขใจในการทำ หวังว่าทุกๆ ท่าน ทั้งครู ทั้งนักเรียน ทั้งผู้สนับสนุนในด้านต่างๆ ทั้งหน่วยราชการ ในส่วนตัว คงจะประสบความสำเร็จ ความเจริญ ความก้าวหน้าอย่างที่เราประสงค์ ยังมีงานอะไรต่างๆ มากมาย ทั้งงานตามระยะยาว และงานที่ปัจจุบันทันด่วน

เมื่อปีที่แล้วได้ไปร่วมกับองค์การที่เรียกว่า World Food Program โครงการอาหารโลก ซึ่งแยกออกจากโครงการอาหารและการเกษตร แต่ว่าก็เป็นหน่วยงานเฉพาะซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม คือเวลาหน่วยงานเหล่านี้เขาเชิญมาให้ไปร่วมงานกับเขา เขาก็พูดแนะนำนิดหน่อยว่าหน้าที่ก็คือหาสตาฟฟ์ให้เขาทำโครงการ ก็บอกเขาเลยสตาฟฟ์คงจะหาไม่ได้ เพราะว่าถ้าหาได้ก็คงเอาเองไม่ไปให้เขาเพราะว่าเรามีอะไรทำตั้งเยอะแยะ อย่างไปถึงคนที่อยู่ที่นั่นก็เอาเงินมาให้ด้วย แต่ว่าถ้าจะทำก็เป็นการให้เงินอยู่ดี ก็คงจะมีทีมงานตัวเองไปดู ถ้าจะให้ใช้ที่ไหนทีมงานก็ไปช่วยได้ โดยการที่ว่าคงไม่ไปเรียกไปร้องกับเขา ก็ทำเองก็เท่ากับบริจาคเหมือนกัน ถ้าจะทำก็กำลังเตรียมงานอะไรต่างๆ หรือกับยูเนสโกก็เหมือนกัน ซึ่งเขาก็เห็นว่าเรามีประสบการณ์ในด้านของการช่วยเหลือคนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร หรือมีวัฒนธรรมที่พิเศษต่างกว่าวัฒนธรรมหรือความเป็นอยู่ของคนหมู่มาก ซึ่งจริงๆ แล้ว วัฒนธรรมหรือความรู้พวกนี้เป็นของที่มีค่าที่บรรพบุรุษให้ไว้ เพื่อให้คนอยู่ได้ในสภาพของตัว ในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของตัว เป็นความรู้ที่มีคุณค่า ต้องการที่จะอนุรักษ์รักษาสถาบันไว้ เพื่อที่จะใช้มาดัดแปลงปรับปรุงให้เข้ากับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ซึ่งอย่างที่ไปนี่ก็ได้เห็นว่ ในส่วนที่เขาพัฒนาเวลานี้ พอตัดสินใจโครงการที่เขาพัฒนาทะเลอาราน ซึ่งเป็นประเทศที่มีประเทศต่างๆ ๕ ประเทศล้อมรอบ ขณะนี้ทะเลเกือบจะไม่เหลือเลย ยังมีทะเลสาบอีกแห่งหนึ่งที่เมืองจินไม่มีน้ำเลย เหตุที่ไม่มีน้ำเพราะว่านโยบายของรัฐในสมัยหนึ่งต้องการที่จะผันน้ำออกจากบริเวณนั้นไปใช้ในการเกษตรอย่างขนาดหนัก คือทำให้มากๆ เพื่อการพาณิชย์ ปลูกพืช

ที่ใช้น้ำมาก เพราะฉะนั้นน้ำที่จะไหลต่อไป ไปลงทะเลสาบนั้นก็จะมีน้อยลง เลยแห้งหมดไป เป็นผลกับสัตว์ต่างๆ ที่อยู่ใต้น้ำ สัตว์น้ำ สภาพทางการเกษตรที่มีเกลือขึ้นมา ยุ้งกันไปอีกเยอะแยะ เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องที่เราจะต้องรู้ต่อๆ กันไปเรื่อยๆ

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณทุกท่านๆ อีกครั้งหนึ่ง และขอให้ท่านได้รับสิ่งที่ต้องการทุกๆ ประการ

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันพุธ ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

ในปีนี้เป็นปีที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินกิจการมาครบ ๕๐ ปี จึงได้เรียนปรึกษาทางด้านตำรวจตระเวนชายแดนว่าน่าจะมีการจัดทบทวนการปฏิบัติงานออกมาว่าเราได้อะไร และมีอะไรที่ก้าวหน้าขึ้นมาบ้าง จากครั้งที่เคยรวบรวมไว้ครั้งที่แล้ว เมื่อครั้งที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนดำเนินการมาครบ ๔๐ ปี ก็ได้บอกเอง แต่ว่ายังไม่ได้เขียนให้เขาเลยว่า ในส่วนของความคิดเห็นที่เพิ่มขึ้นมานั้นเป็นอย่างไร แต่ก็ได้จัดให้มีพิธีกรรมในระหว่างมีพิธีกรรมนั้นก็ต้องค้นคว้า เพื่อที่จะนำมาเขียน ก็ได้ความคิดต่างๆ ที่จะพัฒนาโรงเรียนให้กว้างขวางขึ้นไป ในช่วงที่ปฏิบัติงานในลักษณะนี้มาเกือบ ๓๐ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ๑๐ ปีหลังนั้น บ้านเมืองหรือว่าโลกของเรานี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และในการทำงานอย่างนี้ก็มีประสบการณ์มากขึ้น

ในประการแรกในแง่ความรู้จักคนมากขึ้น ก่อนนี้ก็ได้รู้จักฝ่ายตำรวจตระเวนชายแดน แล้วก็ทั้งผู้บังคับบัญชา แล้วก็คุณครูทั้งหลาย แล้วก็รู้จักกับฝ่ายเกษตร ฝ่ายการศึกษา ทั้งระดับมหาวิทยาลัย แล้วก็ระดับโรงเรียน หรือวิทยาลัยต่างๆ หลากๆ สังกัด ในการทำงานอื่นๆ ก็ได้มีประสบการณ์อยู่แล้ว ในระยะแรกนั้นหลายๆ ท่านได้มาช่วยงาน ไม่ได้ในแง่ของหน่วยงานหรือหน่วยราชการมา ถึงจะเป็นข้าราชการก็ได้มาช่วยในลักษณะส่วนตัวก็มาก ในลักษณะของหน่วยงาน หรือนำหน่วยงานเข้ามาร่วมด้วยก็มีมาก แต่นับวันที่ทำงานไปก็ได้มีผู้มาร่วมช่วยเหลืออีกหลายหน่วยงานเพราะว่าเพิ่มขยายงานขึ้น แล้วก็ยังมีหน่วยที่ไม่ใช่เป็นหน่วยราชการ เป็นเอกชน เช่น บริษัทห้างร้าน หรือว่าบางคนก็มาในนามส่วนตัว ในฐานะเป็นบุคคล ได้มาช่วยงานอีกเป็นจำนวนมาก แล้วก็ทุกท่านก็ช่วยอย่างจริงจัง และนอกจากที่จะช่วยเหลืออะไรมาให้ หรือว่ามาทำงานให้ตามความถนัดของแต่ละท่านแล้ว ก็ยังมาให้ความรู้ และความคิด วิธีการต่างๆ อีกมากมาย เพราะว่าการทำงานของเรานั้นไม่ได้เป็นการทำงานตามหลัก คือตั้งทฤษฎีหรือวิธีการอะไรไว้ แล้วก็ไปทำงานมาหรือว่าไปให้ใครทำตามนั้น

แต่ว่าเป็นการที่ว่าใครมีประสบการณ์ต่างๆ แล้วก็คิดว่าน่าจะทำหรือปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ก็ใช้ความรู้ ความสามารถ หรือว่าทรัพยากรต่างๆ มาแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อยๆ ไป ตามที่เกิดขึ้นจริง จึงต้องอาศัยที่ว่าไปดูให้มากหน่อยก็เลยมากกว่าปีก่อนๆ เพราะพยายามที่ว่าพยายามใช้เวลาในตรงนี้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะว่าไปแต่ละแห่ง ก็ได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการ บางครั้งก็ได้นำวิธีการของผู้ที่ปฏิบัติอยู่ในแห่งหนึ่ง เอามาคิดแล้วก็มาหารือกับบุคลากรอีกแห่งหนึ่ง ว่าถ้าจะทำอย่างนี้จะดีหรือไม่ จะได้ผลหรือไม่ ควรจะทดลองหรือไม่ เดียวนี้ก็มีอุปกรณ์ใหม่ๆ ก็ยกตัวอย่างเช่น กล้องถ่ายรูปดิจิทัล ก็ถ่ายมาแล้วก็ยังไม่ลบ เก็บเอาไว้แล้วก็เอาไปโชว์ให้คนในอีกแห่งดูว่าที่นี้เขาทำอย่างนี้ อยากทำบ้างไหมถ้าอยากก็ลุยเลย ลงมือไปก็บางทีก็ได้รวดเร็ว แล้วก็หลายๆ ท่านที่มาร่วมก็มาช่วยแนะนำ คือในการทำงานก็ไม่ได้อยากจะทำคนเดียวคิดคนเดียว หรือว่าเอาความดีแต่คนเดียว แต่ว่าที่จริงก็ได้รับความเอื้อเฟื้อจากหลายๆ ท่าน ช่วยๆ แนะนำให้ความคิดให้ความรู้ แล้วก็เหมือนมาร่วมคิดกัน เพื่อที่จะได้อะไรที่ดีที่สุดไม่ใช่ว่าต้องอยากจะทำความคิดของตัวเองเป็นใหญ่ แล้วก็ใครขัดคอหรือว่าใครไม่เห็นด้วยก็จะโกรธ ความจริงก็ไม่โกรธ แต่ว่าบางครั้งก็ยังคิดไปคิดมาก็ยังเห็นว่าที่ตัวเองคิดดีที่สุดอยู่ ก็มีบ้าง มีบางเรื่อง แต่บางเรื่องก็เอากลับมาคิดพิจารณาว่าที่คิดไปนั้นก็ยังมีความสะดวกเพราะบางประการก็ต้องแก้ตามที่เขาว่า แต่ว่าบางอย่างก็คิดว่าดีแล้วก็ไม่โกรธ เพราะว่าเขาก็อาจจะเห็นว่ามีประสบการณ์อีกแบบหนึ่ง ซึ่งถ้าเขาจะทำแบบนั้นก็ดีเหมือนกันก็ให้เขาทำไป แต่ว่าถ้าจะทำก็ต้องทำแบบของเรา ถ้าจะทำกันก็มีหลายๆ แบบ แต่ว่าทั้งนี้ทั้งนั้นเห็นได้ว่าทุกๆ คนจะเสนอความคิดคนละอย่าง คือไม่ใช่ว่าผู้บังคับบัญชาคิดยังไง แล้วก็พอลูกน้องว่าไป ก็จะมีสั่งหรือไปทำผิดแต่เราก็คิดอยู่แล้วก็พยายามจะชี้แจงว่าให้ บางทีพูดสั้นเกินไป ต้องชี้แจงให้ละเอียดอีกนิดหน่อยว่าทำไมจึงมีความคิดอย่างนั้น ก็ขอให้ลองทำอย่างนี้ก่อน ก็พูดกับเขาดีๆ ก็รู้สึกว่าได้ ที่ผ่านมาก็ได้ความคิดได้ความช่วยเหลือจากคนอื่นซึ่งเขาก็ถือว่าประสบการณ์กว้างกว่า แล้วก็มีความรู้มากกว่า และก็มาแนะนำให้เปลี่ยนแปลงจากที่เคยทำมา เพราะที่จริงสถานการณ์ต่างๆ ก็เปลี่ยนไป แต่ว่าเท่าที่พยายามทำก็ยังย้ำเน้นอยู่ในการทำงานในเขตทุรกันดาร เพื่อให้บุคคลที่อยู่ในเขตทุรกันดาร หรือว่าคือเข้าถึงยากนั้นได้รับบริการที่เหมาะสม ทั้งในด้านความเพลิดเพลิน ความรู้ สุขภาพอนามัย ความมีโอกาสในการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองอย่างมีเกียรติ แล้วก็สามารถที่จะทำให้ชีวิตดีขึ้นดีขึ้น หวังว่าจะเป็นอย่างนั้น ทั้งเด็กเยาวชนในโรงเรียน แล้วก็บางคนก็อาจจะไม่ ถ้าพวกที่สามารถจะเรียนได้ก็ให้เรียนจากชั้นประถม ส่งเสริมให้เรียนมัธยม ชั้นการงานอาชีพ หรือว่าระดับอุดมศึกษานักเรียนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเก่า ก็มีหลายคนที่ได้ไปประกอบอาชีพก้าวหน้า ได้รับราชการก็ชั้นสูง ได้ประกอบอาชีพอิสระก็มีรายได้และมีฐานะดีขึ้น ในทางความรู้ก็มีระดับทั้งสำเร็จปริญญาตรี ปริญญาโท ก็ยังๆ กันให้เรียนปริญญาเอก แต่ยังไม่มีการสมัครตอนนี้ก็ทดลองส่งไปเรียนต่างประเทศ ก็เพื่อที่จะสร้างความก้าวหน้าให้คนเหล่านี้ได้ดีขึ้น

แล้วก็หลายๆ อย่างที่ทำแล้วดี ก็คิดว่าไม่สงวนลิขสิทธิ์ ถ้าใครอยากจะทำบ้างก็เชิญ แล้วก็อาจจะมาปรึกษา จะแนะนำวิธีการที่ว่าจะไปบริหารจัดการ เพราะว่าเดี๋ยวนี้เรื่องความรู้ ความสามารถต่างๆ นี่ก็มีได้ แต่ว่าเรื่องที่สำคัญแล้วยังมีปัญหาอยู่มากก็คือการบริหาร จัดการให้แต่ละคนที่มีความสามารถ มีความรู้ต่างๆ หรือมีทรัพยากรต่างๆ มารวมกันหรือว่า แยกกันทำก็ตามแล้วก็ทำให้ออกมาเป็นงาน เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความก้าวหน้า ความที่มี ประสิทธิภาพมากขึ้น ก็ได้ทำงานไม่ใช่เฉพาะแต่ในกลุ่มตำรวจตระเวนชายแดน ก็จะมีบุคคล อื่น เช่น ในแง่การศึกษางานส่วนใหญ่ก็เป็นงานของกระทรวงศึกษาธิการหรือว่าเป็นเอกชน โรงเรียนเอกชน หรือว่าเป็นผู้นำทางศาสนา ทางศาสนาที่ร่วมกันผ่านมาก็มีศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ซิกข์ ก็ได้ร่วมกันพัฒนาบุคลากรของชาติให้ดีขึ้น บางทีก็บอกว่าต่างคนต่างทำ ก็ดีแต่ในบางกรณีถ้ามาร่วมกันก็อาจทำให้งานดีขึ้น เช่น แล้วก็มาทำในพื้นที่ ก็แยกกันออกไป ว่า ตรงนี้ตำรวจตระเวนชายแดนจะหน้าที่จะทำ ตรงนี้สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรงนี้ สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียน อย่างนี้เป็นต้น ก็แยกกัน และก็มีเครือข่ายกัน ครูบาอาจารย์ อย่างที่ทางราชการอาจจะกำหนดไว้พื้นฐานว่าวุฒิการศึกษาขั้นต่ำ ควรจะเป็นปริญญาตรี จึงจะเป็นผู้สอนได้ แต่ว่าที่จริงแล้วที่เวลาทำงานในขั้นนี้ก็เปิดกว้างไม่ได้กำหนด ว่าจะต้อง ศึกษาวุฒิไหน แต่ว่ามีความรู้พอที่จะถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ แต่ว่าถ้าบุคคลที่ยังไม่ได้เป็นไปตาม หลักเกณฑ์ ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติมก็เปิดให้สามารถเรียนต่อได้ทั้งในระบบปกติ และที่ กำลังทดลองทำอยู่ คือระบบดาวเทียม

พอมาถึงในขั้นนี้ ก็อย่างที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้รายงานเมื่อ ลักครูนี้อันแล้วขำกัน ก็คือที่จริงเรามีปัญหาเยอะแยะ เนื่องจากบุคลากรที่มีคุณสมบัติสมัยใหม่ แบบที่ต้องการไม่เพียงพอ ก็ต้องใช้วิธีการต่างๆ อย่างที่กล่าวมาแล้วคือทำให้ปฏิบัติราชการ ไปแต่ว่ามีการศึกษาเพิ่มเติม ทั้งนี้ก็ต้องมีระบบดาวเทียม ที่ว่าจะให้ครูบาอาจารย์ข้างนอก สามารถที่จะเข้ามาช่วยเหลือได้ โดยที่ไม่ต้องทิ้งภารกิจส่วนตัว ก็ส่งเสริมการศึกษาทางไกล ที่นี้สถานที่ตั้งของแหล่งการศึกษาที่เราทำจะเป็นโรงเรียน ดชด. โรงเรียนประถมศึกษา ศูนย์ การเรียนชุมชน ก็จะอยู่ในที่ที่ห่างไกลจากระบบสายไฟฟ้าของประเทศ ก็ต้องใช้วิธีการอื่น เครื่องพวกนี้ก็กินไฟทั้งนั้น ก็มีแผงไฟฟ้าพลังแสงอาทิตย์ พลังน้ำ ก็ปรากฏว่าพวกพลังน้ำ กับ พวกพลังอาทิตย์นี้ก็ขัดแย้ง คือว่าไม่ได้ทะเลาะกัน แต่ผลประโยชน์ขัดกัน คือบางคนก็อาจจะ ขอฟน เพื่อให้มีน้ำที่จะมาทำมาค้าขาย ขอฟนพวกนี้ขอฟนสำเร็จก็พวกที่ใช้พลังแสงอาทิตย์ก็ ค่อนข้างจะลำบาก เพราะต้องการให้มีแสงมากๆ จะได้มีเครื่องใช้ พอมีเครื่องใช้พวกนี้ สิ่ง ที่ลำบากก็คือวิธีการใช้ ต้องใช้ให้เป็น นอกจากใช้เป็นแล้วยังต้องรู้จักในเรื่องของการปฏิบัติ บำรุงรักษา เพื่อให้เครื่องใช้ได้ยาวนาน อันนี้เป็นปัญหามากเหมือนกัน แบตเตอรี่ที่เขาใช้ดีๆ ได้ ๕ ปี แต่เราใช้ ๒ ปีก็พัง หรือว่าเครื่องต่างๆ มันมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกเยอะแยะและมี

ใหม่ๆ มาเรื่อย เราก็ตามกันไม่ค่อยทันก็ต้องฝึกกัน นอกจากพอเครื่องมาแล้วก็มีปัญหาว่า อุปกรณ์เครื่องช่วยนี้มันช่วยจริงหรือเปล่า หรือว่ายิ่งทำให้แย่ขึ้น แทนที่จะได้ความรู้หรือว่าประหยัดเวลา กลับทำให้เสียเวลามากขึ้น ทำอะไรได้น้อยลง แล้วความรู้ก็ได้น้อยลงหรือเปล่า ถ้าใช้ถูกมีข้อมูลก็คงจะต้องถึงสมัยที่บุคลากรทุกคน ทั้งผู้บังคับบัญชา ทั้งผู้ปฏิบัติงาน คือครู ผู้สอน แล้วก็ผู้รับประโยชน์รับบริการต้องศึกษาอาจจะต้องไปพร้อมกันช่วยกันด้วยกัน และก็จุดใหญ่ หรือว่าถ้ามีเครื่องมือสื่อสารก็ต้องให้สื่อสารได้ ก็ต้องหาความรู้ จะจากหนังสือ จากอุปกรณ์ หรือว่ามีเครื่องฉาย อาจจะฉายซีดี ฉายดีวีดี อะไรอย่างนั้นได้ อาจจะติดต่อระยะทางไกล ออนไลน์ ระบบอินเทอร์เน็ตได้ก็ต้องทำ และก็ทำแล้วจะต้องเรียนรู้ร่วมกัน แล้วก็เอามาใช้ความคิดเพื่อให้มีประโยชน์มากที่สุดจะได้คุ้มกับทุกๆ อย่างที่เสียมา ทั้งเวลา ทั้งทรัพยากรต่างๆ เงินทอง ในแม้แต่ว่าทุกๆ อย่างก้าวหน้ามาแบบนี้แล้ว

แต่ว่าเรื่องพื้นฐานที่ว่าทำมา ๔๐, ๕๐ ปี หรือว่า ๓๐ ปี นั้นก็ยังคงสำคัญ แล้วก็ยังทิ้งไม่ได้ อย่างเช่นเริ่มต้นงาน ใครบอกว่างานเกษตรไม่สำคัญก็ยังพูดอย่างนั้นไม่ได้ เพราะว่าพื้นฐานของการกินการอยู่ทำการเกษตร คนจีนเขามาถาม คนจีนสัมภาษณ์ตอนที่ไปเมืองจีนว่าทำไมถึงสนใจเรื่องการเกษตรมากนัก เพราะว่าเกษตรก็ยังเป็นพื้นฐานที่จะหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องมีกินมีใช้ส่วนตัว แล้วก็ส่วนนี้ยังเอามาแปลเป็นสินค้าที่จะสามารถแลกเปลี่ยนมาเป็นรายได้ไปอีก เพราะในส่วนนี้ก็ต้องเรียนทั้งการปลูก การแปรรูป การหีบห่อ การขนส่ง การตลาด การอะไรอีกเยอะแยะ มันก็ต่อไปได้เยอะ และก็คนที่มีความรู้เกี่ยวกับตัว มีเครื่องใช้ที่ผลิตเองได้มากที่สุด ก็ยังเป็นความปลอดภัยหรือความมั่นคงของชีวิต รวมทั้งชีวิตของประเทศด้วยหรือว่าด้านสุขภาพอนามัยนั้นก็ยังเป็นเรื่องสำคัญ เวลานี้ก็ยังมีความรู้คนสุขภาพเสื่อมอยู่ ถึงแม้จะมีระบบอะไรต่างๆ เยอะแยะ เพื่อที่จะดูแลสุขภาพแต่ว่าตัวเองหรือว่าเราในหน่วยเล็กๆ ก็ยังต้องพยายามรักษาเรื่องสุขภาพซึ่งก็จะเป็นจากทั้งอาหารการกิน การใช้ชีวิตที่ถูกต้อง แล้วก็การแพทย์ ทางหมอก็ไปช่วย ใครคิดว่าฟันขึ้นเล็กๆ จะไม่สำคัญ ซึ่งถ้าขาดอาหารบางทีก็ฟันร่วงหมด กินเคี้ยวไม่ออก ก็กินไม่ได้ก็มี หรือว่าทำให้ป่วยอย่างอื่น คือ ทั้งตา ทั้งหู ทั้งอะไรต่างๆ นี่ก็สำคัญหมด

สำหรับการที่จะพัฒนาตัวเองให้ก้าวหน้า ตอนนี้ที่ว่าใครๆ ก็พากันสำคัญยิ่งขึ้นจริงๆ คือทั้งผู้บริหารก็ต้องคิด ใช้ความคิดมาก ต้องใจกว้างเปิดต่อผู้อื่น ทั้งผู้ที่มาช่วยเหลือก็ต้องดูว่าทำอะไรที่จะช่วยได้ หรือบางคนน่าช่วยหรือว่าบางคนก็ไม่น่าช่วย หรือว่าผู้ปฏิบัติงานจะเป็นครูบาอาจารย์ หรือนักส่งเสริมต่างๆ ก็ต้องดูว่าเดี๋ยวนี้อาจจะมีหลายๆ อย่างที่ตนเองก็ไม่ว่า นักเรียนก็ไม่ว่าเหมือนกัน แต่ว่าในบางกรณีครูเรียนเร็วกว่า บางกรณีนักเรียนก็เรียนเร็วกว่า ก็ต้องช่วยๆ กัน นักเรียนก็ต้องมีภาระตรงนี้ ที่มากขึ้นก็ต้องเป็นคนที่จะระมัดระวัง กระชุ่มกระชวย แล้วก็สามารถดึงให้คนอื่นเขาสนุกสนาน แล้วก็สนใจได้มากขึ้น แล้วก็

หาความรู้มาป้อนให้ได้มากขึ้น ส่วนนักเรียนก็มีหน้าที่เยอะกว่าเดิม ต้องมีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองต่อครอบครัว เพราะว่าบางครั้งเราก็ไปส่งเสริมไม่ได้ ก็ยังเห็นว่ามีโครงการต่างๆ เช่น โครงการแม่และเด็ก สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตรอะไรแบบนั้น ซึ่งก็ถ้านักเรียนได้โอกาสมีความรู้จากโรงเรียน ก็อาจจะไป น่าจะมีไปเผยแพร่ให้ผู้ปกครองหรือประชาชนอื่นๆ ได้ เพราะฉะนั้นก็มีหน้าที่ เรียนจบไปแล้วก็มีหน้าที่เหมือนกัน ว่าที่เห็นว่าคนแก่ๆ เราๆ ทำๆ กัน อยู่นี้อาจจะมีบางส่วนที่ล้าสมัย เคยไปแล้ว คิดว่าในคนรุ่นใหม่ อาจจะต้องการอะไรที่มากกว่า นั่นก็ต้องมีหน้าที่ แล้วก็เรียนรู้หน้าที่เรียนหน้าที่ อาจจะเรียนรู้ได้ความรู้แล้ว ก็บอกมา จะว่า เด็กไม่มีหน้าที่ พูดยังไม่ได้ ก็ต้องพูดมา พูดออกมาแล้วก็ต้องเถียงกัน ว่าที่พูดออกมาพูดเข้าทำหรือไม่เข้าทำ ก็มาชี้แจงอธิบายกัน ทุกคนก็ต้องใช้เวลามากขึ้น ใช้แรงใช้อะไรมากขึ้น

ขอให้ทุกๆ ท่านที่มาร่วมในวันนี้มีพลังมากๆ แล้วก็มีความสุขความเจริญในส่วนตัว แล้วก็ในความคิดที่จะมาช่วยกันทำงานต่อไป ๕๐ ปี แต่ว่า ๑๐๐ ปี ตชด. นี้ จะอยู่ให้หรือเปลาก็ไม่ทราบ ยังไม่แน่ใจ ก็คงจะต้องเป็นรุ่นใหม่ๆ แล้ว เพราะว่าเดี๋ยวนี้ที่ไปเยี่ยมรุ่นนี้ก็คือ ครู ตชด. ที่ได้พบ ถามไปถามมาก็คือนักเรียนที่เคยทำงานด้วยกันชั้นเด็กๆ หรือว่าไม่ใช่โรงเรียน ตชด. โรงเรียนของประถมศึกษา โรงเรียนอะไรนี่ไปมาเดี๋ยวนี้กลายเป็นอย่างที่เราไปมาคุยไป คุยมาก็รู้จักเขาตั้งแต่ประถมหนึ่ง จนเดี๋ยวนี้มาช่วยงาน บางครั้งก็ต้องยอมๆ เขา ให้เขาสอน เอาบ้างเหมือนกัน ก็เขารู้มากกว่า ก็ขอให้มีแรงกันถึงตอนนั้น เร็วๆ นี้ได้เจออาจารย์บางท่าน ที่ได้รู้จักท่านมานานแล้ว ตอนนั้นก็อายุ ๙๐ กว่าแล้ว แต่ท่านบอกว่าท่านจะปฏิบัติงานอย่างน้อยจนอายุ ๑๐๐ ปี ก็รู้สึกที่เราทุกคนก็น่าจะตั้งเป้าไว้อย่างนั้น ขอให้ทำได้

พระราชดำรัส

ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๒๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๐

ทุกปีก็ต้องจัดให้มีการมาพบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นประจำ เนื่องด้วยว่าแต่ละคนซึ่งถึงแม้จะเป็นคนเดิม แต่เวลาผ่านไปหนึ่งปีนั้นก็เป็นเวลาที่น่าว่ายาวนานพอที่จะมีเรื่องใหม่ๆ หรือตัวเองก็เปลี่ยนแปลงความคิด เพราะได้มีประสบการณ์มีความคิด ได้ไปเจออะไรใหม่ๆ กันมากมาย และก็จะมีผู้ที่เพิ่งมาเป็นครั้งแรกก็อีกหลายท่าน เนื่องจากการทำงานได้ผ่านมากเกือบ ๓๐ ปี มีผู้ที่เข้ามาทำงานในนามของส่วนตัว และพวกที่มาเป็นผู้แทนของหน่วยราชการต่างๆ มักจะเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลไป หรือบางคนตอนแรกก็มาในนามส่วนราชการ อยู่ไปอยู่มาก็กลายเป็นมาส่วนตัว แล้วก็เพิ่มมาเรื่อยๆ หรือไม่บางคนก็เห็นการทำงานต่างๆ แล้วคิดว่าจะมีความสามารถที่จะช่วยได้ เพราะว่าเวลาที่ทำงานไปนั้น บางทีก็ทำไปอย่างที่ว่าไม่มีความรู้มากนัก แต่ว่าทุกคนที่มาได้พบก็เห็นว่าทำกันด้วยความตั้งใจจริง ก็คิดอยากจะมาช่วยเหลือมาช่วยปรับปรุงให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นการงานต่างๆ ก็มีเรื่องใหม่ๆ เพิ่มขึ้นรวมทั้งเหตุการณ์ทั้งของบ้านเมืองไทยเราเอง ทั้งเหตุการณ์ต่างๆ ในโลก ก็เปลี่ยนแปลงไปมาก ทำให้หลายๆ อย่างที่เคยทำแบบเดิมๆ ก็ดีแล้ว กลับไม่พอ กฎระเบียบต่างๆ ก็เปลี่ยนแปลงใหม่ เพราะฉะนั้นเราทุกคนไม่ว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติงานอื่นๆ หรือเป็นครู ดชด. ก็ต้องหาความรู้ใหม่ๆ ที่จะต้องปรับตัวให้เป็นไปตามโลก หรือว่าเป็นไปในที่จะให้การทำงานได้ผลดีที่สุด บางครั้งก็ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน เนื่องจากเวลาผ่านไป อย่างว่าแต่ความคิดที่เปลี่ยนแปลงไป ร่างกายก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่นเคยเดินภูเขา ๓ ลูก ก็อาจจะเหลือ ๓ ก้าว ก็ต้องเปลี่ยนวิธี ถ้าอยากจะทำอยู่ก็อาจจะต้องมีพาหนะที่ดีขึ้น หรือว่าจะใช้เทคโนโลยีในลักษณะใหม่ ถ้าจะใช้เทคโนโลยีลักษณะใหม่ ก็จะต้องอบรมใหม่ มีความรู้ใหม่ ทั้งทางด้านการใช้เทคโนโลยีหรือว่าในเรื่องของเนื้อความรู้ เรื่องของภาษา

พักนี้ได้ไปเห็นที่ต่างๆ มาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ บางครั้งเห็นแล้วทำให้ได้ความคิดว่า เราน่าจะทำอย่างเขาบ้าง หรือบางทีไปเห็นแล้วก็ต้องคิดเตือนตัวเองว่า เราอย่าทำอย่างเขา มีทั้งสองอย่าง หรือบางอย่างพอเห็นแล้วรู้สึกตำหนิตัวเอง นึกออกเหมือนกันว่า เราเคยมีโอกาสนี้จะทำอย่างนั้นได้ แต่ตอนนั้นไม่มีวิสัยทัศน์ หรือยังมองไม่ออก นึกไม่ออกไม่เห็น บางอย่างก็ผ่านไปแล้ว แต่บางอย่างถ้ายังไม่ทำตอนนั้น ตอนนั้นไม่ได้ทำก็มาทำเสียเลยก็ได้ ในการทำงานไม่ใช่ที่เราไปลอกเลียนแบบหรือทำตามอย่างคนอื่นเขาตลอดเวลา เพียงอย่างเดียว ปรากฏว่าในช่วงเวลาปีสองปีนี้ มีคนอื่นที่เขาคิดสนใจวิธีการที่เราทำแล้วมาศึกษาก็ไม่น้อย เช่นประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ ที่เราจัดมีความสัมพันธ์ด้วย ทั้งทางด้านสุขภาพ-อนามัย ทั้งทางด้านการศึกษา การประกอบอาชีพอื่นๆ ก็มาดูงานในประเทศเรา นอกจากบางทีเราก็ก่อไปจัดดูงานเอง แต่ก่อนมักจะเป็นอย่างนั้น พอมาในระยะหลังนี้มีหน่วยงานยกตัวอย่างเช่น ยูเนสโก ก็มาขอให้ทางเราจัดการดูงานให้โรงเรียนในประเทศต่างๆ ซึ่งเขาเลือกมา เราก็คงจะต้องติดตามที่หลังว่าจะช่วยให้เขาได้รับประโยชน์มากขึ้น หรือบางทีอย่างหน่วยงานเช่น องค์การเรียกว่า World Food Program การที่ไปทำกับเขา ด้วยว่าเขามีหน่วยงานอยู่แล้ว เรื่องอาหารในโรงเรียน เขาก็นำคณะผู้บริหารจากประเทศมองโกเลียมาดูงาน และขอให้เรามีส่วนเป็นส่วนร่วมกับเขาในการจัดโครงการว่าทำอย่างไรจะได้ผล เขาก็มาดู ผู้ใหญ่ระดับรัฐมนตรีที่มาดูงานก็พอใจ คิดว่าอยากจะได้ความคิดเอาไปทำ หรือว่าบางอย่างก็เชิญเราไปดู อย่างประเทศมองโกเลียนี้ก็แปลกไปกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มาดู เพราะว่าประเทศที่มีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว และมีปัญหาต่างๆ แตกต่างจากของเรา หลายๆ อย่างก็พอที่จะแนะนำแสดงความคิดเห็นให้เขาฟังได้ เนื่องจากได้ไปเห็นประเทศอื่นๆ ที่เขาทำในลักษณะนั้น ที่มีอากาศคล้ายๆ กับมองโกเลีย เรียกว่าพอๆ ไปได้ และถ้าพอมีเวลาก็จะต้องไปดูสภาพของเขา เพื่อที่จะคิดหาแนวทางให้เขาได้ ทั้งนี้ เกิดขึ้นจากที่เราทำงานกันมาแล้ว เราก็มองแนวทางที่จะให้ประโยชน์กับคนอื่นได้ หรือว่าจะมีพวกที่มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเฉยๆ เช่น จัดการสัมมนา เรื่องการส่งเสริมเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร ร่วมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทางฝ่ายเราก็ได้ความคิดหลายๆ อย่างจากเขา เขาเองก็มีจุดหมายมาว่าได้รับความรู้ต่างๆ อย่างโครงการที่เราทำเขาก็สนใจเหมือนกัน อันนี้ก็เป็นการแลกเปลี่ยน ไม่เฉพาะแต่ที่เราไปเรียนรู้จากคนอื่น คนอื่นก็ได้เรียนรู้จากเราเหมือนกัน

อย่างที่ไปแล้วกลับมาเมื่อวานนี้คือที่สิงคโปร์ ความจริงเป็นกลุ่มหน่วยงาน ไม่ใช่เป็นสิงคโปร์จัดเสียทีเดียว ฝ่ายเราก็เข้าไปร่วมจัดกับเขาด้วยในเรื่องการใช้เทคโนโลยี และงานวิศวกรรมในการผลิตเครื่องมือที่จะช่วยให้คนพิการและผู้สูงอายุสามารถประกอบการทำงานเลี้ยงตัว และเป็นอิสระได้ โดยแนวทางที่ทำกันมาประมาณใกล้จะสิบปี เขาก็ตั้งแนวทางว่าคนเรานั้นจะต้องพยายามช่วยตัวเอง ไม่ใช่ทำให้โอกาสหรือให้สิทธิพิเศษในลักษณะนั้นอย่างเดียว

มีอีกแนวทางว่าพยายามเสริมให้บุคคลเป้าหมายเช่นคนที่มีร่างกายพิการนั้น สามารถจะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ กับบุคคลอื่นๆ ได้ด้วยอาศัยการใช้เทคโนโลยีพัฒนาหรือทดแทนส่วนที่ขาดตกบกพร่องไป เพื่อที่จะหวังให้บุคคลเหล่านั้นมีชีวิตได้อย่างอิสระและมีศักดิ์ศรี มีโอกาส ที่จะทำประโยชน์ได้ มีวิธีการต่างๆ ซึ่งหลายๆ อย่างทำมาเราก็อาจยังไม่ทันคิด ก็คิดว่าจะเอามาประดิษฐ์บ้าง บางอย่างเราก็ทำอยู่แล้วหรือว่าสิ่งที่เรากำลังจะไปเสนอ เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

หน่วยงานหลักที่ทำด้วยกันก็เป็นวิทยาลัยเป็นลักษณะวิทยาลัยเทคนิคของสิงคโปร์ เขาเคยส่งนักศึกษาเข้ามาช่วยเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นแบบพี่สอนน้อง เคยมาสองครั้งแล้ว ครูบาอาจารย์ก็มาเป็นอาสาสมัครทำโครงการต่างๆ กับเรามาบ้างแล้ว เป็นพี่ รุ่นอายุก็คงประมาณ ๑๖ - ๑๗ เข้ามาสอนน้องทางด้านคอมพิวเตอร์บ้าง สอนภาษาอังกฤษบ้าง เท่าที่ผ่านมาก็ได้ผลดี ได้ผลดีกับพี่ด้วย พี่ก็ได้เห็นอะไรๆ ที่กว้างขึ้น รวมทั้งคุณพ่อคุณแม่ของพี่ๆ ก็เลยพลอยมากันด้วย ที่จริงงานที่ทำๆ กันมานี้ คิดว่านักเรียนบางคนก็คงจะเข้าใจต่อไปถ้าจำเป็นก็น่าจะทำได้ ยกตัวอย่างเช่นเรื่องของการรักษาสุขภาพอนามัยให้ตัวเองและครอบครัวแข็งแรง จะได้มีกำลังกายที่จะทำงานหรือจะเรียนรู้เพิ่มเติมได้ ที่เรากำลังทำกันมาทั้งในเรื่องอาหาร เรื่องรักษาอนามัย ความสะอาด เรื่องสุขภาพเหล่านี้ เป็นเรื่องที่บางทีนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมเรียนแล้ว กว่าจะถึงช่วงที่มีครอบครัวของตัวเองก็อาจจะลืมไปหมด เพราะว่านาน สำหรับชั้นมัธยมศึกษาก็อาจจะพอคิดได้ ก็ไม่ใช่ว่าจะปฏิบัติกับตัวเองอย่างเดียว ในเรื่องของครอบครัวและชุมชน หรือว่างานการที่ไปจัดตั้งสหกรณ์ เคยได้เห็นนักเรียนบางคนจบชั้นประถมไปแล้ว ไปอยู่โรงเรียนมัธยมซึ่งยังไม่ถึงงานเหล่านี้ก็ไปตั้งได้ ไปแนะนำทางโรงเรียน และทางชุมชน แนะนำการตั้ง จะเรียกว่าขยายผลไปก็ได้ เรื่องงานเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ก็สามารถเอาไปใช้ได้ อย่างที่ตอนปิดเทอมได้ไปเยี่ยมนักเรียนศิษย์เก่า ดชด. ที่ไปเรียนอยู่ที่ประเทศอินเดีย ในเรื่องภาษาภายในปีหนึ่งก็เรียนได้ ตอนแรกมีปัญหาหนักทีเดียว แต่พอต่อไปก็เรียนได้ เขาบอกว่าสิ่งที่เขาไม่แพ้เพื่อนๆ เทคนิคคอมพิวเตอร์ที่เรียนไปจากชั้นมัธยมของเรา เรียกว่าบางอย่างที่เราฝึกอบรมกันมาก็น่าจะเป็นคนที่ขยายผลได้เอาไปทำเป็นประโยชน์ได้ หรือเมื่อเดือนที่แล้วที่มีปัญหาหลายๆ อย่าง เช่น หมอกควันในภาคเหนือ ตอนแรกก็โทษพม่า ความจริงดูไปดูมาไม่ใช่หรอก เราทำกันเองนั่นแหละ มานึกถึงว่าก่อนหน้านี้ก่อนที่จะไปต่างประเทศ ได้ไปเห็นว่าพวกมันจิงเลย เค้าป่า เค้าอะไร ก็มองดูว่าคงทำอะไรไม่ได้ เพราะว่าคนเขาอยากจะทำอะไร ถ้าจะไปขุดเขาก็กลัวเข้าเงินไป ก็เขาเสียเลย เค้าเรื่อยเปื่อย เค้าเพลิน ก็เลยมาเสียผลเสียที่ร้ายแรงกับผู้อื่นในด้านสุขภาพ

ในด้านสิ่งแวดล้อม เราก็เรียนกันมาในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อันนี้เป็นตัวอย่างเห็นจริงเลยว่า ถ้าเราไม่ดูแลจะเป็นผลเสียในขั้นที่ใหญ่โตและร้ายแรงขึ้น ที่บอกๆ

กันนี่เห็นจริงแล้ว ตอนแรกนึกไป ทำพุดไป ใครเขาจะเชื่อ ก็บอกคุยกับครูกับนักเรียนชุมชน ก็จริงๆ อันนี้น่าจะชี้ได้ หรือไปว่าทำอะไรปล่อยของเสียลงน้ำ น้ำเน่า ปลาตายไปก่อนวัยอันควรก็เพราะว่าความไม่ระมัดระวัง สิ่งเหล่านี้เราก็พอเตือนเยาวชน แต่ว่าเยาวชนที่อายุเลยไปนั้นเราอาจจะลืมไปสอนเขาจริงๆ ทำอะไรไม่ควรมุ่งแต่เยาวชน ควรจะให้ทุกๆ คนทราบทั่วกัน เพราะว่าคนที่ทำเสียนั้นก็ไม่ใช่เยาวชน ทำให้เขารู้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ แล้วก็ช่วยๆ กันรักษาชาติรักษาบ้านเมืองกันไป หวังว่าทุกๆ ท่านจะมีกำลังใจกำลังใจปฏิบัติ การงานในหน้าที่ และทั้งศึกษาหาความรู้ต่างๆ คงจะไม่ใช่ว่าเฉพาะเยาวชน แ่ๆ แล้วก็มีของใหม่ๆ ที่อยากจะรู้ บางทีก็นึกน้อยใจเหมือนกัน เช่นไปในต่างประเทศมีพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์สำหรับเด็กและเยาวชน พอเดินแก่เข้าไป อย่างฉันทเข้าไปเด็กก็หันมามองตาขวางว่ามาแย่งเขาหรืออย่างไร ความจริงไม่ใช่ สมัยเราเด็กไม่มี ไม่เคยรู้ก็อยากรู้บ้าง บางครั้งก็บอกว่าไม่ควรห้ามกัน เป็นเรื่องที่มีประโยชน์ แต่คนที่ว่าตั้งใจดีออกมาที่จะขยายโอกาสช่วยเหลือตัวเองช่วยเหลือคนอื่น อย่างบางอย่างนี้เราก็อาจจะไปหวังเยาวชนมาก ว่าทำแล้วนี่ต้องกลับมาไปทำหน้าที่ บางคนทำได้ก็เป็นเรื่องดี แต่บางคนจะต้องพยายามเอาตัวรอดให้สามารถจะเลี้ยงตัวได้ก่อน ต่อภายหลังเมื่อชีวิตมั่นคงแล้วก็มาคิดช่วยกันทำงาน ขอให้กำลังใจกำลังใจที่เข้มแข็ง แข็งแรง และก็มีความสุขตลอดไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันพุธ ที่ ๑๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ขอขอบคุณที่ทุกท่านได้ช่วยกันทำให้กิจการนี้ก้าวหน้ามาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๓ หรือ บางท่านที่จริงแล้วตอนเตรียมๆ พ.ศ. ๒๕๒๒ ก็ร่วมกันมาแล้ว ในระยะต้นนั้นมุ่งแต่ในเรื่องของการช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการไม่ดี และมีสุขภาพอนามัยไม่ดี เมื่อเริ่มตรงนั้นแล้วก็ได้พัฒนาไปในการการศึกษาและการดำรงชีวิตในลักษณะอื่นๆ โดยทั่วไปด้วย ดังนั้นจึงมีผู้ที่เข้ามาช่วยเหลือ ลำพังที่คิดมาแต่ผู้เดียวก็ยังคงคิดได้น้อยนิดเดียว บางครั้งก็คิดไม่ถูกด้วย มีท่านผู้ใหญ่หลายท่านที่มา ภาษาธรรมดาเขาเรียกว่าซ่อมค้าง ที่ทำให้อธิบายให้ได้ว่าเป็นอย่างไร บางเรื่องบางข้อก็ตอบไม่ได้และอธิบายไม่ถูก ท่านก็ช่วยเหลือติดต่อกันมาจนทุกวันนี้ ได้ความรู้ได้ความคิดรวมไปกับนักเรียน ดชด.ทั้งหลายด้วย

ในปัจจุบันนี้สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว บางส่วนที่ดูเหมือนว่าไม่เกี่ยวกับเราก็มารวมกันได้ เพราะฉะนั้นพวกเราทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเยาวชนคือครูก็ต้องปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ให้ทันสมัยและมีความรู้ใหม่ๆ หรือมีความรู้เพิ่มเติมกว่าที่ตนเองเคยมี นี่เป็นเหตุผลให้ต้องจัดการอบรมครูอยู่ทุกๆ ปี ส่วนนักเรียนนั้นก็ต้องนำมาเปลี่ยนที่เปลี่ยนทาง ให้มาเพิ่มพูนความรู้ เพื่อเกิดความมั่นใจ จะได้ศึกษาต่อหรือปฏิบัติงานต่อได้ในอนาคตเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองแก่ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นและชุมชนประเทศ ในช่วงหลังนี้ถือว่าประสบการณ์ของเรามีมาพอสมควร ได้ใช้ความรู้และประสบการณ์นี้ไปช่วยบุคคลอื่นๆ ที่ยังประสบความทุกข์ยากเคราะห์กรรมต่างๆ ในต่างประเทศนอกเหนือจากบริเวณประเทศไทย ซึ่งปรากฏว่าได้ผลดีพอสมควร

สำหรับนักเรียนนั้นในระยะหลังก็พัฒนาไปได้มาก มีผู้ที่สามารถเรียนถึงระดับอุดมศึกษาได้เป็นจำนวนมาก และเมื่อเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาในสาขาต่างๆ เมื่อวัดผลก็ปรากฏว่าไม่ได้ด้อยกว่านักเรียนอื่นๆ โดยทั่วไปของประเทศ ขณะนี้ได้ทดลองส่งนักเรียนไปศึกษาต่อ

ต่างประเทศ ก็สามารรถที่จะศึกษาต่อได้เหมือนกับคนชาติอื่นๆ คิดว่าการพัฒนาเยาวชนในลักษณะนี้เป็นไปด้วยดี ในปัจจุบันกิจการต่างๆ ที่คิดว่าเราเรียนมาฝึกอบรมมาตั้งแต่เด็กนั้น น่าจะมีประโยชน์ต่อชีวิตและสังคมในส่วนรวม ยกตัวอย่างเช่น เรื่องของการสหกรณ์ ที่ให้นักเรียนรู้จักร่วมมือกันช่วยกันคิดช่วยกันทำ และหัดในเรื่องการทำบัญชี การคิดเลข การศึกษาวิชาการต่างๆ นั้น น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ที่ว่าในปัจจุบันนี้กำลังมีปัญหาวิกฤตการณ์ต่างๆ ทั่วโลก เช่น ในเรื่องอาหาร นักเรียนที่ได้ฝึกมาก็น่าจะมีความสามารถในเรื่องของการผลิต เมื่อผลิตแล้วนำมาบริโภค ทำอย่างไรจึงจะได้ประโยชน์ต่อร่างกาย และการจำหน่ายสินค้าต่างๆ จะต้องมีวิธีการทางการตลาดหรือการค้าอย่างไร นักเรียนก็ได้ฝึกอบรมมา หรือในด้านสุขภาพอนามัยก็ได้ฝึกอบรมมาตั้งแต่เด็ก ที่จะทำให้รู้อยู่ประจำว่าการดำรงชีวิตที่ให้มีความสะดวกด้านสุขภาพเป็นอย่างไร แต่ว่าในช่วงที่ฝึกอบรมนั้นก็อาจจะจะเป็นช่วงที่นักเรียนยังมีอายุน้อย อยู่ชั้นประถม พอขึ้นชั้นมัธยมอาจจะลืมเลือนไปบ้าง ถ้ายังคงจำได้ก็ขอให้นึกถึงเรื่องเหล่านี้ แล้วอาจจะกลับไปทบทวนดูว่าจะเป็นอย่างไ

ในขณะนี้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาก็แก้ไขไปได้มากด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยีใหม่ๆ ที่อาจจะมีความหลากหลายลักษณะอยู่บ้าง แต่ก็ไม่ยากที่จะขจัดปัดเป่าไป การทำงานของเราไม่ใช่อยู่ในส่วนที่เคยเป็นโรงเรียน ตชด. หรือว่าหน่วยงานทางกระทรวงศึกษาธิการก็ได้บุกไปถึงในที่ทุรกันดาร ที่ยังไม่เคยมีการศึกษาหรือการบริการทางราชการมาก่อน ก็ย่อมมีปัญหาในเรื่องผู้ปฏิบัติงานอยู่บ้าง คิดว่านอกจากในด้านอุปกรณ์ที่มีปัญหาแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติก็จะต้องชวนชวนและตั้งใจหาความรู้ให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ เพื่อที่จะไปปฏิบัติงานต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมกันตลอดและมาในวันนี้ ขอให้ทุกท่าน ผู้ที่ช่วยเหลือปฏิบัติงานทั้งทางราชการ เอกชน และส่วนตัว กับนักเรียนทุกๆ คน ที่ตั้งใจประพฤติปฏิบัติตัวให้ดีขึ้น ขอให้สมความปรารถนา มีความเจริญรุ่งเรือง ตามสมควรสืบต่อไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๒

ขอขอบคุณทุกคนที่ได้มาในวันนี้ และร่วมกันทำงานต่างๆ มาเป็นเวลานานอย่างเข้มแข็งและตั้งใจ ทั้งที่ในช่วงระยะเวลาเร็วๆ นี้ และตลอดมามีปัญหาต่างๆ มากมายก็ไม่หยุดยั้ง ที่จริงแล้วยังมีเหตุการณ์ที่ทำให้บ้านเมืองมีปัญหาเดือดร้อนนั้น ผู้ที่ทำงานก็จำเป็นต้องทำอย่างตั้งใจยิ่งขึ้น เพราะว่าผู้ที่เดือดร้อนต่างๆ อาจจะไม่ฟัง หรือไม่มีผู้แนะนำให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ ทุกๆ คนไม่ว่าจะเป็นผู้ใด ถ้ามีความสามารถและคิดอะไรออกก็ต้องช่วยกันโดยไม่จำเป็นต้องคิดแบบเก่าๆ ที่มีคนชอบพูดว่าถ้าห่วยยังไม่กระดิกหางก็ขยับไม่ได้ อาจจะต้องขยับๆ เต้นๆ ไปทั้งตัว แต่บางทีถ้าจะไปทำเองทุกอย่าง บางอย่างก็อาจจะผิดได้ จึงต้องช่วยกันคิดและนำมาพิจารณาปรึกษากันว่าจะทำอย่างไรดี เดี่ยวนี้เราทำงานในลักษณะที่มีระบบยิ่งขึ้น คือมีแผนต่างๆ ที่กระทำการกัน รู้สึกว่าลักษณะนี้จะได้ดี แต่ในบางกรณีต้องอาศัยการออกไปดูปัญหาจริงเหตุการณ์จริง และปรับปรุงแก้ไขไปตามสมควร บางครั้งถ้าเป็นไปตามแผนเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ทันต่อความเดือดร้อน หรือแก้ไขปัญหของราษฎรไม่ได้

งานของเราที่ดำเนินไปด้วยดีหลายอย่าง ตั้งแต่เรื่องการปรับปรุงพัฒนาสุขภาพอนามัยของผู้ที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาอยู่บ้าง ก็พยายามปรึกษาหาวิธี ที่จริงที่ลำบากยากที่สุดก็คือการตั้งระบบ ไม่จำเป็นจะต้องไปพบเหตุการณ์นั้นทุกๆ ที่ ถ้ามีระบบแล้วเมื่อเกิดเหตุอย่างนั้นในเรื่องสุขภาพทุกคนจะได้รับการดูแลให้ดีขึ้นกว่าเดิมมาก

ส่วนในด้านการศึกษานั้น ตั้งแต่เริ่มที่ คุณพูนศรีพุดว่า พ.ศ. ๒๕๒๓ หรือตอนเตรียมการ พ.ศ. ๒๕๒๒ เราคิดแต่เพียงว่าถ้าให้บุคคลต่างๆ นอกจากมีสุขภาพอนามัยดีแล้ว มีความรู้อย่างน้อยอ่านออกเขียนได้ ก็เรียกว่าเป็นการประสบความสำเร็จแล้ว แต่เวลานี้ทุกๆ คน มีความมุ่งหวังตั้งใจที่จะเจริญก้าวหน้าไปเหมือนกับทุกคนที่มีโอกาสในประเทศของเรา

นักเรียนที่เป็นลูกศิษย์ของคุณครู ตชด. ได้เติบโตขึ้นมีอาชีพ ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้านเป็นเกษตรกร หรือทำธุรกิจ หรือเป็นครูบาอาจารย์ เป็นทหาร ตำรวจ เป็นพยาบาล เป็นแพทย์ หรือจะเป็น นักข่าว เป็นอะไรก็มีหมดแล้วทุกๆ อย่าง คนเหล่านี้คุณครูและผู้ที่มาช่วยงานน่าจะยินดีและ ปลื้มใจได้ว่า เราช่วยกันสร้างคนมาช่วยทำประโยชน์รักษาดูแลบ้านเมือง ช่วยเหลือเรา ซึ่งก็ ต้องยอมรับว่าต่างก็ซราภาพลงไปบ้าง แต่ก็ยังมีเรี่ยวแรง และพวกคนรุ่นใหม่ี่หลายคนมี โอกาสด้านการศึกษา ก็เป็นไปได้ถึงสูงที่สุด เท่าที่เขาจะถนัดหรือสนใจหรือมีความสามารถ ตอนนี้อยู่ในระหว่างศึกษาในสถาบันต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ทุกคนก็ทำได้เป็นอย่างดี และในเรื่องของความร่วมมือกับต่างประเทศ ไม่เฉพาะแต่เรามีความสามารถจัดการกันในประเทศ เดี๋ยวนี้ในหน่วยงานของเราเป็นสถานที่ดูงานขององค์การต่างๆ อย่างองค์การระหว่าง ประเทศ เช่น UNESCO หรือ World Food Program ก็มาขอให้ร่วมมือกับเขาในการช่วยเหลือ หรือปฏิบัติงานในประเทศอื่นๆ อย่างที่ทำมาก็มีประเทศต่างๆ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า เป็นต้น ได้มาดูงานในประเทศไทย นอกจากนี้ก็เตรียมการกันที่จะ ขยายผลไปมากกว่านี้ เช่น มีโรงเรียนจากประเทศมองโกเลียมาดูงานในประเทศไทย และได้เชิญทีมงานของเราไปดูสภาพในประเทศของเขา เพื่อคิดว่าจะปรับปรุงในลักษณะที่เราทำ อย่างไร ซึ่งอย่างประเทศมองโกเลียนั้นจะทำให้ยากมากกว่าประเทศลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า เพราะว่าสภาพพื้นที่ สภาพวัฒนธรรม หรือความเป็นอยู่ สภาพภูมิศาสตร์ของมองโกเลีย นั้นต่างจากประเทศไทยอย่างมาก คนเขาดั้งเดิมนั้นเป็นพวกเลี้ยงสัตว์เร่ร่อน รับประทาน อาหารที่เป็นเนื้อสัตว์เป็นส่วนใหญ่ เขามาบารารถว่าเขาต้องการให้ทำเรื่องสุขภาพ ต้องมี อาหารที่มาจากผักผลไม้บ้าง แต่ก็เปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนไม่ได้ หรือในการเพาะปลูก ของเราจะปลูกได้ตลอดเวลา ส่วนประเทศมองโกเลียเป็นประเทศหนาวจะมีหิมะตกปกคลุม ทุกสิ่งทุกอย่างในฤดูหนาว แต่เราจะแก้ปัญหาดรตรงนั้นอย่างไร เหมือนอย่างที่เรามีเจตจำนงใน เรื่องจะให้คนในที่ต่างๆ ในประเทศไทยมีความสุข ประสบความสำเร็จ แต่ว่าปัญหาของแต่ละ คนก็ต่างๆ กัน แต่ต่างไม่มากเท่าอย่างไทยกับมองโกเลีย เป็นเรื่องที่เราจะต้องใช้ความรู้ ความคิดของเราไปทำงานในสภาพที่แตกต่างออกไป

นอกจากเรื่องการที่ไปทำโครงการในลักษณะนี้แล้ว ก็ยังมีความสัมพันธ์กับประเทศ อื่น ยกตัวอย่างเช่น การร่วมมือสัมมนากับประเทศจีน ซึ่งโครงการก็เคยได้เป็นเจ้าภาพ ฝ่ายไทยร่วมกับธนาคารกสิกรไทยจัดสัมมนาไทย – จีน เช่น เรื่องของการพัฒนาเยาวชน หรือในปีนี้ได้ทำเรื่องการพัฒนาสตรี มีทั้งเกี่ยวกับสตรีในวงการต่างๆ เน้นเรื่องสตรีในเขต ชนบททุรกันดาร ซึ่งมีบทบาทในด้านของสุขภาพอนามัย บทบาทในด้านของการให้ความรู้ การศึกษา หรือการงานอาชีพเกษตร หรือหัตถกรรม ได้ประชุมกันไปแล้ว และเขามาพูดหาหรือ ว่า ในปีหน้านั้นประมาณต้นเดือนมีนาคม อยากจะจัดสัมมนาอีกครั้ง หัวข้อการพัฒนาเขียว

ซึ่งก็น่าจะหมายถึง การพัฒนาให้ชีวิตเจริญยั่งยืนก้าวหน้า โดยที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นงานที่เราทำมาเป็นเวลานาน ก็แทรกในเรื่องนี้ด้วย อย่างสังคมเรามีการเปลี่ยนแปลงไปต่างๆ เพราะฉะนั้นเราซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนกันมาพอสมควร เป็นครู เป็นผู้สอน ความรู้ของเราถ้าไม่พยายามที่จะศึกษาเพิ่มเติมขึ้น ก็จะถูกดองอยู่กับที่ แล้วไม่สามารถช่วยเด็กหรือเยาวชนหรือคนรุ่นใหม่ให้เจริญก้าวหน้าได้ จึงต้องมีการอบรมหรือพยายามฝึกฝนตัวเองเพิ่มเติม ความรู้ที่สำคัญ เช่น ด้านภาษา ภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน หรือความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่จะเอาสภาพสิ่งแวดล้อมมาปรับปรุงใช้ สามารถที่จะเอาสิ่งที่มีอยู่มาทำประโยชน์ได้ เราต้องฝึกฝนหาความรู้ด้วยตัวเองก่อน จึงมีการอบรมครู มีการพัฒนาครูอย่างนี้ หวังว่าทุกคนจะไม่ย่อท้อและสามารถที่จะศึกษาเรื่องใหม่ๆ เพื่อที่จะนำมาเป็นตัวอย่าง และนำไปให้เยาวชนรุ่นใหม่สามารถในการอนุรักษ์ รักษาเอกลักษณ์ของตนเอง ในขณะเดียวกันกับการที่จะศึกษาเล่าเรียนของใหม่ให้ทันกับเหตุการณ์ เพราะเวลานี้ แม้แต่อย่างผู้นำฝ่ายศาสนา ยกตัวอย่างเช่น พระสงฆ์ หรือผู้นำศาสนาอิสลามก็มาร่วมโครงการที่จะศึกษาต่อ อย่างพระอาจารย์ท่านพยายามทำปริญญา ทำปริญญาโทและปริญญาเอกกัน ทุกคนก็พยายามอย่างไม่หยุดยั้ง หวังว่าจะช่วยกันทำให้บ้านเมืองเจริญได้ในความสามารถ ซึ่งอาจจะเรียกว่าความสามารถเล็กๆ ของเรา แต่ว่าเราก็ไม่ย่อท้อ ขออวยพรให้ทุกท่านมีความสุข ความเจริญความมั่นคงที่จะมีชีวิตอยู่และปฏิบัติหน้าที่สืบต่อไป

พระราชดำรัส
ในโอกาสที่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ เข้าเฝ้าฯ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันอังคาร ที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๓

การปฏิบัติงานโครงการปีนี้นำมาถึงปีที่ ๓๐ สามสิบปีถือว่าเป็นเวลาที่ยาวนาน และมีการเปลี่ยนแปลงมาก ในระยะต้นทีเดียวนั้นพอเริ่มคิดก็ไม่กล้าที่จะติดต่อกับใครให้มาร่วมมือมากนัก สตางค์ก็ไม่มี ได้คนช่วยทีละเล็กละน้อย พอมีผู้รู้เรื่องเข้า ต่างคนก็ต่างมาช่วยกันตามที่ใครจะมีกำลังความคิด กำลังทรัพย์ก็มาร่วมกัน ถือว่าได้มีคนช่วย เวลานี้ร่วมกันมากมายหลายหน่วยงาน ตอนแรกก็ยังไม่ได้อะไรกว้างขวาง ไปเห็นเด็กและเยาวชนหรือแม้แต่คนที่มีอายุมากกว่าวัยเรียนมีสุขภาพอนามัยไม่ดี พยายามคิดว่าจะทำอย่างไรดีนอกจากการพาไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลแล้ว ก็นึกถึงว่าอาหารการกินน่าจะเป็นเรื่องที่สำคัญ เพื่อที่จะทำให้คนมีอาหารการกินดี จะมีเรี่ยวแรงในการทำมาหากิน ในการศึกษาเล่าเรียน ทั้งเรี่ยวแรงทางสมอง เรี่ยวแรงทางร่างกาย แต่ว่าการที่จะไปซื้อหาอาหารมานั้นก็ทำได้ยาก เพราะตอนนั้นต้นทุนก็น้อยและเห็นว่าวิธีที่จะทำได้ก็คือพยายามให้นักเรียนเหล่านั้น หรือโรงเรียนเหล่านั้นผลิตอาหารบางส่วนได้ด้วยตนเอง จะได้ประโยชน์เพิ่มขึ้นมา คือทางนักเรียนเหล่านั้นก็จะได้ศึกษาวิชาการทางการเกษตร ครูบางทีก็พูดว่านักเรียนเป็นบุตรหลานของเกษตรกรเป็นส่วนมาก บางครั้งมีความรู้ทางการเกษตรยิ่งกว่าครูเสียอีก แต่ครูในช่วงนั้นจะเป็นครูโรงเรียน ตชด. ส่วนใหญ่ ตชด. มีประสบการณ์ในเรื่องการเข้าไปช่วยเหลือราษฎร และอีกอย่างหนึ่งทางฝ่ายข้าราชการ ฝ่ายเกษตรต่างๆ ในขณะนั้นต้องไปในพื้นที่เหล่านี้อยู่แล้ว และให้ความรู้ต่างๆ แทนที่จะให้ความรู้ผู้ใหญ่เลยก็ให้ความรู้แก่เด็ก ซึ่งค่อยๆ หัด ค่อยๆ ปฏิบัติไป ก็จะทำให้ชำนาญมากขึ้น สำหรับแนวความรู้ใหม่ๆ และข้อควรรู้ การที่ทำก็ได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน และได้อาหารที่มีคุณภาพมาปรุงรับประทาน และให้ศึกษาด้วยว่าอาหารอย่างไหนบริโภคอย่างไรแล้วดี ไม่ดี อะไรดี จะบำรุงร่างกายอย่างไร นอกจากเรื่องนั้นแล้ว ก็ยังเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย ที่เปิดทางให้ครูสามารถที่จะช่วยนักเรียนหรือชาวบ้านที่เจ็บป่วย มีช่องทางที่จะรักษาหรือการป้องกันอีกอย่าง

นอกจากเรื่องอาหารแล้ว การรักษาสุขภาพอนามัยให้ดี อนามัยส่วนบุคคล งานสุขาภิบาล รักษาพื้นที่ให้สะอาดก็เอาแค่นั้น ส่วนในด้านการศึกษา ตอนนั้นจะเน้นเรื่องอ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ เพราะว่าเมื่ออ่านออกเขียนได้แล้ว ก็อ่านเอกสารทางราชการที่แนะนำในเรื่องการอาชีพ การรักษาสุขภาพได้ และตอนนั้นมีการศึกษาภาคบังคับ ถึง ป.๖ แต่ก็ยังมีเยาวชนจำนวนมากที่ถึงวัยเรียนแต่ไม่มีโอกาสจะศึกษาในระดับแม้แต่ถึงชั้นประถมศึกษา พยายามเน้นตรงนี้ พอดำเนินการไปได้ช่วงหนึ่ง ทางราชการก็เพิ่มช่องทางที่จะเพิ่มโอกาสในการศึกษาให้เยาวชนเหล่านั้นมีโอกาสที่จะศึกษาได้อย่างน้อยถึงขั้นมัธยมต้น พยายามที่จะส่งเสริมก็ไม่สามารถมีทุนให้ทุกคนศึกษาเล่าเรียนได้ พยายามที่จะเลือกเอาคนที่ยังงี้ๆ ถ้าปล่อยไว้ก็ไม่มีทางได้รับการศึกษาแน่ กับมีความสามารถพอสมควรที่จะเรียนต่อได้ ต่อจากนั้นโอกาสเพิ่มมากขึ้นก็เลยเปิดกว้างให้เรียน กะไว้ว่าถึงขั้นมัธยมปลาย แต่พอต่อมาก็เปิดโอกาสให้เรียนระดับอุดมศึกษา ต่อมาจนถึงอาจจะระดับหลังปริญญาตรี มาจนถึงให้โอกาสที่จะไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อให้มีประสบการณ์ที่กว้างขึ้น ไม่ใช่ให้ได้ทุกคน ให้ได้เฉพาะคนที่มีความสามารถพอและมีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อในลักษณะนั้น ดำเนินการไปได้พอสมควรแล้ว

ส่วนเรื่องการศึกษาที่จริงยังอยากจะยึดหลักเดิม เพื่อให้ทั้งนักเรียนหลังจากที่จบแล้วมีวิชาทางด้านการเกษตร นอกจากเราดูแล เพาะปลูกกันเองแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการประกอบการด้วย ก็เลยมีเรื่องของการทำงานบัญชี การสหกรณ์ เพื่อให้รู้ว่าที่จริงแล้วบางส่วนมีคนมาช่วย มีทางราชการมาช่วย หรือมีเอกชนมาช่วย การที่จะทำอะไรสักอย่างมีต้นทุนทั้งนั้น ถ้าคุณไม่เสีย คนอื่นก็เสีย ไม่ใช่ฟรี จะได้ฝึกทักษะต่างๆ ทักษะภาษา ทักษะทางด้านคณิตศาสตร์ เป็นต้น แต่ว่าปัจจุบันมีส่วนที่เพิ่มขึ้นมา อย่างประกอบการไม่ใช่เฉพาะเกษตร หรือว่ากิจการที่จะต้องศึกษา เช่น งานช่างต่างๆ ก็เป็นเรื่องสำคัญ ทั้งในงานช่างที่เป็นช่างในชีวิตประจำวัน ที่ควรจะรู้หรือทำเองได้ และมาจนกระทั่งงานช่างที่จะนำไปประกอบอาชีพหรือแปรรูปสิ่งต่างๆ ที่เรำทำมา พวกนี้สำคัญ

การศึกษามีอุปกรณ์การสอน เช่น เดียวนี้นอกจากสมุดหนังสือแล้ว ยังมีอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ดาวเทียม มีเครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะต้องมีการใช้ ไม่ใช่ของที่ใช้แล้วโยนทิ้ง ใช้ก็ต้องรู้จักรักษาซ่อมแซม ต้องรู้จักดูแลให้ดี การที่มีอุปกรณ์พวกนี้ไม่ใช่เป็นเครื่องยืนยันในฐานะที่เราอยู่ในฐานะที่ดี โรงเรียนดี มีอุปกรณ์มากมาย แต่ต้องรู้จักใช้อุปกรณ์ให้ได้เต็มที่ กลับมาในเรื่องของวิชาการอีก คือด้านภาษา ถ้าอ่านไม่ออกมีอุปกรณ์ก็ไม่ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ หรือบางโรงเรียนมีอินเทอร์เน็ต แต่ครูกับนักเรียนก็ไม่ได้ใช้ในการศึกษาเล่าเรียน ใช้ในการบันเทิง ซึ่งก็ดีจะได้ไม่เบื่อหน่าย แต่ว่าที่จริงแล้วอุปกรณ์นี้สามารถที่จะช่วยเหลือถ้าอ่านออกแล้วใช้ได้จริงๆ ในเรื่องของวิชาต่างๆ ทั้งภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ

เป็นเรื่องที่ศึกษาได้ โดยที่ไม่ควรเลยที่จะบอกว่า เราอยู่ห่างไกลทุรกันดาร หรือว่าด้อยโอกาส ถ้าแบบนั้นเราก็มีโอกาสที่จะมีความรู้ได้เท่าคนอื่น แต่ก็จะมีข้อขัดข้อง เช่นว่า อยู่ห่างจากที่ที่มี ไฟฟ้าต้องใช้พลังงานจากแหล่งต่างๆ ก็เป็นเครื่องอีก ก็ต้องรู้จักถนอมดูแลรักษา ต้องทำเป็น มาถึงเรื่องนี้ก็ค่อยๆ ไปเรื่อยๆ ทั้งทางด้านฝึกหัดวิชาการความรู้ และความรู้ในเรื่องอาชีพ ต่างๆ มาถึงเรื่องของอาชีพ ถ้าประดิษฐ์อะไรได้แล้ว หรือว่าผลิตพืชผลทางเกษตรได้แล้ว บาง ส่วนก็ต้องมีตลาดรู้จักค้าขาย ตลาดก็คือตลาดนั่นเอง อย่างที่ยกตัวอย่างว่า เรื่องอาหาร การกิน บางแห่งปลูกข้าวก็ไม่ใช้เพราะนักเรียนหรือชุมชนนั้น การที่ปลูกข้าวแล้วหรือเอาพืชผล ต่างๆ ไปขายอย่างเดียว แล้วไปซื้อกลับมานั้น ทำให้เพิ่มราคามากขึ้น บางทีก็เลยอดหรือไม่มี จะกินเลย ตอนนั้นก็ต้องนึกถึงว่าให้ประดิษฐ์ของให้มีใช้ในครอบครัว มีใช้ในชุมชนเหลือก็ขายใน สถานที่ใกล้เคียงๆ ต่อมาเดี๋ยวนี้เราทำตลาดไว้ให้ เช่น ร้านหญ้า หรือร้านอื่นๆ พวกนี้ก็เป็นที่จะ รองรับตลาดได้ เดียวนี้ บางทีก็ออกขายในต่างประเทศ ออกไปได้ถึงนั้นแล้ว

ที่นี้ก็มาเรื่องสุขภาพอนามัยอีก ตอนนี้จะต้องป้องกันรักษาโรคต่างๆ ที่จะมาเป็น ระยะ ที่เน้นเรื่องฟัน และเน้นเรื่องโรคพยาธิ เพราะว่าตอนนั้นไม่สบายใจว่าเรามีอาหารปรุง อย่างดีให้แล้วแต่ทำไมถึงยังมีการบกพร่องทางด้านโภชนาการอยู่ เห็นว่าอาจจะจะมีอะไรใน ท้องที่แย่งอาหาร หรือว่าฟันไม่ดีเคี้ยวไม่ได้ จริงๆ แล้วก็ไม่มีใจ แต่ว่าการที่รักษาฟันให้ดีเพื่อ ให้เคี้ยวได้ กับเอาสิ่งที่แย่งอาหารในท้องออกไปเสียบ้าง ก็เป็นเรื่องที่ยังจำเป็นอยู่ มองให้ชัด ในเรื่องนี้

ต่อมาการดูแลนักเรียนก็ไม่ใช่ว่านักเรียนประถมศึกษาอย่างที่เคย ก็ทำส่วนที่เล็กลงมา ถึงกระทั่งขนาดหญิงมีครรภ์ เพื่อที่จะดูแลให้ได้ ต้องประสานกันในชุมชน เพื่อให้ดูแล เพื่อให้ ออกลูกมาเป็นเด็กที่มีโอกาส เป็นเด็กที่สมบูรณ์ขึ้นมาจนถึงคลอดลูก และผู้หญิงที่ให้นมบุตร ต้องมีสุขภาพดี บุตรถึงจะได้มีโอกาสเติบโตดี มาเข้าสู่ขั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก่อนที่จะเข้า อนุบาล และเข้าประถมศึกษา เมื่อครั้นประถมศึกษาเสร็จแล้วก็ไม่ใช่ว่าควรจะต้องให้ดำรงชีวิต อยู่เองตามยถากรรม พอถึงชั้นมัธยมที่เป็นเด็กวัยรุ่นที่เหมาะสมที่จะศึกษา ที่จะดูแลตัวเองใน หลายๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกายทางด้านสังคม อาหารการกินก็เป็นเรื่องสำคัญ จึงพยายาม ที่จะเพิ่ม อย่างรายได้ที่ได้จากร้านหญ้าที่ขายดินนั้น ถ้าไรส่วนหนึ่งก็นำมาเป็นภัตตาหารของ สามเณร และเป็นอาหารของเด็กมัธยม เพราะว่าตอนนี้ก็ขยายออกไป นอกจากทางด้าน โรงเรียน ตชด. แล้ว ก็ยังขยายกิจการไปถึงโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ ทั้งสำนักงานการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สำนักงานการศึกษาเอกชน ซึ่งได้แก่โรงเรียนเอกชนบางโรงเรียน โรงเรียนสอน ศาสนาอิสลาม และโรงเรียนในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาที่เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม สายสามัญ ซึ่งนักเรียนเป็นสามเณร และพยายามขยายเพื่อให้ครอบคลุมเยาวชนเพิ่มมากขึ้น

เรื่องที่ทำให้เรียนและของที่สำคัญ คือให้มีการดูแลสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพธรรมชาติรอบตัว ป่าเขา มองดูเหมือนกับว่าถ้าต้องการทำงานเกษตร แล้วเผาป่าทำลายป่าทิ้งไปหมด หรือแม้แต่สัตว์ป่าต่างๆ ที่ทำลายไปนั้น ที่จริงในระยะสั้นนิดเดียวก็อาจจะดี เพราะว่าทำให้ทำการเกษตรได้สำเร็จรวดเร็ว แต่ในระยะไกลนั้น ในส่วนที่เป็นป่าหรือแม้แต่สัตว์ต่าง ๆ นั้น ทำให้สิ่งแวดล้อมของเรา เกิดสมดุล ก็พยายามชี้แจงให้เห็นถึงข้อนี้ว่า ถ้าทำลาย ตัดไม้ หรือว่าเผาเลย สิ่งที่ได้ไม่คุ้มกับสิ่งที่เสียไป พยายามให้นักเรียนศึกษาว่าสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ แต่ละชนิด ต้นไม้แต่ละอย่างมีคุณสมบัติอย่างไร เป็นอย่างไร ใครเรียนรู้ยิ่งเรียนรู้มากก็ยิ่งจะรักสิ่งเหล่านี้ เพราะเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องรักษาไว้ นี่เป็นสมบัติของตัวเอง เป็นสมบัติของชุมชน ไม่ใช่เป็นของคนอื่น คนอื่นที่เข้ามาก็เสียตาย เสียตายแทน แต่เสร็จแล้ว เสียตายแล้ว เขาก็ออกไป ส่วนมากอายุมากแล้วก็อาจจะเจ็บตายไปเดินมาไม่ไหวก็เท่านั้นเอง แต่ว่าตัวเรานี่ เราต้องอยู่ตรงนั้นหรือว่าต้องรักษาสมบัติอันเป็นสมบัติของเรา

อย่างที่เราเน้นเรื่องการรักษาวัฒนธรรมก็เช่นเดียวกัน เป็นเครื่องชี้บ่งว่าเราเกิดมาอย่างไร ในชุมชนของเรามีสิ่งดีๆ อะไร อย่างแม้แต่ทางราชการมาส่งเสริมก็เป็นเรื่องของทุกๆ ไปในประเทศ ของเราที่เป็นของเราจริงเป็นวัฒนธรรมของเราจริงๆ คืออะไรที่ต้องรักษาไว้ แม้แต่ภาษา ภาษาที่ว่าเรียนภาษาไทยให้ดีๆ ภาษาอังกฤษดีๆ เพราะว่าเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้าวิชาการต่างๆ ที่จะให้ตัวเองพัฒนาสูงขึ้นไป แต่เรื่องของภาษาท้องถิ่นนั้น ต้องรักษาเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง แต่ไม่ใช่เอาแต่ท้องถิ่นแล้วไม่เอาของที่เป็นสากล คือภาษาไทย หรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ มันก็ได้ เชื่อว่าเด็กๆ ทุกคนที่พัฒนามาดี สติปัญญาดี สามารถที่จะเรียนทุกๆ อย่าง ไปพร้อมๆ กันได้ ก็คิดอย่างนี้ แต่ก่อนนั้นก็เคยคิดเหมือนกันว่าขี้เกียจเรียน เรียนภาษาไทยก็จะแยะอยู่แล้ว ทำไมต้องเรียนภาษาอังกฤษ ไม่คบใครเราก็คบกันเองอยู่ในนี้ พอต่อมาก็เห็นว่าไม่ได้ นอกจากคบเขาแล้วก็ต้องศึกษาเล่าเรียนวิชาการของเขาซึ่งเราอาจจะไม่รู้ไม่ทราบดี แล้วดึงเอามาใช้สติปัญญาพิจารณา ให้เข้ากับสถานการณ์ของเรา อย่างบางทีก็มีนักเรียนเก่าท่านหนึ่งเพิ่งมาปรารภให้ฟังว่า เขาเป็นชนเผ่า แต่ทำไมรุ่นน้องๆ ไม่ค่อยภูมิใจในชนเผ่า เขาได้อ่านหนังสือต่างๆ เขาเก่งในด้าน ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เขาก็อ่านข้อความต่างๆ เขาเห็นว่าคนเผ่าเขาที่มีในต่างประเทศนั้นล้วนแต่ภูมิใจในวัฒนธรรมของตัวเอง แต่ทำไมเราถึงไม่ภูมิใจในวัฒนธรรมของเรา อันนี้ก็ดี เพราะฉะนั้นต้องศึกษาทั้งสองอย่าง เดียวนี้ อย่างที่ท่านที่ปรึกษาพูนศรีได้พูดถึงว่า ปัจจุบันนี้มีการแพร่ความรู้ไปในต่างประเทศ เคยพูดกับครูโรงเรียน ตชด. ต่างๆ ว่า แต่ก่อนนี้เราทุกคนหัดกันมา ทำผิดทำถูกกันมา จนคิดว่าเรามีแนวทางแล้ว การที่เราทำเอกสารไว้หรือเราหาความรู้ไว้ เผยแพร่ให้คนอื่นรู้ คนอื่นจะได้สบายด้วย ตอนนั้นที่พูดเข้าใจถึงโรงเรียนอื่นๆ ที่เราไม่ได้ทำในเมืองไทย แต่กลายเป็นว่าชาวต่างประเทศก็สนใจวิธีการของเรา ประเทศใกล้เคียงเขาก็ขอมาดูงาน โรงเรียนบาง

โรงเรียนก็คงจะได้รับแขกจากต่างประเทศแล้ว เขาขอให้เราไปแนะนำเขา ซึ่งก็เป็นเรื่องลำบากของเรา ไปถึงต้องไปศึกษาลักษณะของเขา สิ่งแวดล้อมของเขา ที่เราจะเสนอข้อคิดเห็นของเราอย่างไร ล่าสุดได้ไปประเทศพม่าที่เขาถูกพายุ เราได้ไปสร้างโรงเรียน ลองทำศูนย์เกษตร และให้ความรู้ต่างๆ แนะนำเขา ที่สุดท้ายไม่ได้มีในข่าวอะไร ไปที่ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้นัดคณะที่เคยทำงานด้วยกัน เขาเรียกว่ากองทุนสำหรับพัฒนาการศึกษาหลังประถมศึกษาเพื่อผู้ลี้ภัย ผู้ที่อยู่ในประเทศตัวไม่ได้ มีการรบกกัน หรือมีความยากจนลี้ภัยไปประเทศอื่น คนพวกนี้ไม่มีโอกาสจะได้เล่าเรียน หน่วยงานนี้เคยไปทำงานกับเขา ไปช่วยที่แอฟริกา แต่ตอนนี้ไม่ค่อยมีเวลาจะไปทำงานกับเขา ก็นัดเขามากินข้าวเช้าด้วยกัน เขาก็เล่าให้ฟังว่า ตอนแรกเขาก็ไม่มีความคิดอะไร เขาคิดว่ารับบริจาคเงินแล้วก็มาพัฒนาการศึกษาในค่าย-อพยพให้พวกที่ลี้ภัย ได้พูดเล่าให้เขาฟังเรื่องโครงการนี้ เขาบอกว่าเขาก็ไปทำ ตอนหลังนี้เขาไม่ได้ทำแค่ค่ายผู้ลี้ภัยเพราะผู้ลี้ภัยกลับประเทศไปแล้ว เขาก็ตามกลับไปดูในประเทศ ช่วยทางด้านต่างๆ ซึ่งก็เหมือนโครงการโรงเรียน ดชด. นี้ เหมือนไม่ผิด ที่คุยให้เขาฟังเขาลองไปปฏิบัติดูแล้วก็ดี อันนี้ไม่ใช่ที่เราไปช่วยด้วย แค่คุยๆ ให้เขาฟังแล้วให้เขาดูรูป เอาหนังสือที่พิมพ์ออกมาให้เขาดู ก็ดี อันนี้รู้สึกปลื้มใจเหมือนกับว่าเราได้ร่วมกันทำบุญเพื่อช่วยให้คนอื่นที่ตกทุกข์ได้ยากให้มีโอกาสที่ดีขึ้น โดยที่เราไม่ต้องไปเอง เป็นการขยายผลอย่างหนึ่ง ซึ่งก็ไม่เคยมีคำเล่าตอบกลับมา หรือที่เราไปทำไว้หลายปีแล้วขาดตอนไป เช่นที่พม่า เจ้าหน้าที่ของเราอย่างเช่น คุณกิตติ เป็นต้น มีโอกาสก็ไปดูโรงเรียนพม่าที่เคยทำไว้ บางอย่างก็ขาดตอนไป แต่เขาก็ยังมีรูป แม้แต่ถุงซองพันธุ์พืชที่ให้ไว้ เขาก็เก็บเอาไว้ยังมีอยู่ หลายปีแล้วอยากให้กลับไปช่วยกันทำหรือพัฒนาใหม่ โรงเรียนเขาก็พัฒนาไปจากโรงเรียนประถม กลายเป็นประถมขยายโอกาส เป็นชั้นมัธยมลักษณะคล้ายๆ บ้านเรา แต่เราก็ไม่ค่อยได้รู้เรื่องของเขารึหรือติดต่อกับเขา อย่างนี้เราก็มีโอกาสได้ดี ได้เพื่อนต่อไป โรงเรียนก็ได้เพื่อนดี เพื่อนที่มีความรู้ลึกๆ ต่อเรา ทั้งทางด้านนักเรียนทั้งด้านผู้ปฏิบัติงาน ความจริงที่ไปช่วยกันก็ดังๆ หน้าเดิมๆ ไปช่วยกันทำงาน ถือว่าเป็นเรื่องของบุญ เป็นเรื่องของคุณศที่ช่วยๆ กัน ต่อไป

ขอให้นุญกุลศครั้งนี้ช่วยคลบนดาลให้ทุกๆ ท่าน ทั้งในที่นี่ ทั้งที่เป็นนักเรียน เยาวชน และเป็นผู้ที่มาร่วมปฏิบัติงานที่เชิญมา หลายๆ ท่านอาจจะพ้นจากหน้าที่ตำแหน่งไปแล้ว บางท่านก็ยังมาช่วย หรือบางท่านปกติไม่ได้มาแล้วแต่ก็มา อย่างวันนี้ก็มาเป็นกำลังใจมีอีกหลายท่าน บางทีครบรอบ ๓๐ ปี นี้ มีความรู้สึกรำลึกถึงหลายๆ ท่านที่เคยช่วยมาตั้งแต่ต้นแต่ว่าลวงลับหรือซราภาพไปแล้ว ที่ไม่สามารถมาได้ก็ยังนึกถึงท่านอยู่ ยังเป็นโอกาสที่กลับมาย้อนขอให้ทุกท่านมีกำลังใจ มีความสุขกาย สบายใจ และสามารถที่จะดำรงชีวิตอย่างดีต่อไป

ประมวลพระราชดำรัส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร
พุทธศักราช ๒๕๒๔ - ๒๕๕๓

ISBN 978-974-9958-44-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๔

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย

สำนักงานโครงการสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๓
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๒ ๖๕๑๑ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๓๙๒๓

พิมพ์ที่

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี) เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๓/๐
โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐, ๐-๒๔๘๒-๑๐๑๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕
E-Mail : aprint@amarin.co.th Homepage : <http://www.amarin.com>

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ

ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๑๙ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๕

เนื่องในการชุมนุมครั้งนี้ขอกล่าวความคิดเห็นบางประการที่เกี่ยวกับโครงการที่ได้ทำมา ซึ่งดำเนินการไปด้วยดี ประการแรกเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย ในการทำงานทุกวันนี้ ย่อมแตกต่างกับเมื่อ ๓๐ กว่าปีที่ผ่านมามากมาย เริ่มต้นนั้นเห็นว่านักเรียนและประชาชนในถิ่นทุรกันดาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในถิ่นที่มีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนอยู่ มีปัญหาในเรื่องโภชนาการ การขาดสารอาหาร แต่ปัจจุบันนี้เท่าที่ไปเห็นมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ผู้ที่มีปัญหาทางด้านโภชนาการ ก็เหลือจำนวนอยู่ไม่เท่าไร ทั้งนี้ไม่ได้แปลว่าเราจะนิ่งนอนใจไม่ปฏิบัติการอย่างที่เคยทำ เพราะว่าเราได้ขยายโครงการออกไปในที่ที่ทุรกันดารยิ่งขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นยังได้ปฏิบัติงานในประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศ ซึ่งเขามาดูเราเป็นตัวอย่าง เราจึงต้องทำให้ดี ให้เป็นที่ที่เขาจะศึกษาได้ว่า เราทำเรื่องสุขภาพอนามัยและเชื่อมโยงกับเรื่องการทำงานอาชีพ เช่นการเกษตร เรื่องการศึกษาอย่างนี้ เป็นต้น นอกจากเรื่องโภชนาการแล้วยังมีปัญหาในเรื่องสุขภาพอนามัยอื่น ๆ เช่น เรื่องโรคที่เกิดจากฟัน โรคที่เกิดจากหนองพยาธิที่อยู่ในร่างกาย โรคมาเลเรีย ความป่วยไข้ต่างๆ ที่จริงเป็นหน้าที่ของทางสาธารณสุข แต่เราที่อยู่ในโรงเรียนมีวิชาความรู้ หลายแห่งที่หน่วยงานทางสาธารณสุขเข้าไปได้โดยยาก โรงเรียนก็ได้เป็นศูนย์กลาง เช่นเป็นสุขศาลา ดูแลนักเรียน ครอบครัวของนักเรียน และประชาชน โดยทั่ว ๆ ไป นอกจากโรคภัยไข้เจ็บแล้ว อาจมีโรคอื่น ๆ เช่น โรคที่เกิดจากสารพิษ เนื่องจากการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม นี่ก็ต้องให้คำแนะนำเพื่อที่จะได้ปฏิบัติที่ดีต่อไป

ประการที่ ๒ คือเรื่องการศึกษา ปรากฏว่าเดิมตั้งแต่ ๓๐ กว่าปีนั้น ได้ตั้งเป้าหมายที่ดีคือให้ประชาชนทุกคนมีความรู้อ่านออกเขียนได้ ต่อมาก็เรียนจบภาคบังคับ ต่อมาก็หวังว่าทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนในระดับสูงขึ้นไป ตามสติปัญญาของตัว หลายคนก็จบปริญญาตรี ปริญญาโท ต่อไปเห็นหลายคนมีแผนจะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก แล้วออกมาประกอบอาชีพต่าง ๆ ในเวลานั้นนอกจากได้เรียนทุกคนแล้ว เราต้องเน้นเรื่องคุณภาพการศึกษา อย่างที่เห็นว่าพยายามเน้นทั้งด้านภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ วิชาทางด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา หรืออื่น ๆ นอกจากนักเรียนแล้วผู้ที่ให้การศึกษาคือครูนั้น ก็ต้องปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ อย่าถือว่าเราเป็นครูแล้วมีความรู้ความสามารถดีกว่าคนอื่น บางเรื่องก็ควรจะศึกษาไปด้วยกัน อย่างปัจจุบันนี้หลาย ๆ แห่งมีสื่อการสอน เช่น มีหนังสือก็ควรที่จะอ่านศึกษาหาความรู้ หรือมีคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ การเรียนทางไกลอย่างนี้เป็นต้น ถ้าเรารู้จักค้นหา

ความรู้ในนั้น ไม่ว่าสาขาวิชาใด ก็สามารถศึกษาเล่าเรียนได้ แล้วก็ต้องฝึกฝนตนเองให้ได้ให้ดีไปพร้อม ๆ กันทุก วัน หลาย ๆ เรื่อง หลาย ๆ วิชานั้นต้องเชื่อมโยงกันให้ได้ อย่างที่ไปเห็นวันหนึ่งคุณครูสาธิตการสอนเรื่องไฟฟ้า ดูแล้วเห็นว่าสอนได้ดี น่าจะเชื่อมโยงได้กับการฝึกอบรมเรื่องปัญหาจากไฟฟ้าที่เราได้รับการอบรมในการอบรม ครุตามที่ท่านผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนได้กล่าวเมื่อสักครู่นี้ แล้วอาจจะเชื่อมโยงต่อการฝึกวิชาชีพ ต่าง ๆ เช่นวิชาชีพทางไฟฟ้า ด้านการเรียนในห้องเรียน หรือการปฏิบัติที่เราปฏิบัติ เช่น เรียนวิชาทางชีววิทยา หรือแม้แต่คณิตศาสตร์ ก็อาจจะเชื่อมโยงกับแปลงเกษตร นอกจากทำแปลงเฉย ๆ เราได้ทำเรื่องสหกรณ์ คิดเลอะอะไรต่าง ๆ เป็นวิชาความรู้ ทุกอย่างที่จะเชื่อมโยงกันได้

ส่วนในด้านวิชาชีพ ตอนแรกก็คิดในเรื่องการตั้งวิชาชีพนั้น เห็นว่าในโรงเรียนหรือในชุมชนที่มี โรงเรียน ตชด. นั้น มีบุคคลที่ไม่สามารถจะประกอบอาชีพปกติ หรือเล่าเรียนได้ปกติเพราะ เป็นบุคคลต่างด้าว บ้าง บุคคลไร้สัญชาติบ้าง ซึ่งขณะนี้ก็ยังมียู่ บุคคลเหล่านั้นถ้าเรียนวิชาสูงขึ้นไปได้ ก็ควรจะมีความรู้ ทางด้านวิชาชีพเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ ต่อมาสถานการณ์เหล่านี้ก็ดีขึ้น โอกาสในการศึกษา ความเท่าเทียมกันมีดีขึ้น แต่ว่าการฝึกอาชีพนั้นก็ควรที่จะปฏิบัติต่อไป เพราะว่ายังมีประโยชน์สำหรับเด็กที่ยัง เล็ก ๆ อยู่ การที่ได้ทำการที่สมัยก่อนเขาเรียกว่าหัดศึกษานั้น เป็นการฝึกอบรมความรู้ หรือว่าเรื่องวัฒนธรรม หรือการรักการทำงาน เป็นการฝึกมือ ให้สามารถใช้ได้ดีเหมือนกับเราวิ่งเพื่อออกกำลังกาย การใช้มือเป็นการ เชื่อมโยงระหว่างมือและสมอง ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่สุด สำหรับเด็กโตก็จะได้ฝึกอบรมให้ทำอะไรได้และ เป็นรายได้เพิ่มเติม การที่เรียนตรงนี้จะเสริมให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เราจะเห็น ได้ว่าเดี๋ยวนี้จะมีกลุ่มชาวบ้านที่อาศัยโรงเรียนหรืออยู่ห่างไม่อาศัยโรงเรียนในการผลิตของ เราสามารถหาตลาด ให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้ เป็นการเพิ่มพูนรายได้ แต่เท่าที่ไปดูในช่วงที่ผ่านมา ก็มีปัญหายู้อย่าง เช่นกลุ่มของ ชาวบ้านนั้น บางทีเมื่อตั้งกลุ่มตัวเองแล้ว ไม่มีสถานที่ที่จะทำงานเมื่อฝ่ายที่ไปตรวจตราแล้ว สินค้าก็ไม่มี คุณภาพตามสมควร ถ้าได้ทำในโรงเรียนครูซึ่งมีความรู้ก็อาจจะเป็นผู้แนะนำได้ว่าควรจะทำอย่างไร เช่นเรื่อง ความสะอาด ให้ตรงตามมาตรฐาน ส่งเสริมเรื่องการตลาดที่ถูกต้อง นอกจากนั้นวิชาต่าง ๆ ที่เราเรียน เช่น การบัญชีหรือการสหกรณ์ ก็จะเป็นนิสัยปัจจัยต่อไปให้นักเรียนเมื่อโตขึ้นได้ทำอาชีพที่ถูกต้อง เป็นการรวมกลุ่ม ทำที่โปร่งใส ในระหว่างนี้ก็เผยแพร่ความรู้ไปสู่ชุมชนและชาวบ้านได้เช่นกัน

ส่วนเรื่องประการสำคัญมากที่ได้อบรมมา คือการอนุรักษ์ธรรมชาติ เราจะเห็นกับตาได้ทุกวัน อย่างที่ เกิดเรื่องหนักเมื่อหลายเดือนมาแล้วมีหมอกควันเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นสาเหตุเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ นั้น พบว่าเป็นเรื่องเผาป่า การเผาป่าทำลายพืชธรรมชาติแล้ว ทำให้เกิดน้ำท่วม เกิดดินถล่ม เป็นของที่เห็น ๆ กัน อยู่ แต่การที่จะพูดไปว่าใครเขาเป็นเรื่องลำบาก เกี่ยวกับการทำมาหากิน หรือผลประโยชน์ต่าง ๆ ถ้าครูทราบ กระทบอุทยานฯ ที่เชิญมา ให้ร่วมมือกันช่วย ๆ กัน นักเรียนด้วยกันก็ช่วยกัน เราก็จะรักษาสমบัติของชาติได้ พูดถึง เรื่องวัฒนธรรมนั้น ในกลุ่มนักเรียนเรานี้ ถือว่าเป็นผู้ที่สืบทอดชีวิตมาจากหลากหลายวัฒนธรรม การที่ได้รักษา

วัฒนธรรมของชุมชนไว้นั้นเป็นการแสดงเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจที่จะเจริญรุ่งเรืองขึ้นมาต่อไปได้

นอกจากผู้ที่มาร่วมงานที่มาช่วยงาน คุณครู และผู้บังคับบัญชาทั้งหลายที่มาช่วยกันนั้น บุคคลสำคัญที่จะต้องช่วยเหลือทำให้โครงการสำเร็จไปได้นั้น ได้แก่ ศิษย์ปัจจุบัน และนักเรียนเก่า ที่เรารู้แล้วว่าควรจะทำอย่างไร อยากจะให้วิชาที่เรียนหรือสิ่งที่ได้ฝึกอบรมนั้นเอามาปฏิบัติจริง แล้วเผยแพร่ไปสู่ครอบครัวผู้ปกครองหรือบุคคลที่ได้พบเห็นรู้จัก ถ้ามีโอกาสก็สละเวลามาช่วยดูแลโรงเรียนเก่า เพื่อให้รุ่นน้องมีโอกาสสืบต่อมาจะได้ค่อย ๆ พัฒนาตัวให้เจริญกันขึ้นและมีความสุขกันถ้วนหน้า

ในโอกาสนี้ขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ได้มาร่วมกันเช่นเคย ขอคุณความดี ขออาราธนาคุณพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย และพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ช่วยคุ้มครองให้ทุกท่านประสบด้วยจตุรพิธพรชัย คืออายุ วรรณะ สุขะ พละ ได้แก่ทั้งอายุยืน สุขภาพดี สามารถมีความคิดอ่านที่ดีเพื่อให้ตนเอง ชุมชนและบ้านเมืองได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างมีความสุขตลอดไป

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ

ณ ศาลาดุสิตาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันอังคาร ที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๗

ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้มาร่วมมือกันทำงานนี้เป็นเวลานาน ที่เริ่มทำเองก็ ๓๐ กว่าปีแต่ที่ได้โดยเสด็จพระราชดำเนิรพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทำงานในลักษณะนี้คือดูแลนักเรียนนั้นเป็นเวลา ๔๐ ปีเศษแล้ว งานนี้เป็นงานที่ตั้งใจพยายามให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ แต่จะทำดีคนเดียวก็ไม่ได้ และคิดว่าที่ทำสำเร็จมาถึงขั้นนี้เป็นเพราะได้รับความร่วมมือความช่วยเหลือจากทุกท่าน ส่วนหนึ่งก็อยู่ในที่นี้ ส่วนหนึ่งก็ไม่ได้ปรากฏในที่นี้ หรือบางส่วนก็ล่วงลับไปแล้ว ตลอดเวลาได้นึกถึงท่านเหล่านั้นที่มาช่วยเหลือ

ในขั้นนี้เห็นได้ว่าทำงานมา ๓๐ กว่าปีแล้ว ย่อมมีสิ่งที่ยากลำบาก สิ่งที่ยากลำบากก็มี แต่ยังมีบริเวณพื้นที่ ๆ เข้าถึงได้ยาก และยิ่งลำบากยากจน ก็พยายามที่จะทำให้อีกขึ้น ในเรื่องเก่า ๆ คือ เรื่องโภชนาการ อาหาร และสุขภาพเพื่อให้นักเรียนเหล่านั้นมีสุขภาพดี ได้รับความรู้ที่จะดูแลสุขภาพ ที่จะไปช่วยเหลือครอบครัวตนเองได้ ทั้งพ่อแม่พี่น้อง ยังจะต้องทำอยู่

ตอนแรกจุดมุ่งหมายเดิมในการศึกษา ให้อ่านออกเขียนได้ ให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับแล้ว ยังมีโครงการที่พยายามเน้นเช่นเรื่องอนามัยสุขภาพ น้ำสะอาด ความสะอาดของโรงครัว มีที่พักที่ดี ทั้งที่พักครู ที่พักนักเรียน ไม่มีขยะเลอะเทอะ ห้องน้ำ ห้องส้วมที่สะอาด ตามมาตรฐาน เป็นเรื่องที่จะต้องพยายามกันไป

อีกอย่างคือในชุมชน หรือครอบครัว ความตั้งใจมีอยู่ว่าไม่ใช่แค่พัฒนาโรงเรียนเท่านั้น แต่เมื่อโรงเรียนดีแล้วก็จะจะเป็นจุดที่ขยายโอกาสและขยายความรู้การปฏิบัติงานเข้าไปในชุมชน นอกจากให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือแล้ว ก็ต้องปฏิบัติการในชุมชน เช่น งานเกษตรเพื่อให้ชุมชนสามารถได้รับผลประโยชน์นี้ หรืออุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมขนาดเล็ก ก็สามารถให้ชุมชนปฏิบัติงานอุตสาหกรรมนั้นได้ เพราะเป็นที่ที่เราเข้าไปเห็นเข้าไปถึง อะไรที่ยังไม่ดี ยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เราก็ต้องทำ หรือว่าก้าวหน้าแล้ว ก็ต้องให้ก้าวหน้าหรือดียิ่งขึ้น ให้ทุกคนพร้อมทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย ด้านความอยู่เย็นเป็นสุข ด้านจริยธรรมก็เป็นเรื่องสำคัญ

เรื่องโรงเรียน เช่นโรงเรียนมัธยมที่ขึ้นไปอีกขั้นแล้ว ยังมีหลายแห่งได้รับความช่วยเหลือโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากหน่วยราชการต่างๆ สถานศึกษาระดับสูงต่าง ๆ มาช่วยสอนพัฒนาให้ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน หรือว่าบางคนก็อาจจะมีความบกพร่องทางร่างกาย เช่น ตามองไม่เห็น หูไม่ได้ยิน เราก็มองว่าจะมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน ซึ่งฟังดูแล้วทุกอย่างก็อาจจะเป็นเรื่องในอุดมคติ แต่ว่าก็เป็นเป้าที่เราจะต้องทำให้ได้ในระดับหนึ่ง

วิชาต่าง ๆ เช่น วิชาภาษาไม่ว่าภาษาไทย วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาอื่น ๆ วิชาทางด้านสังคมศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ก็เป็นเรื่องที่สำคัญทั้งนั้น รวมทั้งงานศิลปะต่าง ๆ เพราะว่าศิลปะหรือวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ทำให้เราเป็นตัวเป็นตนขึ้นมา ถ้าพัฒนาให้ดี หรือไม่ทำลายศิลปวัฒนธรรม ถือว่ามีความมั่นคงในชีวิตไปขั้นหนึ่ง

ตอนนี้พยายามจะส่งเสริมพัฒนาทั้งนักเรียน และครูผู้สอนซึ่งพยายามแนะนำเสมอว่า ไม่ใช่ครูผู้สอนเรียนจบวิชาครู เรียนจบวิชาการ ในเนื้อหามาแล้วจะอยู่กับที่แค่นั้น ต้องพัฒนาตัวเองยิ่งขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะว่าโลกหมุนก้าวหน้าไป หรือเปลี่ยนแปลงไป เราก็ต้องให้ทันเหตุการณ์ในโลกนี้ ทั้งเรื่องในโรงเรียน เรื่องกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่ติดกับโรงเรียน

นอกจากนี้ยังที่กรมวังผู้ใหญ่ พุดว่า ได้ไปช่วยนอกประเทศซึ่งได้ทำระยะหนึ่งแล้วให้ภาคภูมิใจว่า โรงเรียนของเรา ทั้งที่เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ เช่น สพฐ. หรือ กทม. ได้เป็นสถานที่ฝึกอบรมดูงานของบุคคลจากต่างประเทศ เช่น ครูอาจารย์ แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์ มีบุคคลหลายประเภทจากต่างประเทศได้มาศึกษาดูงานจากเรา และทางเราก็ไปแนะนำ ที่เราไปเราจะได้ไปดูว่าพื้นที่เป็นอย่างไรถ้าพื้นที่หรือสิ่งแวดล้อมต่างกัน อาจจะทำให้เหมือนที่เราทำไม่ได้ทุกประการ แต่ว่าตามที่เรามีประสบการณ์อยู่เราอาจจะพอให้ความคิดเห็นได้ ล่าสุดที่ทำมาประมาณไม่กี่เดือนนี้ ต้นปี ประเทศใหม่ที่เราได้เข้าไปที่ติมอร์ เลสเตย์ เป็นประเทศอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แยกมาจากประเทศอินโดนีเซีย ยังไม่ได้เข้าอาเซียน เขาอยากเข้าอาเซียนมาก เขารบกันอยู่นาน ถึงจะเลิกรบมา ๑๐ ปีแล้ว แต่สภาพชีวิตความเป็นอยู่ หลาย ๆ อย่างก็ยังไม่ดี พอสมควร เขาก็เชิญไป และได้เข้าไปพูดให้คนทุกคนฟังในสภาผู้แทนราษฎร มีทั้งนายกรัฐมนตรี ไปจนถึงประธานสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทุก ๆ พรรค ก็ฟัง และพูด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รู้สึกเขามีความพยายาม บอกเขาว่าที่เห็นนี้ ประเทศเขาเป็นประเทศที่เหมาะสม ที่สหประชาชาติ FAO จะเริ่มโครงการความหิว ชื่อโครงการความหิวเป็นศูนย์ หมายความว่าไม่ให้หิวโหยอีก หิวโหยในที่นี้หมายความว่าขาดอาหารอันควร อย่างเราถึงว่าจะมีอาหารเต็มไปหมด และอ้วนแล้ว แต่มักจะหิวอยู่ตลอดเวลา ที่เขากล่าวไม่ใช่ในความหมายนี้ แต่หมายความว่าไม่ให้ใครอยู่ในสภาพหิวโหย จากความยากจนอีกต่อไป เท่าที่ไปดูเขาหน่วยงานต่าง ๆ ของเขา เช่น ทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การเกษตร เขาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ที่พยายามจะช่วยกัน ปัญหาที่คืองบประมาณเขาน้อยมาก ที่ไปให้บ้างโดยอาศัยสถานเอกอัครราชทูตที่นั่นประสานงานไป เห็นว่านักเรียนซึ่งเมื่อสามสิบปีแล้วเราอาจจะมีสภาพลักษณะนี้อยู่บ้าง แต่ในขณะนี้แทบจะไม่เห็น มีลักษณะสุขภาพไม่ดี อาหารไม่พอเพียง ตอนนี้เขากระตือรือร้นที่จะทำการเกษตรโดยคำแนะนำของเรา ในทางสุขภาพ เขาก็จัดการล้างโรงเรียน ทางสถานทูตเราไปจัดการอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการล้าง ซึ่งก็ยังมีไม่เพียงพอ น้ำยาล้าง อะไรต่อมิอะไร เราช่วยทำอาคารให้ถูกสุขลักษณะ มีห้องสมุด หรือห้องที่ใช้เรียนหนังสือมีตึกเกินไป ห้องน้ำก็ไม่ได้ไปตรวจแต่ว่ามีกลิ่นออกมาให้เอง ในลักษณะนี้ อุปกรณ์เครื่องมือยังไม่มี อาหารก็อาหารปลอดภัยอาหารดี งบประมาณรายหัวเขาน้อยกว่าของเราอีก ภาชนะซึ่งเราดูแล้วก็ไม่แน่ใจว่าเป็นภาชนะที่ปลอดภัยจากสารเคมี เราก็เคยมีเหมือนกัน เช่น อาจจะมีโลหะหนักเป็นพิษ ที่ออกมาเมื่อโดนอาหารร้อน เราต้องระวังเรื่องพวกนี้ เรียกว่าเป็นไปด้วยดี ก็ถือว่าเราทุกคนทำดีแล้วและมีความรู้แล้ว จะเป็นบุญกุศลที่เราทำร่วมกันและเขาก็ไม่ใช่ว่าจะเปิดรับเราอย่างเดียว โครงสร้างเขาดีมาก ได้ไปพูดว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสมที่ FAO มาจัดงานนี้ เริ่มขับเคลื่อนโครงการนี้ เพราะเห็นถึงความสนใจ ความเอาใจใส่ของผู้ใหญ่ เช่น ท่านนายกรัฐมนตรี ท่านประธานสภา เอาใจใส่จริงจังและเจ้าหน้าที่จากกระทรวงต่างๆเอาใจใส่ในเรื่องข้อมูล ในเรื่องที่จะร่วมมือกันอย่างจริงจัง เป็นตัวอย่าง แต่เรื่องการขาดแคลนเราก็ต้องช่วยๆกัน ประเทศไทยต้องถือว่าเป็นที่น่าภาคภูมิใจว่าเราได้รับความไว้วางใจให้ทำงานนี้ เป็นเรื่องดี

สำหรับนักเรียน ในการที่อยู่ในโครงการนี้ตั้งแต่เล็ก หวังว่าจะได้ศึกษาวิธีการต่าง ๆ นอกจากที่อยู่ในหนังสือเรียนแล้ว วิธีการปฏิบัติ เช่น การผลิตไฟฟ้าที่จะใช้ การใช้ไฟฟ้าอย่างปลอดภัย หรือผลิตอาหาร หรืองานต่างๆ อาจจะเข้ามาบูรณาการได้กับวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาศิลปะ และวิชาอื่นๆ ที่ต้องเรียนหลายอย่างเข้ามา และต่อมาน่าจะใช้ในชีวิตประจำวันได้ หวังว่าทุกคนจะตั้งใจ แม้แต่บางคนอาจจะเห็นว่าวิชาที่เรียน ยิ่งเรียนยิ่งยาก ไม่สามารถก็จะท้อใจ ไม่ควรจะทำ ควรจะพยายามเต็มความสามารถ ในที่สุดก็จะพิจารณาหันไปทางที่ตัวถนัดและสนใจ มีใจรัก ต่อไปก็จะไปทำประโยชน์ได้

จากประสบการณ์ที่ไม่ใช่ว่าให้ทุนหรือช่วยทุนกับนักเรียนไทยเท่านั้น นักเรียนในต่างประเทศก็ช่วยทุนเขา อย่างนักเรียนไทยที่ไปเรียนที่ให้ทุนส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีและเรียนได้สูงขึ้นๆ บางคนกลับมาประกอบอาชีพเป็นอาชีพที่ดี ทั้งนักเรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร หรือไม่ทุรกันดาร แต่ครอบครัวที่ยากจนของชาวต่างประเทศ เช่น ชาวจีน เขาก็ตั้งใจเรียนพอเรียนจบแล้วเขาก็บอกว่า พอมีรายได้ ก็ไปตั้งโครงการเล็กๆ ของเขาช่วยเหลือคนจีนที่ยังลำบากอยู่ เป็นการขยายสอนไปเรื่อยๆ อย่างน้อยแนวคิดความคิดที่ว่า ถ้าเราพอจะทำได้ ก็จะทำให้คนอื่น ที่จะให้ได้ดีไปยิ่งขึ้นไป เขามาเล่าให้ฟังก็ชื่นชมกับเขาด้วย ระหว่างที่เป็นนักเรียนก็ทำความดีได้หลายอย่าง ที่ดีสุดก็ตั้งใจเรียน ประพฤติตัวให้ดี ทำอะไรให้ถูกต้อง จะได้เป็นที่ชื่นชมของทางโรงเรียน ของผู้ปกครองพ่อแม่ และของทุกคนที่ทำโครงการ

หวังว่าทุกท่านจะได้ผลของบุญกุศลที่ทำความดี และที่เด็กๆ ได้แบ่งบุญคุณผลกุศลให้ รู้สึกปลื้มใจมาก หวังว่าสิ่งดีๆ ที่ทุกคนทำจะตอบสนองให้ทุกคนมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป มีสุขภาพดีทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต ประสบความสำเร็จทุกๆ ประการ

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ

ณ อาคารใหม่สวนอัมพร กรุงเทพมหานคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๕๘

วันนี้รู้สึกดีใจที่ได้พบคณะผู้ร่วมปฏิบัติงานโครงการที่ทำกันมา จริงๆ ต้องเรียกว่าเกือบ ๔๐ ปี หรือ ๓๐ กว่า ก็ได้ทั้ง ๒ อย่าง งานต่าง ๆ เมื่อเริ่มต้น กับปัจจุบันมีแตกต่างกันบ้าง แต่หลักใหญ่ ๆ เหมือนกัน เช่น เรื่องสุขภาพอนามัย เริ่มต้นด้วย งานโภชนาการ ซึ่งไม่ได้เป็นการเอาอาหารไปให้นักเรียนอย่างเดียว แต่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเพาะปลูก ทำการเกษตรด้วย จึงเรียกว่า เกษตรเพื่ออาหารกลางวัน จริงๆ แล้วในส่วนแรกเป็นส่วน เรื่องของสุขภาพอนามัย เรื่องอาหารนั้น แต่เดิมมีนักเรียนที่มี ความบกพร่องในเรื่องโภชนาการมีอยู่เป็นจำนวนมาก มาถึงปัจจุบันเกือบสี่สิบปี หรือ ๓๐ กว่าปีนี้ ปรากฏว่าเท่าที่ได้ไปเยี่ยมดู ยังมีปัญหาบ้างก็เพียงเล็กน้อย มีงานด้าน สุขภาพด้านอื่นๆ เช่น เรื่องสุขาภิบาล สุขาภิบาลอาหาร สุขาภิบาลอย่างอื่น ๆ ความสะอาดของห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องครัว บริเวณโรงเรียน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แปลงผัก คอกสัตว์ ก็ต้องดูแลให้ถูกสุขลักษณะ เป็นเรื่องที่ต้องดูแลกันไป อย่างที่เราดูแลแล้วเน้นในเรื่องที่เกี่ยวกับอาหารเช่น โรคพยาธิ ก็ยังมียูบ้าง ก็ต้องดูแลเกี่ยวกับ เรื่องความสะอาด เรื่องล้างมือ หรือว่าสิ่งที่ทำให้รับประทานอาหารไม่ได้ คือ ฟันไม่ดี ทันตสุขภาพต้องเน้นเรื่องการ แปรงฟัน เป็นต้น

ส่วนเรื่องการผลิตอาหารนั้น เริ่มต้นตั้งแต่การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ มีเรื่องการสหกรณ์ ของที่ผลิต ได้นั้นต้องเข้าไปจำหน่ายในร้านสหกรณ์ ผู้ที่ผลิต หรือที่ดูแลร้านสหกรณ์ก็เป็นเด็กนักเรียน บางคนอาจจะคิดว่าเด็ก นักเรียนเป็นเด็กเล็ก ๆ อายุไม่ถึง ๑๐ ขวบ จะไปทำงานสหกรณ์ได้อย่างไร เท่าที่ผ่านมา เด็กนักเรียนเหล่านี้ สามารถที่จะทำงานด้านสหกรณ์ได้เป็นอย่างดี จะมีผลในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น จะรู้จักในการทำบัญชี รู้จักคิดเลข รู้จักเขียนหนังสือ เป็นการฝึกประชาธิปไตย คือได้มาหารือกันและออกความคิดเห็นกันอย่างนี้เป็นต้น เรื่องสหกรณ์ ของนักเรียนนั้นได้ แพร่ขยายไปถึงครอบครัวของนักเรียนและบุคคลอื่นๆ ที่ เหล่าครูบอญชีอาสาสมัครได้ไปแนะนำ ในเรื่องอื่น ๆ ที่ผู้บัญชาการ ทชด. ได้ เล่ามาถึงการอบรมครูทชด. ก็มีประเด็นต่างๆ ที่มาจากการปฏิบัติที่ผ่านมา เวลาไปเยี่ยมชม การทำงาน จะมีหนังสืออยู่เล่มหนึ่ง สำหรับประกอบการไปดูงานที่ บอกรายละเอียดของการ ปฏิบัติงาน จะสังเกตได้เป็นบางครั้งว่ามีเรื่องของการผลิตพืชสัตว์ อย่างนี้เป็นต้นที่ค่อนข้างจะน้อย บางครั้งไปถึงที่ ก็เห็นว่าน้อยจริง ๆ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ มีน้ำมากเกินไป มีน้ำน้อยเกินไป มีเหตุการณ์ต่าง ๆ พื้นที่ไม่เพียงพอ เพราะเรื่องเหล่านี้สามารถแก้ไขได้เป็นบางครั้ง บางครั้งที่มีภาวะ เกินการแก้ไข ก็จะปรับปรุงให้ดีขึ้น แต่ก็ไม่ต้องกลัว เพราะเดี๋ยวนี้ ทางโครงการมีทุนทรัพย์ ถ้าอาหารที่ผลิตเองไม่พอก็ซื้อได้ แต่ในบางครั้งก็เป็นเรื่องแปลก ที่พอไปถึง แล้วเห็นว่าโรงเรียนทำงานได้เป็นอย่างดี ไม่ใช่เฉพาะโรงเรียน ทชด. โรงเรียนในสังกัดอื่นที่ไปเยี่ยมด้วย เขาก็ทำได้ดี แต่จะมีปัญหาในเรื่องของการบันทึกข้อมูล เรื่องนี้ทางผู้บัญชาการได้กล่าวว่า ได้ตกลงทำความเข้าใจในเรื่องการทำ ข้อมูลเป็นอย่างดี อีกเรื่องหนึ่ง คือ ในเรื่องของการฝึกชลประทานที่เรียกเพราะๆ ว่ายุทธจักร เรามีหมอดิน ยุวเกษตรกร

แล้ว ในเรื่องของชลประทาน หาน้ำสำหรับทำการต่าง ๆ นั้น ก็ไม่ใช่ว่าจะต้องให้นักเรียนไปเป็นผู้หาน้ำ เพราะมีหน่วยงานที่ช่วยเหลือ แต่ตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีมานาน ๒๐ กว่าปี แล้ว ท่านตรัสถึงโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันว่ามีประโยชน์ นอกจากจะมีอาหารให้กินแล้ว นักเรียนก็รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักวิชาการต่าง ๆ ในนั้นก็มีเรื่องของชลประทานด้วย ซึ่งเรายังไม่ได้ปฏิบัติอย่างจริงจัง ครั้งนี้ได้เริ่มปฏิบัติ นักเรียนมีความรู้เรื่องน้ำแล้ว ต่อไป ก็จะเป็นผู้ที่คิดว่าเรายังขาดแคลนหรืออย่างไร จะได้เล่าให้เจ้าหน้าที่หรือครูอาจารย์ต่อไปได้ เรื่องเกษตร เวลาที่โครงการต่าง ๆ ติมาก คิดว่าเมื่อเราทำในห้องเรียน หรือในโรงเรียนแล้ว ความรู้ ที่ได้จากโรงเรียน หรือ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่ในโรงเรียนสามารถขยายพันธุ์ได้ ถ้าพอกับที่ใช้ในโรงเรียนแล้ว ก็จะได้ขยายผลไปสู่เกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของนักเรียนได้

ในการเรียนการสอน นอกจากเรื่องของวิชาการ เมื่อ ๔๐ ปี นั้นเปลี่ยนแปลงไปมาก แต่ก่อนนี้นักเรียนของโรงเรียนที่เราไปตั้ง ความสำเร็จแล้วมี นักเรียนที่สามารถอ่านออกเขียนได้ นั่นก็ถือว่าเป็นความสำเร็จใหญ่แล้ว ต่อมาก็ต้องให้สำเร็จประถมศึกษา และมีโอกาสเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษา แต่ปัจจุบันนี้ เราส่งเสริมให้เรียนได้ในระดับอุดมศึกษา อาจจะเป็นปริญญาตรี โท เอก ในสาขาต่าง ๆ ที่เขาสนใจ และมีความสามารถที่จะเรียนได้ ก็ต้องให้โอกาสไปถึงที่สุด น่ายินดีที่นักเรียนเรียนแล้วจบมาแล้วได้ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ ประโยชน์ให้แก่สังคมด้วย นอกจากจะเลี้ยงชีพของตัวเองแล้ว ก็เป็นผู้ปฏิบัติการที่จะช่วยเหลือกันต่อไปได้ด้วย ขอแนะนำว่าให้นักเรียนพยายามติดต่อกัน พบปะกัน หรือว่าเดี๋ยวนี้ก็มี พวกเครือข่าย ต่าง ๆ ที่เราจะติดต่อกันได้

นอกจากการเรียนที่เป็นวิชาการแล้ว ตั้งแต่ต้น เราส่งเสริมเรื่องการทำงานอาชีพ ในสมัยนั้น คนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารค่อนข้างลำบาก ยิ่งพวกที่ไม่มีสัญชาติแล้ว จะไม่สามารถเรียนต่อสูง และทำงานหรือหางานที่ดีได้ ตอนนั้นก็ได้แต่ทำเรื่องการฝึกหัด งานอาชีพต่าง ๆ ที่จะไปหาเลี้ยงชีพโดยสุจริตได้ แต่ปัจจุบันนี้โอกาสของคน แม้เกี่ยวกับเรื่องไร้สัญชาติ ก็ดีขึ้น คนไม่มีสัญชาติมีโอกาที่จะเล่าเรียนได้สูง ต้องค่อย ๆ ปรับ ค่อย ๆ แก่กันไป วิชาที่เรียนนั้น นอกจากที่จะเอามาประกอบอาชีพแล้ว ยังเป็นความรู้เสริม ฝึกหัดมือ และความรู้สึกที่จะเห็นว่าการงานอาชีพต่าง ๆ การปฏิบัตินี้เป็นส่วนสำคัญของชีวิต เราต้องการให้สามารถหาเลี้ยงชีพได้ด้วยวิชา ที่เรียนมาหรือการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้ก็ขยายนอกจากนักเรียนแล้วไปสู่ชุมชนเช่นกัน จะเห็นว่าในที่ ๆ มีโรงเรียนในโครงการ จะมีประชาชนที่เป็นกลุ่มอาชีพ นอกจากจะขายเองแล้ว ยังเป็นผู้ส่งสินค้ารายใหญ่ของร้านกาแฟ ซึ่งเวลานี้แตกสาขาไปอีกหลายแห่ง สินค้าเหล่านี้ก็เป็นที่ยอมรับ ผู้ที่ทำจะเป็นนักเรียน หรือกลุ่มอาชีพ ก็จะมี รายได้ ส่วนที่จำหน่ายได้ ก็นำเงินกำไรนั้นมาช่วยเหลือชุมชน หรือ โรงเรียน หรือให้เป็นอาหารกลางวันเด็กมัธยมซึ่งไม่ได้อยู่ในเงินที่ทางราชการจะให้ หรือเป็นภัตตาหาร พระภิกษุ สามเณร อย่างนี้เป็นต้น ถือว่าเป็นเรื่องที่สืบทอด สืบต่อต่อเนื่องกันมา

ส่วนที่พยายามเน้นอยู่เสมอ คือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เวลาไปทางเฮลิคอปเตอร์ จะเห็นว่ามีเขตที่ควรจะเป็นป่าไม้ก็แหวก ๆ หาย ๆ ไป ส่วนที่แหวกนั้น ที่จริงก็กระทบความเป็นอยู่ของประชาชนเหมือนกัน ไม่มีต้นไม้ ที่ป้องกันดินไว้ ก็เกิดการเสื่อมสภาพของดิน เป็นปัญหาต่อการเกษตรเช่นเดียวกัน เราก็ต้องดูทำเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือว่า เราจะรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเช่นปลูกป่าอย่างนี้เป็นต้น ปรากฏว่ามี นักเรียนเก่าที่เป็นตัวตั้งตัวตีใหญ่ในการทำงานพวกนี้ ส่วนเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมที่บอกแล้วว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องของรากเหง้าของเรา บางทีก็เป็นส่วนที่จะสร้างความภูมิใจ นำรายได้ ทั้งเรื่องศิลปะ ดนตรี การฟ้อนรำ การทำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจาก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เราเป็นลูกหลานสืบมา งานฝีมือหรือว่า แม้แต่วรรณกรรม วรรณคดี ภาษา ด้วย เราก็ควรจะอนุรักษ์เอาไว้

ในโอกาสนี้ขอให้ทุก ๆ ท่าน ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน ในชีวิตประจำวัน ให้มีความสุข ความสบาย และก็มีกำลังใจที่จะร่วมกันมาช่วยกันต่อ ๆ ไป

พระราชดำรัส

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ

ณ ศาลาศิตาถ์ย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร

วันพุธที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๙

ต้องขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ได้ร่วมมือกันมาตลอดเวลาอันยาวนาน ทำให้กิจการงานต่างๆ สำเร็จเป็นผลดี ทั้งนี้ก็มีใช้เฉพาะแต่หน่วยราชการต่างๆ แต่เป็นทั้งภาคเอกชนและอีกพวกคืออาจจะจะเป็นราชการแต่ก็มาด้วยความตั้งใจเป็นส่วนตัว ทำให้การงานบรรลุผลสำเร็จมาจนทุกวันนี้ และขอขอบคุณนักเรียนที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนมาตลอด และได้ปฏิบัติธรรมบรรพชาและกฐินศกส่วนกุศลที่ได้กระทำมาให้รู้สึกปลื้มปิติใจเป็นอย่างยิ่ง

โครงการที่ทำมาเป็นเวลา ๓๖ ปี ซึ่งปีนี้ก็มีโอกาสที่เฉลิมฉลองหลายประการกัน คือ ประการแรกคือการปฏิบัติงานในโครงการนี้ทำมาได้ ๓๖ ปี และประการที่ ๒ การที่ ดชด. ได้จัดมีการว่าไปเยี่ยมโรงเรียนต่างๆ มาเป็นโรงเรียนที่ ๘๐๐ ครบที่โรงเรียนมัธยมพระราชทานยาวก็ในโอกาสนั้นทางโรงเรียน ดชด. จัดให้มีการแปรอักษรเป็นอักษรว่า ๘๐๐ จนกระทั่งโรงเรียนก็มีผู้เรียกว่าโรงเรียน ๘๐๐ ถ้านับโรงเรียนในสังกัดอื่นก็เกิน ๘๐๐ ไปแล้ว แล้วอีกประการหนึ่งคือในปีนี้เป็นปีครบรอบ ๖๐ ปี ของการจัดโรงเรียนดชด.

เมื่อตอน ๔๐ ปี ได้ทำหนังสือ ๕๐ ปีทำหนังสือ ตอนนี้ ๖๐ ปี ก็ทำตอนนี้ก็ได้เขียนบทความส่งไปให้ทางดชด. เรียบร้อยแล้ว เป็นการสรุปว่าที่ผ่านมา ในช่วง ๑๐ ปีนี้ ได้มีการปฏิบัติงานอะไรบ้างที่ก้าวหน้าไป เหตุที่ต้องทำให้ก้าวหน้าไปเพราะว่า ประเทศไทยหรือโลกเรานี้ก็ก้าวหน้าสืบต่อๆ ไปอีก คือไปกว่าเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วอย่างมากมาย

อย่างตอนนี้ก็ใครๆ ก็พูดถึงว่าจะต้องนอกจากจะอยู่กันในประเทศเราแล้วก็ต้องมีความเชื่อมสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ตั้งแต่ประเทศในกลุ่มอาเซียนและประเทศต่างๆ จริงๆ ก็ทั่วโลกนอกกลุ่มอาเซียนก็คิดว่าเวลาที่ไปที่ไหนๆ ก็ได้เห็นว่าทุกๆ แห่งก็มีการจัดทำกิจกรรมที่คล้ายๆ ของเราก็ไม่ทราบว่าจะเป็นเพราะว่าเขามาดูงานของเราแล้วกลับไปทำ ก็มีบางส่วนหรือว่าเขาเห็นว่ากิจการแบบนี้มันเหมาะสมกับประเทศของเขา เขาได้นึกและจัดทำขึ้นมาเองอย่างพวกที่ปฏิบัติตามแนวที่เราทำมานั้นก็มีต่างประเทศที่เคยกล่าวมาแล้วว่า ๑๐ ประเทศได้ร่วมมือกับทางโครงการแล้วดำเนินการนอกจากต่างคนต่างไปดำเนินการแล้วทางเราก็จัดให้มีการประชุมให้ประเทศเหล่านี้เข้ามาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการทำงาน แล้วก็ถือโอกาสได้ไปเยี่ยมโรงเรียนต่างๆ ที่เราได้ร่วมมือในประเทศหลายๆ ประเทศ

ยกตัวอย่างเช่น ฟิลิปปินส์ที่ไปเมื่อต้นปีนี้ มีหลายโรงเรียนที่มีความแตกต่างกับโรงเรียนในประเทศไทย หรือโรงเรียน ดชด. ที่เราทำ เช่น มีโรงเรียนที่มีนักเรียนจำนวนมากถึง ๖,๐๐๐ คน แล้วจะเรียนได้อย่างไร เขาก็ใช้วิธีเรียนภาคเช้าและภาคบ่าย ส่วนคุณครูก็ต้องอยู่ทั้งเช้า ทั้งบ่าย ในกัมพูชาก็เป็นลักษณะนี้ ก็ถามเขาว่าแล้วยังไงครูก็เหนื่อย เขาก็บอกว่าจะมีการให้ค่าตอบแทนเป็นพิเศษ เป็น ๒ เท่า คือทั้งรอบเช้า และรอบบ่าย แต่ว่าปัญหาของเขาคล้ายๆ ของเราคือว่า จำนวนครูไม่พอ ต้องใช้ครูช่วยสอน และครูช่วยสอนบางทีก็เปลี่ยนหน้ากันมา มาอบรมที่เรา เช่น เรื่องของห้องพยาบาล เรื่องของการเกษตร แล้วครูผู้นั้นก็ย้ายไปอยู่ที่อื่น แล้วมีคนใหม่มาก็ต้องอบรมกันอีก ส่วนมากก็ต้องเป็น ๒ แบบคือว่า โรงเรียนที่ทางประเทศนั้นจะเสนอมา

แล้วเจ้าหน้าที่ฝ่ายเราไปตรวจดู บางทีเวลาไปก็เห็นไปเยี่ยมประเทศนั้นก็ไปดูโรงเรียน ก็เห็นว่า เขาควรจะปฏิบัติแบบเรา ก็ได้ทำหนังสือมา ได้เขียนเป็นบันทึกมาให้ ให้เจ้าหน้าที่โครงการลองเข้าไปศึกษาดู ดูว่า แล้วจะเชิญผู้เกี่ยวข้องทางประเทศของเขานี้ มาอบรมแล้วดูงานในประเทศไทย หลายๆ สังกัด ทั้งสังกัด ตชด. สังกัด สพฐ. สังกัด กศน. สังกัด กทม. ให้เห็นโรงเรียนหลายๆ แบบ แล้วเขาก็ทำรายงานมาคิดกันว่าถ้าไปในบรรยากาศประเทศเขาแล้วจะอย่างไร แต่บางที อย่างสุดท้ายที่ไปที่อินโดนีเซีย นั้น ไปในพื้นที่ ๆ ครู เขายังไม่ได้มาดูงาน เขาก็มีความกังวลหลายๆ อย่าง ก็ได้ไปชี้แจง ส่วนที่ฟิลิปปินส์ที่เวลานั้นก็ค่อนข้างจะลำบาก เพราะว่าอย่างนักเรียน ๖,๐๐๐ คน นี้ และมีนักเรียนที่มีภาวะโภชนาการบกพร่องถึงประมาณเกิน ๑,๐๐๐ คน ที่ทำเหมือนกับเป็นการดูแล จะใช้พื้นที่ทุกตารางในโรงเรียนของเขาที่ในการที่จะเพาะปลูก แนนอนซึ่งไม่พอ ตัวอย่าง นักเรียนอาจจะเอาไปทำ ให้ผู้ปกครองทำที่บ้านแล้วค่อยๆ คิดกันประสานกับหน่วยงานอื่น เช่น โรงเรียน ต้องประสานกับทางสาธารณสุขในการดูแลสุขภาพของนักเรียน ซึ่งเขาก็พยายามอยู่แล้ว เขาก็ติดต่อทั้งหน่วยราชการและเอกชนให้มาช่วยเหลือ มีเหตุเช่นว่า ครูที่สอนอยู่ย้ายไปที่โรงเรียนอื่น ผู้บริหารก็ย้ายไป ก็ย้ายเอาโครงการไปไว้โรงเรียนใหม่ที่ตนไปทำอยู่ และทำได้ดีมาก แต่ครูคนใหม่ที่มา ยังไม่เข้าใจโครงการเต็มที่ ค่อนข้างจะงงๆ ก็ต้องไปสนทนา ปลุกใจ ให้ความมั่นใจว่าจะดำเนินการช่วยเหลือต่อไป เป็นเรื่องที่ทำในโรงเรียนต่างๆ ที่เราสอนตอนนี้ก็ เพราะฉะนั้นก็ มีเรื่อง ที่ พูดกันเมื่อ ก็อย่างโครงการเกษตรอาหารกลางวันนั้น ก็มีกิจกรรมต่าง ๆ มาครบเรื่องอาหาร ที่จะมีประโยชน์ในเรื่องของสุขภาพ ที่จะมีประโยชน์เรื่องการศึกษา ความใฝ่รู้ ความที่ว่าทำงานร่วมกันของนักเรียนและบุคคลอื่นๆ ครู นักเรียน แต่ว่า วันนั้นก็เอาหนังสือที่รวมพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสองค์หนึ่งที่มีพระราชทานที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในงานพระราชทานปริญญา พูดถึงผลประโยชน์ของโรงเรียน ตชด. ว่านักเรียนจะได้ความรู้เรื่องอะไรบ้าง แต่ที่ในนั้นก็ได้ทรงกล่าวถึง การชลประทาน หรือเรื่องน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ ที่ทุกครั้งที่ไปโรงเรียน ตชด. ก็ถือโอกาสให้เจ้าหน้าที่จากกรมชลประทานได้ตามไปด้วย และเจ้าหน้าที่ของ กปร. ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเคยทรงเรียกไว้ว่าลุงเงิน มาเพื่อจะได้สนับสนุนให้ความช่วยเหลือกับทางโรงเรียนและประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง

แล้วเรื่องชลประทานนั้นก็สืบต่อไปถึงเรื่อง พลังงาน ด้วยเพราะว่าบางทีชลประทานเขาก็ทำเรื่องพลังน้ำที่จะมาใช้ในการทำไฟฟ้าด้วย เรื่องเหล่านี้ มาดูก็ควรจะเห็นว่าน่าจะเป็นหลักสูตรที่ทำให้นักเรียนได้ศึกษาด้วย ก็กำลังดำเนินการ ส่วนในด้านความรู้อื่นๆ เช่น ภาษา นอกจากภาษาไทยที่กล่าวมาแล้วว่า จะแก้ปัญหาเรื่องการอ่านออกเขียนได้ ก็ได้เพิ่มเรื่องภาษาอังกฤษเข้าไปด้วย ก็มีในครั้งนี้อบรมครู เรื่องวิธีการที่จะสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียน และก็อีกอย่าง นักเรียนที่อยู่ชายแดน ก็จะได้แลกเปลี่ยนความรู้กับนักเรียนในประเทศเพื่อนบ้านได้บ้าง ที่เราจะทำ นี้ ก็ ทำมาตลอดเรื่องของการเรียนรู้ การศึกษา การพัฒนาในเรื่องสุขภาพอนามัย ในเรื่องวิชาชีพต่าง ๆ คือวิชาชีพหลักที่ของโรงเรียนเราทำ ก็คือวิชาชีพเกษตร จากเกษตรก็จะมีการแปรรูป มีการ ก็ถือว่าเป็นเรื่องของอุตสาหกรรม งานต่างๆ แล้วก็จากโรงเรียน แล้วก็แพร่ไปสู่ชุมชน ในทุกๆ ด้าน แล้วในส่วนนี้ นอกจากในเรื่องของการทำสิ่งของแล้วยังมีเรื่องของการตลาด เช่น สินค้าก็จะขายได้ในร้านกาแฟ หรือ ชาวบ้านก็อาจจะขายเอง ซึ่งแต่ละคน เวลาตามที่ทำโครงการสารสนเทศ นี่ก็เพิ่มเรื่องสารสนเทศ การค้าก็มีการค้าประเภทออนไลน์ ซึ่งชาวบ้านทำได้ ในเมื่อสมัยนี้มีคอมพิวเตอร์และมีสัญญาณอินเทอร์เน็ต ก็เริ่มแพร่หลายไปในที่ต่างๆ ที่ไหนทำได้ก็ทำในเรื่องนั้น เพราะว่าเปรียบเทียบกันนี้พูดถึงเรื่องประเทศต่างๆ ก็ทางได้ไปประเทศชื่อ คีร์กีซสถาน ซึ่งเป็นประเทศอยู่ในเอเชียกลางซึ่งแต่ก่อนนี้ขึ้นอยู่กับสหภาพโซเวียต ตอนนั้นแยกมาเป็นประเทศอิสระได้ประมาณ ๒๕ ปี แล้ว ก็ได้คุยกับภรรยา

ประธานาธิบดี ซึ่งท่านเป็นแพทย์ แต่ว่าคงไม่ได้คุยกันแล้ว ฟังดูเหมือนว่าเป็นสาธารณสุขมากกว่า แต่ก่อนก็จบปริญญาเอก ทางแบบโซเวียต เขาบอกก็ทำเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ กับสิ่งแวดล้อมที่กระทบกับสุขภาพ ตอนนี้คือก็ทำเรื่องสุขภาพของเด็กอายุ ๑๕ - ๑๘ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิงที่กำลังเรียนทำปริญญาเอก ทำแผนปัจจุบัน ก็ถามท่านว่าแผนโซเวียตกับแผนปัจจุบันต่างกันอย่างไร เขาบอกว่าโซเวียตเขาวางรากฐานมาไว้ให้ความรู้ดีมาก แต่ว่าที่ต้องมาเรียนในแผนปัจจุบันใหม่เพราะว่าในปัจจุบันมีอะไรเพิ่มขึ้นเยอะแยะ ทั้งในเรื่องเครื่องมือและเทคโนโลยีต่างๆ และก็สภาพสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป เขาก็เลยบอกว่า แต่ว่าที่จะทำให้สุขภาพดีขึ้น ก็มีปัญหาหลายๆ อย่าง ของเด็ก นอกจากนั้นต้องให้ความรู้ด้วย ให้ความรู้ตั้งแต่อายุ ในเกณฑ์วิทยานิพนธ์ ๑๕ - ๑๘ ไม่พอ ต้องเริ่มให้ความรู้ตั้งแต่อายุ ๑๑ - ๑๒ ที่จะรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยส่วนตัว และที่จะทำให้อาชีพของชุมชนดีขึ้น ก็เป็น พอดีเขาก็เล่าให้ฟังแบบนี้ นี่ก็หลายๆ แห่งเห็นเรื่องทำเพาะปลูก เพาะปลูกเอาเข้ามา ในนี้เป็นเอกชน หรือเป็นภักดาการในสหรัฐอเมริกาที่ชอบไปรับประทาน ตอนนี้ก็ตั้งเป็นมูลนิธิและก็ช่วยสอนแม่บ้านเกี่ยวกับการทำอาหาร สอนอาหาร และก็สอนนักเรียนในโรงเรียนยากจนที่อยู่ไม่ไกลจากภักดาการนัก เดียวนี้เขาก็ทำเป็นมูลนิธิเรียราย เลยบริจาคเขาไปทุกปี เพราะถือว่าทำงานในลักษณะใกล้เคียงกัน หวังว่าทั้งแม่แต่ครู นักเรียน หรือผู้ปฏิบัติงาน พักนี้อะไรๆ โลกนี้เปลี่ยนแปลงไปเร็ว เราก็ต้องติดตามเรื่องและก็ศึกษา และเพื่ออะไรที่นำมาเป็นประโยชน์กับเราได้ ใช้ได้ก็ทำ หรือว่าอันไหนของเราที่เป็นประโยชน์แล้วก็จะเหมือนกับการสร้างบุญสร้างกุศลให้คนอื่นที่ยังเดือดร้อนอยู่ ไปคราวนี้ก็ยิ่งได้ไปเยี่ยมประเทศกัมพูชาด้วย ก็ทำ มีคุณครูที่โรงเรียนที่ไปทำงานนั้นเขาก็บอกปัญหา ปัญหาที่คล้ายๆ เราอีกปัญหาคือแห้งแล้ง น้ำไม่พอดูเรื่องเพาะปลูก แต่เขาก็บอกโครงการดีมากอยากให้ขยายโรงเรียน แต่เรายังนิ่งๆ อยู่ ก็พยายามจะทำที่มีอยู่ให้ดีขึ้น แล้วก็เขาสนใจเรื่องห้องน้ำ เราไปก็จะไปให้ความสนใจเป็นพิเศษอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่องห้องสมุด เพิ่งได้เห็นว่าการกัมพูชานี้มีหนังสือเป็นภาษากัมพูชาที่ดี ให้ความรู้อย่างมาก ซึ่งบางเล่ม นี่เป็นภาษาไทยอาจจะยังไม่มี เพราะมีที่เขาแปลจากต่างประเทศเป็นภาษากัมพูชา ก็มีโรงเรียนที่ เรียนภาษาอังกฤษด้วย กำลังไป พยายามไปหาหนังสือภาษาอังกฤษที่ราคาถูกกว่าที่เมืองจันทราที่แล้วเคยเห็นที่จันทราเอง เป็นภาษาอังกฤษ ขอลิขสิทธิ์ เขามา แต่เที่ยวนี้อาจจะรีบๆ ไปหาไม่เจอ เจอแต่หนังสือนำเข้าก็เลยราคาแพง อย่างเอามาแจกเยอะๆ ไม่ได้ ก็จะไปดูอีกที่ที่อินเดีย ซึ่งเขาพิมพ์หนังสือที่เป็นภาษาอังกฤษด้วยตัวเองในอินเดีย แล้วก็ราคาถูกกว่าหนังสือภาษาไทยเสียอีก ก็ฝากไว้ดู เรื่องการศึกษาแนะนำให้ครูและนักเรียนอ่านหนังสือมากๆ เพื่อให้ได้ความรู้ เพราะบางแห่ง ถ้าจะให้ดูในอินเทอร์เน็ตอย่างเดียวก็ สัญญาณยังไม่ถึง ยังไม่สะดวก ก็ต้องใช้สื่อต่างๆ หลากๆ อย่าง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ก็ขอให้ทุกๆ ท่านมีความสุข ความสำเร็จ ความเจริญ ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง และก็มีพลังกาย พลังใจ ที่จะทำสิ่งที่ดีต่อไป

พระราชดำรัส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันจันทร์ ที่ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐

 ดังที่ท่านที่ปรึกษาได้กล่าวมาว่า ได้ดำเนินการโครงการนี้มา ๓๗ ปี ซึ่งนับว่าเป็นเวลานาน ฉะนั้นใน
เวลาปฏิบัติมาตอนแรกก็จะมี ครูโรงเรียน ตชด. และก็มีผู้ร่วมปฏิบัติไม่มากนัก แต่ต่อมาก็มีผู้ที่มาช่วยเหลืออยู่
เป็นอันมาก ก็จึงต้องมาทบทวนกัน เช่น จริงๆ ที่เรียกว่าอบรมครู ตชด. นั้น ไม่ใช่เป็นการอบรมแต่อย่างเดียว
แต่เป็นการเล่าสู่กันฟังว่า มีโครงการใหม่ ๆ อะไรบ้าง แล้วก็จะได้ร่วมกันปฏิบัติงานให้ได้ผล ในตอนนี้ก็เป็นช่วง
ที่เสร็จแผนระยะที่ ๔ ไปแล้ว ก็กำลังทำแผนระยะที่ ๕ เมื่อก็กำลังอ่านอยู่ว่าจะมีเรื่องอะไรบ้าง และก็อาจจะ
มีสิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นมาบ้าง แต่หลักใหญ่ ๆ ที่เราทำและก็ยึดปฏิบัติมาตลอดคือ ในเรื่องของสุขภาพอนามัยที่เป็น
เรื่องเริ่มต้นขึ้นก่อน เพราะว่า ตอนแรกทีไปดูนั้น เรื่องสุขภาพอนามัยที่มีปัญหานั้นที่จริงก็เห็นง่ายกว่า เรื่อง
การศึกษา เพราะว่าก็เห็นตัวผู้ที่มีสุขภาพอนามัยไม่ดี ไม่แต่ว่าเห็นสภาพทั่วๆ ไปของท้องที่ ก็เรียกว่าเป็นเรื่อง
สุขภาพ ถ้าบางแห่งยังไม่ดีนักก็ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น ต่อมาเป็นเรื่องการศึกษานั้น ตามแผนที่ เขียนไว้ก็พูดว่าให้
เป็นการศึกษาแบบที่โบราณ ที่เราใช้กันมา ได้แก่การศึกษา ๔ ประเภท พุฒศึกษา หมายถึงการศึกษาทางด้าน
ความรู้ สติปัญญา วิชาการ แล้วก็ อย่างที่สองคือ จริยศึกษา แม้แต่ไม่ใช่เฉพาะแต่ในประเทศไทยเท่านั้น ใน
ประเทศทั่วโลกที่เขาพูดกันเดี๋ยวนี้ว่าเป็นยุคแห่งอุตสาหกรรม ๔.๐ คือต้องเป็นการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ หรือ
ระบบดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีผลต่อมนุษย์ ต่อสังคมไปอีกมากมาย คือวิชาการที่เรียนนี้ก็อาจจะต้อง
เปลี่ยนแปลงไป บางทีเขาบอกว่า อาชีบบางอย่างอาจจะลดความสำคัญลง อาจจะมีอาชีพบางอย่างมี
ความสำคัญ มีการเปลี่ยนแปลง แต่ในการกำหนดแบบนี้ เขาก็ยังพูดว่าสิ่งที่สำคัญยิ่งคือจริยศึกษา คนยังมี
อุปกรณ์เครื่องช่วย มีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการใหม่ ๆ สิ่งที่ต้องยึดถือเอาไว้ก็คือ ความดี ความเห็นแก่
ส่วนรวม เห็นแก่สังคม ที่จะต้องช่วยเหลือตนเอง ซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และก็ต้องช่วยเหลือสังคมเท่าที่จะ
ทำได้ และมีน้ำใจ เรื่องนี้กลายเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และที่เรากล่าวมาแล้วที่สำคัญก็คือเรื่องพุฒศึกษา
จริยศึกษา หัตถศึกษา ก็หมายถึงการใช้ความรู้ ที่มีอยู่ นำมาปฏิบัติการแบบทำจริง เพื่อให้รู้จริง เรื่องนี้ก็
กลายเป็นเรื่องสำคัญ หรือเรื่องการใช้มือ ที่จะทำงานฝีมือ งานช่างต่าง ๆ งานช่างนี้ก็จะเลยไปถึงความคิด
สร้างสรรค์ ซึ่งเวลานี้ก็ถือว่าเป็นความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องรู้จักการ นอกจากใช้มือเป็นทักษะ ความคล่องแคล่ว
ในการทำงานแล้ว รู้จักทำเรียกว่ามีฝีมือ แล้วก็ต้องมีความรู้ความคิดที่สร้างสรรค์ ที่จะคิดให้ก้าวหน้าขึ้นไป นี่ก็
อยู่ในหัตถศึกษา ส่วนที่อีกเรื่องหนึ่งที่อยู่ในหลักการศึกษา ๔ ประการ ก็คือ พลศึกษา ซึ่งกลายเป็นเรื่องต้นที่

เราเริ่มงานกันนี้ คือให้ร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ รู้จักรักษาตัวในด้านอาหารให้ถูกต้อง ป้องกันโรคไม่ให้เจ็บใครได้ป่วยต่าง ๆ โครงการของเราเริ่มทำงานตั้งแต่อยู่ในครรภ์ มารดา ผู้ร่วมมือต้องเป็นมารดาและครอบครัว เพื่อให้เด็กกำเนิดมา เป็นเด็กที่มีความสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะดีได้ ทางโรงเรียนจะเป็นอนุบาล ศูนย์เด็กเล็ก ก็ต้องทำเรื่องนี้ต่อไป ในเวลานี้บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างนี้ ทางราชการก็เปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติงานออกไป แล้วโลกของเรา เดี่ยวนี้จะมีอะไรก็ต้องเกี่ยวข้องกับโลกนี้เข้าไปทั้งโลก บางทีอยู่คนละซีกโลก แต่ว่าด้วยเหตุต่างๆ ที่มีอยู่ วิทยาการใหม่ๆ ที่ติดต่อ รวดเร็วทั่วถึง เดี่ยวนี้รุ่นใหม่ๆ ก็พูดกันที่มีความร่วมมือกัน ในเรื่องที่จะดูแลเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา อย่างที่เราทำกันมานาน ส่วนกระทรวงศึกษา เมื่อเปิดเทอมมาใหม่นี้ก็มีการเปลี่ยนแปลง การศึกษา เตรียมประถม ก่อนอนุบาลก็เป็น ๓ ปี และก่อนหน้านั้นเขาก็มีหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. ก็ดูแลในเรื่องของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งก็ต้องมีวิธีการอุปการณใหม่ ๆ อย่างที่ ผู้บัญชาการตำรวจตระเวนชายแดนเขาพูดว่า เขาก็จะอบรมกัน เพื่อให้มีช่วงที่ก่อนประถมศึกษา ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างดีมากขึ้น ในช่วงประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ตชด. และก็ต่อจากโรงเรียนประถมศึกษา ก็เข้ามาในส่วนที่เป็นโรงเรียนเอกชน และรัฐบาล สพฐ. เพราะฉะนั้น เป็นยุคของการร่วมมือกันที่ว่าจะต้องทำให้ร่วมกัน บางส่วนถ้า ไปทำในที่เดียวกันก็ถือว่าเป็นการช่วยกันร่วมกันอย่างหนึ่ง แต่ก็ต้องระวังไม่ให้งานเข้าไปซับซ้อนกัน ทำให้เสียบุคลากรที่เราอยู่น้อย ก็จะต้องขยายให้ครอบคลุมให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะฉะนั้นวิชาการต่าง ๆ ในที่อื่นเขามีเราก็ พยายามเรียนรู้ ให้ มากที่สุด ที่จะพยายามให้แก่วรรณคดีอ่านออกเขียนได้ เพราะว่านี่เป็นเรื่องที่สำคัญ ถ้าเรา อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ เราก็จะไม่สามารถใช้สื่อที่จะนำมาเป็นประโยชน์ต่อตัวเอง และก็จะทำให้อ่านออกเขียนได้ บางคนอาจจะเถียงว่าสมัยนี้สมัยโลกาภิวัตน์ เขาไม่ต้องเรียนก็ได้ ภาษาไทย ให้ไปเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งในสภาพของบ้านเมืองเรา ก็ยังไม่ได้ เราอยู่แล้วเราทำกันเองมานานแล้ว ส่วนที่จะทำให้เราก้าวหน้าได้มากก็คือภาษาไทย นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องของความที่เราจะสื่อสารกันเองในประเทศ ให้ได้ดียิ่งขึ้น และได้ความช่วยเหลือ แต่ว่าเราก็จะทิ้งเรื่องภาษาอังกฤษไม่ได้ เรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ที่จะต้องทำให้เราเข้าใจเรื่องของความเป็นมาของกลุ่มชนของเรา แล้วก็พัฒนากลุ่มชนให้ยั่งยืน เราก็ต้องรู้เรื่องของพื้นบ้านมากขึ้น แล้วก็สิ่งที่สำคัญมากที่จะต้องฝากไว้แก่เยาวชนรุ่นนี้และก็ผู้ใหญ่ที่จะดูแลเยาวชน คือเรื่องการดูแลสุขภาพกายของชาติ จะเป็นพืช สัตว์ ต้นไม้ เรื่องน้ำ ดิน เพราะว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดูแลชีวิตของเรา และเป็นสมบัติของเราที่เราจะต้องหวงแหนที่จะต้องรัก ถ้าไปทำลายจะเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย อย่างเคยไปในเขตตะวันตกของประเทศจีน เป็นทะเลทราย และตอนนี้เขาก็ต้องปลูกพืช เพราะว่าทราย นี่ เป็นทะเลทราย ทรายก็ปลิวไปทับสิ่งที่เขาจะขยายความเจริญ ทำทางรถไฟ ถนนไป ตอนแรกยังไม่ตระหนักในเรื่องเหล่านี้ ตัดต้นไม้หมด แล้วก็จะต้องมาฟื้นฟูใหม่ ถ้าต้นไม้หมดน้ำก็หมด ก็ไม่สามารถที่จะเพราะปลูกหรือทำอะไรต่อไป ต้องปลูกต้นไม้ และก็ต้องทำทางน้ำ ใช้งบประมาณอย่างมากมาย เขาก็บอกให้ฟังถ้าทำผิดไปแล้วจะกลับไปใหม่เป็นเรื่องที่ยาก เขาก็บอกถ้าเรายังมีของดีอยู่รักษา เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญ

เพราะฉะนั้นสิ่งที่เราทำกันมาและก็เห็นว่าสำคัญนั้นเดี๋ยวนี้ก็เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงกันทั่วโลกเราก็ควรจะทำ ที่ตอนนี้ก็ให้ศึกษาเรื่องคอมพิวเตอร์ และก็เชื่อการศึกษาที่จะต่อไป แต่บางที่ก็มีคอมพิวเตอร์ ก็มีสื่ออินเทอร์เน็ต แต่ว่าถ้าเราใช้สื่อเหล่านี้ไม่เป็น ใช้แต่ในเรื่องเล่น เรื่องบันเทิงอย่างเดียว หรือว่าในการกล่าวร้ายคนก็มีนะ ก็ไม่มีประโยชน์ต่อเรา ก็ต้องใช้ให้เป็นในการที่จะสืบค้นความรู้ต่าง ๆ สืบค้นนั้นก็ต้องใช้ความรู้ที่ดี ต้องใช้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ถ้ายิ่งรู้มากก็ยิ่งสืบค้นมากหรือจะต้องสืบค้นมาพยายามจดจำสิ่งต่าง ๆ เพราะว่าอย่างนักเรียนยังเป็นเด็ก ๆ นี่ยังความจำดีกว่าผู้ใหญ่ และก็ต้องศึกษา ลองคิดต่อว่าสิ่งที่เราประสบ ได้พบ ได้ความรู้มานั้น จะเอาไปทำต่อ และเอามาใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไปอย่างไร เหล่านี้ ผู้ใหญ่ต่าง ๆ ก็ตอนนี้เขาก็ได้มาร่วมกันหลายท่าน และก็ที่มาช่วยกันทำงาน ก็ต้องขอขอบคุณทุกๆ ท่าน ขอให้ทั้งผู้ใหญ่และทั้งเด็กในที่นี้มีความสุข ความเจริญและก้าวหน้าและก็มี ความสบายทั้งร่างกายและจิตใจสืบต่อไป

พระราชดำรัส
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี
พระราชทานแก่คณะผู้ปฏิบัติงานโครงการตามพระราชดำริ
ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา กรุงเทพมหานคร
วันพุธ ที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑

ในโอกาสนี้ ได้มาชุมนุมพบปะกัน และเลี้ยงเพื่อเป็นการขอบคุณที่ทุก ๆ ท่านได้ช่วยเหลือร่วมมือกันในการปฏิบัติงานมาเป็นปีที่ ๓๘ อีกครั้งหนึ่ง ในขณะนี้ก็ได้มีกิจกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้น อย่างที่ท่านผู้บัญชาการได้กล่าว เมื่อก่อนนี้ในการจัดงานของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนั้น จะเน้นเรื่องแรกคือเรื่องสุขภาพอนามัย หรือเรื่องการทำงาน เช่น การเกษตร มาในระยะนี้ ที่เน้นก็เรื่องของ**การศึกษา**ให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น สิ่งที่สำคัญในการศึกษาและการปฏิบัติงานคือความสามารถในเรื่องของการอ่านออกเขียนได้ เรื่องนี้สำคัญ เพราะถ้าเราอ่านออกเขียนได้ เราจะได้ค้นคว้าวิชาความรู้ด้วยตนเอง บางคนว่าสมัยนี้ใช้เครื่องสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ใช้อ่าน หนังสือก็น้อยลงได้ ที่จริงแล้ว “สื่อ” ถ้าในภาพของเราหรือในสถานะของเรานั้น เริ่มมีมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มากพอที่จะให้เป็นรายบุคคลจะใช้ได้พร้อม ๆ กัน แต่หนังสือเราจะมีได้มาก และการอ่านเขียนได้ ก็จะทำให้เราสามารถเรียนวิชาอื่น ๆ ค้นคว้าหาความรู้ได้ทัน จะเป็นคนที่มีความก้าวหน้าต่อไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ในระยะนี้ของเราก็มีสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ทำให้ทั้งนักเรียนและประชาชนมีโอกาสได้ความรู้ใหม่ ๆ

ต้นปีนี้ได้ไปที่ประเทศจีน เขาพาไปดูงานที่เห็นว่าของเราก็กำลังทำกันอยู่ เช่น **การใช้สื่อคอมพิวเตอร์ในการศึกษาทางไกล** มีบางที่ที่เราทำทางไกลสองทาง อย่างที่เขาทำคือทำโรงเรียนที่เป็นต้นแม่ข่าย ให้ความรู้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ที่เป็นเครือข่ายอยู่ สิ่งที่เขาเน้นสำคัญ ซึ่งก็คิดว่าสำคัญที่เราควรจะเน้นเหมือนกัน คือการอบรมและทำความเข้าใจ ว่าครูที่สอนเป็นต้นข่ายนี้จะต้องคำนึงตลอดเวลาว่า เราไม่ได้มีลูกศิษย์เฉพาะที่เห็นอยู่ในห้อง แต่มีลูกศิษย์แพร่กระจายไปทั่ว ก็ต้องมีวิธีการเพิ่มเติมกว่าวิธีการเดิม ๆ ที่เราสอนไป อีกอย่างหนึ่ง เขาพยายามที่จะเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นด้วย ก่อนหน้านี้เคยไปดูมาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการของเขาจัด มีนักเรียนได้เรียนผ่านทั้งทางไกล ทั้งทางด้านใช้สื่อที่ในพื้นที่ แต่เครื่องมือพวกนี้ เช่น คอมพิวเตอร์ ในช่วงที่นอกเวลาการเรียน เขาก็ให้ครูเสียสละหน่อย มาดูแลเครื่องให้ประชาชนในชุมชนได้ใช้ในเรื่องของการส่งเสริมอนามัย เรื่องของการส่งเสริมการเกษตร หัวข้อที่ประชาชนอยากรู้ ประเทศไทยมีคนเชื้อชาติต่าง ๆ ที่ใช้ภาษาไม่เหมือนกัน ในประเทศจีนก็ไม่ใช่ว่าทุกคนจะรู้ภาษาจีน เหมือนในประเทศไทยที่ยังมีหลายคนไม่ทราบภาษาไทย ก็จะมีคนที่จะดูแล อธิบายเป็นภาษาพื้นเมืองให้คนที่มีความอายุน้อยและมีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนน้อยเมื่อครั้งยังเด็ก

เรื่องของการ**สหกรณ์** ที่ไปดูคราวนี้ ผู้จัดการสหกรณ์ที่ดูแลเขาก็ให้เป็นคนพื้นบ้าน เป็นเยาวชนที่สำเร็จการศึกษาระดับสูงกว่าคนทั่ว ๆ ไปในหมู่บ้าน เช่น จบปริญญาตรี ปวช. ปวส. ทำการแทนชาวบ้าน ชาวบ้านที่ฝึกอบรมฝึกอาชีพต่าง ๆ แล้ว จะสามารถขายของ ของที่ได้มาบางส่วนอาจจะแปรรูปทำส่งออกขายทางอีคอมเมิร์ซ ให้ประชาชนทั่วประเทศสามารถเลือกซื้อได้ เด็กคนนั้นที่ดูแลสหกรณ์ อธิบายให้ฟัง

ว่า คุณแม่และคุณป้าของเขาใช้ผลิตผลทางการเกษตรทำน้ำพริก คุณแม่กับคุณป้าเป็นคนมีฝีมือดีในการทำกับข้าว นำออกขายก็มีรายได้มากขึ้น ไม่ใช่เฉพาะคนในหมู่บ้าน คนที่อยู่ไกลออกไปก็สามารถซื้อได้ ตอนนี้ทางโรงเรียนหลาย ๆ แห่งก็เริ่มทำอย่างนี้ เท่าที่ของเราทำก็ได้ผลอย่างดี ของเขาเหมือนกัน นอกจากนั้น เขามีบริการที่ใครติดต่อกันจะใช้ส่งอีเมลล์ หรือจะส่งข้อความถึงกัน บางคนผู้ใหญ่ ๆ ทำไม่เป็นก็จะมีเด็กมาบริการให้ เป็นแนวทางที่เราทำอยู่ แต่ในเรื่องเรียนธรรมดา หรือเรื่องสุขภาพอนามัยเรายังต้องเน้น

เมื่อก็ได้มอบเมล็ดพันธุ์ผักไป เมื่อสักครู่นี้ได้พบกับคนที่จะไปเป็นทูตที่ประเทศติมอร์ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งใน ๑๐ ประเทศ ที่ได้กล่าวแล้วว่า มีโรงเรียนที่ทำโครงการในลักษณะที่เราทำที่นี่ เขาบอกว่า ที่ทำมานั้นมีปัญหาเรื่องเมล็ดพันธุ์พืชที่เราให้ไว้ เมื่อได้เมล็ดพันธุ์พืชก็จะช่วยในเรื่องโภชนาการของโรงเรียนและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก แต่พอเราให้ไปแล้วจะขาดการติดต่อ คือไม่ได้พอมหอดูดาว กว่าเราจะให้ไปอีกครั้งก็ไม่พอแล้ว ได้อธิบายให้เขาฟังว่า เมล็ดพันธุ์พืชที่เราได้ในระยะหลังนี้เป็นเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตขึ้นเองอย่างที่ได้เมื่อก็คือ เมื่อทำแล้วส่วนหนึ่งจะเก็บไว้ทำพันธุ์ต่อ เหมือนอย่างของชาวบ้าน เราสามารถที่จะผลิตเองต่อได้ คราวนี้นอกจากส่งเสริมทางด้านดิน น้ำแล้ว ยังพยายามผลิตเมล็ดพันธุ์ผักเพื่อที่จะแจกจ่ายราษฎร ไม่ใช่ผักอย่างเดียว ยังมีเมล็ดพันธุ์ข้าว สมัยก่อนเวลามีภัยพิบัติต่าง ๆ ยิ่งถ้าเป็นภัยพิบัติใหญ่ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม อย่างที่เคยมีมา ก็ได้ไปขอความกรุณาจากกรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร ถ้าเป็นเหตุใหญ่ ๆ จะมีผู้ปฏิบัติงานที่จะช่วยเหลือมาก ทุกคนก็จะขอ แล้วเราก็ไปไม่ทันไม่มีที่จะไปมอบให้แก่ราษฎร ที่ผลิตเองนี้เราผลิตสู่เกษตรกรที่เขาทำมาตลอดชีวิตไม่ได้ เราก็ให้เขาทำ แต่ว่าเราตั้งเกณฑ์ห้ามมีเมล็ดเจือปนเท่านั้นเท่านั้น มีกฎเกณฑ์ที่จะต้องตรวจ เมล็ดพันธุ์ของเราที่แจกให้ราษฎรจะมีคุณภาพมากซึ่งเป็นที่ต้องการ ชาวบ้านจะขอามิชอบเมล็ดพันธุ์ข้าว เมล็ดพันธุ์ผัก เรายังได้ขยายพันธุ์สัตว์ เป็ด ไก่ ปลา มีส่วนหนึ่งขอความสนับสนุนจากราชการ แต่เดี๋ยวนี้ได้ทางด้านเกษตรกรผลิตเอง และเราซื้อเกษตรกร ช่วยให้กว้างขวางต่อไป หรือทางตำรวจทหาร เริ่มแนะนำให้เขาผลิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารเกณฑ์ ก็ฝึกอบรมและผลิตขยายเมล็ดพันธุ์ผัก เมื่อพันธุ์เกณฑ์แล้วจะได้ไปเป็นปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นของตัวเอง นอกจากเมล็ดพันธุ์ผัก พยายามให้ทำกิ่งพันธุ์พืชพันธุ์ดี จะได้มีผลไม้อย่างดีรับประทานกัน ของทางโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ให้กิ่งพันธุ์ผลไม้ และสอนให้นักเรียนขยายพันธุ์โดยวิธีการต่าง ๆ แต่บางแห่งที่เอาไปปลูกไว้รู้สึกว่ารสชาติน่าจะไม่ค่อยดีเท่าไร เพราะไปถามเด็กเล็ก ๆ ว่าตกลงได้กินไหม เขาบอกว่าได้ มันเปรี้ยวมากเลย นักเรียนเขาพูดความจริง คือในหลักการสามารถแพร่พันธุ์ได้ทั้งพันธุ์พืชและสัตว์ ของเราก็ผลิตไข่ไก่เองเป็นอาหารที่บำรุงร่างกายมาก

โรงเรียนหลายแห่งที่ห่างไกลจากแหล่งบริการทางด้านแพทย์และสาธารณสุข ก็ลองทำ **สุขศาลาพระราชทาน** เท่าที่ทำมาได้ผลดี ทางครู ตชด. และครูที่อาสาสมัคร ใช้สถานที่ในการดูอาการต่าง ๆ และสามารถดูในจอคอมพิวเตอร์ได้ว่าส่งไปถึงผู้เชี่ยวชาญตามโรงพยาบาลให้วินิจฉัยโรค แล้วก็สามารถส่งต่อได้ มาในระยะหลังนี้ขยายจากโรงเรียน ให้ผู้รับผิดชอบเป็นพวกผู้บริหารส่วนท้องถิ่น เช่น อบต. หรือในเขตที่ทุรกันดารบางแห่งก็ใช้ กศน. ทำแบบเดียวกับครู ตชด. ที่เริ่มทำ ก็คิดว่าน่าจะได้ผลดีเช่นเดียวกัน

ที่ต้องทำโครงการเรื่องของการใช้ไฟฟ้า เพราะแต่ก่อนนี้มักจะไปแนะนำว่าให้ถอดกระเบื้อง
หลังคาออกแล้วเอากระเบื้องใสใส่แทน แสงแดดจะได้เข้ามาในห้อง จะมีปัญหาเช่นว่า เราจะมีสอนกันในเวลา
กลางวัน ต้องอาศัยน้ำมันในการปั่นเครื่องทำไฟ มีประชาชนหลายคนสนใจที่จะเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ ช่วยกัน
ออกเงิน หรือทำที่อบรมกันไป คือการใช้แผงเซลล์แสงอาทิตย์ และแบตเตอรี่ ซึ่งก็ต้องศึกษาการดูแลรักษาให้
มีอายุอยู่ได้นาน ใครรักษาดีจะได้ใช้นานกว่าคนอื่น บางแห่งถ้าทำได้ก็ลองใช้พลังน้ำบ้าง พลังลมบ้าง แต่ก็ยังสู้
พลังแสงอาทิตย์ไม่ได้ ที่ไปทำบางแห่งในชุมชน จะช่วยขุดบ่อน้ำเพื่อให้มีน้ำ ที่ไหนโซลาร์จะมีน้ำดีตลอด แต่ยังมี
ปัญหาคือส่วนมากยังต้องสูบน้ำขึ้นมา ตอนหลังนี้พยายามเผยแพร่เรื่องการใช้เซลล์แสงอาทิตย์ และมีล้อที่จะเข็น
หรือนำไปในที่ ๆ ไม่ห่างไกลนัก พอจะใช้แบ่งปันกันได้ ค่อย ๆ ทำไป เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่นักเรียนน่าจะ
ได้ศึกษา คือบางอย่างเป็นเรื่องที่ช่วยส่งเสริม แต่ว่าการช่วยส่งเสริมพวกนี้ใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนการสอนได้
แม้แต่ไปสร้างอาคารเรียน ถ้าเป็นอาคารไม่ซับซ้อน ก็จะช่วยกันทำ เช่น อย่าง ตชด. เขาก็จะมีหมวดช่างที่ไปทำ
ครูนักเรียนได้สังเกตการณ์ แต่บางทีเขาไม่ต้องการให้คนเข้าไปในเขตก่อสร้างเพราะอันตราย ครูก็จะไปดูและ
อธิบายให้นักเรียนฟังว่าวิธีการก่อสร้างเป็นอย่างไร คือของทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเรานี่ ใช้เป็นสื่อการสอนได้
ทั้งนั้น คิดว่าต่อไปเราจะก้าวหน้าได้มากขึ้น จะเห็นว่า นักเรียนที่เรียนอย่างเรานี้ เดียวนี้จบไปประกอบอาชีพ
ได้หลายอย่าง น่าจะเอาท่านเหล่านั้นเป็นตัวอย่างที่เราจะพยายามทำต่อไป

ในโอกาสนี้ ขอให้ทุก ๆ ท่าน ทั้งผู้ปฏิบัติงานและนักเรียนได้ประสบความสำเร็จ มีสุขภาพที่ดี
ทั้งกายและใจ มีความสุข พร้อมทั้งจะมีชีวิตที่เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป.